การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2564

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง

คณะนิติศาสตร์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษวิชัย อริยะนันทกะ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ รอดจันทร์)

..... กรรมการ

(ดร.วัชระ เนติวาณิชย์)

..... กรรมการ

(ร้อยโท ดร.ธนกฤษฎ์ เอกโยคยะ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

..... คณบดี

(รองศาสตราจารย์นเรศร์ เกษะประกร)

_____/_____/_____

บทคัดย่อ

ชื่อดุษฎีนิพนธ์	การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน
ชื่อผู้เขียน	รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกันของบุคคลผู้อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ แต่กฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบันของไทยซึ่งอนุวัติการตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์นั้นมีหลักเกณฑ์ห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เฉพาะสินค้าเพียงสี่ประเภท คือ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้น ทำให้อาจเกิดปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภคจากการใช้ช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าว และยังอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชนในทางเสียหายด้านชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายจากการใช้คำประกอบในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน หรือกรณีที่มีบุคคลภายนอกชุมชนแอบอ้างใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นคำประกอบกับสินค้าของตน ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

งานวิจัยนี้จึงได้มุ่งศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศ ทำให้ทราบว่ากฎหมายแต่ละฉบับมีความแตกต่างกันในด้านเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งหากนำหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกฎหมายแต่ละฉบับมาปรับใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ก็จะช่วยป้องกันปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภค และปัญหาการสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่จริงในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การใช้คำประกอบในประเด็นดังกล่าวก็จะช่วยให้ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงข้อที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และความตก

ลงทริปส์ทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวง ประการที่ 2) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์วิธีการยื่นคำขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวง ประการที่ 3) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวง ประการที่ 4) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าบุคคลภายนอก หรือบุคคลที่ไม่เคยผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิมไม่มีสิทธิยื่นคำขอใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวง ประการที่ 5) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ประการที่ 6) ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายต่อผู้ละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ประการที่ 7) ประเทศไทยควรเรียกร้องให้มีการการเจรจาในเวทีองค์การการค้าโลกเกี่ยวกับความตกลงทริปส์เพื่อขอขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 23 อีกครั้ง ประการที่ 8) ประเทศไทยควรทำความตกลงด้านการค้ากับประเทศคู่ค้าในระดับระหว่างประเทศ โดยห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันในประเทศคู่ค้า

ABSTRACT

Title of Dissertation	Protection of Geographical Indications in Case of Community Migration
Author	Ratachai Sukrungruangrong
Degree	Doctor of Laws
Year	2021

The protection of the Thai geographical indications emphasizes the protection of community rights over the joint use of geographical indications by the persons living in the community whose production of geographical indications is essential. However, the law protecting Thailand's current geographical indications, which is carried out under the agreement that intellectual property rights in trade or travel are prohibited from using the words "kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words and that are composed of four geographical indications of only rice, silk, wine, and alcohol. Since they may cause problems for consumers in using such legal loopholes. This may also affect the community's rights to damage the reputation of the legally registered geographical indications of composition. In addition, in the case of community relocation or where non-community individuals use geographical indications as a composite of their products, which could cause confusion in the source and quality of the geographical indications.

This research has focused on the protection of geographical indications from international law, foreign law, and domestic law, which indicate that each law differs

in its intention to protect geographical indications. If the legal provisions that are useful for protecting geographical indications from each law are applied to protect Thai geographical indications, they will prevent consumer fraud and confusion at source and the actual quality of the geographical indication of the user may be due to the use of the word "kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words to the combination of geographical indications, so if further modification of the criterion of usage of the compound on such a point will help to prevent the future problems well.

According to the results of the study, the company has suggested a Geographical Indication Protection Act for the Year of the Decade of 2003. Ministry regulations on the protection of geographical indications and the Agreement on Trade- Related Aspects of Intellectual Property Rights or TRIPS Agreement that have all eight legal issues. Firstly, the ministry of commerce should increase the standard of classifying geographical indications by type of geographical indication in the ministry's rules. Secondly, the criteria should be increased in the way that permission is requested to use the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words with geographical indications in the Ministry's rules. Thirdly, The criteria for allowing the use of the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words that shall be added to the geographical indications in the Ministry's rules. Next, It should be added that an outsider or person

who has never produced a geographic indication in the same community is not entitled to apply for the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words with the geographical indication in the Ministry's rules. Next, the benefit sharing principle should be increased in return for using the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words or phrases as geographical indications or similar in cases where the community is relocated under the Geographical Indicative Protection Act, in 2003. Next, the lawsuits against a violation of geographical indications should be increased by using the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words in the Geographical Indication Protection Act, in 2003. Next, Thailand should demand that the world trade talks on the Trips Agreement be extended to cover geographical indications other than those specified in Article 23. Finally, Thailand should make trade agreements with its trading partners at international level, without using the word “kind", "type", "style" or the words that are meant to be similar to these words as geographical indications or similar in the trading country.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องด้วยความเมตตากรุณาและความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้ำเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา พร้อมทั้งตรวจข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการแก้ไขจนทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ในความกรุณาที่มีต่อผู้เขียนเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชัย อริยะนันทกะ ที่สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ได้แนะนำแนวทางที่มีคุณค่ายิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ รอดจันทร์ ดร.วัชระ เนติวาณิชย์ และร้อยโท ดร.ธนกฤษฎ์ เอกโยคยะ ที่เมตตากรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และชี้แนะแนวทางในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปอย่างครบถ้วน และถูกต้องตามหลักวิชาการ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาในสาขานิติศาสตร์ให้แก่ผู้เขียนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้แต่งตำรา หนังสือ และผู้แต่งบทความทุกท่านที่ผู้เขียนได้นำข้อมูลมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านพระครูสิริสุตวราภรณ์ (พระมหาประกอบ ธมฺมชีโว) เจ้าอาวาสวัดป่ามหาไชย ที่สอนคติธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตแก่ผู้เขียน

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวของผู้เขียน ที่เป็นกำลังใจและผลักดันให้ผู้เขียนมีความมานะอดทนจนทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง

กันยายน 2564

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... ค

ABSTRACT ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ซ

สารบัญ ..... ฌ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย 16

1.3 คำถามงานวิจัย 16

1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย 17

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย 18

1.6 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย 18

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 19

1.8 นิยามคำศัพท์ 20

บทที่ 2 ความหมาย แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการย้ายถิ่นที่อยู่ 22

2.1 ความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 24

2.1.1 ความหมายและลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 24

2.1.2 ความหมายและลักษณะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ 32

2.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 35

2.2.1 กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจพัฒนาแล้ว 38

2.2.2 กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนา 38

2.3 ความเกี่ยวโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 40
2.3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น 41
2.3.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ . 42
2.3.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาคุณภาพต่อสินค้าที่เกิดจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ 45
2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องหมายการค้าและชื่อสามัญ 47
2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับเครื่องหมายการค้า 47
2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อสามัญ 50
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 52
2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน 52
2.5.1.1 ผลกระทบต่อสิทธิชุมชนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง 62
2.5.1.2 การให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน 65
2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ตอบแทนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 67
2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนชุมชน 72
2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 74
2.6.1 ทฤษฎีการลดต้นทุนสืบค้น 75
2.6.2 ทฤษฎีผูกขาดทางการค้า 76
2.7 สรุปท้ายบท 77
บทที่ 3 กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมาย ของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 79
3.1 เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 79
3.2 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 90

3.2.1 อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) 90

3.2.2 ความตกลงกรุงมาดริด (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891) 92

3.2.3 ความตกลงกรุงลิสบอน (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958) 94

3.2.4 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPS) 96

3.2.5 องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) และ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) 103

3.2.6 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 (Convention on Biological Diversity 1992) 106

3.3 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศตามกลุ่มภูมิภาค 109

3.4 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 126

3.4.1 ประเทศที่ให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ 127

3.4.1.1 สาธารณรัฐอินเดีย 127

3.4.1.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส 135

3.4.1.3 สหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมนี 138

3.4.1.4 สาธารณรัฐอิตาลี 142

3.4.2 ประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า 151

3.4.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐสหรัฐอเมริกา 151

3.4.2.2 เครือรัฐออสเตรเลีย 156

3.4.2.3 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 160

3.5 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 163
3.5.1 กฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 163
3.5.2 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 172
3.5.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 173
3.5.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา 174
3.5.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 176
3.5.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 177
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 184
4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายตามแนวคิด และทฤษฎีในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 185
4.1.1 ทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้น 185
4.1.2 ทฤษฎีผูกขาดทางการค้า 185
4.2 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ตามกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง 186
4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 186
4.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา 187
4.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 187
4.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 188
4.3 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 190
4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 190

4.3.1.1 วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ 196

4.3.1.2 วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามความตกลงระหว่างประเทศ 217

4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพและมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางภูมิศาสตร์กับองค์ความรู้ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 225

4.3.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 232

4.3.3.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามกรอบการคุ้มครองภูมิปัญญาและการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก 2002 (Pacific Regional Framework for the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Culture, 2002) 233

4.3.3.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 (Convention on Biological Diversity 1992) 234

4.3.3.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 235

4.3.4 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำเอาหลักการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 240

4.3.4.1 Protected Destination of Origin: PDO 241
4.3.4.2 Protected Geographical Indication: PGI 242
4.3.4.3 Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines: GI . 242
4.3.4.4 Traditional Specialties Guaranteed: TSG 242
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 251
5.1 บทสรุป 251
5.2 ข้อเสนอแนะ 260
5.2.1 การกำหนดสิทธิของบุคคลผู้มีสิทธิใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 260
5.2.2 การขึ้นทะเบียนการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า และการขออนุญาต กรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 263
5.2.3 การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน 266
5.2.4 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในระดับระหว่างประเทศ 270
5.2.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Gi-Friend) ในการเรียกร้องให้มีการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ 270
5.2.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ 271
บรรณานุกรม 273
ภาคผนวก 283

ประวัติผู้เขียน 284

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ในปัจจุบันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เนื่องจากลักษณะพิเศษและคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งนั้นสามารถเทียบเคียงได้กับเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) ในเรื่องของชื่อเสียงและคุณภาพของสินค้า ผู้บริโภคจึงนำปัจจัยดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้า เนื่องจากสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าหรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มักจะเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงดีและมีมูลค่าทางการค้าสูง ทั้งนี้ นอกจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีความเกี่ยวพัน และเชื่อมโยงกับเครื่องหมายการค้าแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge) อีกด้วย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตุ คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ ด้าน ซึ่งความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ทำให้อาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหา เพื่อการศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักจนเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้[1] ลักษณะความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกตัวอย่าง เช่น ไข่เค็มไชยา ผลิตได้จากเป็ดที่เลี้ยงในพื้นที่อำเภอไชยาและผลิตเป็นไข่เค็มด้วยกรรมวิธีตามภูมิปัญญาของคนอำเภอไชยา หรือข้าวหอมมะลิของประเทศไทยที่ปลูก และมีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย และได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพที่ดีกว่าข้าวที่มาจากประเทศอื่น เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ไข่เค็มไชยา และข้าวหอมมะลิไทยต่างก็เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นสิทธิที่ควรได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทั้งทางศีลธรรม และทางวัตถุอันเป็นผลมาจากการใช้องค์

---

[1] เหม ทองไชย, **ภูมิปัญญาไทย** (กรุงเทพฯ: วิถีไทย, 2542), หน้า 264.

ความรู้เฉพาะด้านผนวกกับปัจจัยพิเศษในแหล่งทางภูมิศาสตร์ของบุคคลผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนนั้นในฐานะสิทธิชุมชน[2]

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีจุดเริ่มต้นจากความตกลงกรุงมาดริด Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891 (Madrid Agreement) ได้กำหนดนิยามของคำว่า “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” (Indications of Source) หมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น และต่อมามีความตกลงกรุงลิสบอน Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958 (Lisbon Agreement) ได้กำหนดนิยามของคำว่า “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” (Appellations of Origin) หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาคหรือท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้เป็นสิ่งที่ระบุว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้น ๆ และผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มา ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย[3] โดยข้อแตกต่างระหว่าง Indication of Source กับ Appellation of Origin คือ ผลิตภัณฑ์ที่มี Appellation of Origin ปรากฏอยู่ จะต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดนั้น ๆ กล่าวคือ จะต้องมีคุณภาพ และลักษณะเฉพาะที่มาจากสภาพแวดล้อมและปัจจัยทางธรรมชาติ ณ แหล่งกำเนิดนั้น ๆ แต่ Indication of Source ไม่ได้กำหนดให้มีคุณภาพหรือลักษณะดังกล่าวที่จะต้องเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติไว้อย่างเคร่งครัด[4]

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเวทีระดับประเทศมีการเจรจาเพื่อให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เรื่อยมา โดยต่อมามีความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights (TRIPS) ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในมาตรา 22 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หมายถึงว่า “สิ่งบ่งชี้แสดงแหล่งที่มาของสินค้า ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิก ในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นนั้น อันแสดงถึงที่มาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะของสินค้า ที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสินค้าที่มี เอกลักษณ์เฉพาะโดยสินค้าดังกล่าวจะต้องมีการผลิตหรือมีแหล่งกำเนิด

---

[2] Universal Declaration of Human Rights, Article 27.

[3] ปัจฉิมา ธนสันติ, **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล** (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.), หน้า 234.

[4] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์,** ค้นวันที่ 30 กันยายน 2560 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/ความรู้เบื้องต้น-เรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.html

จากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ใด ๆ และที่สำคัญสินค้าดังกล่าวจะต้องมีคุณภาพ (Quality) มีชื่อเสียง (Reputation) หรือมีลักษณะอื่นใด (Other Characteristic) ที่ดีอันมีที่มาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม (Geographical Origin)"[5]

จากความเป็นมา และความสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) จึงมีพันธกรณีตามความตกลงขององค์การการค้าโลกในส่วนทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPS) โดยความตกลงทริปส์มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องเสนอให้มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 ซึ่งกฎหมายที่ประเทศสมาชิกเสนอให้มีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ แต่อาจเป็นกฎหมายอื่นก็ได้ หากแต่ต้องมีผลเป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในบทบัญญัติของกฎหมายนั้นด้วย[6] และจากความตกลงทริปส์ดังกล่าวทำให้ในหลายประเทศทั่วโลกได้อนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องตามความตกลงทริปส์ โดยบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเนื่องมาจาก การที่สินค้าซึ่งผลิตในพื้นที่หรือแหล่งภูมิศาสตร์ มีคุณภาพ ชื่อเสียง และคุณลักษณะที่ดีกว่าสินค้าอื่น ได้ทำให้ประเทศซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าต้องการให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของตน[7] ซึ่งรวมถึงประเทศไทยที่ให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน และเนื่องจากไทยเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จึงมีพันธกรณีตามความตกลงทริปส์ขององค์การการค้าโลกในส่วนทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ซึ่งต้องอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องตามความตกลงทริปส์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ต่อมาในเรื่องของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น เป็นหัวข้อสนทนาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในการเจรจารอบโดฮา (Doha Development Agenda) ภายใต้องค์การการค้าโลก โดยการประชุมครั้งนี้ได้มีการเปิดรอบเจราจาการค้าพหุภาคีขึ้นใหม่ เรียกว่า การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮา "รอบแห่งการพัฒนา" (Doha Development Round) อันมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การค้าโลกเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น โดยมีการเจรจากันหลายประเด็น และหนึ่งในนั้นก็คือเรื่อง

---

[5] วิมาน เหล่าดุสิต, "ข้อพิจารณารูปแบบกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศ ไทย," **วารสารกฎหมายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** 10, 1 (มิถุนายน 2541): 115.

[6] ธนพจน เอกโยคยะ, **กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วย การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ทีชชิ่งทอยส์, 2547), หน้า 15.

[7] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิชุมชน** (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2556), หน้า 2.

ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมไปถึงการอภิปรายในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน โดยประเด็นสำคัญที่มีการถกเถียงกันเป็นอย่างมากก็คือ การขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจากไวน์ และสุรา หากแต่ก็ยังไม่ได้บทสรุปที่แน่นอน กรณีจึงมีการเจรจากันต่อมาเป็นระยะในเวทีขององค์การการค้าโลก

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 ซึ่งถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี แต่เนื่องจากรัฐบาลได้เสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 จึงเข้าข้อยกเว้นที่ความตกลงทริปส์ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ หากการออกกฎหมายล่าช้ากว่ากำหนดมีสาเหตุมาจากการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ก็ถือว่าประเทศสมาชิกนั้นได้ปฏิบัติตามพันธกรณีแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัตินั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารจึงไม่สามารถบังคับฝ่ายนิติบัญญัติให้ผ่านกฎหมายได้ตามต้องการ[8] อย่างไรก็ดีร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. .... ได้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาในกลางเดือนกันยายน พ.ศ. 2546 และได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 180 ก เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2546[9]ซึ่งจะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 180 วัน นับตามวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จึงมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2547 ซึ่งในการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้มีการให้ความหมายในเชิงกว้างเพื่อให้สอดคล้องตามข้อตกลงทริปส์ โดยประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui generis system)[10] โดยมีเจตนารมณ์ คือ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่จะ ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสน หรือหลงผิดในแหล่ง ภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน[11]

---

[8] ธนพจน เอกโยคยะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 15.

[9] พงษ์พิลัย วรรณราช, **สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546** (กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลางสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.).

[10] Sui Generis System หมายความว่า ระบบกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะตัวเหมาะสมกับแต่ละประเทศ.

[11] พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, หมายเหตุ.

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้กำหนดนิยามความหมายว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[12] โดยปัจจุบัน ที่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว 76 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 155 รายการ[13] แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าการเกษตร และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เป็นสินค้าการเกษตร ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าการเกษตรจะมีลักษณะที่เชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ของคนในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ กับปัจจัยที่มีลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติโดยแท้ทำให้สินค้ามีคุณภาพ และมีลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถปลูกได้จากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เช่น กาแฟดงมะไฟ สัปปะรดห้วยมุ่น ทุเรียนนนท์ เป็นต้น และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เป็นสินค้าการเกษตรบางประเภทก็ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิตสินค้าเช่นเดียวกันกัน เช่น ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ ซึ่งเป็นไวน์ที่ได้จากการหมักน้ำองุ่นสดขององุ่นพันธุ์ Chenin Blanc และการหมักองุ่นสดของผลองุ่นแดงพันธุ์ Shiraz ที่ปลูกบนที่ราบสูงภูเรือ จังหวัดเลย เท่านั้น ทำให้ไวน์ที่ได้มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ไวน์มีลักษณะใส มีสีตามชนิดของน้ำองุ่นสดที่เป็นวัตถุดิบ[14] เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามก็มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เป็นสินค้าการเกษตรบางประเภทที่ใช้เพียงองค์ความรู้ของคนในแหล่งทางภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียวเพื่อผลิตสินค้าโดยสินค้าไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์แต่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เพราะมีชื่อเสียง เช่น เครื่องจักรสานพนัสนิคม ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับทั่วไปนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 25 ได้วางหลักเกณฑ์ว่า ผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจะต้องเป็นผู้ผลิตสินค้าซึ่งอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ของสินค้าดังกล่าว หรือเป็นผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรงกับสินค้าของตน และมาตรา 27 ยังวางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบออกเป็นสองประการ คือ 1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดง หรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าสินค้าที่มิได้มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งทาง

---

[12] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[13] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **สินค้าที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์,** ค้นวันที่ 30 เมษายน 2564 จาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011.html

[14] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ**, ค้นวันที่ 27 มกราคม 2564 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/

ภูมิศาสตร์ดังกล่าวทำให้บุคคลอื่นไม่สามารถนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วไปใช้กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น 2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการที่ทำให้เกิดความสับสน หรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า คุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะของสินค้านั้นเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น ซึ่งเป็นการป้องกันการแอบอ้างการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นที่มีชื่อเหมือนกันกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง อันเป็นการกระทำละเมิด และส่งผลกระทบในทางเสียหายแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ประกอบกับองค์ความรู้ของคนในชุมชนในการผลิตสินค้าแล้วจะเห็นได้ว่า หากแยกองค์ความรู้ในการผลิตออกจากปัจจัยเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ก็ไม่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีเหมือนการผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ซึ่งในกรณีดังกล่าวเคยมีข้อพิพาทระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศสที่เคยมีกรณีพิพาทในการใช้ชื่อเรียกทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสกับแชมเปญ (Champagne) ที่ผลิตขึ้นโดยชาวฝรั่งเศสที่อพยพไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการที่บุคคลที่อาศัยอยู่ในเมืองแชมเปญ และเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อแชมเปญเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าประเภทไวน์ที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองแชมเปญที่มีภูมิอากาศเหมาะกับการปลูกองุ่นที่ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตไวน์ที่ที่มีลักษณะเฉพาะของเมืองแชมเปญ และต่อมาบุคคลในแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้ย้ายถิ่นที่อยู่ และมีการนำกรรมวิธีการผลิตไวน์ของเมืองแชมเปญไปผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้คำประกอบทำนองว่า “ผลิตโดยกรรมวิธีเดียวกันกันแชมเปญ” “ชนิดเดียวกับแชมเปญ” ฯลฯ อันเป็นการใช้คำประกอบ (Semi-Generic Name) กับผลิตภัณฑ์ไวน์ที่ผลิตนอกแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีการผลิตแชมเปญที่แท้จริง อันอาจส่งผลให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์แชมเปญได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการทำให้องค์ความรู้ในการผลิตไวน์ถูกแยกออกจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ถูกนำชื่อมาใช้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกรณีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการค้าของประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก จนทำให้ประเทศฝรั่งเศสเรียกร้องให้ประเทศสหรัฐอเมริกาหยุดการนำชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสไปใช้กับสินค้าของตน

จากกรณีข้อพิพาทระหว่างฝรั่งเศสกับสหรัฐอเมริกาประกอบกับการที่ไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งความตกลงทริปส์ ไทยจึงได้อนุวัติการตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งความตกลงทริปส์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวงที่กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง

และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547[15] กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าต่อไปนี้เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง คือ (1) ข้าว (2) ไหม (3) ไวน์ (4) สุรา ซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อห้ามมิให้ใช้คำประกอบในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงผู้บริโภคอันเป็นการส่งผลกระทบในทางเสียหายต่อสิทธิชุมชน โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่า เมื่อสินค้าใดเป็นสินค้าเฉพาะอย่าง การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่มิได้มีแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ระบุไว้ในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นการกระทำโดยมิชอบ แม้ว่าผู้ใช้จะได้ระบุแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้านั้นไว้ด้วยหรือได้ใช้คำหรือกระทำการใดที่แสดงให้ทราบถึงแหล่งทางภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าก็ตาม ซึ่งรวมถึงการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้กับสินค้านั้น[16] กล่าวโดยสรุปคือ หากเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท ข้าว ไหม ไวน์ สุรา แล้วห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้านั้น

เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมปัจจุบัน การย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนของประเทศไทยนั้นมีจำนวนมากขึ้นส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal Migration) และส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเกือบทุก ๆ ประเทศที่มีการเปลี่ยนเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นภาพการย้ายถิ่นในประเทศของคนไทยอย่างชัดเจน[17] อันเป็นผลมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และแม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่ปรากฏข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในการใช้คำประกอบในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของบุคคลที่ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไป และผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่นั้นได้ใช้องค์ความรู้ในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ก็ตาม แต่หากพิจารณาถึงจำนวนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้เห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความความสำคัญอย่างยิ่งในคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น หากมีการวางแนวทางที่เหมาะสมเพื่อใช้ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชนในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีดังกล่าวได้

---

[15] กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547

[16] มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[17] สำนักงานสถิติแห่งชาติ, **สำมะโนประชากรและเคหะ**, ค้นวันที่ 27 มกราคม 2563 จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/pop/สำมะโนประชากร.aspx

กรณีปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือกรณีพิพาทเรื่องแชมเปญระหว่างฝรั่งเศสกับสหรัฐอเมริกา ที่แม้ว่าผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปจะไม่ได้ใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่โดยตรง แต่หากผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ในกรณีที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาของคนในชุมชนกับปัจจัยเฉพาะทางธรรมชาติก็อาจทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้านั้นได้ ซึ่งปัจจุบันหากไม่ใช่สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองในระดับพิเศษในกฎกระทรวงที่กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 28 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ข้อ 1 สำหรับสินค้าเฉพาะอย่าง (1) ข้าว (2) ไหม (3) ไวน์ (4) สุรา ก็ย่อมทำได้เพราะไม่มีกฎหมายข้อใดห้ามมิให้กระทำแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาถึงนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของคนในชุมชนกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มาตรฐาน และมีเอกลักษณ์เฉพาะจนมีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของผู้บริโภค โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งที่ตั้งของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้นที่เป็นผู้ทรงสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวคือ “สิทธิชุมชน” ที่บุคคลที่อยู่อาศัยในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ใช้ชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตได้ และไม่สามารถนำสิทธิที่ได้รับไปอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ต่อได้ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มีสิทธิใช้[18] สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น เช่น เครื่องหมายการค้า กล่าวคือ ผู้เป็นเจ้าของไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือปัจเจกชนแต่เป็นกลุ่มชุมชน ดังนั้น จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาถึงประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทยว่ามีประเภทใดบ้าง และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทใดที่เหมาะสมในการอนุญาตให้ใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิทธิชุมชนอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันประเทศในแถบเอเชียใต้เริ่มให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากประเทศในเอเชียใต้ส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ใช้เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ ความตื่นตัวให้การให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศแถบเอเชียใต้ยังเป็นผลมาจาก กรณี ข้าวบาสมาติ (Basmati rice) ที่เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของประเทศอินเดีย ซึ่ง

---

[18] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**.

ถูกบริษัท Texas-based RiceTec Inc. นำไปจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นเหตุให้ประเทศในแถบเอเชียใต้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกระตุ้นให้ประเทศอินเดียดำเนินการเรียกร้องว่าข้าวบาสมาติเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของประเทศอินเดียไม่ใช่ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่บริษัท Texas-based RiceTec Inc. กลับดำเนินการจดสิทธิบัตรเกี่ยวกับพันธุ์ข้าวชนิดนี้เพิ่มขึ้นอีกกว่า 20 ครั้ง ซึ่งเกี่ยวกับวิธีการปลูก การคัดเลือกสายพันธุ์ ทั้งยังให้เหตุผลว่าข้าวบาสมาติไม่ได้ถูกปลูกและขายพันธุ์โดยวิธีการดั้งเดิมของประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน ทำให้ประเทศอินเดีย และประเทศปากีสถานร่วมมือกันเรียกร้องให้ข้าวบาสมาติได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการส่งออกข้าวบาสมาติ

เหตุผลที่สำคัญที่ประเทศอินเดีย และประเทศปากีสถานร่วมมือกันเรียกร้องให้ข้าวบาสมาติได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพราะการที่บริษัท Texas-based RiceTec Inc. ดำเนินการจดทะเบียนสิทธิบัตรเกี่ยวกับพันธุ์ข้าวบาสมาติในสหรัฐอเมริกา นอกจากจะเป็นการละเมิดสิทธิในการใช้ชื่อพันธุ์ข้าวบาสมาติที่มีแหล่งเพาะปลูกหลักอยู่ในทางตอนเหนือของประเทศอินเดียใน รัฐหริยาณา รัฐปัญจาบ รัฐอุตตรประเทศ รัฐอุตตรันชัล รัฐจัมมูและแคชเมียร์ และรัฐหิมาจัลประเทศ[19]และประเทศปากีสถาน เพราะการปลูกที่จะทำให้ข้าวบาสมาติมีคุณภาพที่ดีมีเมล็ดเรียวยาว เมล็ดข้าวใส เมื่อหุงสุกจะมีลักษณะร่วนไม่เหนียวเกาะกัน ต้องปลูกในอินเดียและปากีสถานเท่านั้น และสิ่งที่ทำให้ข้าวบาสมาตินั้นมีลักษณะพิเศษดังกล่าวก็เนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะในอินเดีย และปากีสถานทำให้ข้าวบาสมาติมีชื่อเสียงเพราะมีคุณภาพที่ดี ดังนั้น หากยินยอมให้สหรัฐอเมริกาใช้ชื่อบาสมาติกับข้าวพี่ปลูกในสหรัฐอเมริกาก็อาจสงผลกระทบต่อชื่อเสียงของข้าวบาสมาติ เพราะแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชนิดเดียวกันในการเพาะปลูก แต่ลักษณะปัจจัยเฉพาะทางธรรมชาติที่แตกต่างกันอาจส่งผลให้คุณภาพข้าวที่เพาะปลูกในสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกับข้าวบาสมาติที่ปลูกในอินเดียและปากีสถาน ส่งผลให้การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานกระทำได้ยาก และยังอาจเป็นการทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของข้าวบาสมาติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบอย่างมากต่ออินเดีย และปากีสถานที่เป็นประเทศส่งออกหลักข้าวบาสมาติ ซึ่งหากนำกรณีดังกล่าวมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในระหว่างประเทศ ก็จะสามารถเห็นถึงปัญหาและผลกระทบสำคัญที่อาจเกิดมีขึ้นได้เช่นเดียวกัน

---

[19] สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี, **รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าอินเดีย, ข้าวบาสมาติ**, ค้นวันที่ 23 สิงหาคม 2562 จาก https://www.thaiindia.net/about-india/resources-3/item/3115-econ-report-basmati-rice.html

นอกจากกรณีของข้าวบาสมาติแล้วยังมีกรณีของน้ำหิมาลายัน (Himalayan Waters) ข้าวแดงบูทาเนส (Bhutanese Red Rice) ชาซีลอน (Ceylon Teas) ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศในเอเชียใต้ที่ควรได้รับความคุ้มครองนอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ไวน์และสุรา กรณีจึงมีข้อควรที่จะพิจารณาต่อไปว่า หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศของคนในชุมชนแล้ว การใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ในต่างประเทศนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่เพียงใด เนื่องจากในปัจจุบันข้อตกลงทริปส์ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ในระหว่างประเทศอย่างชัดเจน ดังนั้น ประเทศไทยควรทบทวนว่าควรมีการเจรจาในเรื่องการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีดังกล่าวในเวทีขององค์การการค้าโลกในส่วนของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือไม่เพียงใด

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่ามีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทที่ใช้เพียงองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าโดยไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในด้านของวัตถุดิบ หรือสภาพแวดล้อมเฉพาะที่เกิดขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้น ซึ่งหากไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างได้ได้รับความคุ้มครองพิเศษตามกฎกระทรวงแล้ว การใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ย่อมทำได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย แต่กรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการแข่งขันที่เป็นธรรมตามมาได้ เนื่องจากการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ให้เป็นผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ และเป็นการทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกคุณภาพของสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่นได้ แต่ทั้งนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและการแบ่งปันผลประโยชน์ไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ ในส่วนของหลักการแบ่งปันผลประโยชน์นั้น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ครอบคลุมการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในมิติด้านการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้สนับสนุนให้มีการเข้าถึง และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งทรัพยากรชีวภาพ โดยการเข้าถึงนั้น จะต้องเป็นไปภายใต้หลักการ “ความยินยอมที่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า” (Prior Informed Consent) “การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม” (Benefit Sharing) อันเป็นการสร้างดุลยภาพทางผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ด้วยการกำหนดให้รัฐมีสิทธิอธิปไตยที่จะควบคุมการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตแดนของตน แต่ก็เปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยและใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นใช้ในการผลิตอาหาร ยารักษาโรค และการปรับปรุงพันธุ์พืช อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทาง

ชีวภาพกำหนดว่าการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพจะต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน และได้กำหนดหลักการอีกประการหนึ่งว่า ต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรชีวภาพในระหว่างคู่กรณีอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน[20]

จากกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ใดจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนจากการนำไปใช้ ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเห็นได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่มีกฎหมายหรือบทบัญญัติใดที่บัญญัติหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนจากการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ดังเช่นกรณีของทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาโดยการนำบทบัญญัติในเรื่องผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ มาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้กับเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ เช่น ร่มบ่อสร้าง หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น แต่ทั้งนี้แม้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จะมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ในส่วนของการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่นั้น ต้องพิจารณาถึงประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเบื้องต้นก่อนที่จะพิจารณาต่อไปว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชนิดใดบ้างที่คนที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปสามารถใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนคืนสู่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้กับชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิชุมชนได้อย่างดีเช่นกัน

นอกจากอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว ในระดับระหว่างประเทศยังมีกรอบการคุ้มครองภูมิปัญญาและการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก 2002 (Pacific Regional Framework for the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Culture 2002) และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ของไทย ที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนที่แตกต่างกันตามลักษณะของการนำไปใช้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือพันธุ์พืชเอาไว้เช่นกัน ดังนั้น จึงมีข้อควรพิจารณาว่าไทยควรนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ หรือกรอบการคุ้มครองภูมิ

---

[20] อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity), Article 1, 3 and 15

ปัญญา และการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก ค.ศ. 2002 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดมีขึ้นในอนาคตเพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชน ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมไปถึงผู้บริโภคหรือไม่เพียงใด

อีกทั้ง แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จะได้มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคด้วยเช่นเดียวกัน แต่ก็มิได้มีบทบัญญัติใดที่ใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจจะเกิดความสับสนหลงผิดในมาตรฐาน หรือแหล่งกำเนิดของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะกรณีหากมีการอนุญาตให้ผู้ที่ย้ายออกไปจากชุมชนใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำ หรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีความชัดเจน และยังไม่มีความเหมาะสมในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแต่ละประเภท ทำให้หากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนอาจทำให้เกิดปัญหาการสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง รวมไปถึงอาจทำให้เกิดปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภคจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการนำการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มสหภาพยุโรปยุโรปที่แบ่งความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามประเภทของสินค้ามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทย ก็จะช่วยแก้ปัญหาในการแยกประเภทสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะของสินค้า เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงการกำหนดให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ครอบคลุม และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาถึงความเป็นมาของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ผู้วิจัยแบ่งปัญหาออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่มีการกำหนดถึงการมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่แก่บุคคลที่ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ให้เหมาะสมกับประเภทของสินค้า ซึ่งการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไม่ว่าจะเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศหรือการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณากฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเจตนารมณ์ที่ต้องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของ

ต่างประเทศรวมไปถึงข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประกอบเพราะบางกลุ่มประเทศนั้นมีเจตนารมณ์ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะซึ่งเรียกกันว่ากลุ่มประเทศโลกเก่า (Old World) เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอิตาลี ประเทศเยอรมัน ประเทศอินเดีย และประเทศไทย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมีบางกลุ่มประเทศที่มีเจตนารมณ์ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของเครื่องหมายการค้าที่เรียกกันว่ากลุ่มประเทศโลกใหม่ (New World) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

เนื่องจาก หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และมีการคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่นอกจาก ข้าว ไหม ไวน์ สุรา ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ก็อาจทำให้คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ลดลงเนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้คุณภาพ และมาตรฐานเกิดความแตกต่างและทำให้ควบคุมมาตรฐาน หรือคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ยาก ซึ่งหากการผลิตสินค้าขึ้นใหม่โดยใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ แต่สินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่นั้นมีคุณภาพไม่ดีเมื่อเทียบเคียงกับสินค้าจากแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิม จะเป็นการทำให้สาธารณะชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าอีกด้วย และในกรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ และความมีชื่อเสียงของสินค้านอกจากสินค้าข้าว ไหม ไวน์ สุรา นั้น การใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน แม้ว่าจะสามารถกระทำได้แต่ก็ยังมีปัญหาในการควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐานของสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่ด้วยเช่นกัน

ประการที่สาม ปัญหาเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิชุมชน มิใช่สิทธิของผู้ใดผู้หนึ่ง ดังนั้น การที่ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่จะใช้ประโยชน์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ จึงควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชน แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับในกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด เช่นเดียวกันกับกรณีของบุคคลภายนอกที่ไม่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ปัจจุบันมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในสินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ หรือเพิ่มมูลค่าของสินค้าของตนที่ไม่ใช่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท ข้าว ไหม ไวน์ สุรา ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และทำให้เกิดความ

เสียหาย เสียชื่อเสียง ให้กับชุมชนที่เป็นผู้ผลิตสินค้าได้ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติห้ามไว้แต่อย่างใด

โดยหลักการแบ่งปันผลประโยชน์นั้น เป็นหลักการที่ถูกนำมาใช้ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 และกรอบการคุ้มครองภูมิปัญญา และการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก ค.ศ.2002 ที่กำหนดให้ผู้อื่นที่ได้ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกนำไปใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวนั้นมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะของสิทธิชุมชน มิใช่สิทธิของปัจเจกชนผู้หนึ่งผู้ใดดังเช่นกรณีของการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยประเทศไทยได้นำหลักการแบ่งปันผลประโยชน์มาใช้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนที่เป็นเจ้าของพันธุ์พืชที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์จากผู้อื่น ทั้งนี้ แม้เจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะมีความแตกต่างกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ก็สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้เช่นกัน

ประการที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมีหลายประเภท บางประเภทก็เป็นสินค้าที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้ากับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพราะมีคุณภาพ และชื่อเสียงแต่เกิดจากการใช้องค์ความรู้เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ แต่ปัจจุบันประเทศไทยจะได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิได้มีการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด กรณีจึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า ควรมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามประเภทหรือไม่ เพราะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้ากับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะนั้นไม่ควรที่จะมีการอนุญาตให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ เนื่องจากอาจทำให้คุณภาพลดลงทำให้ชุมชนเดิมเสียชื่อเสียงได้ ต่างกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ นอกจากสินค้าเฉพาะอย่างที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ที่ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ผู้ที่ย้ายไปก็มีสิทธิใช้ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ได้เพียงแต่ก็ควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้การพิจารณาว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประเภทใดที่ไม่สามารถใช้หรือสามารถใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ในเรื่องของการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปนั้นได้มีการแบ่งระดับแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 ระบบด้วยกันคือ 1) Protected Designations of Origins (PDO) เป็นการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม ที่กำหนดให้ผลิตภัณฑ์จะต้องระบุแหล่งทางภูมิศาสตร์และมีความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ 2) Protected Geographical Indication (PGI) เป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่กำหนดให้ผลิตภัณฑ์จะต้องระบุแหล่งทางภูมิศาสตร์ และต้องมีคุณภาพ ลักษณะเฉพาะเจาะจง มิได้เน้นถึงลักษณะเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือภูมิปัญญามนุษย์ 3) Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines (GI) เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟองและไวน์ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดแก๊สและไวน์ที่มีกลิ่นหอม[21] และ 4) Traditional Specialties Guaranteed (TSG) เป็นการรับประกันภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นพิเศษ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองอาหารที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอัน[22] โดยการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้ง 4 ระบบของสหภาพยุโรปนั้นมีความแตกต่างกันตามชนิดและประเภท ทั้งนี้ เพื่อใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภทให้เกิดความเหมาะสม ดังนั้น จึงมีข้อควรพิจารณาต่อไปว่าหากประเทศไทยนำหลักเกณฑ์การแบ่งระดับความคุ้มของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้ให้ จะมีความเหมาะสมในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ และจะทำให้การกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นหรือไม่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ว่าควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร โดยมุ่งศึกษาความเป็นมา และความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และข้อตกลงระหว่างประเทศ

---

[21] European Commission, **Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines (GI)**, Retrieved May 10, 2019 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#geographicalindications

[22] กระทรวงพาณิชย์, **ข้อมูลสินค้าภายใต้ระบบ Geographical Indication: GI ของสหภาพยุโรป,** ค้นวันที่ 2 เมษายน 2560 จาก https://www.moc.go.th/index.php/2015-11-04-10-05-18/item/geographical-indication-gi-19-2556.html

เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำ หรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนว่าส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชนอย่างไร

2. เพื่อศึกษาถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่ามีจุดประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชนเพราะเหตุผลใด

3. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่ามีความแตกต่างกันในประการใด และกฎหมายแต่ละฉบับมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างไร

4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศว่ากฎหมายฉบับใดเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้เพื่อทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยสามารถคุ้มครองสิทธิชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภคจากการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

1.3 คำถามงานวิจัย

1. ผลิตภัณฑ์ที่ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่

อยู่ของคนในชุมชนควรได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 หรือไม่

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยนั้นสอดคล้องกับกับความตกลงทริปส์ หรือมาตรฐานสากลที่จะรองรับในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในแหล่งใหม่หรือไม่ และการย้ายไปจะเป็นการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นหรือไม่

3. การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนหรือไม่

4. การแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ควรนำมาใช้กับกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนหรือไม่

1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่อนุวัติการตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) เกี่ยวกับการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ระบุห้ามมิให้ใช้คำประกอบดังกล่าวกับสินค้าเฉพาะอย่างเพียง 4 ประเภท ได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้น โดยกฎหมายเปิดช่องให้ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างได้ ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดจากความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้า และส่งผลกระทบในทางเสียหายต่อชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงได้ ดังนั้น หากมีการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความชัดเจน กำหนดสิทธิในการใช้คำประกอบให้เหมาะสมกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขออนุญาตใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะสามารถป้องกันการหลอกลวงผู้บริโภคจากกรณีที่มีบุคคลที่ไม่เคยอาศัยในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำ หรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้จะครอบคลุมถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2559 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPS) ปฏิญญาโดฮา การประชุมของสหภาพยุโรป (European Commission Meeting) อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) ความตกลงกรุงมาดริด (The Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891) ความตกลงกรุงลิสบอน (The Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958) กรอบการคุ้มครองภูมิปัญญาและการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก 2002 (Pacific Regional Framework for the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Culture 2002) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 (Convention on Biological Diversity 1992) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการวิเคราะห์พิจารณาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

1.6 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ หลายแหล่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการวิจัย โดยการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ที่อยู่ในรูปแบบของหนังสือ ตำรา วารสารกฎหมาย บทความทางวิชาการจากวารสารทางวิชาการต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน แบ่งเป็นผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และนักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการจำนวน 3 คน แบ่งเป็นผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์การเกษตร ได้แก่ ประธานกลุ่มส้มโอเพื่อการส่งออก เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอนครชัยศรี ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อุตสาหกรรม ได้แก่ ประธานกลุ่มครกหินอ่างศิลา ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครกหินอ่างศิลา ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หัตถกรรม ได้แก่ ประธานกรรมการศูนย์จักสานชุมชนย่อยที่ 1 ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องจักสานพนัสนิคม โดยมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่แตกต่างกันเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาในทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

2. ทำให้ทราบถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการและทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

3. ทำให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4. ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ

5. ทำให้สามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

1.8 นิยามคำศัพท์

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[23]

“เครื่องหมายการค้า” หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น[24]

“ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หมายความว่า ความรู้ซึ่งเกิดจากการใช้สติปัญญา และการเข้าใจในบริบทดั้งเดิม รวมถึงวิธีการปฏิบัติ ทักษะ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ การปฏิบัติ และการเรียนรู้ซึ่งประกอบเป็นระบบภูมิปัญญา และความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนหรือชุมชน หรือเป็นระบบความรู้ที่ถูกถ่ายทอดตีความจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้จำกัดเฉพาะวิทยาการสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นการเฉพาะ อาจรวมความรู้ทางการเกษตร การแพทย์ สิ่งแวดล้อม และความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม รวมถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทรัพยากรชีวภาพ องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ[25]

“ชื่อสามัญ” หมายความว่า ชื่อที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นชื่อที่ใช้เรียกขานสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง[26]

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติ หรือเป็นผลิตผลทางการเกษตรรวมถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรม และอุตสาหกรรม[27]

“การย้ายถิ่นที่อยู่” หมายความว่า การเคลื่อนย้ายทางประชากรจากพื้นที่หนึ่งไปอยู่ยังอีกพื้นที่หนึ่งโดยแบ่งประเภทของการย้ายถิ่นออกเป็น 1) ย้ายถิ่นเข้า (Immigration) 2) ย้ายถิ่นออก

---

[23] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”

[24] มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

[25] มาตรา 3 แห่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น พ.ศ. ...., “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

[26] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, “ชื่อสามัญ”

[27] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, “สินค้า”

(Emigration) 3) การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) และ 4) การย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal Migration)

“ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐาน และสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาโดยต่อเนื่อง[28]

“สิทธิชุมชน” หมายความว่า สิทธิอันเป็นสิทธิร่วมกันของคนซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ทำให้สมาชิกของชุมชนที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาสิทธินั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ และได้รับประโยชน์จากการทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะในชุมชนนั้น สิทธิชุมชนจึงเป็นสิทธิที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากนั้นมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล

[28] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542, “ชุมชน”

บทที่ 2

ความหมาย แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการย้ายถิ่นที่อยู่

ในโลกปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนับว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ ทำให้ขอบเขตการซื้อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีความสลับซับซ้อนและขยายขอบเขตมากกว่าในอดีต อันเป็นผลให้ธุรกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นจำนวนมากแก่ผู้ประกอบการ ทำให้เกิดปัญหาการเลียนแบบ และปลอมแปลงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก และยากต่อการแก้ไข เช่น กรณีการเลียนแบบตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ เป็นต้น การขายสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงได้มีความพยายามในการสร้างเอกลักษณ์ และจุดเด่นของสินค้าให้มีคุณภาพ คุณสมบัติหรือแหล่งกำเนิดให้มีความแตกต่างกับสินค้าของบุคคลอื่น และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจของตนเอง เครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบ่งชี้ถึงแหล่งกำเนิดที่มา หรือคุณสมบัติของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพื่อให้มีความแตกต่างกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการอื่น ๆ

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยทั่วไปจะมีความเกี่ยวข้องกับเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เครื่องหมายการค้าจะมีวิธีป้องกันการสับสนหลงผิดของผู้บริโภคในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้า ทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกคุณภาพ หรือมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันแต่ต่างชื่อทางการค้ากันได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการแข่งขันทางการค้า ซึ่งเครื่องหมายการค้าจะกระตุ้นให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการรักษามาตรฐานของสินค้า และพัฒนาสินค้าให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อผู้บริโภค โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกมาตรฐานหรือคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในตลาดได้เช่นเดียวกันกับเครื่องหมายการค้า และยังทำให้ผู้บริโภคลดความสับสนหลงผิดในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย อีกทั้งยังสามารถแยกแยะคุณภาพ และลักษณะได้จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่นเดียวกันกับเครื่องหมายการค้า เช่น ไวน์ของฝรั่งเศส ได้นำเสนอส่วนผสมของ

แอลกอฮอล์และองุ่น ซึ่งเป็นการระบุส่วนผสมอย่างกว้าง แต่ผู้บริโภคก็สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นสินค้าในรูปแบบของไวน์

ความตกลงทริปส์ได้ให้ความคุ้มครองอย่างเต็มรูปแบบในผลิตภัณฑ์ ไวน์ สุรา ในมาตรา 23 โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นเรื่องการคุ้มครองแหล่งกำเนิดหรือที่มาดั้งเดิมของสินค้า ชนิด ประเภท การเลียนแบบ ซึ่งเจตนารมณ์ในการคุ้มครองของความตกลงทริปส์นั้นไม่ได้เน้นเรื่องความสับสนของผู้บริโภคในตัวผลิตภัณฑ์ โดยให้เหตุผลว่า เป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสับสนในผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว แต่ความตกลงทริปส์นั้นให้ความสำคัญในเรื่องของมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มากยิ่งกว่า ทั้งนี้ หากมีการระบุแหล่งที่มาที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์เอาไว้บนฉลากของสินค้าแล้ว ตัวฉลากก็จะช่วยป้องกันการสับสนถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาที่แท้จริงของสินค้าได้ เช่น หากผู้ผลิตไวน์ในประเทศออสเตรเลียระบุแหล่งที่มาไว้บนฉลากไวน์ว่าเป็นไวน์ที่มีแหล่งที่มาจากประเทศออสเตรเลีย ก็จะไม่ทำให้สับสนกับไวน์ที่ผลิตในประเทศฝรั่งเศส[29]

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ที่บ่งบอกถึงแหล่งกำเนิด และคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ว่ามาจากที่ตั้งที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นตั้งอยู่ และเป็นสิ่งที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางประเภทมีชื่อเสียงอันเนื่องมาจากแหล่งผลิตในบางพื้นที่ เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดจากบางพื้นที่จะมีคุณภาพมากกว่าที่อื่น ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการอุปโภคบริโภคสินค้ามีปริมาณมากกว่าแหล่งอื่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีขอบเขตการใช้ที่มีลักษณะเฉพาะและต่างกับเครื่องหมายการค้าหรือทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ซึ่งโดยลักษณะแล้วขอบเขตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะอนุญาตให้เฉพาะบุคคลซึ่งประกอบกิจการค้าเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า[30] แต่ก็มีในบางกรณีที่บุคคลในชุมชนนั้น ๆ ได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ทั้งกรณีการย้ายภายในประเทศ และกรณีการย้ายระหว่างประเทศ และนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไปใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่กับสินค้าของตนเองด้วย ก่อให้เกิดปัญหาขอบเขตการใช้และผลประโยชน์ของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็ตาม แต่กรณีดังกล่าวก็ยังมิได้มีบทบัญญัติใดเพื่อใช้คุ้มครองกรณีดังกล่าว ทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีความครอบคลุมอย่างเพียงพอ ซึ่งในการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ผู้วิจัยได้

---

[29] Kal Rustiaala and Stephen R. Munzer, “The Global Struggle Over Geographic Indications,” **The European Journal of International Law** 18, 2 (2007): 361.

[30] มาตรา 7 (2) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

ทำการศึกษาถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าว

2.1 ความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ความหมายและลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ความหมายและลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตว่าสิ่งใดบ้างที่ถือว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมาย และลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงความหมายของแหล่งทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

2.1.1 ความหมายและลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPS) มาตรา 22 ได้ให้นิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ สิ่งบ่งชี้แสดงแหล่งที่มา ของสินค้า ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิก ในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นนั้น อันแสดงถึงที่มาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะของสินค้า[31] ที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสินค้าที่มี เอกลักษณ์เฉพาะโดยสินค้าดังกล่าวจะต้องมีการผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ใด ๆ และที่สำคัญสินค้าดังกล่าวจะต้องมีคุณภาพ (Quality) มีชื่อเสียง (Reputation) หรือมีลักษณะอื่นใด (Other Characteristic) ที่ดีอันมีที่มาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม (Geographical Origin) อีกด้วย[32]

ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แตกต่างกัน อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) มิได้ใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่

---

[31] Geographical indications are for the purposes of this Agreement, indication which identify a good as originating in the territory of a member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.

[32] วิมาน เหล่าดุสิต, *เรื่องเดิม,* หน้า 115.

ใช้คำว่า “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” (Indication of Source)[33] โดยอนุสัญญากรุงปารีสมิได้ให้นิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด แต่อนุสัญญากรุงปารีสได้ให้การคุ้มครองในระดับพื้นฐาน ตามข้อ 1 (2) “ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม” ให้มีความหมายรวมถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และการระงับของการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า[34] ซึ่งก็พอจะอนุมานได้จากบริบทของการใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา คือ สถานที่ผลิตสินค้า เช่น มาตรา 10 แห่งอนุสัญญากรุงปารีสได้ระบุถึงการจัดการกับสินค้าที่ใช้การบ่งชี้แหล่งที่มาโดยไม่ถูกต้อง เป็นต้น ส่วนชื่อของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เป็นการระบุถึงคุณภาพหรือเอกลักษณ์อื่นของสินค้าที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ณ แหล่งผลิตของสินค้า เช่น ดิน น้ำหรืออากาศ เป็นต้น[35]

“สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” และ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” นั้นได้ถูกขยายความโดยความตกลงกรุงมาดริดเพื่อยับยั้งการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดโดยไม่ถูกต้องหรือที่เป็นการหลอกลวงกับสินค้า (Madrid Agreement for The Repression of False or Deceptive Indication of Source on Goods) และความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ค.ศ.1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration of 1958)[36]

ความตกลงกรุงมาดริด Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891 (Madrid Agreement) ซึ่งถือเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่เน้นเฉพาะเรื่อง “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” (Indications of Source) โดยมีหลักการที่ไม่แตกต่างไปจาก Paris Convention[37] ซึ่งความตกลงมาดริดไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “Indication of Source” ไว้แต่อย่างใด แต่การกล่าวถึง “Indication of Source” ในความตกลงกรุงมาดริด มาตรา 1 (1) อาจทำให้สามารถกำหนดคำนิยามได้ว่าหมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ใน

---

[33] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 10-11.

[34] Article 1(2) stipulates that “The protection of industrial property has as its object patent, utility models, industrial designs, trademarks, service mark, trade name, indication of source or appellation of origin, and the repression of unfair competition”

[35] ศิรยา เลาหเพียงศักดิ์, **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์** (กรุงเทพฯ: โครงการ WTO Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก), 2548), หน้า 3.

[36] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 11.

[37] ปัจฉิมา ธนสันติ, **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล**, หน้า 234.

ประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น เป็นที่สังเกตได้ว่าคำว่า Indication of Source นั้นไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ที่มี Indication of Source ปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่ว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกผลิตในประเทศ หรือสถานที่ในประเทศที่ระบุใน Indication of Source ก็เป็นการเพียงพอ

ความตกลงกรุงลิสบอน Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958 (Lisbon Agreement) คำว่า Appellations of Origin “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” จะเป็นคำที่ใช้ในความตกลงกรุงลิสบอน (Lisbon Agreement) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาคหรือท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้เป็นสิ่งที่ระบุว่าสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้น ๆ และผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และ ลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มา ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย[38]

ข้อแตกต่างระหว่าง Indication of Source และ Appellation of Origin คือผลิตภัณฑ์ที่มี Appellation of Origin ปรากฏอยู่ จะต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดนั้น ๆ คือจะต้องมีคุณภาพ และลักษณะเฉพาะที่มาจากสภาพแวดล้อม ณ แหล่งกำเนิดนั้น ๆ แต่ Indication of Source ไม่ได้กำหนดให้มีคุณภาพหรือลักษณะดังกล่าว ตัวอย่าง Appellation of Origin ที่ได้มีการยอมรับและได้ใช้แก่ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ “Bordeaux” สำหรับไวน์ “Noix de Grenoble” สำหรับถั่ว “Tequila” สำหรับสุราบางชนิด หรือ “Jaffa” สำหรับส้ม[39] เป็นต้น ซึ่ง Appellation of Origin ที่ได้มีการยอมรับและได้ใช้แก่ผลิตภัณฑ์ “Bordeaux” สำหรับไวน์ ของประเทศฝรั่งเศสและ “Tequila” สำหรับสุราบางชนิดของประเทศเม็กซิโกนั้นเป็นการยึดคำจำกัดความของชื่อแหล่งกำเนิดตามความหมายใน Article 2 (1)[40] ของความตกลงกรุงลิสบอน (Lisbon Agreement) โดยเป็นการนำมาใช้กับกฎหมายทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมภายในประเทศ

---

[38] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 234.

[39] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**.

[40] Article 2 [Definition of Notions of Appellation of Origin and Country of Origin]

(1) In this Agreement, "appellation of origin" means the geographical denomination of a country, region, or locality, which serves to designate a product originating therein, the quality or characteristics of which are due exclusively or essentially to the geographical environment, including natural and human factors.

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความรวมถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[41]

จากหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองดังกล่าวนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญ และให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ แต่ก็ยังไม่ได้มีการนำมาตรา 23 และ มาตรา 24 ของความตกลงทริปส์มาใช้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกประเภท นอกจากนี้ จากนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีการบัญญัติอย่างชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการผลิต วัตถุดิบ หรือปัจจัยทางธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีดังกล่าวยังไม่มีความครอบคลุม และยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขนิยามความหมายของคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่หมายความรวมถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะอันจะทำให้สินค้าที่เกิดขึ้นในแหล่งภูมิศาสตร์มีลักษณะแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งอื่นให้เกิดความเหมาะสม

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ และมนุษย์ กล่าวคือ ชุมชนได้อาศัยลักษณะที่มีเฉพาะในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้า อากาศ หรือวัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นของตนขึ้นมา ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มาจากพื้นที่ดังกล่าว โดยคุณลักษณะพิเศษนี้อาจหมายถึง คุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งจากนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ คำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” อาจมีความหมายเป็นสองนัย กล่าวคือ

1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง (Direct Geographical Indication) กล่าวคือ เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ๆ โดยตรง เช่น ไชยา เพชรบูรณ์ เป็นต้น และ

---

[41] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

2. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม (Indirect Geographical Indication) กล่าวคือ เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ เพื่อบ่งบอกแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งกำเนิดหรือแหล่งผลิตของสินค้า เช่น สัญลักษณ์ประจำอำเภอ หรือจังหวัด รูปย่าโม รูปหอไอเฟล เป็นต้น[42]

จากนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ นั้นมิได้ใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง แต่ได้ใช้คำว่า “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” และ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายลักษณะคล้ายคลึงกับกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่มีความแตกต่างกันบางประการ ซึ่ง “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ตามความตกลงกรุงมาดริดนั้น ได้กำหนดไว้ว่าหมายความรวมถึง ชื่อสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น โดยเป็นการระบุให้ทราบถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ซึ่งมิได้มุ่งเน้นถึงความเชื่อมโยงขององค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งแตกต่างกับ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” ตามความตกลงกรุงลิสบอนที่ได้ให้นิยามความหมายไว้ว่าเป็นชื่อของสถานที่อันเป็นที่มาหรือแหล่งผลิตของสินค้า และต้องเป็นการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ด้วย โดยนิยามความหมายของ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” นั้น เป็นการขยายความของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างชื่อทางภูมิศาสตร์กับชุมชนที่ตั้งอยู่ในสิ่งบ่งชีทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นชื่อหรือเครื่องหมายการค้า เพื่อบ่งเฉพาะถึงแหล่งกำเนิด ที่มา เอกลักษณ์ หรือมาตรฐานของสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเม็กซิโกต่างก็เป็นสมาชิกของความตกลงกรุงลิสบอน และประเทศฝรั่งเศสได้ยึดเอาการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงกรุงมาดริด ซึ่งมีความแตกต่างกับกรณีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้เข้าเป็นสมาชิกตามความตกลงทริปส์ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของความตกลงทริปส์ตามมาตรา 23 และ 24 แต่อย่างใด โดยไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์ และไม่ได้ทำตามความตกลงทริปส์ในเรื่องของเครื่องหมายการค้าอีกด้วย กล่าวคือความตกลงทริปส์มาตรา 23 เป็นบทบัญญัติพิเศษในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าไวน์และสุรา โดยได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกจัดให้มีวิธีการทางกฎหมายที่จะห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่ไวน์หรือสุราที่เป็นเท็จ รวมถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของคำที่มีลักษณะกึ่งสามัญ (Semi - Generic Name) เช่น ชนิด ประเภท แบบและเลียนแบบ และ

---

[42] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/gi-014/item/คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.html

ยังได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยอัตโนมัติ หากเครื่องหมายการค้านั้นปรากฏสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์หรือสุรานั้น ปรากฏสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไม่มีแหล่งกำเนิดจริงตามที่แสดงไว้[43] โดยมาตรา 24 เป็นบทบัญญัติรองรับสิทธิในการยกเว้นสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยเป็นการยกเว้นการคุ้มครองของมาตรา 22 และ 23กล่าวคือ มาตรา 24 เป็นการยอมรับสิทธิที่ได้รับมาแล้วของประเทศสมาชิกอื่น ๆ อันเป็นผลให้กฎหมายที่มีอยู่แล้วใช้บังคับ

---

[43] Article 23 Additional Protection for Geographical Indications for Wines and Spirits

1. Each Member shall provide the legal means for interested parties to prevent use of a geographical indication identifying wines for wines not originating in the place indicated by the geographical indication in question or identifying spirits for spirits not originating in the place indicated by the geographical indication in question, even where the true origin of the goods is indicated or the geographical indication is used in translation or accompanied by expressions such as "kind", "type", "style", "imitation" or the like.

2. The registration of a trademark for wines which contains or consists of a geographical indication identifying wines or for spirits which contains or consists of a geographical indication identifying spirits shall be refused or invalidated, ex officio if a Member's legislation so permits or at the request of an interested party, with respect to such wines or spirits not having this origin.

3. In the case of homonymous geographical indications for wines, protection shall be accorded to each indication, subject to the provisions of paragraph 4 of Article 22. Each Member shall determine the practical conditions under which the homonymous indications in question will be differentiated from each other, taking into account the need to ensure equitable treatment of the producers concerned and that consumers are not misled.

4. In order to facilitate the protection of geographical indications for wines, negotiations shall be undertaken in the Council for TRIPS concerning the establishment of a multilateral system of notification and registration of geographical indications for wines eligible for protection in those Members participating in the system.

ต่อไป แต่สำหรับประเทศที่ไม่มีระบบกฎหมายรองรับอยู่เดิมอาจจะไม่สามารถได้รับประโยชน์จากมาตรา 24 ได้ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ หากแต่ให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย Lanham Act (United States Code, Title 15 – Trademarks, as last amended by Public Law No. 105-330, October 1998) ซึ่งเป็นการคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งกฎหมาย Lanham Act จะกำหนดให้เครื่องหมายการค้าที่เป็นหรือประกอบด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือระบุถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า (Geographic Connotation) เป็นเครื่องหมายที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะอันไม่สามารถรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้[44] โดยจะส่งผลให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถใช้ได้โดยทั่วไป มิได้มีบุคคลใดหรือชุมชนใดมีสิทธิหวงกันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้

สำหรับนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะได้มีการบัญญัติถึงนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ แต่ทั้งนี้ ตามกฎหมายของประเทศไทยยังมิได้มีการบัญญัติถึงความเชื่อมโยงขององค์ความรู้กับลักษณะพิเศษของแหล่งภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด ทำให้การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย แม้จะมิได้มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ก็ได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ เช่น หมูย่างเมืองตรัง ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ เป็นต้น ซึ่งสินค้าดังกล่าวเกิดขึ้นจากองค์ความรู้แต่มิได้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ทั้งขั้นตอนการผลิตหรือวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งแตกต่างจากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ เช่น ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ ข้าวก่ำล้านนา เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นก็เพื่อแยกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ออกจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่ผลิตในแหล่งอื่น และเพื่อให้ผู้บริโภคไม่สับสนหรือหลงผิดในมาตรฐานหรือคุณสมบัติของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์และสามารถจำแนกคุณสมบัติหรือมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ออกจากกันได้

การให้ความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มิได้มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งภูมิศาสตร์ หรือสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากองค์ความรู้เพียงอย่างเดียวนั้น นอกจากประเทศไทยแล้วยังมีกรณีของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทนาฬิกา (Swiss Watches) ที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

---

[44] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศสหรัฐอเมริกา,** ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://onestopservice.ditp.go.th/download/file/116dip.pdf

ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ตามเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ก็ยังได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เช่นเดียวกับกรณีของประเทศไทยที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมไปจนถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากองค์ความรู้เพียงอย่างเดียวโดยมิได้มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์แต่อย่างใด

ในด้านของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น สหภาพยุโรปให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ขององค์การการค้าโลก ซึ่งกำหนดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขั้นต่ำเพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกมีระบบกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ปัจจุบันได้มีการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเกษตร อาหาร ไวน์ และเครื่องดื่ม แต่ยังไม่มีการขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่เกษตร หากมีผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรต้องการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปจะต้องขอจดทะเบียนการคุ้มครองจากประเทศสมาชิกที่มีกฎหมายเฉพาะ ซึ่งในแต่ละประเทศจะให้การคุ้มครองที่แตกต่างกันไป คณะกรรมาธิการยุโรปจึงเห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการเป็นตลาดเดียวในด้านทรัพย์สินทางปัญญา ก็ควรจะขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ขอจดทะเบียนด้วยระบบกฎหมายเดียวกันในสหภาพยุโรป ทั้งยัง สร้างมูลค่าเพิ่มขยายไปยังสินค้าประเภทอื่น ๆ รักษาภูมิปัญญาการผลิตสินค้าของท้องถิ่นและส่งเสริมการกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น คณะกรรมาธิการยุโรปจึงได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรร่วมกันของสหภาพยุโรป ในปี 2556 เรื่อง Study on Geographical Indication Protection for Non-Agricultural Products in the Internal market และได้จัดทำประชาพิจารณ์ในเดือนเมษายน ปี 2556 ล่าสุดระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม ปี 2557 สหภาพยุโรปได้จัดทำ Green Paper รับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงระบบการคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป[45]

ความตกลงทริปส์ไม่เพียงแต่ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่สินค้าเกษตรเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรภายใต้กฎหมายเฉพาะของแต่ละประเทศ (Sui Generis) เช่น สวิตเซอร์แลนด์ ให้การคุ้มครอง 49 รายการ เช่น นาฬิกา Swiss Watches และผ้าปัก St. Galler Stickerei ซึ่ง ณ เวลานั้นในส่วนของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร สหภาพยุโรปยังไม่มีระบบกฎหมาย

---

[45] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป, **สหภาพยุโรปเตรียมให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร,** หน้า 1, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2563 จาก http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/eu_ginonagriprod.pdf

ร่วมกัน[46] ซึ่งหากสหภาพยุโรปจะจัดทำกฎระเบียบขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร ประเทศไทยอาจจะได้ประโยชน์จากกฎระเบียบดังกล่าว เนื่องจากประเทศไทยมีสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีศักยภาพในการเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สามารถขยายตลาดในยุโรปได้ เช่น สินค้าประเภทผ้าไหมไทย เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น อย่างไรก็ดี ข้อสังเกตประการหนึ่งคือคำจำกัดความของสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรจะมีขอบเขตเพียงใดในการคุ้มครอง[47]

แม้ว่าการขยายความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรจะทำให้การให้ความคุ้มครองครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการให้ความคุ้มครองแก่องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของแต่ละพื้นที่ แต่ทั้งนี้หากมีการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าที่มิได้มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งภูมิศาสตร์ในฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็อาจต้องพิจารณาถึงกรณีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าสามารถกระทำได้หรือไม่เพียงใด และหากมีการอนุญาตให้กระทำได้จะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ต่อไป

2.1.2 ความหมายและลักษณะของแหล่งทางภูมิศาสตร์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ภูมิศาสตร์” หมายถึง วิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสังคมที่ปรากฏในดินแดนต่าง ๆ ของโลก[48] ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมของมหาวิทยาลัยแคมบริจด์ประเทศอังกฤษ ที่อธิบายว่า Geography (ภูมิศาสตร์) หมายถึง วิทยาศาสตร์ที่อธิบายพื้นผิวโลกและผู้อยู่อาศัย[49]

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “แหล่ง” หมายถึง ถิ่นที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง และที่[50]

---

[46] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป, *เรื่องเดิม*, หน้า 2.

[47] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 4.

[48] **พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย** (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2543), หน้า 402.

[49] **Cambridge Dictionary**, Retrieved April 1 4 , 2020 from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-thai/geography

[50] *Ibid.,* p. 588.

ภูมิศาสตร์ (Geography) คือ ศาสตร์ทางด้านพื้นที่และบริเวณต่าง ๆ บนพื้นผิวโลก เป็นวิชาที่ศึกษา ปรากฏการณ์ทางกายภาพ และมนุษย์ ที่เกิดขึ้น ณ บริเวณที่ทำการศึกษา รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่บริเวณโดยรอบ นักภูมิศาสตร์อธิบายถึงรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงของที่ต่าง ๆ บนโลก แผนที่ และสัณฐานโลก โดยอธิบายว่ารูปแบบการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ภูมิศาสตร์จะทำให้เข้าใจปัญหาทางด้านกายภาพ และวัฒนธรรมของบริเวณที่ศึกษา และสิ่งแวดล้อมโดยรอบที่อยู่บนพื้นผิวโลก ภูมิศาสตร์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมโดยการใช้ข้อมูลทางแผนที่ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัยของคนแต่ละคน และโดยรวมเป็นรากฐานในการเลือกสถานที่เพื่อสร้างสังคมมนุษย์ในดินแดนต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับชีวิตของพืชและสัตว์ในการเกิด การดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยา[51]

การศึกษาถึงภูมิศาสตร์โดยรวมแล้วมิได้เป็นการศึกษาแต่เพียงสถานที่ และชื่อของสถานที่เท่านั้น แต่เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ดิน น้ำ บรรยากาศ และสิ่งมีชีวิต หรืออาจกล่าวได้ว่า ภูมิศาสตร์ คือ การศึกษาครอบคลุมไปทั้งในส่วนที่เป็นศาสตร์ทางธรรมชาติ (Natural Sciences) และในส่วนที่เป็นศาสตร์ทางสังคม (Social Sciences)[52] ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางธรรมชาติกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน ไปจนถึงการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การเกิดและการดำรงอยู่อย่างแยกไม่ออก และมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากมนุษย์ยังต้องอาศัยอยู่บนโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติก็ยังคงดำเนินไปอย่างเป็นระบบเพื่อการอยู่รอด วัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนผูกพันอยู่กับองค์ประกอบสำคัญของโลก จารีตประเพณี วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ของมนุษย์ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับธรรมชาติทั้งสิ้น[53] โดยคำว่า “แหล่งทางภูมิศาสตร์” หรือคำที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนั้นยังมีปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศและพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ด้วย ดังนี้

1. คำว่า “Indication of Source” ซึ่งถูกระบุไว้ในสนธิสัญญากรุงปารีส (The Paris Convention) มาตรา 1 (2) และ 10 และได้ถูกอ้างถึงในความตกลงกรุงมาดริด (The Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891) และแม้ว่าความตกลงระหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้ไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า "Indication of source" ไว้แต่อย่างใด แต่การกล่าวถึง "Indication of source" ในความตกลงกรุงมาดริดมาตรา

---

[51] ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, **แนวความคิดทางภูมิศาสตร์** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527).

[52] มนัส สุวรรณ, “ภูมิศาสตร์กับการวางแผนพัฒนา,” **วารสารภูมิศาสตร์** 17, 1 (มีนาคม): 29.

[53] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 29.

1 (1) อาจทำให้สามารถกำหนดคำนิยามได้ว่าหมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น

2. คำว่า “Appellation of Origin” ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในความตกลงกรุงลิสบอน (The Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นซึ่งได้ใช้เป็นสิ่งที่ระบุว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้น ๆ และผลิตภัณฑ์นั้นได้มีคุณภาพ และลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มานั้น ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย[54]

3. คำว่า “แหล่งภูมิศาสตร์” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย[55]

จากการศึกษาถึงความหมาย และลักษณะของแหล่งภูมิศาสตร์จะเห็นได้ว่า แหล่งภูมิศาสตร์หมายความถึง สถานที่หรือบริเวณที่ตั้งขององค์ประกอบทางธรรมชาติเกี่ยวกับดิน น้ำ บรรยากาศ และสิ่งมีชีวิต ไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์กับธรรมชาติ ในการเกิดและดำรงอยู่ ไปจนถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ชุมชน ที่มีต่อธรรมชาติ ซึ่งชุมชนมนุษย์ได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นเสมอ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมักจะเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และยังคงมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาพของผู้คนนับล้านในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศ ยาแผนโบราณเป็นการรักษาที่ไม่แพงสำหรับคนยากจน ในประเทศกำลังพัฒนาประชากรร้อยละ 80 จะใช้ยาแผนโบราณเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการดูแลสุขภาพของพวกเขา นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโรคก็ถือเป็นแหล่งของยาแผนปัจจุบันหลายอย่าง การใช้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเกษตรกรในท้องถิ่นเกี่ยวกับพันธุ์พืชพร้อมกับการแบ่งปันและการกระจายความรู้ที่สัมพันธ์กันถือเป็นบทบาทสำคัญของระบบการเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา

อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่นานมานี้ประชาคมระหว่างประเทศพยายามที่จะรับรู้และปกป้องความรู้ดั้งเดิม และในปี 1981 องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization หรือ WIPO) และ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่ง

---

[54] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.**

[55] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, “แหล่งทางภูมิศาสตร์”

สหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO) ได้นำกฎหมายต้นแบบมาใช้กับขนบธรรมเนียมท้องถิ่น และในปี 1989 แนวคิดของสิทธิเกษตรกรได้รับการแนะนำโดยองค์การอาหาร และเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) สำหรับการดำเนินการระหว่างประเทศในด้านทรัพยากรพันธุกรรมพืช และในปี 1992 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ได้เน้นความต้องการที่จะส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นแม้จะมีความพยายามเหล่านี้ซึ่งได้ขยายเวลาออกไปถึงสองทศวรรษ แต่ทางแก้ขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับในระดับสากลสำหรับการปกป้องและส่งเสริมความรู้ดั้งเดิมยังไม่เกิดขึ้นจริง[56] ดังนั้น ความเกี่ยวโยงระหว่างแหล่งภูมิศาสตร์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น แหล่งภูมิศาสตร์เมื่อผนวกเข้ากับองค์ความรู้ พฤติกรรมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมก่อให้เกิดเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นได้ หรือกล่าวได้ว่าแหล่งภูมิศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ

2.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นับว่าเป็นเครื่องหมายที่ใช้เพื่อบ่งบอกแหล่งกำเนิด ที่มา คุณภาพหรือมาตรฐานของสินค้า ไปจนถึงเพื่อใช้แยกมาตรฐานของสินค้าประเภทเดียวกันของแหล่งภูมิศาสตร์หนึ่งให้แตกต่างไปจากแหล่งผลิตอื่น และการคุ้มครองมีไว้เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีลักษณะพิเศษต่างไปจากสินค้าจำพวกเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น ซึ่งจะมีผลต่อราคา และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ผลิตในท้องถิ่นมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดียิ่งขึ้น เพื่อรักษาภาพพจน์สินค้าที่ผลิตจากท้องถิ่นของตน[57] ส่งผลให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกนำไปใช้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการใช้ชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นอกที่ตั้งของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ทำให้เกิดปัญหาความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิด ที่มา คุณสมบัติหรือ

---

[56] **Introduction**, pp. 73-74, Retrieved November 30, 2019 from http://www.iprcommission.org

[57] “ทำไมต้องคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์,” **ผู้จัดการออนไลน์** (28 มิถุนายน 2549), ค้นวันที่ 3 ธันวาคม 2561 จาก https://mgronline.com/daily/detail/9490000083745

มาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตามมาได้ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจต่อชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นชื่ออีกด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศที่มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเทศกรีซ ที่ให้ความคุ้มครองแก่ เฟต้าชีส (Feta Cheese) ที่เป็นชีสสีขาวและมีรสเค็ม และประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ที่ให้ความคุ้มครองนาฬิกาที่ผลิตในประเทศ (Swiss Made) โดยมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังได้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในระหว่างผู้ผลิตและผู้ประกอบการซึ่งเป็นการแข่งขันกันทางการค้าอีกด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งภูมิศาสตร์และภูมิปัญญาของมนุษย์ ซึ่งความตกลงทริปส์ได้ให้ความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพ มาตรฐาน และลักษณะเฉพาะ ความมีชื่อเสียงของสินค้าที่บ่งบอกถึงแหล่งที่มาดั้งเดิมของสินค้านั้น ๆ ดังนั้นเมื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์ และภูมิปัญญาของมนุษย์ จึงเกิดความคลุมเครือในเรื่องของผู้มีสิทธิที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า ผู้ใดที่จะมีสิทธิใช้ได้บ้าง ซึ่งกรณีดังกล่าวองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ภายใต้ความตกลงทริปส์ได้เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกที่ลงทะเบียนใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อปกป้องกันคุ้มครองการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม เพื่อให้สินค้านั้นยังคงเป็นสินค้าของแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม ทั้งนี้ประเทศในกลุ่มประเทศยุโรปได้ให้การคุ้มครองสำหรับผลิตภัณฑ์ไวน์ และสุราที่ผลิตในแหล่งภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศยุโรป และยังได้ขยายความคุ้มครองออกไปยังสินค้าชนิดอื่น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มประเทศยุโรปในการคุ้มครองสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม[58]

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยมีความจำเป็นในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นก็เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน ในขณะเดียวกันการคุ้มครองดังกล่าวยังเป็นการอนุวัติการตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ 22 ถึงข้อ 24 แห่งความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ในภาคผนวกท้ายความตกลงมาร์ราเกซจัดตั้งองค์การการค้าโลกด้วย[59]

---

[58] Kal Rustiaala and Stephen R. Munzer, *op. cit.,* pp. 342-344.

[59] พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, หมายเหตุ.

การประกาศใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทำให้การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์สินค้าของชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งถือได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความมุ่งหมายหลักที่อาจจำแนกได้ดังนี้

1. เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้สับสนหลงผิดเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้า และต้องเสียหายเนื่องจากบริโภคสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการ

2. เพื่อคุ้มครองผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าเพื่อมิให้ชื่อเสียงและความนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของตนต้องสูญสิ้นไป อันเนื่องมาจากการที่บุคคลอื่นได้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่ถูกต้อง

3. เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น[60] ประโยชน์ทางอ้อมของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ต้องร่วมกันพัฒนาคุณภาพสินค้าของตน สร้างความผูกพัน และความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด อันเป็นการสร้างคุณค่าให้กับท้องถิ่นซึ่งจะช่วยลดปัญหาแรงงานชนบทอพยพเข้าสู่เมืองอีกด้วย

4. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่เพิ่มมูลค่า และความแตกต่างในคุณภาพ หรือความพิเศษของสินค้าให้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่น ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้านั้น ๆ

5. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพมาตรฐาน ไปจนถึงบ่งถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ที่จะทำการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อใช้กับสินค้าของตนนั้นจะต้องแสดงให้เห็นว่าสินค้ากับแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเชื่อมโยงระหว่างกันในทางใดที่บ่งถึงคุณภาพของสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ที่แตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่น เช่น วิธีการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ เป็นต้น

6. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้มีการขึ้นทะเบียนเพื่อนำมาใช้กับสินค้าจะต้องมีความเกี่ยวโยงระหว่างแหล่งภูมิศาสตร์กับสินค้า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นโดยเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในขณะเดียวกัน[61]

---

[60] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 42.

[61] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ประโยชน์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, หน้า 1, ค้นวันที่ 8 ธันวาคม 2561 จาก https://www.moc.go.th/_images/Agencies_Information/Trade_Situation/Commercial_Bruxelles/138.pdf

ซึ่งความสำคัญและความจำเป็นของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มประเทศของโลกที่ยอมรับกันในหลักสากลโดยเน้นในด้านของเศรษฐกิจมาเป็นรากฐานสำคัญในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจพัฒนาแล้ว และ กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนา ดังนี้

2.2.1 กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจพัฒนาแล้ว

กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมหรือในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจถูกใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ช่วยปกป้องตลาดสินค้ามิให้ถูกฉกฉวยโดยผู้ประกอบการรายใหม่ที่มุ่งหวังจะเข้าสู่ตลาดสินค้า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกของสินค้า หากแต่เป็นไปในทางตรงข้ามด้วยการคุ้มครองชื่อเสียงความนิยมของสินค้าดังกล่าวในตลาดโลก และยังช่วยปกป้องสินค้าจากการแข่งขันของผู้ประกอบธุรกิจรายใหม่ที่ประสงค์จะเข้าสู่ตลาดด้วย

แต่อย่างไรก็ดี การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็อาจส่งผลกระทบในด้านลบต่อสินค้าและการส่งออกได้เช่นกัน ดังเช่นกรณีสิทธิบัตรที่ส่งผลต่อการค้าโดยก่อให้เกิดการผูกขาดทางการค้า ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อมต้องออกจากการแข่งขันทางการค้า และทำให้สินค้ามีราคาแพง ส่งกระทบต่อผู้บริโภค นอกจากนี้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างไม่เหมาะสมก็อาจนำไปสู่การกีดกันทางการค้า และผูกขาดตลาดส่งออก[62]

2.2.2 กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนา

สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย และประเทศอินเดีย กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องทรัพยากรทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อคุ้มครองชื่อสายพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์เป็นมาตรการที่จำเป็นต้องทำควบคู่กับการคุ้มครองพร้อม ๆ กับการให้การคุ้มครอง “เชื้อพันธุ์” ของข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีกฎหมายอื่นควบคุมอยู่ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ เนื่องจากในหลายกรณีบริษัทต่างชาติได้นำข้าวสายพันธุ์อื่นมาขายในนามข้าวหอมมะลิ (กรณีจัสมาติ) หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อบรรเทาความเสียหายในกรณีที่ต่างประเทศนำเอาเชื้อพันธุ์ข้าวหอมมะลิไปปลูกนอกประเทศไทย เพราะข้าวที่ผลิตได้จากประเทศดังกล่าวก็จะไม่สามารถขายในนาม “ข้าวหอมมะลิ” ได้ กฎหมายสิ่ง

---

[62] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 47-48.

บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น[63]

ความแตกต่างในความสำคัญ และความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนานั้น มีความแตกต่างกันทั้งในส่วนของลักษณะ และวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครอง ซึ่งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมิได้มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นหลักแต่มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองไปที่ปัจเจกชนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเป็นการกระตุ้นการแข่งขันทางการค้าในระบบเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนในทรัพยากรธรรมชาติ แต่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนานั้นมิได้มีศักยภาพการแข่งขันทางการค้าในระบบเศรษฐกิจดังเช่นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นสิทธิของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ใช้ประโยชน์และมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการฉกฉวยทรัพยากรธรรมชาติจากนายทุนหรือผู้ประกอบการรายใหญ่มิให้มีสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะผูกขาดแต่เพียงผู้เดียว การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจึงไม่ได้กำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่เพียงผู้เดียว แต่มีลักษณะเป็นการให้ชุมชนเป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ทั้งนี้ แม้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีความสำคัญ และความจำเป็นในการได้รับความคุ้มครองซึ่งเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่หากกำหนดรูปแบบของความคุ้มครองไม่เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศแล้ว การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย

ดังนั้น เมื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ซึ่งมีทั้งสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต และสินค้าที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต กรณีจึงควรมีการกำหนดรูปแบบ และวิธีการเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อมิให้เกิดผลกระทบสิทธิชุมชนจาการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนอันอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

---

[63] เจริญ คัมภีรภาพ, **ประเทศไทยกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, ค้นวันที่ 8 ธันวาคม 2561 จาก http://v1.midnightuniv.org/midarticle/newpage6.html

2.3 ความเกี่ยวโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ร่วมกันและถูกถ่ายทอดระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนกลายเป็นจารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมที่มีลักษณะหรือเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก คุณค่าในเชิงสังคมและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น โดยคนในชุมชนเรียนรู้การปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติภายในระบบนิเวศน์ของท้องถิ่นนั้น ความรู้ดังกล่าวจึงมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ[64] องค์ความรู้ดังกล่าวจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษที่ใช้สติปัญญา ทรัพย์สิน และเวลาในการคิดค้น พัฒนา และเก็บรักษาความรู้เหล่านั้น เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้ประโยชน์จากความรู้เหล่านั้น

ประการที่สอง มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจของภูมิปัญญาทองถิ่นเป็นผลจากการนำเอาทรัพยากรพันธุกรรม สมุนไพรพื้นบ้าน งานฝีมือของชนพื้นเมือง งานศิลปะหัตถกรรมที่เป็นมรดกตกทอดของชุมชนพื้นเมืองไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะในทางตรงหรือโดยอ้อม เช่น การนำองค์ความรู้นั้น ไปใช้เป็นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าในเชิงอุตสาหกรรม เช่น การใช้สมุนไพรผลิต เป็นยา เครื่องสำอาง หรือการนำเอางานหัตถกรรมพื้นบ้านไปผลิตเป็นสินค้า เป็นต้น[65] และ

ประการที่สาม คุณค่าในเชิงอนุรักษ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่กับธรรมชาติจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม ตลอดจนระบบการจัดการทรัพยากร เช่น ในแง่เกษตรกรรม การใช้และการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชอย่างต่อเนื่องโดยเกษตรกรถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อระบบการเพาะปลูก นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นต้นกำเนิดแห่งการสร้างสรรค์ทางศิลปะที่มากมายหลายหลาก รวมถึงงานสร้างสรรค์ทางดนตรีกรรม นาฏกรรม วรรณกรรม หัตถกรรม และ

---

[64] ยศ สันตสมบัติ, **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน** (เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2542), หน้า 47-48.

[65] บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก, **การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์สากล** (กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2548), หน้า 10.

ศิลปกรรมรูปแบบอื่น ๆ ด้วย[66] ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน และถูกถ่ายทอดระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งมีเอกลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน หรือท้องที่อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีคุณค่าในเชิงสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณค่าในเชิงอนุรักษ์ และคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจากองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจนี้เอง เมื่อมีการนำวัตถุดิบ หรือทรัพยากรทางธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ดิน น้ำ พันธุ์พืช ภูมิอากาศ เป็นต้น ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละแหล่งภูมิศาสตร์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ย่อมก่อให้เกิดสินค้าอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ขึ้น ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านวัตถุดิบหรือคุณภาพของสินค้าหรือผลิตผลอันมีชื่อเสียง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อถูกผนวกเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละย่อมก่อให้เกิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเวลาต่อมา

2.3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ได้ให้นิยามคำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ไว้สองแนวทาง กล่าวคือ[67] ความหมายแรกซึ่งเป็นความหมายอย่างแคบตามที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกใช้ในการประชุมคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพยากรพันธุกรรม องค์ความรู้ดั้งเดิมและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore: IGC) ว่าหมายถึง ความรู้ซึ่งเกิดจากการใช้สติปัญญาและการเข้าใจในบริบทดั้งเดิม รวมถึงวิธีการปฏิบัติ ทักษะ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ การปฏิบัติและการเรียนรู้ซึ่งประกอบเป็นระบบภูมิปัญญา และความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนหรือชุมชน หรือเป็นระบบความรู้ที่ถูกถ่ายทอดตีความจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้จำกัดเฉพาะวิทยาการสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นการเฉพาะ อาจรวมความรู้ทางการเกษตร การแพทย์ สิ่งแวดล้อม และความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม

ความหมายที่สองซึ่งเป็นความหมายอย่างกว้าง หมายถึง งานสร้างสรรค์ทางวรรณกรรม ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ที่มีรากฐานมาจากจารีตประเพณี การแสดง การประดิษฐ์คิดค้น การค้นพบ

---

[66] เอกวิทย์ ณ ถลาง, **ภูมิปัญญาพื้นบ้านสีภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย** (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540), หน้า 46.

[67] World Intellectual Property Organization, The Protection of Traditional Knowledge: Draft Articles, ARTICLE 1, USE OF TERMS, Traditional knowledge, p. 5.

ทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบเครื่องหมาย ชื่อและสัญลักษณ์ สารสนเทศ ที่ไม่เปิดเผย และนวัตกรรมที่มีรากฐานมาจากจารีตประเพณี และการสร้างสรรค์ที่เป็นผลมาจากการใช้สติปัญญาในทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือศิลปะ ทั้งนี้ คำว่า “รากฐาน มาจากจารีตประเพณี” (Tradition-Based) หมายถึง ระบบความรู้ การสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการแสดงออกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการถ่ายทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยทั่วไปถือว่าเกี่ยวข้องกับชนกลุ่มหนึ่ง หรือดินแดนของชนกลุ่มนั้น และมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกยังได้อธิบายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจรวมถึง ความรู้ด้านการเกษตร ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางนิเวศน์วิทยา ความรู้ทางการแพทย์ รวมถึงการบำบัดรักษาและเวชกรรมที่เกี่ยวข้อง ความรู้ที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Traditional Cultural Expressions หรือ Expressions of Folklore) ในรูปแบบดนตรี การฟ้อนรำ เพลง หัตถกรรม การออกแบบ เรื่องราว งานศิลปะ องค์ประกอบของภาษา เช่น ชื่อ ชื่อทางภูมิศาสตร์ และสัญลักษณ์ และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่เคลื่อนที่ได้

สำหรับประเทศไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาว่า หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ ดังนั้นเมื่อนำคำว่า ภูมิปัญญา มาสนธิกับคำว่า ชาวบ้าน เป็น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) จึงหมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน[68]

เมื่อพิจารณาถึงความหมายและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น หมายความถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สติปัญญา ทักษะในการเรียนรู้ จดจำเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ รวมถึงจารีตประเพณีหรือวัฒนธรรมที่ถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ซึ่งถูกถ่ายทอดปฏิบัติกันมารุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนกลายเป็นสิ่งที่ชุมชนนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติ

2.3.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ซึ่งโดยลักษณะทั่วไปของภูมิปัญญาท้องถิ่นแยกพิจารณาได้ ดังนี้

---

[68] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2542** (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 826.

1. เป็นองค์ความรู้ที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่คนในชุมชนปฏิบัติสืบต่อมา จนกลายเป็นธรรมเนียม จารีตประเพณี เป็นแนวปฏิบัติในการใช้ชีวิต

2. เป็นความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่เกิดจากการใช้สติปัญญา ทักษะในการเรียนรู้ จดจำเพื่อแก้ไขปัญหา เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน[69]

3. เป็นองค์ความรู้ที่มีการบูรณาการแนวความคิด เพื่อเป็นการใช้ชีวิตเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและสังคม โดยใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเท่าที่จำเป็น[70]

4. เป็นองค์ความรู้ที่มีพื้นฐานการคิดแบบองค์รวม (Holistic) โดยไม่อาจแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันได้ นอกจากนั้นยังเป็นระบบความคิดในเรื่องความถูกต้องและศีลธรรม แสดงออกมาในรูปของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรม ทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน

5. เป็นองค์ความรู้ที่มีชีวิต มีการเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมตลอดเวลา ซึ่งเรียกว่า มีความเป็นพลวัต (Dynamic)

6. เป็นสิ่งที่แสดงความเป็นตัวตน (Identity) ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นซึ่งแตกต่างจากชุมชนอื่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

7. เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และการถ่ายทอดมักจะไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร[71]

นอกจากนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไปตามรูปแบบของการแสดงออก บ้างก็อยู่ในรูปข้อมูลที่มีการบันทึก เช่น การออกแบบลวดลายผ้า ข้อมูลยาอายุรเวท อย่างไรก็ดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึก เช่น ยาหมอพื้นบ้าน หรือยาผีบอก ซึ่งมาจากฐานความเชื่อโบราณ แนวทางการปฏิบัติซึ่งได้รวบรวมมานานนับศตวรรษจากประสบการณ์อันเก่าแก่ จากการลองผิดลองถูกจากความสำเร็จ และความล้มเหลว เป็นความรู้เริ่มมาจากครัวเรือนผ่านหลายชั่วอายุคนด้วยการบอกเล่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม โดยการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในลักษณะที่เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต ซึ่งใช้เพื่อความอยู่รอดของคนในชุมชน มี

---

[69] กรมศิลปากร, **วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี** (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2542), หน้า 159.

[70] ยศ สันตสมบัติ, *เรื่องเดิม,* หน้า 53.

[71] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 48.

ลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง และมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม[72]

นอกจากนี้ จากที่ได้ศึกษาถึงความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันและเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ โดยมีการสืบทอดองค์ความรู้ดังกล่าวของบรรพบุรุษจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นผลให้องค์ความรู้เหล่านี้ไม่สูญหาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีทั้งที่เป็นนามธรรม เช่น ปรัชญาการดำเนินชีวิตและค่านิยม และรูปธรรม เช่น การทำมาหากิน ศิลปหัตถกรรม เป็นต้น

จากการศึกษาถึงความหมายของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น จะเห็นได้ว่า แหล่งภูมิศาสตร์คือสถานที่หรือบริเวณที่ตั้งขององค์ประกอบทางธรรมชาติที่ผนวกรวมกันระหว่างการเกิด และดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะมนุษย์กับธรรมชาติเกี่ยวกับการเกิด และการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งความเกี่ยวโยงดังกล่าวเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่ใดที่หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในการดำรงชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ในขณะที่บางภูมิภาคของโลกมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเด่นในภาคเกษตรกรรม แต่อีกในหลายภูมิภาคมีลักษณะเด่นในด้านอุตสาหกรรม และ/หรือบริการ ทำนองเดียวกันบางพื้นที่ของทุกประเทศมีลักษณะของความเป็นเมือง ในขณะที่อีกหลายพื้นที่มีลักษณะของสังคมชนบท สภาพการณ์ดังกล่าวล้วนเชื่อมโยงจากความแตกต่างในเชิงสถานที่ทั้งสิ้น กิจกรรม หรือพฤติกรรมการพัฒนาทุกประเภทซึ่งมุ่งหวังที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรไม่อาจดำเนินการให้ลุล่วงไปได้หากมองข้ามปัจจัยซึ่งเป็นองค์ประกอบ และความสัมพันธ์อย่างมีระบบ[73] ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยจากพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ภายหลังพัฒนามาเป็นองค์ความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน เมื่อผนวกเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้วัตถุดิบที่มีเฉพาะบางแหล่งภูมิศาสตร์ หรือมีขั้นตอนการผลิตที่เกี่ยวกับเฉพาะบางแหล่งภูมิศาสตร์ ทำให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มามีความแตกต่างจากผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่นทั้งในเรื่องของมาตรฐาน คุณภาพ หรือลักษณะของวัตถุดิบหรือผลผลิต จึงทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าขึ้น และผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าดังกล่าวย่อมเป็นสิทธิเฉพาะของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ จึงมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ของคน

---

[72] กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักพัฒนาเกษตรกร, **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**, ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2561 จาก http://tkagri.doae.go.th/temp.php?gpg=title02

[73] มนัส สุวรรณ, *เรื่องเดิม*, หน้า 29.

ในชุมชนกับแหล่งทางภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน ทำให้เกิดเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้น เช่น กรณีข้าวหอมมะลิที่ได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ขึ้นมาและถ่ายทอดกันมาระหว่างบรรพบุรุษสู่อีกรุ่นหนึ่งของสังคมประเทศไทย โดยมีแหล่งผลิตในประเทศไทย ซึ่งกรณีดังกล่าว “ข้าวหอม” เป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและก็เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ในขณะเดียวกัน

หากกล่าวในแง่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งภูมินั้นมีความสัมพันธ์กันในบางกรณี กล่าวคือ องค์ความรู้ของชุมชนที่ถูกถ่ายทอดกันมารุ่นสู่รุ่นอันเป็นคุณสมบัติเฉพาะของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นและเมื่อผนวกรวมเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์จึงอาจเป็นสิ่งเดียวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ทั้งนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทก็มิได้มีความเกี่ยวโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งภูมิศาสตร์แต่อย่างใด แต่เป็นเพียงการนำเอาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน และนำชื่อของสถานที่ของแหล่งภูมิศาสตร์มาใช้ แต่ก็สามารถได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทหนึ่งได้ เช่นหมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น ซึ่งทั้งกรณีดังกล่าวเป็นการใช้องค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนเพียงอย่างเดียว มิได้มีขั้นตอนการผลิตหรือวัตถุดิบที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นโดยเฉพาะ เพียงแต่เมื่อองค์ความรู้ดังกล่าวถูกนำมาใช้ผลิตเป็นสินค้าบริโภคขึ้น และได้มีการนำชื่อของแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นที่ตั้งของชุมชนที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมาใช้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ถูกผลิตขึ้นจึงมีลักษณะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นมาได้

2.3.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาคุณภาพต่อสินค้าที่เกิดจากแหล่งทางภูมิศาสตร์

จากนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ทำการศึกษามาแล้วข้างต้นนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความรวมถึง สิ่งบ่งชี้ที่แสดงแหล่งที่มาของสินค้า ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในในแหล่งภูมิศาสตร์ ในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นนั้น อันแสดงถึงที่มาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะของสินค้า กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ท้องถิ่นนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจาก การผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ย่อมเกิดขึ้นจากการผนวกหรือเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์กับปัจจัยทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบในการผลิต ขั้นตอนในการผลิต เป็นต้น

แม้ว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส่วนมากจะมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญว่าสินค้านั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่นก็ตาม แต่ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าบางประเภทในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ร่มบ่อสร้างที่เป็น

สินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นร่มที่ผลิตในเขตอำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำจากผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าดิบ ร่มทำจากกระดาษสา หุ้มบนโครงไม้ไผ่ ที่มีตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ มีสีสันงดงาม และมีการวาดลวดลายต่าง ๆ ตามกรรมวิธีที่สืบทอดต่อกันมา ร่มบ่อสร้างใช้ได้ทั้งกันฝนและกันแดด ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบ ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 0 - 300 เมตร พื้นที่บางส่วนเป็นที่นาปลูกข้าว จากลักษณะทั่วไปของพื้นที่ ตามหัวไร่ปลายนา จะพบไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ตีนเป็ด ไม้ส้มเห็ด ไม้ตุ้มคำ ไม้แก ไม้ไผ่เล็มเล็ก ที่นำมาเป็นวัตถุดิบ ใช้ทำหัวตุ้ม คันถือร่ม ส่วนพื้นที่ราบสูงบริเวณเชิงดอยจะพบไม้ไผ่ตรงที่มีความเหนียวและทนทานนำมาใช้ทำซี่ค้ำ ม้า (สลัก) รวมทั้งใบลาที่นำมาทำปลอกลาน ต้นตะที่ใช้ น้ำยางผลตะโก เพื่อต้มผสมแป้งมัน และ ต้นมะมื่อ ที่ให้น้ำมันมะมื่อ (น้ำมันมะพอกน้ำมันตังอิ๊ว) ใช้ผสมสีทาทับบนตัวร่ม กันฝน กันแดด[74] โดยวัตถุดิบที่ใช้ผลิตร่มบ่อสร้างดังกล่าวก็มิได้มีในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด หากแต่ยังสามารถพบได้ในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกันได้ ดังนั้น ร่มบ่อสร้างจึงมิใช่สินค้าที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่ทำให้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตจากแหล่งอื่นแต่เป็นเพียงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนกับวัตถุดิบที่อาจค้นพบหรือหาได้จากแหล่งภูมิศาสตร์อื่น แต่ก็ยังสามารถขอขึ้นทะเบียนเพื่อรับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้

แม้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของไทยจะมีทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมิได้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์แตกต่างใด ตามกรณีดังกล่าวข้างต้น แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการรักษาคุณภาพต่อสินค้าที่เกิดจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ เพราะหากมีการเปลี่ยนองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ผลิตสินค้าในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จนมีชื่อเสียงแล้ว มาตรฐานคุณภาพหรือลักษณะของสินค้านั้นย่อมเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งอาจส่งผลให้สินค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคน้อยลง ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการรักษาคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นนัย ซึ่งไม่อาจแยกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

---

[74] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ร่มบ่อสร้าง**, ค้นวันที่ 3 มกราคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/781/borsang.pdf

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องหมายการค้าและชื่อสามัญ

แนวคิดการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เริ่มมีพัฒนาการมาจากหลักกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า ในส่วนของการป้องกันความหลงผิดของผู้บริโภคในสินค้าบางอย่างจากการถูกหลอกลวงด้วยการที่สินค้าติดเครื่องหมายการค้าที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ผู้ซื้อในแหล่งที่มาหรือสถานที่ของสินค้า การทำให้เกิดความหลงผิดดังกล่าว ถือว่าเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญาปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ค.ศ.1883 หรืออนุสัญญากรุงปารีสซึ่งห้ามมิให้ผู้ประกอบการค้าทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้า โดยสร้างความได้เปรียบทางการค้าของตนให้อยู่เหนือคู่แข่งทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรม[75]

2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับเครื่องหมายการค้า

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความหมายทั้งอย่างกว้างและอย่างแคบความหมายอย่างแคบหมายถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ที่มีความหมายชัดแจ้งแสดงถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งหนึ่งแห่งใด ไม่ว่าจะเป็นชื่อตำบล อำเภอ จังหวัด แคว้น หรือประเทศ ส่วนความหมายอย่างกว้าง หมายความรวมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม ซึ่งไม่ได้แสดงถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อย่างชัดแจ้ง หากแต่ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่ง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อมมักจะอยู่เป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น รูปแผนที่ประเทศไทยที่แสดงถึงประเทศไทย รูป อนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารีที่แสดงถึงเมืองโคราช รูปหอไอเฟลที่อ้างถึงเมืองปารีส หรือประเทศฝรั่งเศส รูปเทพีเสรีภาพแสดงถึงเมืองนิวยอร์ก และรูปหอเอนปิซ่าแสดงถึงเมืองปิซ่าในประเทศ อิตาลี เป็นต้น[76] ด้วยเหตุนี้ “ชื่อสายพันธุ์พืช” ของไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เช่น ข้าวหอมมะลิ ทุเรียนหมอนทอง เงาะโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งสามารถแสดงให้ประชาชนผู้บริโภคได้เข้าใจว่าเป็นพืชที่ปลูกและผลิตจากประเทศไทย จึงสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในความหมายอย่างกว้างได้เช่นกัน

เครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ใช้คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ประกอบกิจการทางการค้าต่าง ๆ ตลอดจนชื่อเสียงทางการค้าของผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของ

---

[75] จักรกฤษณ์ ควรพจน์, **กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า**, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2545), หน้า 307.

[76] จักรกฤษณ์ ควรพจน์, เจริญ คำภีรภาพ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, **แนวคิดและข้อเสนอต่อการแก้ไขร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เอกสารประกอบการพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่วมกันของ รัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฯ** (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2546).

เจ้าของเครื่องหมายการค้าในการจำแนกสินค้ากับเครื่องหมายการค้าของตนให้แตกต่างจากสินค้าของคู่แข่งทางการค้า ด้วยเหตุนี้เครื่องหมายค้าจึงมีหน้าที่ในการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ประกอบการและให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการแสดงข้อมูลอันเกี่ยวกับตัวสินค้า ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่ตนต้องการซื้อจากการพิจารณาที่เครื่องหมายการค้าที่ปรากฏอยู่บนสินค้านั้น[77]

เครื่องหมายการค้าเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายพิเศษในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง และด้วยลักษณะพิเศษของทรัพย์สินทางปัญญา คือ เป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ คิดค้นหรือประดิษฐ์ของมนุษย์ซึ่งมีมูลค่าในตัวเอง อันถือว่าเป็นทรัพย์สินชนิดที่ไม่มีรูปร่าง ดังนั้น วัตถุแห่งสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญาจึงมิใช่เป็นตัวทรัพย์สิน กฎหมายจึงต้องให้มีสิทธิพิเศษที่แตกต่างไปจากทรัพย์สินทั่ว ๆ ไป คือ อำนาจหวงกันผู้อื่น สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิทั้งในการป้องกันมิให้ผู้อื่นมาล่วงละเมิดเครื่องหมายการค้าของตนและเป็นสิทธิในการเรียกร้องให้ผู้อื่นรับผิดต่อตนได้ด้วย ซึ่งสิทธิในลักษณะนี้เรียกว่าสิทธิเด็ดขาดเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้านั้นทางการค้าโดยเจ้าของเครื่องหมายการค้ามีสิทธิ และอำนาจตามกฎหมาย ที่จะห้ามบุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้านั้น ในลักษณะที่เป็นการมุ่งหวังผลในทางการค้า ทั้งนี้กฎหมายภายในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกหลายประเทศได้จำกัดสิทธิเด็ดขาดของเจ้าของเครื่องหมายการค้าไว้ในทำนองเดียวกันนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติถึงนิยามความหมายของ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ว่า หมายถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[78] การนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้เป็นการจำกัดความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้เป็นการเฉพาะ “ชื่อทางภูมิศาสตร์” เท่านั้น สิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถสื่อหรือแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพหรือคุณลักษณะของสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ได้แล้ว สิ่งนั้นก็อาจได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ทั้งสิ้น[79]

การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงสำหรับสินค้านั้น ๆ จึงเป็นการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถแยกมาตรฐานหรือคุณสมบัติของสินค้าออกจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากแหล่งอื่น

---

[77] ไชยยศ เหมะรัชตะ, **ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2548), หน้า 290.

[78] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[79] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 16.

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 4 วรรคสอง ได้ให้นิยามศัพท์คำว่า “เครื่องหมายการค้า” หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ได้กำหนดคุณสมบัติของเครื่องหมายการค้าอันพึงจดทะเบียนได้ไว้ 3 ประการ คือ

1. เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ
2. เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย และ
3. ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว

หน้าที่หลักของเครื่องหมายการค้า คือ หน้าที่บอกความแตกต่างของสินค้า (Product Differentiation) หมายถึง บอกว่าสินค้า หรือบริการที่อยู่ภายใต้เครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างจากสินค้า หรือบริการของผู้ผลิตรายอื่น

เครื่องหมายการค้ายังทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ (Economic Function) อีก 3 ประการ คือ ประการแรกทำหน้าที่บอกแหล่งที่มาของสินค้า (Origin Function) หมายถึงบอกว่าสินค้า หรือบริการนั้นมีแหล่งผลิต หรือแหล่งกำเนิดจากที่ใด ประการที่สองทำหน้าที่ประกันคุณภาพสินค้า (Quality or Guarantee Function) หมายถึงการแสดงให้รู้ว่าสินค้า หรือบริการที่อยู่ภายใต้เครื่องหมายการค้าเดียวกันจะมีคุณภาพเหมือนกัน และเป็นไปตามที่ผู้บริโภคคาดหมาย และประการสุดท้ายทำหน้าที่โฆษณาสินค้า และเป็นทุน (Investment or Advertising Function) หมายถึงการใช้เครื่องหมายการค้าในการโฆษณา เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าหรือบริการได้ในเวลาอันรวดเร็ว และเครื่องหมายการค้ายังเป็นสิ่งที่มีค่าในตัวเอง จึงใช้คุณค่าดังกล่าวเป็นทุนในทางเศรษฐกิจได้[80]

เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนจะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ที่จะป้องกันมิให้บุคคลที่สาม ซึ่งมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของเครื่องหมายการค้า ใช้เครื่องหมายที่เหมือนกัน หรือคล้ายกันในทางการค้ากับสินค้าหรือบริการที่เหมือนกัน หรือคล้ายกันกับสินค้าหรือบริการที่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หากการใช้ดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดความสับสนขึ้นได้[81]

---

[80] William R. Cornish, **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**, 4th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1999), p. 612 อ้างถึงใน สมชาย รัตนชื่อสกุล และทิพย์สุรางค์ วาทิตต์พันธุ์, **โครงการปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2552), หน้า 110.

[81] TRIPS Agreement, Article 16 (1).

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครื่องหมายการค้านั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง และแม้ว่าจะมีความเกี่ยวโยงกันแต่เครื่องหมายการค้าก็มีความแตกต่างบางประการจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถใช้กับผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าเท่านั้น ไม่อาจใช้กับการบริการได้ ส่วนเครื่องหมายการค้านั้นอาจใช้ได้ทั้งกับสินค้า และบริการ นอกจากนี้ในขณะที่สิทธิตามเครื่องหมายการค้ามีสถานะเป็นทรัพยสิทธิที่อาจโอน เปลี่ยนแปลง หรือก่อภาระติดพัน อาจมีการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าได้ แต่การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ก่อให้เกิดทรัพยสิทธิหรือสิทธิเด็ดขาดใดในลักษณะเช่นนั้น ผู้ได้รับความคุ้มครองมีสิทธิแต่เพียงที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นทะเบียนเท่านั้น แต่ไม่อาจโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิได้ และในทำนองเดียวกันผู้มีสิทธิ์ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ไม่มีสิทธิเด็ดขาดที่จะห้ามผู้อื่นมิให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ตนมีสิทธิในการใช้ได้ ผู้ผลิตสินค้าในพื้นที่ที่บ่งระบุโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ต่างมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนไว้นั้นเช่นกัน

ในอีกด้านหนึ่ง เครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเหมือน และคล้ายคลึงกันอยู่บางประการ โดยเฉพาะในส่วนของหน้าที่สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไปยังผู้บริโภค โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือบริการนั้น กฎหมายเครื่องหมายการค้ากำหนดให้เครื่องหมายที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคระบุความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าหรือบริการกับผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการได้อย่างถูกต้อง ส่วนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความมุ่งหมายที่กว้างกว่า เพราะนอกจากจะบ่งระบุถึงพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าแล้วก็ยังบ่งบอกถึงลักษณะหรือคุณภาพของสินค้าภายใต้สิ่งที่บ่งชี้นั้นด้วย[82] นอกจากนี้ในส่วนของสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้ากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมีความแตกต่างกันในส่วนของผู้ที่มีสิทธิใช้ เนื่องจาก เครื่องหมายการค้านั้นมุ่งเน้นการคุ้มครองไปที่ปัจเจกชนเป็นการเฉพาะ แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งที่ตั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ เป็นหลักเช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ในการมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นไปที่สิทธิชุมชนมากกว่าสิทธิของปัจเจกชนผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองในเครื่องหมายการค้า

2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อสามัญ

ชื่อสามัญมีความสำคัญต่อการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการย้ายถิ่นที่อยู่เป็นอย่างมาก เนื่องจาก กรณีของชื่อสามัญนั้น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้มีบทบัญญัติห้ามการนำชื่อสามัญมาจดทะเบียนเพื่อใช้ประโยชน์แต่เพียงผู้

---

[82] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 21-22.

เดียว ชื่อเรียกของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเกี่ยวพันกับชื่อสามัญ กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดจากองค์ความรู้ของคนในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกผนวกเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์จนเกิดเป็นชื่อเรียกของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้น ขอบเขตของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกใช้ หรือเรียกขานกันในระดับชุมชน แต่ในปัจจุบันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้ถูกใช้หรือเรียกขานกันในเฉพาะชุมเช่นดังเช่นในสมัยก่อน เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารมีความเจริญและทันสมัยเป็นอย่างมาก ส่งผลในขอบเขตการใช้หรือการเรียกขานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้ถูกใช้หรือเรียกขานเพียงแค่ในระดับชุมชน แต่ได้ถูกใช้หรือเรียกขานขยายจนอยู่ในระดับประเทศ หรือในระดับสากล ทำให้ชื่อเรียกของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาจถูกใช้หรือเรียกขานกันโดยปกติทั่วไป และกลายเป็นคำสาธารณะที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือชื่อสามัญ อันเป็นการส่งผลให้ชื่อเรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นไม่สามารถนำมาจดหรือขอขึ้นทะเบียนได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ในบริบทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ชื่อสามัญเป็นชื่อที่แม้ว่าจะหมายถึงสถานที่จากแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ แต่ก็กลายเป็นคำทั่วไปสำหรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลายเป็นชื่อสามัญคือ Camembert Cheese (กามองแบร์)[83] ที่เป็นเนยแข็งที่ทำจากนมวัว มีไขมันสูงหลังจากอัดเป็นก้อนและผ่านการบ่มด้วยเชื้อรา ทำให้ผิวหน้าปกคลุมด้วยเชื้อราสีขาว มีลักษณะเนื้อนุ่มและมีความชื้นสูง ซึ่งผลิตครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศสซึ่งชื่อ Camembert สามารถใช้กำหนดชนิดของ Camembert Cheese ได้ในปัจจุบัน[84]

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลายมาเป็นชื่อสามัญอาจเกิดขึ้นได้ในหลายประเทศและในเวลาที่แตกต่างกัน สิ่งนี้อาจนำไปสู่สถานการณ์ที่มีข้อบ่งชี้เฉพาะเพื่อประกอบการพิจารณาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในบางประเทศ ในขณะที่สิ่งบ่งชี้เดียวกันอาจถือได้ว่าเป็นคำทั่วไปในประเทศอื่น ๆ[85]

สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่อาจจะเข้าข่ายเป็นชื่อสามัญคือ “ซอสศรีราชา” เนื่องจากชื่อศรีราชาเป็นชื่อที่ประชาชนเรียกขานซอสชนิดหนึ่ง คือ ซอสพริก ไม่ได้หมายความว่าเป็นซอสที่มาจากอำเภอศรีราชา และโดยแท้จริงแล้ว ซอสศรีราชาก็ไม่จำเป็นต้องเป็นซอสที่ผลิตจากอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีแต่อย่างใด[86] ดังนั้น หากมีผู้ผลิตซอสศรีราชาต้องการที่จะ

---

[83] **WIPO**, Retrieved January 14, 2019 from https://www.wipo.int/geo_ indications /en/faq_geographicalindications.html

[84] **Foodnetworksolution**, Retrieved January 1 4 , 2019 from http://www.food networksolution.com/wiki/word/1499/camembert-cheese

[85] **WIPO**, *op. cit.*

[86] ธนพจน เอกโยคยะ, *เรื่องเดิม,* หน้า 43-44.

ขึ้นทะเบียนซอสศรีราชาเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ เนื่องจาก ซอสศรีราชาไม่มีความเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น และคำว่าศรีราชาประชาชนทั่วไปได้เรียกขานจนเป็นชื่อสามัญ

กล่าวโดยสรุป ชื่อสามัญ จึงหมายความถึง คำที่ใช้เรียกขานสิ่งหนึ่งสิ่งใด รวมถึงคำที่ใช้เรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการทั่วไป โดยเฉพาะเจาะจง หรือเป็นปกติธรรมดาที่ประชาชนใช้เรียกขาน ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกเรียกขานเป็นชื่อสามัญโดยทั่วไปแล้วก็ไม่อาจขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองได้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความเกี่ยวโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยพฤติกรรมการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เมื่อเรียนรู้และปฏิบัติจนกลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนนั้น ๆ และได้อาศัยลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ หรือวัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นของตนขึ้นมา ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ที่มาจากพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในด้านวัตถุดิบ มาตรฐาน หรือขั้นตอนการผลิต จึงทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นมีชื่อเสียง และได้รับความนิยมมากกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่นอันเกิดจากทักษะความชำนาญ และภูมิปัญญาของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ อีกทั้ง ยังเป็นสิทธิที่บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชนนั้น มีพื้นฐานแนวความคิดมาจากสำนักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน จึงกล่าวได้ว่า หลักกฎหมายธรรมชาติถือเป็นแนวคิดพื้นฐานของสิทธิชุมชนด้วยเช่นกัน

ประวัติศาสตร์ทางความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ เป็นประวัติศาสตร์ของการค้นหาความยุติธรรมของมนุษยชาติ สำนักกฎหมายธรรมชาติมีความคิดทางกฎหมายว่า กฎหมายเป็นเรื่องของเหตุผล ดังคำกล่าวของ Cicero ที่ว่า กฎหมายอันแท้จริง คือ เหตุผลอันชอบธรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยมีผลใช้บังคับอย่างเป็นสากลไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร์ โดยมีลักษณะสำคัญกล่าวคือ กฎหมายธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เกิดขึ้นเอง มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น เป็นกฎหมาย

ที่อยู่เหนือรัฐและใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ เป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายต่าง ในอุดมคติ โดยถือว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติของสรรพสิ่ง อาจค้นพบได้โดยใช้แหตุผล[87]

"ชุมชน" เป็นกลุ่มบุคคลที่ดำเนินวิถีชีวิตของตนเองและพึ่งตนเองได้ในทางสังคมหรือวัฒนธรรมในกลุ่มของตนเอง โดยมีความผูกพันร่วมกันทั้งทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วน "สิทธิชุมชน" เป็นสิทธิที่ถูกกำหนดขึ้น โดยพัฒนาการมาจากจารีตประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมในการควบคุมวิถีชีวิตในทางปฏิบัติจนนำไปสู่บทบัญญัติของกฎหมายเพื่อกลไกรองรับการคุ้มครองสิทธิให้มีผลในทางกฎหมายในระดับสากล สิทธิชุมชนได้รับรองไว้ในกฎกติการะหว่างประเทศหลายฉบับ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ปฏิญญาเรื่องสิทธิชนพื้นเมืองขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง ปฏิญญาไลป์ซิกว่าด้วยสิทธิเกษตรกร และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 เป็นต้น กฎกติการะหว่างประเทศ ดังกล่าวมีเนื้อหาที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเอง สิทธิการเป็นพลเมือง ของตน สิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สันติสุข มั่นคง สิทธิเสรีภาพทางศาสนา คุ้มครองระบบนิเวศ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการพิทักษ์รักษาวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น[88] สิทธิชุมชนเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง แต่มิได้มุ่งเน้นความสำคัญไปที่ปัจเจกชน หรือมิใช่สิทธิเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นสิทธิโดยส่วนรวมของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่พัฒนาให้กลุ่มบุคคลร่วมกันจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคมและอื่น ๆ โดยกลุ่มคนดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน โดยได้มีการสร้างข้อตกลงหรือกติกาในการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวอาจมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ และสามารถยืดหยุ่นได้ นอกจากนี้ สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิความเป็นเจ้าของแบบเบ็ดเสร็จ แต่เป็นการให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่กินดูแลทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปสิทธิชุมชนมีลักษณะการมีส่วนร่วมจากภายนอกมากกว่าการกีดกัน โดยหลักการสำคัญของ

---

[87] สมยศ เชื้อไทย, **ทฤษฎีกฎหมาย นิติปรัชญา**, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2548), หน้า 74.

[88] ปัญญา อุดชาชน, **หลักสิทธิมนุษยชน: สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชนตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ม.ป.ป.), หน้า 2-3.

การมีส่วนร่วมก็คือ เป้าหมายของสิทธิชุมชนมิใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะส่วนของชุมชนเท่านั้น แต่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมด้วย[89]

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิชุมชนมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งความคุ้มครองดังกล่าวได้บัญญัติครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาจนถึงปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนไว้ว่า

> บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ
>
> (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ
>
> (2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
>
> (3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
>
> (4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน
>
> สิทธิของบุคคล และชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย[90]

“สิทธิชุมชน” ตามรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง “สิทธิร่วม” เหนือทรัพย์สินของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาท้องถิ่น เหตุที่จะต้องมีการรับรองสิทธิชุมชนไว้ เพราะในทางปฏิบัติชุมชนในท้องถิ่นตามจารีตประเพณีและวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม ซึ่งบทบัญญัติที่รับรองสิทธิชุมชนนี้แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ตรงที่บทบัญญัติ

---

[89] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555), หน้า 20-24.

[90] มาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ส่วนอื่นของรัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพขึ้นใหม่ซึ่งเป็นที่ยอมรับในนานาอารยประเทศและในสังคมไทยเข้าไปไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันยิ่งขึ้น และแตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นโครงสร้างการปกครองภายในรัฐ นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับสภาพสังคมตะวันตกที่คนชนบทที่มีความเป็นชุมชนมากกว่าสังคมตะวันตก[91]

นอกจากเรื่องของสิทธิชุมชนดังกล่าวแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ดังนี้

> รัฐต้อง
>
> (1) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย
>
> (2) อนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟูบริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ[92]

นอกจากนี้ยังได้มีนักวิชาการให้นิยามความหมายของสิทธิชุมชนไว้ดังนี้

“สิทธิ” คือ ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงได้ของบุคคลนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิทธิ คือประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับ ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้[93]

---

[91] มานิต จุมปา, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540** (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2541), หน้า 65-66.

[92] มาตรา 57 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560)

[93] สมยศ เชื้อไทย, **คำอธิบายกฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2544), หน้า 125.

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่าหมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง” ซึ่งตามความหมายดังกล่าวนี้ “สิทธิ” จึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย[94]

จากกรณีดังกล่าวจึงอาจแบ่งการพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของ “สิทธิ” ได้ดังนี้ คือ[95]

1. สิทธิจะต้องเป็นความชอบธรรม กล่าวคือ ถือว่าสิทธิเป็นเรื่องของความถูกต้อง ซึ่งหากพิจารณา “สิทธิ” จากภาษาอังกฤษ ภาษาเยอรมัน และภาษาละติที่เรียกว่า “Right” “Recht” และ “Jus” ตามลำดับแล้ว จะเห็นว่าหมายถึง ความรับผิดชอบหรือความถูกต้อง ดังนั้น คำว่า “สิทธิ” ของเขากับ “ความถูกต้อง” จึงเป็นคำเดียวกัน

2. สิทธิจะต้องมีบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิ หรือมีผู้ทรงสิทธิ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

3. สิทธินั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ยันกับบุคคลอื่นได้ ดังนั้น จะต้องมีบุคคลอีกบุคคลหนึ่งซึ่งตรงข้ามกับผู้ถือสิทธิ คือผู้มีหน้าที่

4. สิทธิจะต้องมีเนื้อหา กล่าวคือ จะต้องมีข้อความที่เป็นประโยชน์ที่จะยืนยันคุ้มครองรักษาซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินที่เป็นสิ่งที่มีรูปร่าง หรือเป็นผลประโยชน์ในทางจิตใจที่ไม่มีรูปร่างก็ได้

“ชุมชน” หมายถึง กุล่มคนที่มี โดยมีความเกี่ยวโยงการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างเป็นปกติ ซึ่งจะมีบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้โดยมีการติดต่อสื่อสาร วิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำมีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้[96]

รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” เอาไว้ว่าหมายถึง คณะบุคคลที่มีวิถีชีวิต หรือดำเนินกิจวัตรตามปกติโดยอาศัยอยู่ร่วมกันหรือดำเนินกิจวัตรอย่างใดอย่าง

---

[94] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2538), หน้า 21.

[95] ปรีดี เกษมทรัพย์, **กฎหมายแพ่ง-หลักทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการบริการทางวิชาการ, 2526), หน้า 83-85.

[96] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 3

หนึ่งร่วมกัน ตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีโดยปกติย่อมถือเอาท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเป็นหลักแหล่งสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตหรือกิจวัตรนั้น ๆ ร่วมกัน[97]

ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ อธิบายว่า “ชุมชน” คือ กลุ่มคนที่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างถาวร สามารถทำความเข้าใจติดต่อสื่อสารกันได้ เพราะชุมชนจะต้องมีสิ่งที่ทำร่วมกัน สามารถสื่อความเข้าใจกันได้ อย่างน้อยก็ต้องพูดกันรู้เรื่อง คือมี “ภาษา” เดียวกัน ซึ่งมีความหมายครอบคลุมยิ่งกว่าเพียงสื่อสารกัน แต่รวมถึงว่ามีวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิดอย่างเดียวกัน[98]

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ยังได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐาน และสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาโดยต่อเนื่อง และได้ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ปัจจุบันนิยามความหมายของ “ชุมชน” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ได้มีการดำเนินการแก้ไขในส่วนของนิยาม “ชุมชน” หมายความถึง กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานร่วมกันมา และได้ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ แต่การแก้ไขดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติเท่านั้น

สิทธิชุมชน หมายถึง “สิทธิร่วม” เหนือทรัพย์สินของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาเท่านั้นจึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์ สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนรวมมากกว่าสวนตน แม้สมาชิกชุมชนจะมี “สิทธิตามธรรมชาติ” ในการใช้ทรัพยากรส่วนรวมแต่ชุมชนก็สามารถออกกฎหมายเกณฑ์เพื่อความเป็นธรรมในทางสังคม สิทธิการใช้เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและเพื่อความอยู่รอดของชุมชนจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน[99]

สิทธิชุมชน หมายถึง สิทธิของชุมชนหรือประชาชนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน และดำเนินชีวิตร่วมกันภายใต้แบบแผนการปกครองอย่างใดอย่างหนึ่งที่แน่นอนในความหมายอย่างกว้าง ซึ่งหมายความรวมทั้งชุมชนทั่วไป ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนดั้งเดิมในฐานะที่เป็นหมู่คณะที่ดำเนินชีวิต

---

[97] กิตติศักดิ์ ปรกติ, **สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน** (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551), หน้า 98.

[98] ปรีดี เกษมทรัพย์, **นิติปรัชญา**, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 296.

[99] เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ, **ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย** (กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536), หน้า 165 อ้างถึงใน โสภารัตน์ จารุสมบัติ, **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม** (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 72.

ร่วมกัน และเป็นที่รับรู้แก่สาธารณะชนในลักษณะที่ได้รับการยอมรับว่ามีตัวตนและมีความสามารถมีสิทธิในทางใดทางหนึ่งด้วย[100]

สิทธิชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ที่พยายามจะก้าวพ้นไปจากสิทธิของปัจเจกบุคคล และรัฐที่มีความหมาย และลักษณะมีการขัดเกลาและพัฒนาการอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งการพัฒนาในเชิงความหมายนั้นพัฒนาไปในแง่ของการเป็นสิทธิกลุ่มหรือสิทธิร่วมเหนือทรัพยากรของชุมชน โดยสิทธิเหนือทรัพยากรดังกล่าวนี้จะไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดเหมือนกรรมสิทธิ์ แต่จะเป็นสิทธิในการใช้ และการจัดการที่มีลักษณะซ้อนอยู่กับสิทธิอื่นๆ และสิทธิชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นจากอำนาจรัฐแต่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีและปรากฏการณ์ในสังคม ซึ่งรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องออกกฎหมายมารับรองสิทธิ และรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน[101]

กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกฎหมายที่รับรอง “สิทธิชุมชน” ช่วยส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในชุมชนรวมตัวกันเป็นสมาคม หรือสหกรณ์เพื่อต่อรอง และรักษาผลประโยชน์แบบรวมกลุ่ม อันเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ระบบกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมไทยที่เน้นการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจกลุ่ม ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของมนุษย์กับถิ่นฐานที่อยู่และสภาพแวดล้อม รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ และในขณะเดียวกันการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และหากชุมชนสามารถพัฒนาปรับปรุงสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นก็จะก่อให้เกิดผลดีต่อการตลาดของสินค้าภายใต้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน วิสาหกิจของชุมชนจะเติบโตขยายตลาดออกสู่ตลาดโลกได้[102]

การให้ความคุ้มครองต่อสิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิที่มีความเชื่อมโยง และเกี่ยวพันกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ในต่างประเทศก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิดังกล่าวด้วยเช่นกัน เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์มากอย่างยาวนานกว่า 700 ปีที่ผ่านมา และมีชนเผ่าเมารีเป็นชนเผ่าพื้นเมืองของประเทศนิวซีแลนด์ที่มีศิลปวัฒนธรรมในการใช้รอยสัก และท่าเต้นอันเป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่า “Haka Dance” ที่ใช้จัดแสดงในงานระดับชาติของประเทศนิวซีแลนด์ อีกทั้งยังมีงานศิลปะที่สวยงาม ส่วนภาษาที่ชนเผ่าเมารีใช้มีด้วยกัน 2ภาษาคือ

---

[100] กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เรื่องเดิม,* หน้า 54.

[101] จักรกฤษณ์ ควรพจน์, **กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการส่งออกและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550), หน้า 3.

[102] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 51.

ภาษาอังกฤษและภาษาเมารี[103] การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าเมารีนั้น ในปี ค.ศ.2002 ประเทศนิวซีแลนด์ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยใช้ชื่อ “Maori” กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าเมารี ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์จากขนสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากดอกไม้ ซึ่งการคุ้มครองโดยการจดเครื่องหมายการค้าในชื่อ “Maori” นั้นรวมไปถึงข้อความ และรูปภาพของชนเผ่าเมารีด้วย และต่อมาในปี 2013 ประเทศนิวซีแลนด์ใช้กฎหมายสิทธิบัตร (Patent Act 2013 (NZ)) เพื่อคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าเมารี และแหล่งที่มาของสินค้าและคุ้มครองสิทธิของผู้คิดค้นภูมิปัญญาของชนเผ่าเมารี[104]

ในประเทศออสเตรเลียก็ได้มีการให้ความคุ้มครองแก่ชนเผ่าอะบอริจิ้น(Aboriginal) ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองของประเทศออสเตรเลียซึ่งมีวัฒนธรรมเก่าแก่มากกว่า 50,000 ถึง 65,000 ปี และชนเผ่าอะบอริจิ้นก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน โดยสมัยก่อนชนเผ่าอะบอริจิ้นนั้นเป็นนักล่า (Hunter) ซึ่งมีอาณาเขตเป็นของตนเอง มีศิลปะ เชื้อชาติ และกีฬาเป็นของตนเอง ต่อมาเมื่อมีชาวยุโรปอพยพเข้ามาในอาณาเขตจึงเกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ โดยชนเผ่าอะบอริจิ้นนั้นมีความชำนาญในการใช้หินเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องใช้สำหรับตัดไม้ ตัดหนังสัตว์ใช้เป็นอาวุธ และใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาหาร เมื่อหลังจากชาวยุโรปได้อพยพเข้ามา ชนเผ่าอะบอริจิ้นก็เริ่มใช้เหล็ก หรือแก้วแทนหินเพราะสะดวกมากกว่า ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากชาวยุโรปที่อพยพเข้ามา[105] กฎหมายที่ใช้คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะวัฒนะธรรมของชนเผ่าอะบอริจิ้น ประเทศออสเตรเลียให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge: TK) และศิลปะวัฒนะธรรม (Traditional Cultural Expressions: TCEs) ของชนเผ่าอะบอริจิ้นโดยใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาตามแบบแผนของชนเผ่าอะบอริจิ้น (Conventional Intellectual Property) และระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui Generis)[106] เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของชนเผ่าอะบอริจิ้นโดยเฉพาะ

---

[103] **Maori History,** Retrieved January 16, 2019 from https://www.lovenewzealand.net.nz/maori/history.php

[104] Jessica Lai: Māori Traditional Knowledge and New Zealand Patent Law: The 2013 Act and the Dawn of a New Era?

[105] **Australian Indigenous Cultural Heritage**, Retrieved January 16, 2019 from http://www.australia.gov.au/about-australia/australian-story/austn-indigenous-cultural-heritage

[106] Michael Blakeney, “Protecting the Knowledge and Cultural Expressions of Aboriginal Peoples,” **University of Western Australia Law Review,** 39, 2: 182.

นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิชุมชนด้วยเช่นกัน โดยมีการออกกฎหมายหลัก ๆ ได้แก่ (1) รัฐบัญญัติศิลปะและหัตถกรรมอินเดียน ค.ศ. 1990 และมีการปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 2000 (Indian Arts and Craft Act of 2000) และสถาบันป้องกันและปราบปรามการทุจริตระหว่างประเทศ (Agreement for the Establishment of the International Anti - Corruption Academy as an International Organization: IACA) และ (2) ฐานข้อมูลของสำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐ (United States Patent and Trademark Office: USPTO) เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเป็นผลมาจากสนธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า พระราชบัญญัติการดำเนินงาน (ค.ศ. 1998) นโยบาย และวัตถุประสงค์ของประเทศสหรัฐอเมริกามีเพื่อส่งเสริมในการพัฒนาศิลปะอินเดียน และงานฝีมือ และให้ความช่วยเหลือและเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ รวมทั้งในเรื่องฐานข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหา และหากรอบการป้องกันของตราประจำตำแหน่งอย่างเป็นทางการของรัฐบาลกลางและรัฐ รวมทั้งเพื่อให้ได้รับการยอมรับพื้นเมืองชาวอเมริกัน ซึ่งการคุ้มครองตามกฎหมายให้บริการในประเทศสหรัฐอเมริการัฐสามารถสรุปวัตถุประสงค์สำคัญได้ดังนี้ คือ เพื่อป้องกัน และรักษามรดกทางวัฒนธรรมเพื่อป้องกันการค้าผลประโยชน์อันเป็นเท็จที่เชื่อมโยงสินค้าของพวกเขาหรือบริการของชนพื้นเมือง

ศิลปะ และหัตถกรรมอินเดียนสามารถลงทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ในอินเดีย สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐ (United States Patent and Trademark Office: USPTO) โดยไม่คิดค่า (มาตรา 2 (g)) ฐานข้อมูล (2) อย่างเป็นทางการในเดือนสิงหาคมปี 2001 สำนักงานสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าสหรัฐ (United States Patent and Trademark Office: USPTO) จัดตั้งขึ้น ฐานข้อมูลอย่างเป็นทางการของชาวพื้นเมืองอเมริกันเป็นฐานข้อมูลสำหรับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงจุดมุ่งหมาย และอาศัยรับรองตัวเอง ทั้งนี้ในเชิงเกี่ยวกับการป้องกันการอ้างชื่อชนเผ่าพื้นเมืองอเมริกันเป็นเครื่องหมายการค้าอันที่เป็นที่รู้จักของชาวอเมริกันพื้นเมือง สัญลักษณ์ตามการรับรู้เป็นชาวอเมริกันพื้นเมืองในที่มาและอื่น ๆ โปรแกรมประยุกต์ที่ชื่อสำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐ (United States Patent and Trademark Office: USPTO) แนะนำร่วมกับพื้นเมืองชาวอเมริกันมีการตรวจสอบโดยอ้างอิงจากทนายความฐานข้อมูลหนึ่งที่ได้มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญ[107]

จะเห็นได้ว่า ประเทศดังกล่าวข้างต้นได้ให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนเป็นอย่างมาก ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองแก่ชนเผ่าพื้นเมืองและวัฒนธรรม รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากชุมชนดังกล่าว ซึ่งเป็นลักษณะการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการ

---

[107] **Legislative Texts on the Protection of Traditional Knowledge,** Retrieved January 19, 2019 from http://www.wipo.int/tk/en/laws/tk.html

เคารพในอัตลักษณ์ คุณค่าทางจิตใจ และสิ่งที่ชุมชนนั้น ๆ ให้ความเคารพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย โดยในประเทศไทยเองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประกอบไปด้วย แหล่งทางภูมิศาสตร์ และภูมิปัญญา ซึ่งสิทธิชุมชนของประเทศไทยก็มีทั้งสิทธิชุมชนที่ได้รับความคุ้มครองผ่านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสิทธิชุมชนที่ได้รับความคุ้มครองผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการแสดงออกซึ่งจารีตประเพณีประจำท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่นของประเทศไทยมีภูมิปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสิ่งสำคัญคือการให้ความรับรองว่าภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นสิทธิตามกฎหมายของชุมชน มิใช่เป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลหรือบริษัท และต้องทำให้สินทรัพย์ทางปัญญาเหล่านั้นมีมูลค่าในตลาด ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีช่องทางในการสร้างรายได้ ประเด็นสำคัญคือ ประเทศไทยสามารถสร้างศักยภาพด้านการประกอบการเพื่อให้ชุมชนสามารถนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อผ่านต่อไปยังผู้บริโภค ซึ่งโดยหลักการแล้ว สมาชิกทุกคนในชุมชนต่างเป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกัน[108] กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นเครื่องมิที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิชุมชนในการใช้อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสิทธิชุมชนนั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยยะ เนื่องจาก เงื่อนไขของการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายนั้น ก็ยังได้ระบุว่าสินค้าที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อรับความคุ้มครองนั้นต้องมีความเกี่ยวโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งกำเนิน วัตถุดิบ หรือคุณภาพของสินค้า ซึ่งบุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนยังต้องมีความเกี่ยวพันกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน กล่าวคือ ต้องเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น โดยชุมชนดังกล่าวจึงมีฐานะเป็นเจ้าของสินค้าที่ขอขึ้นทะเบียนร่วมกันในฐานะสิทธิชุมชน

ซึ่งเมื่อนำสิทธิชุมชนมาพิจารณากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิทธิชุมชนกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมิใช่สิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นสิทธิของคนในชุมชนที่อยู่ในแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ เฉพาะบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับสินค้าของชุมชนได้ เช่น ไข่เค็มไชยา บุคคลในพื้นที่อำเภอไชยาสามารถใช้ชื่อไข่เค็มไชยาซึ่งมีฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้ในทางการค้าได้ นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 จะได้ให้การคุ้มครองและรับรองถึงสิทธิชุมชนไว้ก็ตาม แต่ทั้งนี้ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มิได้มีการบัญญัติถึงสิทธิ

---

[108] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม,* หน้า 224.

ชุมชนในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง และทางอาญากับผู้ละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด มีเพียงแต่บัญญัติลักษณะของการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และบุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้เท่านั้น ทำให้สิทธิชุมชนอันมีสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่ได้มีกฎหมายรับรองถึงวิธีการใช้สิทธิแต่อย่างใด อีกทั้ง ความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ก็ยังเป็นอีกปัจจัยที่มีความสำคัญถึงสิทธิชุมชนในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ เนื่องจากเงื่อนไขของการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้นั้นจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางธรรมชาติ หรือองค์ความรู้ทั้งสองทาง หรือทางหนึ่งทางใด เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต หรือสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ หรือจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับชื่อเสียง คุณภาพ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น ๆ จึงจะสามารถขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนั้นมีความเกี่ยวพัน และสอดคล้องกับสิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ อย่างมีนัยยะ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิ์ที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน และมีหลักเกณฑ์ที่นำไปปรับใช้ได้จริง ก็จะทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น

2.5.1.1 ผลกระทบต่อสิทธิชุมชนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง

แนวคิดของการเป็นเจ้าของร่วมกันของชุมชนนั้นถูกฝังอยู่ในมรดกทางวัฒนธรรม อันเป็นแนวคิดที่ว่าผลผลิตทางวัฒนธรรมเกิดจากการแบ่งปันองค์ความรู้และวัฒนธรรมประเพณีที่มีร่วมกันโดยผ่านมาหลายชั่วอายุคน และมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการกระบวนการรังสรรค์มากมาย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวคิดในการเป็นเจ้าของร่วมกันในสิทธิชุมชนนั้นมีอยู่ในหลากหลายชุมชนพื้นเมืองของต่างประเทศ โลกทัศน์ของชนพื้นเมืองคิดในแง่ของการเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม แนวคิดของศิลปินที่สร้างสรรค์งานศิลปะที่พวกเขาสร้างขึ้นโดยใช้แก่นของชนพื้นเมืองเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเข้าใจได้สำหรับหลาย ๆ ชุมชน เช่น ชาวอะบอริจิ้น ประเทศออสเตรเลีย และชาวเกาะช่องแคบทอร์เรส ซึ่งการมอบสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อให้แสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนเกี่ยวกับเงินนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนพื้นเมืองหลายแห่ง

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่แตกต่างจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น เพราะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน โดยผู้ที่ได้รับการคุ้มครองนั้นไม่ใช่บุคคลเพียงคนเดียวหรือปัจเจกชน หากแต่การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมุ่งคุ้มครองชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่คนในชุมชนนั้นเท่านั้นที่มีสิทธิใช้ร่วมกันหรือสิทธิ

ชุมชน ซึ่งแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นที่มุ่งเน้นคุ้มครองผู้ประดิษฐ์ หรือผู้สร้างสรรค์ หรือผู้เป็นเจ้าของในฐานะผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเพียงผู้เดียว[109]

ในประเทศไทยนั้น บุคคลที่มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีดังนี้[110]

1. ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

2. บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

3. กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือเป็นผู้มีสัญชาติของประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรือมีภูมิลำเนา หรือสถานที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยหรือประเทศภาคีดังกล่าว[111]

จะเห็นได้ว่า บุคคลผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นั้น จะต้องเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานของรัฐที่มีภูมิลำเนา หรือเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น หรือประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า ผู้เป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ผู้ผลิตคนอื่นที่อยู่นอกแหล่งภูมิศาสตร์จะไม่สามารถผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์เดียวกันได้ สิทธิในลักษณะดังกล่าวเรียกว่า “สิทธิชุมชน” ซึ่งไม่สามารถนำสิทธิที่ได้รับไปอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ต่อได้ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มีสิทธิใช้ ดังนั้น เจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิชุมชนมิได้มุ่งเน้นการคุ้มครองไปที่ปัจเจกชนดังเช่นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนไว้ว่า

---

[109] Peter Davies, **Geographical Indications, Authenticity and Protection of Traditional Cultural Expressions**, pp. 18-20, Retrieved January 19, 2019 from https://www.academia.edu/29185778/Geographical_indications_authenticity_and_protection_of_traditional_cultural_expressions_en_

[110] มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[111] มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย[112]

“สิทธิชุมชน” ตามรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง สิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาท้องถิ่น เหตุที่จะต้องมีการรับรองสิทธิชุมชนไว้ เพราะในทางปฏิบัติชุมชนในท้องถิ่นตามจารีตประเพณี และวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม ซึ่งบทบัญญัติที่รับรองสิทธิชุมชนนี้แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ตรงที่บทบัญญัติส่วนอื่นของรัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน[113]

จากความหมาย และเงื่อนไขการให้ความคุ้มครอง รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ คุ้มครองสิทธิชุมชนที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นอันเป็นปัจจัยของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง บุคคลที่มิได้เป็นเจ้าขององค์ความรู้ และมิได้อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นย่อมไม่มีสิทธินำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ และสิทธิดังกล่าวก็ไม่สามารถโอนแก่กันได้ การได้รับความคุ้มครอง

---

[112] มาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560)

[113] มานิต จุมปา, *เรื่องเดิม*, หน้า 65-66.

ดังกล่าวเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปจนถึงชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันทางการค้า การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้โดยบุคคลผู้ไม่มีสิทธิย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิชุมชนที่มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปจนถึงผู้บริโภค ดังนี้

1. ในด้านของผู้บริโภค การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้องย่อมทำให้ผู้บริโภคได้สินค้าที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพตามที่ตนต้องการ แต่หากมีการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้นอกพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ย่อมทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด ที่มา หรือมาตรฐานหรือคุณภาพของสินค้า และย่อมถือเป็นการหลอกลวงผู้บริโภคอีกด้วย

2. ในด้านของผู้ประกอบการหรือคนในชุมชน การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้องย่อมเป็นการคุ้มครองผู้ผลิต และป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนโดยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และเพื่อบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้านั้น ๆ แต่การอ้างแหล่งผลิตสินค้าโดยมิชอบ ย่อมถือเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของบุคคลหรือผู้ประกอบการในชุมชน

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมุ่งเน้นในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มในการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะใหม่ ๆ ขึ้น ไปจนถึงการรักษามาตรฐานหรือคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของชุมชนไว้ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยผู้ไม่มีสิทธิใช้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ความสามัคคีในชุมชน การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งยังอาจเป็นการหลอกกลวงผู้บริโภคถึงมาตรฐาน คุณภาพ ของสินค้า หรือทำให้ผู้บริโภคสับสน หรือหลงผิดในแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าตามมาได้

2.5.1.2 การให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความแตกต่างกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า คือ การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กฎหมายมิได้มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองไปที่ปัจเจกชนในการเป็นผู้ทรงสิทธิ์หรือเป็นผู้มีสิทธิ์ใช้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว แต่กฎหมายได้มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองไปยังชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ในฐานะ “สิทธิชุมชน” ซึ่งสิทธิชุมชนนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 7 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ แต้ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะได้ให้การคุ้มครองไว้ แต่ก็มิได้มีการบัญญัติถึงลักษณะ เงื่อนไขและขั้นตอนในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาไว้แต่อย่างใด ทำให้หากเกิดกรณีการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยการนำไปใช้โดยผู้ไม่มีสิทธิ

แล้ว เมื่อเกิดความเสียหายต่อสิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นจะมีขั้นตอนการปฏิบัติในการดำเนินคดีหรือเรียกร้องค่าเสียหายได้อย่างไร

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติถึงกรณีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า การกระทำดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบ

(1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงหรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อ ว่าสินค้าที่มิได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำ ขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

(2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า และในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการค้ารายอื่น[114] และได้กำหนดโทษของการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าวเป็นโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท[115]

โดยบุคคลที่มีสิทธิในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง และอาญาในกรณีของการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ต้องเป็นบุคคลที่เป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผู้ดังนี้

1. ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น
2. บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า
3. กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์[116]

แม้ว่ากฎหมายจะได้บัญญัติถึงกรณีการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกำหนดอัตราโทษไว้ รวมถึงได้กำหนดให้บุคคลใดบ้างที่เป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยชอบได้ แต่ทั้งนี้ กฎหมายมิได้มีการบัญญัติถึงการดำเนินคดี หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในกรณีของการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะของสิทธิชุมชนไว้แต่อย่างใด ทำให้ในการดำเนินคดีทั้งทางอาญา และเรียกค่าเสียในทางแพ่งนั้นยังไม่สามารถกระทำได้ในฐานะสิทธิชุมชน ทำให้การคุ้มครอง

---

[114] มาตรา 27 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[115] มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[116] มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

สิทธิชุมชนในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเพื่อรองรับสิทธิดังกล่าวตามกฎหมายแต่อย่างใด

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ตอบแทนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์นั้นได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ก็ได้มีการนำมาอภิปรายในเวทีขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกเช่นกัน แต่ก็ได้มีข้อกังวลว่า การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นจะต้องอยู่ภายใต้หลักดินแดน (Territorial Principle) เช่นเดียวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จึงทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จะได้รับความคุ้มครองเฉพาะในประเทศที่มีกฎหมายกำหนดให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และในทำนองเดียวกัน กรณีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ก็จะเกิดขึ้นเฉพาะในประเทศที่มีกฎหมายกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้เท่านั้น กล่าวอีกนัยคือ แม้ว่าประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีกฎหมายคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ก็ตาม แต่หากมีการลักลอบนำภูมิปัญญาดังกล่าวไปใช้ในอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และไม่ได้มีการกำหนดแบ่งปันผลประโยชน์ไว้ก็จะทำให้ไม่มีการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศดังกล่าว และก็จะไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ด้วย ดังนั้นองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกจึงมีความพยายามที่จะผลักดันเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้เป็นหลักสากล และมีผลผูกพันให้ประเทศสมาชิกจะต้องออกกฎหมายเพื่อรับรองเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะทำให้การแบ่งปันผลประโยชน์สามารถมีผลใช้บังคับในทุกประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์เป็นกลไกสำคัญที่เกิดขึ้นโดยการทำสัญญาระหว่างชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ที่ประสงค์จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยในสัญญาดังกล่าวจะมีสาระสำคัญเป็นการอนุญาตให้ผู้ที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวไปใช้ได้โดยการแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวไปใช้ให้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์นี้เป็นเรื่องที่กว้างมาก ซึ่งแม้ว่าจะมีความพยายามค่อนข้างมากจากนักวิชาการที่จะอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม (Fair and Equitable Benefit Sharing) แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการกล่าวถึงการแบ่งปันผลประโยชน์เฉพาะในสังคมเท่านั้น และไม่ใช่การแบ่งปันผลประโยชน์ในทางระหว่างประเทศที่เป็นรัฐกับรัฐ ประกอบกับในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์นี้ก็มีมุมมองที่

แตกต่างกันระหว่างประเทศที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งประสงค์ที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวไปใช้[117]

หลักการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ไม่ได้มีการกล่าวถึงในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมิได้เปิดช่องให้สามารถแบ่งปันผลประโยชน์ หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวจึงต้องพิจารณาถึงหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเนื้อหาของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวโยงกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์อยู่ในข้อ 8 (j) โดยกำหนดเป็นหลักการให้ประเทศภาคีสมาชิก “เคารพ ปกปักษ์ และรักษาไว้ซึ่งความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นซึ่งประกอบกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีความเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริมให้มีการนำความรู้ นวัตกรรมและประเพณีปฏิบัติเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือครองความรู้เหล่านั้น และจะต้องส่งเสริมให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของ ความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัตินั้นอย่างเป็นธรรม”[118] ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์นับเป็นความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนในแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์จึงอยู่ในขอบข่ายที่จะได้รับการคุ้มครองตามหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม ข้อบัญญัติในมาตรา 8 (j)[119]

---

[117] เอกรินทร์ วิริโย, **การแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่อาเซียน**, ค้นวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=205

[118] ธนิต ชังถาวร และคณะ, **รายงานการศึกษา กรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย, ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ** (กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2550), หน้า 114.

[119] Article 8 “Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

... (j) Subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and

ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ให้ประเทศภาคีสมาชิกรับไปปฏิบัติเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นข้อบังคับอย่างเข้มงวด และไม่ได้กำหนดวิธีการที่จะทำให้มีแปลงหลักการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เป็นดุลพินิจของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะสร้างมาตรการ และกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์นั้นเป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชนท้องถิ่นให้ได้รับผลตอบแทนจากการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้และเป็นการป้องกันการฉกฉวยแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในลักษณะเป็นการผูกขาดจากประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือที่เรียกกันว่า “โจรสลัดทางชีวภาพ” ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ หรือวัฒนธรรมกำลังประสบกับปัญหาดังกล่าวและได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและพยายามวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการคุ้มครองและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นกรณีของประเทศไทย การที่เอกชนในประเทศญี่ปุ่นนำกวาวเครือซึ่งเป็นสมุนไพรของที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของไทยในการนำสมุนไพรชนิดนี้มาเป็นยาในการรักษา ไปจดสิทธิบัตรของตนเองและในกรณีที่บริษัทต่างชาติพยายามจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศโดยยื่นคำขอกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกา โดยใช้คำว่า “มวยไทย” เป็นอักขระภาษาอังกฤษ “MUAY THAI” พร้อมรูปของนักมวยไทยคาดเชือกในรูปการต่อสู้เตะหน้าแข้งและก้านคอ เพื่อเป็นยี่ห้อใช้กับสินค้าประเภท วิสกี้ บรั่นดี และเหล้ารัม ซึ่งมวยไทยไม่เป็นเพียงแค่การแสดงบนเวทีที่ให้ความบันเทิง แต่หากมองอย่างลึกซึ้งแล้ว มวยไทยเป็นการรวมวัฒนธรรมของไทย และยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาของประเทศไทยอีกด้วย และกรณีของประเทศอินเดีย ที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของอินเดียไปใช้ เช่น ขมิ้นชัน สะเดา และข้าวบัสมาติ ที่ถูกจดสิทธิบัตรโดยบริษัทต่างประเทศ[120] เป็นต้น

เรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ที่มีในประเทศไทยจะปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่สำคัญของไทยอีกฉบับหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกับกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยเป็นการคุ้มครองพันธุ์พืช ภูมิปัญญาและสิทธิของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และปรับปรุงพันธุ์พืช เป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นในช่วงเวลา และสถานการณ์เดียวกันกับกฎหมายแพทย์แผนไทย

---

involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices; . . .”

[120] วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, **โลกาภิวัตน์กับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ**, ค้นวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://biothai.net/node/5095

ตามกฎหมายนี้ได้จำแนกพันธุ์พืชออกเป็น 4 ประเภท คือ พันธุ์พืชป่า พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และพันธุ์พืชใหม่ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืช แต่ละประเภทจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

เงื่อนไขการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า คือ การเก็บจัดหา หรือรวบรวมพันธุ์พืชหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพืช เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษาทดลอง หรือวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางการค้าจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ โดยให้นำเงินรายได้ตามข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช[121] หรือถ้าเป็นการเข้าถึงที่มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้าจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืชกำหนดขึ้น[122]

กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของชุมชนโดยให้การคุ้มครอง “พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น” การคุ้มครองสิทธิเกษตรกร ประเพณีการปฏิบัติ เช่น การแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชระหว่างเกษตรกรระหว่างชุมชน การเก็บพันธุ์พืชที่ตนเองผลิตไว้ใช้ในฤดูถัดไป[123] รวมถึงการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชขึ้นมาโดยนำเงินจากกองทุนไปช่วยเหลือหรืออุดหนุนกิจกรรมใด ๆ ของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ การวิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช[124]

ข้อจำกัดเรื่องหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ คือ การนำเงินจาก “กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช” ซึ่งเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนี้[125] ไปใช้ประโยชน์เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การวิจัย และการพัฒนาพันธุ์พืชนั้นจะจำกัดเฉพาะชุมชนที่เป็นผู้อนุรักษ์หรือพัฒนาพันธุ์พืช “พื้นเมืองเฉพาะถิ่น” และมีการขึ้นทะเบียนไว้ตามกฎหมายนี้เท่านั้น ชุมชนทั่วไปไม่สามารถใช้เงินกองทุนนี้ได้ จากสภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชนซึ่งมีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชระหว่างชุมชนกันอย่างเสรี โอกาสที่จะมีพันธุ์พืชอยู่ในเฉพาะท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นไปได้ค่อนข้างน้อยอยู่แล้ว และถ้าการใช้เงินกองทุนมีเงื่อนไขจำกัดการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ก็จะ

---

[121] มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

[122] มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

[123] มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

[124] มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

[125] มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ทำให้การสนับสนุนกิจกรรมชุมชนเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืช และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปได้อย่างไม่เต็มที่[126]

การแบ่งปันผลประโยชน์เป็นลักษณะสำคัญของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มุ่งเน้นถึงการให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกชนและให้ความคุ้มครองกับประโยชน์สาธารณะไปในขณะเดียวกัน สำหรับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มิได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างใด เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่สำคัญของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ต้องเป็นบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า[127] บุคคลที่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในแหล่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ขึ้นทะเบียนจึงไม่สามารถนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้นอกแหล่งภูมิศาสตร์ได้ นอกจากนี้ การแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่บุคคลอื่นที่มิได้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังเป็นการทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นขาดความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์อันจะส่งผลให้เงื่อนไขในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าโดยหลักการแล้วสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่ในประเทศไทย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียวโดยมิได้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะในเรื่องของวัตถุดิบหรือปัจจัยเฉพาะอย่างอื่นในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นหากแต่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพราะความมีชื่อเสียงอันมิใช่สินค้าเฉพาะอย่าง การนำชื่อของแหล่งภูมิศาสตร์ไปใช้ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ที่ผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียวก็สามารถทำได้ เช่น ร่มบ่อสร้าง หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากนำหลักเกณฑ์เรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนมาปรับใช้กับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของคำประกอบ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังอาจ

---

[126] บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก, **บทบาท/ท่าทีของไทย ต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น** (กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.), หน้า 13-14.

[127] มาตรา 7(2) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

สร้างประโยชน์ในการนำผลประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสินค้า รวมไปถึงการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทราบถึงคุณลักษณะพิเศษอันเป็นลักษณะเฉพาะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวดังกล่าว พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 หรือในกฎหมายอื่น ก็ไม่ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน หรือห้ามมิให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์ไว้แต่อย่างใด

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนชุมชน

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีลักษณะบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกับเครื่องหมายการค้า กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีหน้าที่ในการระบุว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีลักษณะพิเศษต่างไปจากสินค้าจำพวกเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น ทั้งคุณภาพหรือมาตรฐานของสินค้า ไปจนถึงบอกแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้า เพื่อมิให้ประชาชนหรือผู้บริโภคสับสนในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้านั้น ๆ แต่ทั้งนี้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจาเครื่องหมายการค้าคือ ต้องเป็นสินค้าที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์กับลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติของแหล่งภูมิศาสตร์ และสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิใช้สิทธิของปัจเจกชนดังเช่นกรณีของเครื่องหมายการค้า แต่เป็นสิทธิชนชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอน หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นที่มิได้อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นใช้ประโยชน์ได้

โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเงื่อนไขความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ยังได้มีการบัญญัติถึงเงื่อนไขของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตาม ข้อ 22.1 โดยได้ให้นิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความถึง การใช้ชื่อของสถานที่ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของประเทศสมาชิก ประกอบกับสินค้าเพื่อแสดงให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้ทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้าว่า คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นของสินค้ามีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น[128] และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

---

[128] Article 22 Protection of Geographical Indications

1. Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a member, or a region or

พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความรวมถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[129] ที่ประเทศไทยได้อนุวัติการกฎหมายภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับความตกลงทริปส์ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียนในขณะเดียวกันนั้น[130] และเพื่อให้ความคุ้มครองต่อสิทธิชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ในฐานะเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นอกจากสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเป็นสิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ทำให้การใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมต้องเป็นบุคคลหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้น โดยการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่โดยตรง ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่โดยสภาพแล้วจึงไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากเป็นการทำให้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิตสินค้าถูกแยกออกจากแหล่งภูมิศาสตร์โดยสิ้นเชิง ทำให้สินค้านั้นไม่มีสภาพความเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีหน้าที่แยกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 แล้ว จะเห็นได้ว่ายังไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดถึงการจำหน่ายจ่ายโอนหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นที่มิใช่คนในชุมชนใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้แต่อย่างใด อีกทั้งยังมิได้มีการกำหนดถึงหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้คำว่า“ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนเอาไว้เช่นเดียวกัน

---

locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.

[129] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546,

[130] พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, หมายเหตุ.

แม้ว่าลักษณะพิเศษของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะจึงจะเข้าเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งในกรณีนี้ไม่สามารถนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ได้ แต่ทั้งนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทที่มีเชื่อเสียงแต่ใช้เพียงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว โดยมิได้มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ แต่ก็ยังได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้ จึงเป็นข้อสังเกตว่า กรณีดังกล่าวสามารถนำหลักการแบ่งปันผลประโยชน์มาใช้ในกรณีการใช้คำว่า“ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ได้หรือไม่ แต่ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีบทบัญญัติใดที่รองรับการกระทำดังกล่าวไว้แต่อย่างใด

การพิจารณาถึงกรณีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่นั้น ต้องพิจารณาถึงประเด็นต่าง ๆ เป็นองค์รวม กล่าวคือ 1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่นั้นเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองหรือไม่ 2) หากมีการอนุญาตให้ผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดิมในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ ควรมีการควบคุมคุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่หรือไม่ 3) หากมีการใช้คำคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่แล้ว การแบ่งปันผลประโยชน์จะกระทำได้หรือไม่เพียงใด เพราะเจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมุ่งเน้นไปที่สิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นมิใช่การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของปัจเจกชน และ 4) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ควรมีการแบ่งระดับความคุ้มครองเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่หรือไม่ โดยประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะได้พิจารณาและวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายที่บอกถึงแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ รวมไปจนถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังใช้แยกคุณภาพ หรือมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันอันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า หรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากนิยามความหมายของทรัพย์สินทางปัญญาทั่วไป เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการผลิต หรือวัตถุดิบ จนกลายเป็นสินค้าที่มีความพิเศษเฉพาะที่มีคุณภาพ และมาตรฐานที่แตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่เกิดขึ้นจากแหล่งอื่น ทำให้นานาอารยะประเทศรวมทั้งประเทศไทยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญ และมีมาตรการในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

2.6.1 ทฤษฎีการลดต้นทุนสืบค้น

ทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้น (Search-Cost Reduction Theory) เป็นทฤษฎีที่ผู้บริโภคจะล่วงรู้ถึงคุณภาพของสินค้าก็ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ลองใช้หรือทดลองบริโภคสินค้าเสียก่อน ซึ่งหากสินค้าใดที่ผู้บริโภคไม่มีโอกาสทดลองใช้ หรือทดลองบริโภค ผู้บริโภคก็จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ในอดีตของตนเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ดังนั้น เครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นช่องทางสื่อสารข้อมูลไปยังผู้บริโภค และทำให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้านั้นมาจากแหล่งผลิตเดียวกันกับสินค้าที่ผู้บริโภคมีประสบการณ์ในการใช้ หรือบริโภคสามารถตัดสินใจเลือกสินค้าได้อย่างถูกต้อง และช่วยลดต้นทุนการสืบค้นของผู้บริโภคลง อีกทั้ง เพื่อที่จะทำให้เครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ กฎหมายจึงจำเป็นต้องกำกับควบคุมให้เจ้าของ หรือผู้มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มีสิทธิใช้เครื่องหมายหรือสิ่งบ่งชี้นั้น[131] ซึ่งตามทฤษฎีลดต้นทุนการสืบค้นนั้นเป็นการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของเครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากวัตถุประสงค์ประการหนึ่งที่มีความสำคัญของเครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นคือการทำให้ประชาชนชนหรือผู้บริโภคสามารถทราบถึงคุณภาพมาตรฐานของสินค้า และทราบถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าโดยไม่ต้องสืบค้นข้อมูลในสินค้านั้น ๆ

เมื่อทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้นเป็นทฤษฎีที่สามารถสื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้โดยง่าย ซึ่งหากนำแนวคิดตามทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้นมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็จะทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลของแหล่งกำเนิด และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าได้ และหากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ผู้บริโภคที่ทราบข้อมูลล่วงหน้าก่อนที่จะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าก็จะไม่สับสนในแหล่งกำเนิด และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าที่ตนเลือกซื้อ ซึ่งเป็นการป้องกันการค้าขายที่มีลักษณะของการหลอกลวงผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากนำทฤษฎี

---

[131] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 41.

การลดต้นทุนการสืบค้นมาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็จะทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการคุ้มครองครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 และจะนำไปรองรับข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

2.6.2 ทฤษฎีผูกขาดทางการค้า

ทฤษฎีผูกขาดทางการค้า เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้ามีความสำคัญอย่างมากต่อผู้บริโภค เพราะจะทำให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้านั้นผลิตโดยผู้ผลิตรายใด ซึ่งเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ คุณภาพ และราคาของสินค้า โดยเครื่องหมายการค้าจะช่วยลดต้นทุนการผลิต และลดราคาสินค้า ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค อย่างไรก็ดี แม้ว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ แต่ผู้ประกอบการก็ยังจำเป็นต้องทำให้ผู้บริโภคทราบถึงความมีอยู่ของสินค้า และทราบถึงคุณภาพของสินค้า รวมทั้งต้องชักจูงให้ผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าดังกล่าว เมื่อสินค้าเป็นที่นิยมแล้วก็จะเกิดเป็นกู๊ดวิลล์ของสินค้าขึ้น อันจะเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าแสวงหาผลประโยชน์ และกำไรจากสินค้านั้นได้ ซึ่งตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้านั้น เมื่อผู้บริโภคได้ทราบถึงคุณภาพ หรือมาตรฐานของสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับเครื่องหมายการค้าแล้ว ในระยะยาวเครื่องหมายการค้าอาจสร้างผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าในตลาดในลักษณะผูกขาดโดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแล้วได้ โดยผลที่ตามมาอาจทำให้ไม่มีการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมขึ้นในการซื้อขายสินค้าประเภทเดียวกัน

ทฤษฎีผูกขาดทางการค้าจึงมีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีลดต้นทุนสืบค้นในแง่มุมของการให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคไม่สับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริง และคุณภาพของสินค้าซึ่งเป็นข้อสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ทฤษฎีผูกขาดทางการค้าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค แต่อีกแง่มุมหนึ่งทฤษฎีผูกขาดทางการค้านั้นเป็นช่องทางที่ทำให้เจ้าของสินค้าซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าแสวงหาประโยชน์จาการค้าขายที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นข้อสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรนำแนวคิดตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้ามาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป และจะนำไปรองรับข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

2.7 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการย้ายถิ่นที่อยู่ จะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้สับสนหลงผิดเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้า และได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ต้องการและเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าในชื่อเสียง และความนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของตน โดยเป็นการเพิ่มมูลค่าและความแตกต่างในคุณภาพ หรือความพิเศษของสินค้าให้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่น ซึ่งสิทธิในการเป็นเจ้าของในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความแตกต่างสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์ทางปัญญาประเภทอื่น กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น โดยมิได้มีการมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกชนผู้หนึ่งผู้ใดแต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ สิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นแม้จะเป็นสิทธิตามธรรมชาติแต่มิได้มุ่งเน้นถึงการให้ความคุ้มครองปัจเจกชน แต่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนในการใช้ใช่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตหรือใช้วัตถุดิบจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ และสิทธิของชุมชนที่มีต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมิได้เป็นการสร้างสรรค์งานขึ้นแต่อย่างใด แต่เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นแก่บุคคลหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องเป็นการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ที่อาศัยในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นกับธรรมชาติ กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นการเชื่อมโยงผนวกระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตประจำวัน และองค์ความรู้ที่ได้สั่งสมจากการแก้ปัญญาหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ และได้ประพฤติปฏิบัติกันเรื่อยมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน และถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเรื่อยมา และองค์ความรู้ดังกล่าวนี้เอง เมื่อมีการนำไปผนวกเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์โดยการใช้ทรัพยากรตามธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการนำวัตถุดิบ หรือ ดิน น้ำ ภูมิอากาศ หรือสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ประกอบกับองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิต จึงทำให้เกิดสินค้าที่มีเอกลักษณ์และมีลักษณะเฉพาะ และมีคุณภาพแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตจากแหล่งอื่นจนกลายเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือกล่าวได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทางอ้อมในขณะเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีลักษณะหน้าที่คล้ายคลึงกับเครื่องหมายการค้า แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่บางประการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง วัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์ โดยในส่วนของหน้าที่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายการค้านั้นมีหน้าที่สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไปยังผู้บริโภค โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือบริการนั้น เพื่อไม่ให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้านั้น ๆ ไปจนถึงการบ่งบอกถึงความแตกต่างของมาตรฐาน หรือคุณภาพของสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่นให้มีความแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นให้ความคุ้มครองเฉพาะสินค้าเท่านั้นมิได้ให้ความคุ้มครองไปถึงการบริการดังเช่นเครื่องหมายการค้าด้วย และสิทธิความเป็นเจ้าของในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิชุมชนมิใช่สิทธิของผู้หนึ่งผู้ใดจึงมิอาจโอนให้แก่กันได้ดังเช่นกรณีของเครื่องหมายการค้าที่เป็นสิทธิของปัจเจกชน เจ้าของเครื่องหมายกาค้าจึงสามารถโอนสิทธิหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าของตนได้ แต่สิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถโอนแก่กันได้ และบุคคลผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขการจดทะเบียนหรือการขอขึ้นทะเบียนการได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเหมือนกันอยู่หนึ่งประการคือ กรณีที่เป็นชื่อสามัญที่ใช้โดยทั่วไปจะไม่สามารถขอจดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมายการค้าได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผนวกรวมระหว่างองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเข้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ โดยอาศัยวัตถุดิบ หรือทรัพยากรทางธรรมชาติหรือปัจจัยทางธรรมชาติที่มีเฉพาะในแต่ละแหล่งภูมิศาสตร์จนเกิดเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ช่วยทำให้สินค้านั้นมีชื่อเสียง และเพิ่มมูลค่าสินค้าให้แก่ผู้ผลิต และให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคไปในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังทำหน้าที่ป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการได้อีกเช่นกัน

บทที่ 3

กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการนำมาใช้เป็นเครื่องหมายบ่งบอกลักษณะ แหล่งกำเนิด หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ หรือสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า และความแตกต่างของสินค้าที่ผลิตในแหล่งภูมิศาสตร์หนึ่งให้มีความแตกต่างจากสินค้าจำพวกเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่น และกำหนดให้บุคคลหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ในที่ตั้งของแหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นลักษณะเฉพาะของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แต่ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศไทยดังกล่าวในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของบุคคลในชุมชนไว้ อีกทั้งกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติถึงกรณีการแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในกรณีดังกล่าวไว้แต่อย่างใด ทำให้การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ

ดังนั้น การศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาทบทวนการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อประกอบการวิเคราะห์อย่างองค์รวมและก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษามากยิ่งขึ้น

3.1 เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีจุดกำเนิดอย่างเป็นทางการในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) อันเป็นองค์การสากลที่มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย ต่อมาในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นกฎและกลไกใหม่สำหรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ซึ่งเป็นหัวข้อสนทนาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในการเจรจารอบโดฮา (Doha Development Agenda: DDA) ภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งได้มีการจัดประชุมคณะรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลก ครั้งที่ 4 ขึ้นที่กรุงโดฮา ประเทศกาตาร์ เมื่อวันที่ 9-13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยการประชุมครั้งนี้ ได้มีการเปิดรอบเจราจาการค้าพหุภาคีขึ้นใหม่ เรียกว่า การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮา “รอบแห่งการพัฒนา” (Doha Development Round) อันมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การค้าโลกเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น โดยมีการเจรจากันหลายประเด็น และหนึ่งในนั้นก็คือเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและซึ่งรวมไปถึงการอภิปรายในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในวรรค 18 ตามที่ปรากฏใน The Doha Ministerial Declaration ว่าจะจัดให้มีการเจรจาเพื่อให้มีระบบจดแจ้ง และจดทะเบียนพหุภาคีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุราขึ้นในการประชุมครั้งต่อไป รวมไปถึงจะมีการหยิบยกเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามที่บัญญัติในความตกลงทริปส์มาตรา 23 ให้แก่ผลิตภัณฑ์อื่นนอกจากไวน์ และสุราขึ้นในคณะรัฐมนตรีทริปส์[132]

ปัจจุบันการเจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผลิตภัณฑ์อื่นนอกจากไวน์ และสุราเป็นประเด็นที่สมาชิกมีความขัดแย้งสูง และมีท่าทีแตกต่างกันไปทั้งในแง่ของหลักความชอบธรรมในการขยายความคุ้มครอง[133] ซึ่งการเจรจาดังกล่าวมีประเทศสมาชิกบางประเทศได้ให้การสนับสนุนในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และพิจารณาความคืบหน้าในการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ บัลแกเรีย สหภาพยุโรป อินเดีย จาไมกา เคนยา มาดากัสการ์ มอริเชียส โมร็อกโก ปากีสถาน โรมาเนีย ศรีลังกา สวิสเซอร์แลนด์ ไทย ตูนิเซีย และตุรกี โดยประเทศกลุ่มนี้เห็นว่าการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้สินค้าหลายอย่างของตนได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับไวน์สุราด้วยโดยไม่เลือกปฏิบัติ และที่สำคัญที่สุดหากสินค้าทุกอย่างของตนได้รับความคุ้มครองเหมือนกันหมดก็จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และเพิ่มช่องทางการเข้าสู่ตลาดให้กับสินค้าของตนที่เข้าข่ายได้รับความคุ้มครอง[134] นอกจากนี้สหภาพยุโรปและสวิสเซอร์แลนด์ยังเห็นว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้านี้จะ

---

[132] อรพรรณ พนัสพัฒนา, **การขยายความคุ้มครองให้แก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์,** หน้า 88, ค้นวันที่ 25 มกราคม 2563 จาก https://ipitc.coj.go.th/th/file/get/file/2020051326ce339b70483 e313d5c4167396a0193103126.pdf

[133] คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก, **การเจรจาสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS)** (กรุงเทพฯ: คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การค้าโลก, 2552), หน้า 1-2.

[134] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 2.; สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี, **ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า** (กรุงเทพฯ: สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี, 2548), หน้า 6.

เป็นการช่วยชดเชยการที่เกษตรกรจะเสียประโยชน์จากการอุดหนุน และพิกัดอัตราศุลกากรที่ถูกตัดไปในการเจราจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮานี้เอง[135]

ประเทศสมาชิกกลุ่มที่สนับสนุนให้มีการขยายความคุ้มครองได้ยื่นข้อเสนอที่เรียกว่า Draft Modalities for TRIPS Related Issues เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 (เอกสาร TN/C/W/52) โดยมีประเทศที่เข้าร่วม (List of Sponsors) ประกอบด้วย แอลเบเนีย บราซิล จีน โคลัมเบีย เอกวาดอร์ สหภาพยุโรป ไอซ์แลนด์ อินเดีย อินโดนิเซีย คีร์กีสถาน ลิกเตนสไตน์ อดีตสาธารณรัฐยูโกสลาเวีย มาซิโดเนีย ปากีสถาน เปรู ศรีลังกา สวิสเซอร์แลนด์ ไทย ตุรกี กลุ่มประเทศ ACP (การรวมกลุ่มของประเทศแถบแอฟริกา แคริเบียน และแปซิฟิก) กลุ่มประเทศแอฟริกา โครเอเชีย (TN/C/W/52/Add.1) จอร์เจีย (TN/C/W/52/Add.2) และมอลโดวา (TN/C/W/52/Add.3) กลุ่มประเทศเหล่านี้เสนอให้รวมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตกลงทริปส์ซึ่งคือ การจดทะเบียนพหุภาคีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้อกำหนดให้เปิดเผยแหล่งที่มาในการยื่นคำขอสิทธิบัตร และการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Single Undertaking[136] โดยมีเนื้อหาของข้อเสนอใน Draft Modalities Text ที่เกี่ยวข้องกับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ปรากฏอยู่ในวรรคเจ็ดถึงวรรคเก้า ดังนี้[137]

1. ประเทศสมาชิกตกลงจะขยายความคุ้มครองตามที่บัญญัติในมาตรา 23 ของความตกลงทริปส์ ไปยังสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทุกชนิด รวมถึงการขยายการจดทะเบียนด้วย (วรรคเจ็ด)

2. ประเด็นเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องจัดให้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีทริปส์สมัยพิเศษ (Special Sessions) และถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการเดี่ยว (Single Undertaking) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขความตกลงทริปส์เพื่อขยายความคุ้มครองตามที่บัญญัติในมาตรา 23 ไปยังสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทุกชนิดด้วย ตลอดจนให้มีการใช้ข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 ของความตกลงทริปส์มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม (วรรคแปด)

---

[135] International Center for Trade and Sustainable Development, **"Bridge Daily Update", July 21, 2008**, Retrieved October 25, 2019 from https://ictsd.iisd.org/events/mcx-event/nairobi/bridges-daily-updates?sort=field_date_period%3Avalue&order=asc&f%5B0%5D=field_tag%3A497#main-content-container

[136] อรพรรณ พนัสพัฒนา, *เรื่องเดิม*, หน้า 90.

[137] World Trade Organization, Trade negotiation committee, TN/C/W/52, 19 July 2008

3. การปฏิบัติพิเศษและแตกต่าง (Special and Differential Treatment) จะต้องนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา เช่นเดียวกันกับมาตรการพิเศษ (Special Measures) เพื่อประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อย (วรรคเก้า)

ต่อมาในวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2554 ประเทศสมาชิกกลุ่มนี้ได้ยื่นข้อเสนอชื่อว่า Draft Decision to Amend Section 3 of Part II of the TRIPs Agreement (เอกสาร TN/C/W/60) โดยข้อเสนอนี้ได้ยกร่างแก้ไขส่วนที่ 3 ของหมวดที่ 2 ในความตกลงทริปส์ ไปในทิศทางที่ให้ขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้มาตรา 23 แก่ผลิตภัณฑ์ทุกชนิด โดยมิได้จำกัดอยู่เฉพาะผลิตภัณฑ์ไวน์ และสุรา เช่น ในบทบัญญัติปัจจุบันของมาตรา 23[138]

ส่วนประเทศสมาชิกที่คัดค้านการขยายความคุ้มครอง ได้แก่ อาร์เจนตินา แคนาดา ชิลี โคลัมเบีย โดมินิกัน เอกวาดอร์ เอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส นิวซีแลนด์ ปานามา ปารากวัย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา[139] โดยประเทศกลุ่มนี้เห็นว่าสินค้าหลายชนิดที่ประเทศสมาชิกที่สนับสนุนให้มีการขยายความคุ้มครอง พยายามผลักดันให้ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษตามมาตรา 23 ของความตกลงทริปส์ให้เทียบเท่ากับไวน์ และสุรานั้น อาจไม่เข้าข่ายที่จะได้รับความคุ้มครองตามความตกลงทริปส์และเป็นเพียงชื่อสามัญ (Generic or Common Name) ของสินค้าเท่านั้น เช่น Jasmine Rice อีกทั้งยังอ้างว่าการที่ประเทศหนึ่งอาจจะได้รับประโยชน์จากการขยายความคุ้มครองสินค้าชนิดหนึ่งของตน แต่อาจเสียประโยชน์จากการที่ต้องเลิกใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าของประเทศอื่น นอกจากนี้ประเทศในกลุ่มโลกใหม่ (New world) เช่น ออสเตรเลีย แสดงเหตุผลอีกประการหนึ่งในการคัดค้านเรื่องการขยายความคุ้มครอง เพราะมีบรรพบุรุษอพยพมาจากกลุ่มประเทศโลกเก่า (Old World) เช่น สหภาพยุโรป เนื่องจากมีการเลียนแบบชื่อเมืองซ้ำกับสหภาพยุโรป[140] ยิ่งไปกว่านั้นผู้ผลิตก็จะได้รับผลกระทบจากการห้ามใช้ชื่อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับชื่อทางภูมิศาสตร์ (Geographically-Linked) ที่ได้ใช้กันมานานแล้ว เช่น Parma Ham Darjeeling Tea และ Roquefort Cheese เป็นต้น[141]

จากความเห็นที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิก การเจรจาระดับพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลกรอบโดฮา ประสบปัญหาไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากภายใต้องค์การการค้าโลก

---

[138] World Trade Organization, Trade negotiation committee, TN/C/W/60, 19 April 2011

[139] อรพรรณ พนัสพัฒนา, *เรื่องเดิม.*

[140] International Center for Trade and Sustainable Development, *op. cit.*

[141] *Ibid*.

ยึดหลักฉันทามติที่สมาชิกทุกประเทศต้องเห็นชอบร่วมกัน[142] และต่อมามีการหารืออย่างไม่เป็นทางการ โดยมีผู้อำนวยการองค์การการค้าโลกเป็นประธาน[143] ทั้งนี้ถือเป็นภารกิจตามวรรค 39 ของ Hong Kong Ministerial Declaration[144] ที่ให้ผู้อำนวยการองค์กรการค้าโลกจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือในประเด็นสำคัญทั้งหมดภายใต้วรรคสิบสอง (b) โดยหนึ่งในประเด็นที่สำคัญนั้นก็คือการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผลิตภัณฑ์อื่นนอกจากไวน์และสุรานั่นเอง และประเด็นในการหารือการประชุมของสภาและคณะกรรมการองค์การการค้าโลก (WTO) มุ่งเน้นเฉพาะการเจรจาวาระการพัฒนาโดฮา (Special Sessions) ซึ่งการประชุมนั้นแบ่งเป็น 5 หัวข้อดังนี้[145]

1. ความแตกต่างระหว่างความคุ้มครองตามมาตรา 22 และมาตรา 23 ของความตกลงทริปส์

คณะผู้แทนที่ได้รับมอบหมายได้ทำการทบทวนความแตกต่างระหว่างความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในมาตรา 22 ซึ่งเป็นความคุ้มครองระดับธรรมดา และมาตรา 23 ซึ่งเป็นการคุ้มครองในระดับพิเศษ มีการตั้งประเด็นว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะถูกปกป้องจากการกลายเป็นสิ่งสามัญ (Generic) ในตลาดที่สามโดยปราศจากความคุ้มครองตามมาตรา 23 หรือไม่ และโดยวิธีการใด นอกจากนี้คณะผู้แทนยังต้องสร้างความชัดเจนในเรื่องขอบเขตของข้อเสนอที่จะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขอบเขตของสินค้าที่จะให้ความคุ้มครอง ความเกี่ยวพันระหว่างสินค้านั้นกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงบทบาทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ระบุตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มประเทศฝ่ายที่ผลักดันให้มีการขยายความคุ้มครอง เห็นว่า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับธรรมดาตามมาตรา 22 นั้น เป็นเรื่องที่สิ้นเปลือง และเป็นภาระ เนื่องจาก

---

[142] กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป, **การเจรจา FTA ของสหภาพยุโรป (EU), บทเรียนเตรียมพร้อมบูรณาการฝ่ายไทย,** ค้นวันที่ 4 ตุลาคม 2562 จาก http://www.mfa.go.th/europetouch/th/news

[143] **Extending the "Higher Level of Protection" Beyond Wines and Spirits**, Retrieved January 5, 2019 from https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm#protection

[144] World Trade Organization, WT/MIN(05)/DEC, December 22, 2005

[145] World Trade Organization, **Intellectual Property Differences 'Better Illuminated' Lamy Reports: Open-ended Informal Consultations on GI Extension and on TRIPS/CBD as Outstanding Implementation Issues, March 12, 2010**, Retrieved November 21, 2020 from https://www.wto.org/english/news_e/news10_e/trip_12mar10_e.htm

มีความยากลำบากในการหาหลักฐานที่จำเป็นมาพิสูจน์ว่าการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นทำให้เข้าใจผิดหรือทำให้ผู้บริโภคสับสน ซึ่งแตกต่างกับหลักเกณฑ์การตรวจสอบความถูกต้องที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษตามมาตรา 23 ที่ห้ามมิให้ใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากชื่อนั้นมีความเกี่ยวพันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเกณฑ์ในการตรวจสอบความถูกต้องนี้ ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความลวงหรือความสับสนแต่อย่างใด ดังนั้นการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นระดับพิเศษในทุกผลิตภัณฑ์ก็จะเป็นประโยชน์ในเรื่องการลดภาระการพิสูจน์

ส่วนกลุ่มประเทศฝ่ายที่คัดค้านการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ความเห็นว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 22 นั้นเพียงพอแล้ว และเห็นว่าบทบัญญัติของความตกลงทริปส์ที่ประเทศสมาชิกนำไปอนุวัติใช้กับกฎหมายภายในประเทศนั้น เกิดจากการเจรจาร่วมกันของประเทศสมาชิกและได้ตกลงกันแล้วในการเจราจารอบอุรุกวัย (Uruguay Round) ดังนั้น จึงไม่ควรหยิบยกประเด็นเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นมาพิจารณากันอีก

2. ผลของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าอื่น

คณะผู้แทนได้มีการหารือกันถึงผลของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษไปยังสินค้าชนิดอื่นนอกจาก ไวน์ สุรา รวมถึงผลกระทบในตลาดของประเทศที่สามด้วย อีกทั้งยังพิจารณาในประเด็นต่อไปว่า การเข้าสู่ตลาดเพิ่มขึ้นของผู้ผลิตสินค้าเป็นผลมาจากการยกระดับความคุ้มครองให้สูงขึ้นหรือไม่ โดยคณะผู้แทนมีข้อกังวลบางประการเกี่ยวกับผลกระทบทางการค้ากับตลาดของประเทศที่สาม และมีความเป็นไปได้ว่าการคุ้มครองที่สูงขึ้นอาจลดโอกาสเข้าสู่ตลาดของสินค้าที่มีการอธิบายด้วยคำสามัญ (Product with Generic Description)

3. ประสบการณ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้มาตรฐานปัจจุบัน

คณะผู้แทนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ในปัจจุบัน รวมไปถึงการใช้ความคุ้มครองในระดับพิเศษตามมาตรา 23 ในตลาดประเทศที่สามสำหรับสินค้าไวน์และสุรา ตลอดจนประเภทของปัญหาที่เกิดจากระดับความคุ้มครองที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้แทนบางคนมีประสบการณ์เชิงบวกในการใช้มาตรา 23 กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์และสุรา และเห็นด้วยในการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าชนิดอื่น ขณะที่ผู้แทนบางประเทศไม่เห็นด้วยและชี้ให้เห็นความยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนตั้งข้อสงสัยถึงคุณค่าในการสร้างความคล้ายคลึงกันระหว่างไวน์และสุรากับสินค้าชนิดอื่น

4. การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เปรียบเทียบกับการให้ความคุ้มครองในรูปแบบอื่นของทรัพย์สินทางปัญญา

มีการตั้งคำถามว่าการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แตกต่างจากการให้ความคุ้มครองในรูปแบบอื่นของทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ และประโยชน์ทางการค้าที่จะเกิดจากการ

ขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเท่ากับทางเลือกในเรื่องการสร้างตราผลิตภัณฑ์ (Branding) และกลยุทธ์ทางการตลาดหรือไม่ ซึ่งมีการหารือกันว่าตลาด และการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นมาตรการเสริมมากกว่าที่จะเป็นทางเลือกในการทำให้สินค้าประสบความสำเร็จในทางพาณิชย์ หรืออีกนัยหนึ่งของการให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย คือ การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะมีคุณค่าจำกัด หากปราศจากการส่งเสริมทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Effective Promotion) และการลงทุนในการส่งเสริมการตลาดโดยปราศจากกฎหมายรองรับก็ไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน

นอกจากนี้ คณะผู้แทนยังได้พิจารณาถึงโอกาสที่จะใช้ระบบเครื่องหมายการค้าในการสร้างความเกี่ยวเนื่องในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย ยิ่งไปกว่านั้นคณะผู้แทนยังได้พิจารณาถึงประเด็นการเข้าสู่ตลาดของสินค้าที่ใช้คำสามัญ รวมไปถึงกรณีอื่น ๆ ที่เป็นข้อจำกัดสิทธิของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ว่าหากมีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะมีผลกระทบต่อข้อจำกัดสิทธิเหล่านี้อย่างไร

5. ข้อยกเว้นและข้อจำกัดสิทธิของการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในการหารือมีการตั้งคำถามว่าข้อยกเว้นของความตกลงทริปส์ตามมาตรา 24 จะนำมาปรับใช้กับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยหรือไม่ ตัวอย่างเช่น หากมีข้อยกเว้นเฉพาะสำหรับพันธุ์องุ่น ข้อยกเว้นนี้จะนำมาปรับใช้กับสินค้าอื่นด้วยหรือไม่ เช่น เนยแข็ง และอาหารที่มีการผ่านกระบวนการแปรรูป (Processed Foods) เป็นต้น ซึ่งประเด็นเรื่องนี้ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศสมาชิกก็ยังมีทัศนคติที่ต่างกันในประเด็นเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยประเทศสมาชิกกลุ่มหนึ่งเห็นว่ามีความจำเป็นต้องขยายความคุ้มครองในมาตรา 23 ให้แก่ผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ขณะที่สมาชิกอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การขยายความคุ้มครองดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่สมควรและเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นโดยไม่มีเหตุผล[146]

อย่างไรก็ตาม นาย Pascal Lamy ผู้อำนวยการขององค์การการค้าโลกได้กล่าวสรุปว่า ในเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ คณะผู้แทนยังมีความเห็นที่แตกต่างกันไป แต่เป็นเรื่องที่ชัดเจนแล้วว่า ระบบเครื่องหมายการค้าเป็นรูปแบบอีกอย่างหนึ่งในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายได้ โดยอาศัยเหตุผลของหลักทั่วไปที่ว่า ประเทศสมาชิกมีสิทธิที่จะเลือกวิธีการในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามความตกลงทริปส์ ข้อเสนอที่จะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าระบบเครื่องหมายการค้าสามารถคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับดับพิเศษให้แก่สินค้าทุกชนิดได้ นอกจากนี้ยังเป็นที่ชัดเจนว่า การขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้หมายความว่าข้อจำกัดสิทธิในเรื่องชื่อสามัญ และข้อยกเว้นอื่น ๆ ตามความตก

---

[146] World Trade Organization, TN/C/W/61, วรรคสิบเจ็ด, 21 April 2011.

ลงทริปส์ จะไม่นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการหารือในการใช้คำว่า “โดยอนุโลม (Mutatis Mutandis)” กับกรณีข้อยกเว้นดังกล่าวต่อไป[147] ซึ่งการหารือดังกล่าวได้มีการรายงานต่อคณะกรรมการเจรจาการค้าและคณะรัฐมนตรีทั่วไปเป็นระยะ ๆ โดยรายงานการหารือที่ปรากฏล่าสุด คือ รายงานของนาย Pascal Lamy ผู้อำนวยการองค์การการค้าโลก ณ วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2554[148]

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีผลสรุปของการหารือในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮาว่าจะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดหรือไม่ แต่ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกหลายประเทศได้ขยายความคุ้มครองแก่สินค้านอกจากไวน์และสุราแล้ว เช่น บราซิล คิวบา คอสตาริกา เวเนซุเอลา โคลัมเบีย เปรู ปารากวัน อินเดีย ประเทศในกลุ่มแอฟริกา รวมไปถึงไทยที่มีการขยายความคุ้มครองไปยังสินค้าประเภท ข้าว และไหม ที่เป็นสินค้าเศรษฐกิจหลักของประเทศด้วย และเมื่อพิจารณาถึงการหารือกันในเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเวทีขององค์การการค้าโลก (WTO) แล้วจะเห็นได้ว่ายังไม่มีบทสรุปในการแก้ไขความตกลงทริปส์ให้มีการขยายความคุ้มครองไปยังสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชนิดอื่นนอกจากไวน์และสุรา ดังนั้นประเทศสมาชิกจึงสามารถใช้มาตรฐานขั้นต่ำสุดของความตกลงทริปส์ในเรื่องการคุ้มครองในระดับพิเศษกับสินค้าอย่างอื่นนอกจากไวน์และสุราได้ และหากประเทศไทยนำมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกชนิดในระดับพิเศษก็อาจมีทั้งผลดีและผลเสียต่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นในบทที่ 4 ต่อไป

จากการศึกษาโดยศูนย์บริการข้อมูลเศรษฐกิจระหว่างประเทศ OECD (1995) ระบุปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจขนาดเล็กองค์กรในชนบทที่กำหนดเป้าหมายไปยังตลาดเฉพาะ ในขณะที่ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลก็คือการเข้าถึงตลาดและการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และจากการศึกษาพบว่าวิธีหนึ่งที่จะกล่าวถึงปัจจัยเหล่านี้คือการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งวิธีการนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างดีภายใต้กลยุทธ์การประเมินค่า[149]

---

[147] World Trade Organization, *op. cit.*

[148] *Ibid.*

[149] Cerkia Bramley, Estelle Biénabe and Johann Kirsten, **The Economics of Intellectual Property, The Economics of Geographical Indications: Towards a Conceptual Framework for Geographical Indication Research in Developing Countries**, p. 114, Retrieved December 12, 2020 from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1012-chapter4.pdf

เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเกิดขึ้นจากพื้นฐานที่ว่าแหล่งกำเนิดนั้นอาจใช้เป็นเครื่องบ่งบอกถึงทรัพยากรและคุณภาพของสินค้า ซึ่งวัตถุประสงค์เริ่มต้นความหมายของชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น จะเน้นเพื่อลดความสับสนของแหล่งกำเนิดที่ถูกใช้เป็นคุณลักษณะเฉพาะด้านทรัพยากรของภูมิภาคที่จะใช้ในการเพิ่มมูลค่าของสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ โดยมูลค่าที่เพิ่มขึ้นนั้น เนื่องจากแหล่งทางภูมิศาสตร์เหล่านี้นำไปสู่การสร้างความแตกต่างบนพื้นฐานของ “คุณภาพ” ของผลิตภัณฑ์และนำไปสู่การสร้างตลาดเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตจากแหล่งอื่น[150] และผลจากการเกิดตลาดเฉพาะในการซื้อขายสินค้าซึ่งมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นย่อมทำให้สินค้าดังกล่าวสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงมากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นดัชนีชี้วัดประกันคุณภาพของสินค้ารูปแบบหนึ่งในลักษณะของการบ่งชี้ถึงคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำของสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถคาดหวังได้จากการซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว[151]

นอกจากนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชนบทที่เข้มแข็ง และได้รับการยอมรับจากสหภาพยุโรปตามนโยบาย และข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งศักยภาพในการพัฒนาชนบทนี้อาจเป็นเหตุผลที่มีประสิทธิภาพอย่างมากสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาในการยอมรับ และสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากแสดงถึงแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในภูมิภาคของตน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการให้ความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป และแหล่งกำเนิดอื่น ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของเหตุผลทางเศรษฐกิจสำหรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองผู้บริโภค และผู้ผลิตและการพัฒนาชนบทสามารถทำได้โดยใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั่นเอง[152]

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาระบบผลิตภัณฑ์อาหาร และการเกษตรได้ประสบความสำเร็จอย่างมากในการสร้างความแตกต่างในตลาดการค้าและการเพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ในหลายส่วนของโลก ความต้องการที่เพิ่มขึ้นและการตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทางการเกษตร ส่งผลให้ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การตระหนักถึงความปลอดภัยของอาหาร สถานะทางสังคม และวัฒนธรรมของการบริโภคอาหารบางชนิด ผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากกำกับบอกถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าเป็นตัวอย่างที่สำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารในทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งบ่งบอกว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่สามารถเชื่อมโยงกับสถานที่ และวิธีการผลิตที่มาลักษณะเฉพาะมากขึ้น[153]

---

[150] Cerkia Bramley, Estelle Biénabe and Johann Kirsten, *op. cit.*, p. 114.

[151] ศิรยา เลาหเพียงศักดิ์, *เรื่องเดิม,* หน้า 261.

[152] Cerkia Bramley, Estelle Biénabe and Johann Kirsten, *op. cit*., p. 115.

[153] *Ibid.*, p. 109.

จากกรณีดังกล่าวจึงทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และมีจุดมุ่งหมายที่จะให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศมากขึ้นอย่างสหภาพยุโรปได้มีการทบทวนการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อื่นที่ไม่ใช่สินค้าทางการเกษตรด้วยเช่นกัน โดยในเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ทางด้านสหภาพยุโรปให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) ภายใต้ความตกลงว่าด้วยเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPS) ขององค์การการค้าโลก ซึ่งกำหนดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขั้นต่ำเพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกมีระบบกฎหมายเฉพาะ ซึ่งปัจจุบันสหภาพยุโรปมีกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้การคุ้มครองแก่ สินค้าเกษตร อาหาร ไวน์ และเครื่องดื่ม แต่ยังไม่มีการขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่เกษตร ดังนั้น หากมีผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรต้องการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป จะต้องขอจดทะเบียนการคุ้มครองจากประเทศสมาชิกที่มีกฎหมายเฉพาะ ซึ่งในแต่ละประเทศจะให้การคุ้มครองที่แตกต่างกันไป คณะกรรมาธิการยุโรป จึงเห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการเป็นตลาดเดียวในด้านทรัพย์สินทางปัญญาประกอบกับ ปัจจุบันสหภาพยุโรปมีระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับสินค้าเกษตรและอาหารแล้ว ก็ควรจะขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ขอจดทะเบียนด้วยระบบกฎหมายเดียวกันในสหภาพยุโรป ทั้งยัง สร้างมูลค่าเพิ่มขยายไปยังสินค้าประเภทอื่น ๆ รักษาภูมิปัญญาการผลิตสินค้าของท้องถิ่น และส่งเสริมการกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของสหภาพยุโรป ดังนั้น คณะกรรมาธิการยุโรปจึงได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรร่วมกันของสหภาพยุโรป ในปี 2556 เรื่อง Study on Geographical Indication Protection for Non-Agricultural Products in the Internal Market และได้จัดทำประชาพิจารณ์ในเดือนเมษายน ปี 2556 ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม 2557 สหภาพยุโรปได้จัดทำ Green Paper รับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป[154]

การยกระดับการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปนั้น ก็เนื่องมาจาก เมื่อปี 2003 สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องต่อองค์กรระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลกว่ากฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปได้ขัดต่อบทบัญญัติความตกลงทริปส์ในเรื่องการให้สิทธิระหว่างเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และข้อพิพาท

---

[154] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป, *เรื่องเดิม,* หน้า 1.

ดังกล่าวนี้ได้มีผลคำวินิจฉัยในปี 2005 คือ WT/DS174/R โดย คณะพิจารณา (Panel) ซึ่งคดีนี้เป็นการวินิจฉัยข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่ยื่นในเอกสาร WT/DS174/20 และ ข้อเรียกร้องของออสเตรเลียที่ยื่นเอกสาร WT/DS290/18 ซึ่งทั้งสองประเทศเรียกร้องต่อสหภาพยุโรปในข้อพิพาทบทบัญญัติกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกัน (ผลคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2548) และได้มีการความตีความบทบัญญัติในการคุ้มครองทั้งสิทธิในความตกลงทริปส์ ไว้บางประการ เนื่องจากความตกลงทริปส์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหลังจากมีคำวินิจฉัยในคดี WT/DS174/R มีผลทำให้ฝ่ายประเทศสหรัฐอเมริกา และฝ่ายสหภาพยุโรปได้มีความพยายามที่จะยกระดับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามผลประโยชน์ในกลุ่มประเทศของตนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากการจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกันหรือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น ในเวที APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) สมาชิก APEC หลายประเทศได้ร่วมกันจัดทำความตกลง FTA ที่เรียกว่าความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ซึ่งมี สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผลักดันหลัก[155] และเห็นได้จากสหภาพยุโรปมุ่งผลักดันขยายความ คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปให้มีความคุ้มครองเทียบเท่ากับสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ประเภทไวน์และสุรา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในส่วนของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีย้ายถิ่นที่อยู่ในชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่า การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ย่อมมีความเชื่อมโยงกันทั้งในด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนิติศาสตร์ เนื่องจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไปนั้น ทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับตัวผู้ผลิตสินค้าและชุมชนที่ได้ย้ายไปจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการขายสินค้าซึ่งเป็นการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของคำประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ โดยเป็นการใช้สิทธิชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นมาก่อนในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ดังนั้น หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนก็ต้องมีการนำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่ติดตัวไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งรวมไปถึงการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจมีการนำเอาองค์ความรู้ในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมไปประยุกต์ใช้กับการผลิตสินค้าในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ซึ่งเป็นหลักการดำรงชีพในด้านของสังคมศาสตร์

---

[155] ศุภการย์ สุขต่าย, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิ ในเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์,” **วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์** 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 84-85.

อีกทั้ง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ช่วยผลักดันเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่และมีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในถิ่นที่อยู่ใหม่ ก็อาจเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไป ซึ่งเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่และมีการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของคำประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ ก็ยังคงต้องพิจารณาตามหลักนิติศาสตร์ในส่วนของตัวบทกฎหมายว่าให้ความคุ้มครองครอบคลุมเพียงใด อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ แม้ว่าในปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกจะได้มีความพยายามกำหนดข้อตกลงในให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ความตกลงทริปส์ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ความตกลงดังกล่าวก็ยังขาดความชัดเจนบางประการในการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญา และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความชัดเจน และครอบคลุมในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

3.2 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ในปัจจุบันมีความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับที่มีเนื้อหาเกี่ยวโยงกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักของประชาคมโลกต่อความสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการพยายามหาแนวทางการคุ้มครองป้องกัน และเพื่อเป็นแนวทางให้การบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ของนานาอารยะประเทศให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ดังนี้

3.2.1 อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property)

อนุสัญญากรุงปารีสมิได้ระบุคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “Indication of Source” หรือ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ไว้ในมาตรา 1 (2)[156] และมาตรา 10 โดยมิได้กำหนดนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้โดยเฉพาะ ซึ่งในข้อ

[156] Article 1 “Establishment of the Union; Scope of Industrial Property

10 (1) ของอนุสัญญากรุงปารีส ได้บัญญัติห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องกับสินค้าไม่ว่าจะเป็นการใช้ในทางตรงหรือทางอ้อม หากมีการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในลักษณะดังกล่าว[157] อนุสัญญากรุงปารีส ข้อ 9 ได้กำหนดให้รัฐทำการยึดสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นเสีย หากมีการนำสินค้าเข้ามาในดินแดนของประเทศสมาชิกของสหภาพปารีส ผู้มีสิทธิร้องขอให้ยึดสินค้านั้นได้แก่ บรรดาผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจ ผู้มีส่วนได้เสียที่อาจร้องขอให้ยึดสินค้านั้นมีความหมายรวมถึงผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้า โดยต้องเป็นผู้ที่ทำการผลิต หรือจำหน่ายสินค้าภายใต้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาดังกล่าว และจะต้องมีฐานการผลิตหรือประกอบการอยู่ในพื้นที่หรือภูมิประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาซึ่งบุคคลที่มีลักษณะตามเงื่อนไขดังกล่าวมีสิทธิร้องขอให้มีการยึดสินค้านำเข้าได้[158]

---

(2) The protection of industrial property has as its object patents, utility models, industrial designs, trademarks, service marks, trade names, indications of source or appellations of origin, and the repression of unfair competition.

[157] Article 10 “ False Indications: Seizure, on Importation, etc., of Goods Bearing False Indications to their Source or the Identity of the Producer

(1) The provisions of the preceding Article shall apply in cases of direct or indirect use of a false indication of the source of the goods or the identity of the producer, manufacturer, or merchant.”

[158] Article 9 “ Marks, Trade Names: Seizure, on Importation, etc., of Goods Unlawfully Bearing a Mark or Trade Name

(1) All goods unlawfully bearing a trademark or trade name shall be seized on importation into those countries of the Union where such mark or trade name is entitled to legal protection.

(2) Seizure shall likewise be effected in the country where the unlawful affixation occurred or in the country into which the goods were imported.

(3) Seizure shall take place at the request of the public prosecutor, or any other competent authority, or any interested party, whether a natural person or a legal entity, in conformity with the domestic legislation of each country.

(4) The authorities shall not be bound to effect seizure of goods in transit.

บทบัญญัติในข้อ 9 และข้อ 10 ของอนุสัญญากรุงปารีสเป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาทางอ้อมเท่านั้น[159] ซึ่งเป็นเพียงการห้ามใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องหรือที่มิได้แสดงแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้า ซึ่งแม้ว่าอนุสัญญากรุงปารีสจะได้กำหนดให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้ก็ตาม แต่ก็มิได้มีการกำหนดถึงนิยามความหมายของคำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้ในการพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาและกรณีการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนจึงยังไม่มีความชัดเจนอย่างเพียงพอ อีกทั้งอนุสัญญาดังกล่าวก็มิได้มีการกำหนดถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้แต่อย่างใด

3.2.2 ความตกลงกรุงมาดริด (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891)

ความตกลงกรุงมาดริดได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2434 (ค.ศ. 1891) ปัจจุบันมีประเทศที่ลงนามเข้าร่วมเป็นสมาชิกทั้งสิ้น 36 ประเทศ[160] ทั้งนี้ ประเทศไทยมิได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในความตกลงดังกล่าว

ความตกลงกรุงมาดริดมิได้ระบุคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “Indication of Source” หรือ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” เช่นเดียวกับอนุสัญญากรุงปารีส แต่การกล่าวถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในความตกลงกรุงมาดริด มาตรา 1 (1)[161] อาจ

---

(5) If the legislation of a country does not permit seizure on importation, seizure shall be replaced by prohibition of importation or by seizure inside the country.

(6) If the legislation of a country permits neither seizure on importation nor prohibition of importation nor seizure inside the country, then, until such time as the legislation is modified accordingly, these measures shall be replaced by the actions and remedies available in such cases to nationals under the law of such country.”

[159] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, เรื่องเดิม, หน้า 60-62.

[160] World Intellectual Property Organization, **Madrid agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Good,** Retrieved 30 March 30, 2019 from http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/madrid_source.pdf

[161] Article 1 (1) “ All goods bearing a false or deceptive indication by which one of the countries to which this Agreement applies, or a place situated therein, is

ทำให้สามารถกำหนดคำนิยามได้ว่าหมายความรวมถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่ว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกผลิตในประเทศ หรือสถานที่ในประเทศที่ระบุในสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาก็เป็นการเพียงพอ เช่น Indication of Source หรือ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ได้แก่ Made in ..... , Product of ..... เป็นต้น แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นประเทศภาคีสมาชิกของสนธิสัญญากรุงปารีส และความตกลงกรุงมาดริดก็ตาม แต่การใช้ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาก็ได้ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป[162]

ความตกลงกรุงมาดริดได้มีการขยายความคุ้มครองจากอนุสัญญากรุงปารีสที่ได้ห้ามการใช้ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาโดยไม่ถูกต้อง โดยขยายความคุ้มครองไปถึงการนำสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไปใช้ในลักษณะ ที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดกล่าวคือ แม้จะเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่เป็นแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าก็ตาม แต่อาจก่อให้ประชาชนเกิดความสับสนในแหล่งที่มาของสินค้าได้ อีกนัยหนึ่งก็คือการที่สินค้าที่มีที่มาจากท้องที่ที่ต่างกัน แต่ท้องที่นั้นมีชื่อเรียกขานที่เหมือนกัน ดังนั้น หากท้องที่หนึ่งได้ ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มากับสินค้าของตนอยู่ก่อน การที่อีกแห่งหนึ่งได้ผลิตสินค้าโดยใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่มีชื่อเรียกขานกันนั้น ย่อมอาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสนว่าสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่เกิดขึ้นภายหลังมาจากท้องที่แรกได้ แม้จะเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่แท้จริงก็ตาม เช่น ตำบลบ้านไร่ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ได้ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มากับสินค้าส้มมาช้านานเป็นที่ รู้จักกันดีกว่าส้มบ้านไร่ ต่อมาตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผลิตส้มโดยชื่อว่าส้มบ้านไร่เหมือนกัน ก็อาจก่อให้ประชาชนสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาว่าส้มบ้านไร่จากอุทัยธานีเป็นส้มบ้านไร่ที่มีแหล่งที่มาจากนครสวรรค์ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ความตกลงมาดริดได้ให้ความคุ้มครองแก่ประเทศที่มีสินค้าไวน์และสุราเป็นสินค้าหลักทางเศรษฐกิจ ซึ่งโดยมากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เห็นได้จากข้อ 4 แห่งความตกลงมาดริด[163]ได้

---

directly or indirectly indicated as being the country or place of origin shall be seized on importation into any of the said countries."

[162] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้น เรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, ค้นวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://www.ipthailand.go.th

[163] Article 4 " The courts of each country shall decide what appellations, on account of their generic character, do not fall within the provisions of this Agreement, regional appellations concerning the source of products of the vine being, however, excluded from the reservation specified by this Article."

กำหนดยกเว้นไว้ในกรณีที่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์และสุรา ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้น ศาลของประเทศที่จะให้ความคุ้มครองไม่อาจใช้ดุลพินิจพิจารณาได้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์ และสุราจะไม่กลายเป็นชื่อสามัญอย่างสินค้าประเภทอื่น[164]

แม้ว่าความตกลงกรุงมาดริดจะได้ขยายหลักเกณฑ์ และนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์และสุราจะไม่กลายเป็นชื่อสามัญ อันเป็นการให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมมากกว่าอนุสัญญากรุงปารีส แต่การคุ้มครองดังกล่าวยังไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศอื่นที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าประเภทอื่นนอกจากไวน์ และสุรา นอกจากนี้ความตกลงดังกล่าวยังมิได้มีการบัญญัติถึงรายละเอียดของการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา กรณีที่มีการการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนและการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนไว้แต่อย่างใด

3.2.3 ความตกลงกรุงลิสบอน (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 1958)

ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration 1958) ความตกลงกรุงลิสบอนได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศสมาชิกเพียง 34 ประเทศ โดยความตกลงกรุงลิสบอนได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นมาตรการส่งเสริมเพิ่มเติมจากอนุสัญญากรุงปารีสเช่นเดียวกับความตกลงกรุงมาดริด เพื่อที่จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ดี ภายหลังจากที่ความตกลงกรุงลิสบอนมีผลบังคับใช้ ปรากฏว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามความตกลงนี้กลับมีจำนวนไม่มากนัก[165]

ความตกลงกรุงลิสบอนมิได้ระบุคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “Appellation of Origin” หรือ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด”

ในส่วนของการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอนนี้ มีการเพิ่มบทบัญญัติให้มีความชัดเจนมากขึ้นหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดบทนิยามของ

---

[164] ศิรยา เลาหเพียงศักดิ์, *เรื่องเดิม,* หน้า 3-5.

[165] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 65.

เครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามที่ปรากฏในบทบัญญัติข้อ 2 (1)[166] แห่งความตกลงลิสบอน ซึ่งได้หมายความถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น ที่แสดงได้ว่าสินค้าได้มีแหล่งกำเนิดจากแหล่งกำเนิดนั้น ๆ และสินค้านั้นมีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะอัน เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่เกิดโดยธรรมชาติและมนุษย์ซึ่งจากบทนิยามเครื่องหมายแหล่งกำเนิดภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอนนี้เอง จึงทำให้ทราบถึงความแตกต่างประการสำคัญระหว่างเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา กล่าวคือ นอกจากเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะทำหน้าที่ในการบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของสินค้า ยังทำหน้าที่บ่งแสดงคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดอย่างแน่นแฟ้น ต่างกับกรณีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการบ่งบอกว่าสินค้ามีที่มาจากแหล่งกำเนิดใดเท่านั้น นอกจากนี้ ความตกลงกรุงลิสบอนยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดเอาไว้ 2 ประการตามที่ปรากฏในข้อ 1 (2) โดยประการแรกเครื่องหมายแหล่งกำเนิดนั้น จะต้องได้รับการคุ้มครองจากประเทศที่เป็นต้นทางแหล่งกำเนิดเสียก่อน ประการต่อมา เครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่จะได้รับความคุ้มครองนั้นต้องได้ขึ้นทะเบียนต่อองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก[167] อีกทั้งได้กำหนดข้อป้องกันเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้มิให้กลายเป็นชื่อสามัญ (Generic Name) ไว้ในมาตรา 6 แห่งความตกลงลิสบอน ซึ่ง

---

[166] Article 2 “ Definition of Notions of Appellation of Origin and Country of Origin

(1) In this Agreement, "appellation of origin" means the geographical denomination of a country, region, or locality, which serves to designate a product originating therein, the quality or characteristics of which are due exclusively or essentially to the geographical environment, including natural and human factors.”

[167]Article 1 (Establishment of a Special Union; Protection of Appellations of Origin Registered at the International Bureau)

(2) They undertake to protect on their territories, in accordance with the terms of this Agreement, the appellations of origin of products of the other countries of the Special Union, recognized and protected as such in the country of origin and registered at the International Bureau of Intellectual Property (hereinafter designated as "the International Bureau" or "the Bureau") referred to in the Convention establishing the World Intellectual Property Organization (hereinafter designated as "the Organization").”

เป็นการให้ความคุ้มครองไม่มีกำหนดระยะเวลาจนกว่า ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดจะยกเลิกการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดนั้น[168] และมาตรา 3[169] แห่งความตกลงลิสบอนนี้ ยังได้กำหนดข้อป้องกันการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดในลักษณะที่เป็นการแย่งชิงสิทธิ หรือการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในคำแปล หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” และได้มีการระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ด้วยก็ตาม

ความตกลงกรุงลิสบอนดังกล่าวนั้นเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เข้มงวดและครอบคลุมกว่าอนุสัญญากรุงปารีส หรือความตกลงกรุงมาดริด โดยมีการกำหนดลักษณะของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาปารีสและความตกลงมาดริด โดยต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงลักษณะของสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้หลาย ๆ ประเทศไม่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกกับความตกลงกรุงลิสบอน นอกจากนี้แม้ว่าความตกลงกรุงลิสบอนจะได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น แต่ก็มิได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์ของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด

3.2.4 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPS)

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ เป็นความตกลงฉบับหนึ่งจากผลการเจรจาการค้าเสรีรอบอุรุกวัยที่สิ้นสุดลงในปี 2534 นับเป็นความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นความตกลงที่อยู่ภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) นั้น เป็นองค์การระหว่างประเทศ ที่มีพัฒนาการมาจากการทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากร

---

[168] Article 6 (Shield Against Becoming Generic) “An appellation which has been granted protection in one of the countries of the Special Union pursuant to the procedure under Article 5 cannot, in that country, be deemed to have become generic, as long as it is protected as an appellation of origin in the country of origin.”

[169] Article 3 (Content of Protection) “Protection shall be ensured against any usurpation or imitation, even if the true origin of the product is indicated or if the appellation is used in translated form or accompanied by terms such as "kind," "type," "make," "imitation," or the like.”

และการค้า หรือที่เรียกว่าความตกลงแกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT)[170] ความตกลงดังกล่าวใช้บังคับกับทุกประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก ซึ่งประเทศอุตสาหกรรมทั้งหมด และประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การนี้แล้ว โดยวัตถุประสงค์สำคัญของความตกลงทริปส์ คือ เพื่อส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ และต้องไม่ให้มาตรการในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรีระหว่างประเทศ โดยกำหนดเงื่อนไขให้ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ครอบคลุมถึงสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และสิทธิข้างเคียง เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบผังภูมิของ วงจรรวม และการควบคุมการปฏิบัติที่เป็นปรปักษ์ต่อการแข่งขันทางการค้า โดยได้กำหนดบรรทัดฐานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครอง สิ่งที่ได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตของสิทธิ การบังคับใช้สิทธิ รวมถึงกลไกการระงับข้อพิพาท ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกต้องยึดถือปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงฉบับนี้ อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกสามารถบัญญัติกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาให้มีระดับการคุ้มครองที่สูงกว่าความตกลงทริปส์ได้ตราบเท่าที่ไม่ขัดแย้งต่อหลักการที่บัญญัติไว้ในความตกลงฉบับนี้[171]

หลังจากที่ได้มีอนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาหลายฉบับ ซึ่งปัญหาประการสำคัญที่เป็นผลทำให้อนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศเหล่านั้นไม่อาจบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอก็คือ การที่ไม่มีหน่วยงานในการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เป็นผลทำให้มีการจัดตั้งองค์การชำนัญพิเศษมากำกับดูแลทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะที่เรียกว่าองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ซึ่งจัดเป็นองค์การระหว่างประเทศโดยเป็นทบวงการชำนัญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ

---

[170] จักรกฤษณ์ ควรพจน์, **การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้องค์การการค้าโลก ทรัพย์สินทาง ปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์** (กรุงเทพฯ: จิรรัชการพิมพ์, 2547), หน้า 21.

[171]Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights, Article 1 Nature and Scope of Obligations.

1. Members shall give effect to the provisions of this Agreement. Members may, but shall not be obliged to, implement in their law more extensive protection than is required by this Agreement, provided that such protection does not contravene the provisions of this Agreement. Members shall be free to determine the appropriate method of implementing the provisions of this Agreement within their own legal system and practice.

และในปัจจุบันมีประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกถึง 188 ประเทศ[172] ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาทำให้ในการลงมติในการแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญาของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรม และได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จได้โดยง่าย ส่งผลทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วพยายามผลักดันให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศภายใต้การกำกับดูแลขององค์การการค้าโลก

ความตกลงทริปส์กำหนดเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในภาค 2 ส่วนที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึง 24 รวมทั้งสิ้น 3 มาตรา อย่างไรก็ดี โดยผลของมาตรา 2 (1) ของความตกลงทริปส์หลักการต่าง ๆ ของอนุสัญญากรุงปารีส โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการในมาตรา 9 และมาตรา 10 ว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะต้องนำมาใช้โดยประเทศสมาชิกขององค์การค้าโลก และความตกลงทริปส์[173] ซึ่งแยกพิจารณาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เป็น 3 ประการดังนี้

ประการแรก คือ การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปตามที่ปรากฏในมาตรา 22 แห่งความตกลงทริปส์ซึ่งมาตรา 22 (1) ได้มีการกำหนดบทนิยามความหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความชัดเจน โดยให้หมายความรวมถึงสิ่งบ่งชี้ที่ได้บ่งชี้ว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิกหรือในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นในดินแดนนั้น ซึ่งคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นใดของสินค้านั้นมีส่วนสำคัญอันมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น[174] อีกทั้ง มาตรา 22 (2) ยังได้กำหนดหลักการในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่ประเทศสมาชิก โดยให้อำนาจแก่ประเทศสมาชิกในการที่จะเลือกใช้วิธีการทางกฎหมายใด ๆ ก็ตาม เพียงแต่วิธีการทางกฎหมายนั้นสามารถที่จะป้องกันมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริง อันจะทำให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า และสามารถป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมตามความหมายของข้อ 10 ทวิ

---

[172] World Intellectual Property Organization, **Inside WIPO**, Retrieved May 3, 2019 from http://www.wipo.int/about-wipo/en/

[173] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 67.

[174] Article 22(1) Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin

แห่ง อนุสัญญาปารีส[175] ประกอบกับมาตรา 22 (4) ยังรวมถึงการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงแต่ก่อให้ประชาชนสับสนหลงผิดว่าสินค้ามาจากแหล่งกำเนิดอื่นอีกด้วย[176] นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากการใช้เครื่องหมายการค้านั้นมีลักษณะที่จะก่อให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าตามที่ปรากฏในมาตรา 22 (3)[177]

ประการที่สอง คือ การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าไวน์ และสุรา ตามที่ปรากฏในมาตรา 23 แห่งความตกลงทริปส์ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงมากกว่าการคุ้มครองสินค้าทั่วไปหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก ในกรณีที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าไวน์ และสุรานั้น ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดวิธีการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งสินค้าประเภทไวน์ และสุราไปใช้กับสินค้าประเภทไวน์และสุราที่มิได้มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นอันจะเห็นได้ว่ามิได้มีเงื่อนไขอย่างกรณีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทอื่นที่การใช้สิ่งบ่งชี้ทาง

---

[175] Article 22(2) In respect of geographical indications, Members shall provide the legal means for interested parties to prevent:

(a) the use of any means in the designation or presentation of a good that indicates or suggests that the good in question originates in a geographical area other than the true place of origin in a manner which misleads the public as to the geographical origin of the good;

(b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).

[176]Article 22(4) The protection under paragraphs 1, 2 and 3 shall be applicable against a geographical indication which, although literally true as to the territory, region or locality in which the goods originate, falsely represents to the public that the goods originate in another territory.

[177]Article 22(3) A Member shall, ex officio if its legislation so permits or at the request of an interested party, refuse or invalidate the registration of a trademark which contains or consists of a geographical indication with respect to goods not originating in the territory indicated, if use of the indication in the trademark for such goods in that Member is of such a nature as to mislead the public as to the true place of origin.

ภูมิศาสตร์นั้นจะต้องมีลักษณะที่อาจก่อให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิด หรือมีลักษณะที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และเป็นการลดภาระการพิสูจน์ให้กับเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุรา อีกทั้งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุรานี้ได้กำหนดห้ามไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้จะมีการแสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้าเอาไว้ หรือว่าจะมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในคำแปล หรือมีการใช้ประกอบกับข้อความใด ๆ เช่น ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบหรือถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใดที่คล้ายกัน[178] เช่น สินค้าสุราจากประเทศไทยซึ่งได้แสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงเอาไว้ แต่มีถ้อยคำต่อไปว่าเป็นสุราประเภทเดียวกันกับแชมเปญของฝรั่งเศส ก็เป็นการกระทำที่เป็นความผิดได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าประชาชนจะสับสนหลงผิดหรือเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ เป็นต้น ประการที่สอง การที่กำหนดห้ามมิให้ประเทศสมาชิกจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุราที่มีหรือประกอบไปด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุรา หากไวน์และสุรานั้นมิได้มีแหล่งกำเนิดที่แท้จริง[179] ซึ่งจะเห็นได้ว่ามิได้มีเงื่อนไขที่ว่าจะต้องเป็นการใช้เครื่องหมายในลักษณะที่จะทำให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิดเฉกเช่นกรณีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไป

ประการที่สาม สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์นั้น หากเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเรียกขานเหมือนกันก็ย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งสิ้น เพียงแต่จะต้องมิให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้าที่ได้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเรียกขานเหมือนกันนั้น[180] ซึ่งในทางกลับกันการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปนั้นห้ามมิให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเรียกขานเหมือนกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การเจรจาตกลงในด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์นี้เป็นผลสำเร็จจึงมีการกำหนดข้อยกเว้นเพื่อผ่อนปรนที่สำคัญให้กับบรรดาประเทศสมาชิกไว้ในมาตราที่ 24 แห่งความตกลงทริปส์ไว้หลายประการ ประการแรก การให้ความคุ้มครองแก่คนชาติของประเทศสมาชิกที่ได้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุราไว้อยู่ก่อนวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) ที่สามารถจะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นต่อไปได้ โดยมีเงื่อนไขว่าได้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาโดยต่อเนื่องและได้ใช้มาเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปีก่อนวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2537 หรือได้ใช้มาโดยสุจริต[181]

---

[178] Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right, Article 23(1)

[179] Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right, Article 23(2)

[180] Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right, Article 23(3)

[181] Article 24(4) Nothing in this Section shall require a Member to prevent continued and similar use of a particular geographical indication of another Member

แต่อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าข้อตกลงยกเว้นนี้มิได้เป็นประโยชน์ต่อประเทศที่มิได้มีสินค้าประเภทไวน์และสุราเป็นสินค้าหลักเท่าที่ควร เนื่องจากมิได้ใช้บังคับกับสินค้าทั่วไป ดังนั้น คนชาติของประเทศสมาชิกที่ได้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าอื่นนอกจากไวน์และสุราจึงไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัตินี้ ประการที่สองคือ การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์นี้จะต้องไม่กระทบต่อความสมบูรณ์ของเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากเครื่องหมายการค้านั้นได้มีการขอหรือจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยสุจริตก่อนวันที่ความตกลงทริปส์นี้จะมีผลใช้บังคับหรือก่อนที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับความคุ้มครองในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด[182] ประการที่สามคือ การคุ้มครองสิ่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นชื่อสามัญ ไม่ว่าจะเป็นชื่อข้อความใด ๆ ก็ตามที่โดยจารีตประเพณีได้ยอมรับว่าเป็นชื่อสามัญในภาษาทั่วไปของประเทศสมาชิกนั้นส่งผลทำให้คนชาติของประเทศสมาชิกนั้นยังคงสามารถใช้ชื่อสามัญนั้นต่อไปได้แม้จะเหมือนกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองก็ตาม[183] ทั้งนี้ ชื่อสามัญก็คือชื่อที่ใช้เรียกหรือบ่งระบุสินค้านั้น

---

identifying wines or spirits in connection with goods or services by any of its nationals or domiciliaries who have used that geographical indication in a continuous manner with regard to the same or related goods or services in the territory of that Member either (a) for at least 10 years preceding 15 April 1994 or (b) in good faith preceding that date.

[182] Article 24(5) Where a trademark has been applied for or registered in good faith, or where rights to a trademark have been acquired through use in good faith either:

(a) before the date of application of these provisions in that Member as defined in Part VI; or

(b) before the geographical indication is protected in its country of origin; measures adopted to implement this Section shall not prejudice eligibility for or the validity of the registration of a trademark, or the right to use a trademark, on the basis that such a trademark is identical with, or similar to, a geographical indication.

[183] Article 24(6) Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member. Nothing in this Section shall require a Member to apply

โดยตรงโดยมิได้เป็นชื่อหรือสิ่งที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า เรียกได้ว่าชื่อสามัญก็คือชื่อสินค้านั่นเอง[184] เช่น ขนมปังเดนิช (Danish Pastry) ที่มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศเดนมาร์ก แต่ปัจจุบันเป็นที่รู้จักว่าเป็นลักษณะของขนมปังชนิดหนึ่ง เป็นต้น ประการที่สี่คือ ไม่กระทบต่อการใช้ชื่อของบุคคลนั้นหรือชื่อของบรรพบุรุษในทางการค้า เว้นแต่นำไปใช้ในลักษณะที่จะทำให้ประชาชนสับสนหลงผิด[185] เช่น การที่มีบุคคลที่ชื่อตนเป็นชื่อประเทศ ชื่อมลรัฐ บุคคลนั้นย่อมที่จะสามารถใช่ชื่อนั้นในทางการค้าของตนได้ เป็นต้น ประการสุดท้ายคือ[186] การให้ความคุ้มครองประเทศสมาชิกที่ไม่จำต้องให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มิได้รับความคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้สิ้นสุดไปแล้ว

แม้ว่าความตกลงทริปส์จะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขได้ครอบคลุมมากกว่าอนุสัญญากรุงปารีส ความตกลงกรุงมาดริด และความตกลงกรุงลิสบอนก็ตาม แต่ความตกลงทริปส์ก็เป็นเพียงหลักเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อให้ประเทศภาคสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการประกาศใช้กฎหมายภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับความตกลงทริปส์เท่านั้น ส่งผลทำให้ประเทศสมาชิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาที่ยังมิได้ผลักดันให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่าใดนัก เลือกที่จะให้ความคุ้มครองในระดับมาตรฐานขั้นต่ำซึ่งย่อมขัดกับความต้องการของประเทศที่ ต้องการให้มีความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสูง นอกจากนี้ในส่วนของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในความตกลงดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และการ

---

its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to products of the vine for which the relevant indication is identical with the customary name of a grape variety existing in the territory of that Member as of the date of entry into force of the WTO Agreement.

[184] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 78.

[185] Article 24(8) The provisions of this Section shall in no way prejudice the right of any person to use, in the course of trade, that person's name or the name of that person's predecessor in business, except where such name is used in such a manner as to mislead the public.

[186] Article 24(9) There shall be no obligation under this Agreement to protect geographical indications which are not or cease to be protected in their country of origin, or which have fallen into disuse in that country.

แบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ยังมิได้มีการกล่าวถึงภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด

จากการศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า แม้ว่าอนุสัญญากรุงปารีส ความตกลงกรุงมาดริด ความตกลงกรุงลิสบอน และความตกลงทริปส์นั้นมิได้มีการบัญญัติหรือกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ เนื่องจาก โดยลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะต้องเกิดขึ้นจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ และต้องมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติอันมีลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นหรือต้องมีชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็นด้าน วัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต สภาพดิน ฟ้า อากาศ อันเป็นลักษณะของนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเมื่อมีการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้นอกแหล่งภูมิศาสตร์ หรือกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแล้ว ย่อมทำให้องค์ความรู้ดังกล่าวกับแหล่งทางภูมิศาสตร์แยกออกจากกัน อีกทั้งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ มิใช่สิทธิที่สามารถจำหน่าย จ่าย โอนได้ดังเช่นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศนั้น ก็ยังไม่มีกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับใดที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีนี้ไว้แต่อย่างใด รวมไปถึงยังไม่มีกฎหมาย หรือข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับใดที่กล่าวถึงการแบ่งปันผลประโยชน์เกี่ยวกับการใช้ว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน ซึ่งหากมีปัญหาเกิดขึ้นจะทำให้ไม่มีข้อกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน

3.2.5 องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) และ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO)

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้ริเริ่มร่วมกันทางด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน จนเกิดมีความตกลงขึ้นหลายฉบับ เช่น[187]

---

[187] บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก, **การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์สากล**, หน้า 26-28.

1. กฎหมายแม่แบบว่าด้วยลิขสิทธิ์สำหรับประเทศกำลังพัฒนา 1976 (Tunis Model Law on Copyright for Developing Countries, 1976)

Tunis Model Law นี้ให้ความคุ้มครองแก่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในลักษณะของการป้องกันการนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม หรือผิดประเภท ซึ่งงานศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ และเพื่อจะอนุญาตให้มีการนำงานเหล่านี้ไปใช้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะงานที่เป็นสมบัติของชาติ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสมบัติอันทรงคุณค่าของแต่ละประเทศ หากยังเป็นเครื่องสืบสานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ และของชุนชน รวมทั้งประชาชนในชาติด้วย

2. บทบัญญัติแม่แบบสำหรับกฎหมายภายในว่าด้วยการคุ้มครองการแสดงออกซึ่งศิลปะพื้นบ้าน จากการใช้ประโยชน์โดยมิชอบหรือการกระทำอื่นที่ไม่เป็นธรรม 1982 (WIPO-UNESCO Model Provisions for National Laws on the Protection of Expressions of Folklore Against Illicit Exploitation and Other Prejudicial Actions, 1982)

Model Provisions ของ WIPO-UNESCO นี้เป็นต้นแบบเพื่อที่จะให้ประเทศต่าง ๆ นำไปทำเป็นกฎหมาย หรือกฎระเบียบใด ๆ ก็ตามเพื่อให้ความคุ้มครองในลักษณะที่มองว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติ โดยการเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ออกไปในมุมหนึ่งนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะทำให้ประเทศชาติเป็นที่รู้จัก และทำให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีที่สืบสานกันมาของชาติใดชาติหนึ่ง แต่ในอีกมุมหนึ่งการที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ถูกนำออกไปจากแหล่งดั้งเดิมของมันก็จะทำให้มีการนำไปใช้ผิดประเภทและการบิดเบือน หรือก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ไม่ว่าในทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแม้กระทั่งทางเศรษฐกิจอันเป็นผลประโยชน์ของคนในชาติทั้งหลาย โดยที่เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากมันสมองของบรรพชนของแต่ละชาติจึงสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองให้มีการสืบสานกันบนพื้นฐานของแนวความคิด และแนวทางที่ได้วางเอาไว้โดยบรรพชนเหล่านั้น และด้วยตระหนักถึงพัฒนาการที่ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในงานเหล่านี้ ซึ่งควรมีการกำหนดมาตรการในอันที่จะให้มีการพัฒนา เผยแพร่ หรือสงวนรักษาไว้ซึ่งงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงได้มีการร่วมกันร่างความตกลงดังกล่าวนี้ขึ้นมา

3. ข้อตกลงกรุงบังกีในการคุ้มครองงานสร้างสรรค์ของแอฟริกันและองค์การทรัพย์สินทางปัญญา (OAPI) ปรับปรุงแก้ไขในปี 1999 (Bangui Agreement on the Creation of an African Intellectual Property Organization (OAPI) as revised in 1999)

ความตกลง Bangui นี้เป็นเรื่องที่ทางประเทศในแถบแอฟริกาได้นำเสนอให้กับ WIPO และ UNESCO เพื่อจะให้เห็นถึงความจำเป็นในอันที่จะร่วมกันให้ความคุ้มครองแก่งานภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นการส่งเสริมการเผยแพร่ภูมิปัญญาของแต่ละประเทศระหว่างกัน

และกันบนพื้นฐาน ที่ถูกต้องตามแนวทางของวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีของเจ้าของงานเหล่านั้น

4. Special Intellectual Property Regime Governing the Collective Rights of Indigenous Peoples for the Protection and Defense of their Cultural Identity and their Traditional Knowledge of Panama, 2000 and the related Executive Decree of 2001

Special Intellectual Property Regime เป็นการคุ้มครองที่ทางประเทศปานามา ซึ่งมีชนเผ่า หรือคนพื้นเมืองที่สืบสานวัฒนธรรมกันมาอย่างต่อเนื่องอยู่มากมาย และให้ความสำคัญกับผลงานของบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องการที่จะให้มีความคุ้มครองสำหรับพวกเขา โดยวัตถุประสงค์ของ Regime ดังกล่าวคือ การให้ความคุ้มครองในลักษณะของสิทธิชุมชนในทรัพย์สินทางปัญญา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของพวกเขา โดยการให้มาจดทะเบียนส่งเสริมการตลาด และการขายสิทธิของพวกเขาในลักษณะที่จะทำให้พวกเขามีศักยภาพในอันที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่พวกเขามีอยู่ โดยมีมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองไม่ให้พวกเขาต้องสูญเสียความเป็นเจ้าของ และไม่ให้ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่พวกเขาได้สืบสานกันมาไม่ถูกทำลาย บิดเบือน หรือนำไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งการคุ้มครองภายใต้ Regime นี้จะเน้นหนักไปที่งานแกะสลัก และงานศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ

5. กรอบการคุ้มครองภูมิปัญญาและการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก 2002 (Pacific Regional Framework for the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Culture, 2002)

กรอบระดับภูมิภาคแปซิฟิกนี้เป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของดั้งเดิมในภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียมประเพณี รวมไปถึงนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ แต่เมื่อจะนำไปใช้จะต้องได้รับความยินยอมโดยมีการแจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent: PIC) เสียก่อน และจากนั้นก็ต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำไปใช้ดังกล่าวด้วย โดยที่กรอบการคุ้มครองนี้ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ของการเสริมซึ่งกันและกันกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสมัยใหม่ไม่ใช่เป็นการไปขัด หรือแย้งกัน

แม้ว่าองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และ UNESCO จะได้มีการร่วมกันด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจนเกิดมีความตกลงขึ้นหลายฉบับดังกล่าวข้างต้น แต่ความตกลงดังกล่าวเป็นความตกลงที่มุ่งเน้นถึงการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก โดยกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการใช้ประโยชน์ และเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมิได้มีการกล่าวถึงการอนุญาตให้

ใช้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ แม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ของชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ตาม แต่โดยข้อจำกัดของเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วย่อมไม่สามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็นการเฉพาะใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

เมื่อพิจารณาถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศมิได้จำกัดแต่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายของประเทศไทย สินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางประเภทที่มิได้เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ก็ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เช่นกัน เช่น ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์เป็นสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมิได้มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์แต่อย่างใด กล่าวคือ วัตถุดิบในการผลิตผ้าไหมแพรวามิได้อาศัยลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ โดยเส้นไหมที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผ้าไหมแพรวาสามารถพบหรือนำมาจากแหล่งอื่นได้ แม้ว่าผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์จะมิได้มีลักษณะที่เชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ก็ยังได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยดังนั้น เมื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการได้รับความคุ้มครองของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การแบ่งลักษณะการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ อีกทั้ง เมื่อมีการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองดังกล่าวแล้ว การแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเป็นเรื่องที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

3.2.6 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 (Convention on Biological Diversity 1992)

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้รับการรับรองจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2536 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวม 188 ประเทศ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาและมีผลบังคับในเดือนมกราคม 2547

อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์หลักสำคัญ 3 ประการ คือ เพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และเพื่อการแบ่งปันจาก

การใช้ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม นับเป็นอนุสัญญาที่มีเนื้อหาครอบคลุมการดูแลจัดการทรัพยากรชีวภาพมากที่สุด ทั้งในด้านการอนุรักษ์การใช้ประโยชน์ การแบ่งปันผลประโยชน์ ความปลอดภัยทางชีวภาพ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ

ตามที่ผู้วิจัยเคยได้กล่าวในประเด็นนี้มาแล้วในหัวข้อ 2.7 ของบทที่ 2 ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในส่วนที่เกี่ยวโยงกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์ อยู่ในข้อ 8 (j) ซึ่งภายใต้บริบทของมาตรา 8 (j) นั้น ประเทศภาคียังต้องมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ 3 ประการ คือ[188]

ประการแรก ประเทศภาคีต้องเคารพ ปกปักษ์ และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพเป็นไปอย่างยั่งยืน

ประการที่สองประเทศภาคีต้องส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าการใช้ประโยชน์ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ถือครองภูมิปัญญานั้นเสียก่อน

ประการที่สาม ประเทศภาคีต้องส่งเสริมให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์ โดยการแบ่งปันดังกล่าวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์นับเป็นความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของ ชุมชนในแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์จึงอยู่ในขอบข่ายที่จะได้รับการคุ้มครองตามหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้

อย่างไรก็ตาม ข้อบัญญัติในมาตรา 8 (j)[189] ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลาย ทางชีวภาพ เป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ให้ประเทศภาคีสมาชิกรับไปปฏิบัติเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นข้อบังคับอย่างเข้มงวด และไม่ได้กำหนดวิธีการที่จะทำให้มีแปลงหลักการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม แต่เป็นดุลพินิจของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะสร้างมาตรการ และกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

---

[188] ธนิต ชังถาวร และคณะ, *เรื่องเดิม,* หน้า 114-115.

[189] Article 8 “Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

... (j) Subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices;...”

เนื่องจากข้อบัญญัติในมาตรา 8 (j) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ให้ประเทศภาคีสมาชิกรับไปปฏิบัติ ภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจึงได้พยายามที่จะผลักดันการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดผลอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ในการประชุมภาคีสมาชิกครั้งที่ 4 ในปี 2541 ได้มีมติที่ IV/9 ให้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจว่าด้วยข้อ 8 (j) และข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คณะทำงานได้มีการประชุมไปแล้ว 3 ครั้ง ผลสำเร็จของการดำเนินงานที่สำคัญคือ การพัฒนาแนวทางการประเมินผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ชุมชนพื้นเมืองหรือชุมชนท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์หรือครอบครองอยู่ นอกจากนี้ คณะทำงานฯ ได้มี ข้อเสนอให้พัฒนาระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui Generic System) เพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญา ท้องถิ่นในระดับนานาชาติ ข้อเสนอนี้ได้รับการรับรองโดยมติของการประชุมภาคีสมาชิกของอนุสัญญาฯ ครั้งที่ 7 ในปี 2547 ในขั้นต่อไปคณะทำงานจะได้มีการพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาสำคัญของระบบกฎหมายเฉพาะนี้

นอกจากนี้ จากผลการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ครั้งที่ 7 ณ ประเทศมาเลเซียในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ที่ผ่านมาได้มีมติให้มีคณะทำงานด้านการ เข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ได้ศึกษาในประเด็น “กรอบข้อบังคับระหว่างประเทศด้านการเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์” (International Regime on Access to Genetic Resources and Benefit - Sharing) ซึ่งมีประเด็นสำคัญครอบคลุมถึงเรื่องการคุ้มครองสิทธิของชุมชนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและจารีตประเพณี เงื่อนไข และวิธีการเข้าถึงพันธุกรรม การเปิดเผยข้อมูลในการขอรับสิทธิบัตร ฯลฯ และให้มีการประสานร่วมมือกับคณะทำงานของข้อ 8 (j) ด้วย กรอบข้อบังคับระหว่างประเทศฯ ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยุติว่าจะมีสถานะผูกพันตามกฎหมายหรือไม่จะต้องมีการเจรจาในประเด็นนี้ต่อไป ซึ่งแม้ว่าความก้าวหน้าของการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า แต่ก็เป็นความพยายามในระดับนานาชาติที่น่าจะเป็นประโยชน์ และจะมีผลต่อการปรับปรุงระบบกฎหมายของแต่ละประเทศเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทยและประเทศสมาชิกในอนาคต[190]

วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพนั้นมุ่งเน้นการคุ้มครองแก่องค์ความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งประกอบกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีความเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยนำสิ่งดังกล่าวไปใช้ประโยชน์แต่ต้องได้รับความยินยอมจากชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของ และต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมจากการใช้ประโยชน์ขององค์ความรู้ดังกล่าวด้วย ซึ่งแม้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะมุ่งเน้นถึงการใช้งานและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจากการใช้องค์ความรู้ของชุมชน

---

[190] บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก, *เรื่องเดิม*, หน้า 28-29.

แต่อนุสัญญาดังกล่าวก็มิได้มีการบัญญัติถึงการแบ่งปันผลประโยชน์กรณีของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของไว้แต่อย่างใด กรณีจึงไม่อาจนำเอาหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้บังคับกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่ออนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพนั้นมีเจตนารมย์ในการให้คุ้มครองแก่องค์ความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมือง และท้องถิ่นซึ่งประกอบกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีความเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเช่นเดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ และแนวทางการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ขององค์ความรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อนำมาปรับใช้ในแก้ปัญหากรณีที่มีการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศตามกลุ่มภูมิภาค

สหภาพยุโรปเป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคยุโรปทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในลักษณะสถาบันแบบเหนือรัฐ (Supranational Institution) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสันติภาพเป็นการถาวรระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิกและการมีบทบาทนำของ สหภาพยุโรป (The European Union: EU) ในประชาคมโลก ต่อมาในปี ค.ศ. 1957 การรวมกลุ่มได้ขยายตัวครอบคลุมภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยประเทศได้ลงนามในสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome) เพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) เพื่อให้เป็นทั้งสหภาพศุลกากร (Customs Union) และตลาดร่วม (Common Market) ซึ่งการรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้ด้านเศรษฐกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ต่อมา ในปี ค.ศ. 2007 ประเทศสมาชิก EU ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อตอบสนองกระบวนการบูรณาการภายใน EU ที่ก้าวหน้าขึ้นและบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของ EU ในประชาคมโลก จึงได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Lisbon Treaty) โดยประเทศสมาชิกให้ความเห็นชอบในการสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่ความร่วมมือเหนือชาติ (Supranational Cooperation) ในเรื่อง 1) สหภาพศุลกากร (Customs Union) 2) การออกกฎระเบียบด้านการแข่งขัน (Competition Rules) 3) นโยบายด้านการเงิน (Monetary Policy) สำหรับรัฐสมาชิก EU ที่ใช้สกุลเงินยูโร 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางทะเล (Marine

Biological Resources) ภายใต้นโยบายร่วมด้านประมง และ 5) นโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy) ทั้งนี้ สนธิสัญญาลิสบอนมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009[191]

สหภาพยุโรปได้ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งกำหนดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขั้นต่ำเพื่อเปิด โอกาสให้ประเทศสมาชิกมีระบบกฎหมายเฉพาะ ปัจจุบันสหภาพยุโรปมีกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้การคุ้มครองแก่ สินค้าเกษตร อาหาร ไวน์ และเครื่องดื่ม แต่ยังไม่มีการขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่เกษตร ดังนั้น หากมีผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรต้องการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปจะต้องขอจดทะเบียนการคุ้มครองจากประเทศสมาชิกที่มีกฎหมายเฉพาะ ซึ่งในแต่ละประเทศจะให้การคุ้มครองที่แตกต่างกันไป ต่อมาเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการเป็นตลาดเดียวในด้านทรัพย์สินทางปัญญาประกอบกับ ปัจจุบันสหภาพยุโรปมีระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าเกษตรและอาหารแล้ว ก็ควรจะขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ขอจดทะเบียนด้วยระบบกฎหมายเดียวกันในสหภาพยุโรป ทั้งยัง สร้างมูลค่าเพิ่มขยายไปยังสินค้าประเภทอื่น ๆ รักษาภูมิปัญญาการผลิตสินค้าของท้องถิ่น และส่งเสริมการกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของสหภาพยุโรป[192]

ประเทศภาคีขององค์การการค้าโลกมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามความตกลงทริปส์เรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะให้สิทธิชุมชน หรือสิทธิของกลุ่มคนที่อยู่ในท้องถิ่นผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ความตกลงทริปส์ได้ระบุการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในมาตรา 22 คือ ระดับธรรมดา ซึ่งป้องกันไม่ให้นำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในลักษณะที่จะทำให้สาธารณชนสับสนและหลงผิด และระดับพิเศษตามมาตรา 23 ซึ่งห้าม ไม่ให้ผู้อื่นอ้างอิงชื่อทุกกรณีที่ใช้คำว่า ชนิด ประเภท และแบบ เป็นต้น ซึ่งความตกลงทริปส์เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ภายใต้ความตกลงขององค์การการค้าโลกซึ่งมีผลผูกพันประเทศสมาชิกให้ปฏิบัติตาม โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกมีระบบกฎหมายเฉพาะ ตัวอย่าง เช่น ประเทศไทย ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ สับปะรดภูเก็ต ผ้าไหม

---

[191] กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป, **กรอบความร่วมมือพหุภาคี สหภาพยุโรป (The European Union – EU)**, ค้นวันที่ 30 สิงหาคม 2562 จาก http://www.mfa.go.th/europetouch/th

[192] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป, *เรื่องเดิม*, หน้า 1.

ยกดอกลำพูน มะขามหวานเพชรบูรณ์ ศิลาดลเชียงใหม่ กาแฟ ดอยช้าง หรือสหภาพยุโรปที่มี ไวน์ Bordeaux เหล้า Cognac ชีส Feta เป็นต้น[193]

จากการศึกษาพบว่าสหภาพยุโรปได้มีการออกกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะขึ้นหลายฉบับ ซึ่งอาจแบ่งตามประเภทของสินค้าได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

ประเภทที่หนึ่งคือ การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าประเภทไวน์และสุรา ทั้งนี้ แต่เดิมการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์อยู่ภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 823/1987 (Council Regulation (EC) No. 823/87 Geographical Indications for the Protection of Wine) โดยปัจจุบันได้มีการแก้ไขให้ได้รับความคุ้มครองภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 479/2008 (Council Regulation (EC) No. 479/2008 on the Common Organization of the Market in Wine) ส่วนการให้ความคุ้มครองสินค้าสุรานั้น แต่เดิมสหภาพยุโรปได้ให้ความคุ้มครองภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1576/89 (Council Regulation (EC) No.823/87 Geographical Indications for the Protection of Spirits) โดยปัจจุบันได้มีการแก้ไขให้ได้รับความคุ้มครองภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 110/2008 (Regulation (EC) No.110/2008 on the Definition, Description, Presentation, Labeling and the Protection of Spirit Drinks)[194]

ทั้งนี้ ระเบียบประชาคมดังกล่าวเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุราเป็นการเฉพาะ มิได้เปิดโอกาสให้ประเทศที่สามนำไวน์และสุรามาจดทะเบียนคุ้มครองในสหภาพยุโรป โดยในปัจจุบันมีระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 787/2019 ออกมายกเลิกระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 110/2008 ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 2019 โดยระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 787/2019 ได้กำหนดคำจำกัดความ และคำอธิบายการนำเสนอผลิตภัณฑ์ และการติดฉลากบนผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม Spirit Drink และการใช้ชื่อเครื่องดื่ม Spirit drink ในการนำเสนอและการติดฉลากของอาหารอื่น ๆ ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์การและการใช้เอทิลแอลกอฮอล์และการกลั่นจากแหล่งกำเนิดทางการเกษตรในเครื่องดื่ม Spirit drink และสหภาพยุโรปยังได้วางระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับรูปแบบคุณภาพสำหรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์ที่มีกลิ่นหอมและคำจำกัดความ คำจำกัดความ และการนำเสนอการติดฉลากของผลิตภัณฑ์ไวน์ที่มีกลิ่นหอม ไว้ในระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 251/2014 (Regulation (Eu) No 251/2014 of The European Parliament and of Council) ว่าด้วยคำจำกัดความ

---

[193] *เรื่องเดียวกัน.*

[194] *เรื่องเดียวกัน.*

คำอธิบาย และการนำเสนอการติดฉลากและการป้องกันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์ไวน์ที่มีกลิ่นหอม[195] และการยกเลิกข้อบังคับสภา (EEC) หมายเลข 1601/91 โดยประกาศใช้วันที่ 26 กุมภาพันธุ์ ค.ศ.2014

ประเภทที่สองคือ การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับสินค้าเกษตรและอาหาร ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับสินค้าเกษตรและอาหารฉบับแรกนั้นก็คือ ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 2081/92 ว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อแหล่งกำเนิดสำหรับสินค้าเกษตรและอาหาร (Council Regulation (EC) NO.2081/92 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs) แต่ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 2081/92 นั้น สหภาพยุโรปได้ถูกประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกาฟ้องร้องว่าระเบียบดังกล่าวขัดกับหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติตามความตกลงทริปส์ โดยคณะกรรมการชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก ได้มีคำสั่งให้สหภาพยุโรปดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระเบียบดังกล่าวให้เป็นไปตามความตกลงทริปส์[196] อันเป็นสาเหตุให้สหภาพยุโรปประกาศแก้ไขเปลี่ยนแปลงเมื่อปี ค.ศ. 2006 เป็นกฎหมายใหม่ภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 510/2006 ว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อแหล่งกำเนิดสำหรับสินค้าเกษตรและอาหาร (Council Regulation (EC) No. 510/2006 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs) หลังจากได้มีการบังคับใช้มาจนเมื่อปี ค.ศ. 2012 ก็ได้มียกเลิกระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 510/2006 และให้บังคับใช้ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ว่าด้วยระบบมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์การเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหาร (Regulation (EU) No 1151/2012 on Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs) แทน[197]

โดยต่อมาสหภาพยุโรปได้บังคับใช้ ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 688/2014 (laying down rules for the application of Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council on quality schemes for agricultural products and foodstuff) ในวันที่

---

[195] European Commission, **Regulations on Aromatised Wines**, Retrieved September 24, 2019 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained/regulations-aromatised-wines_en

[196] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม,* หน้า 81-83.

[197] (14) REGULATION (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs

13 มิถุนายน 2014 เพื่อใช้วางกฎสำหรับการบังคับใช้ Regulation (EU) No 1151/2012 ของประชาคมยุโรปและเพื่อกำหนดคุณภาพสำหรับสินค้าเกษตร และอาหาร[198] นอกจากสหภาพยุโรปจะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์แล้ว สหภาพยุโรปยังได้กำหนดระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยพิจารณาถึงความเกี่ยวโยงระหว่างองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแหล่งภูมิศาสตร์ไว้อีกด้วย

ระเบียบของประชาคมยุโรปได้วางกรอบเพื่อให้ภาคีสมาชิกทั้ง 28 ประเทศ จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่ประชาคมยุโรปได้วางกติกาไว้ เช่น การกำหนดว่าความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับภูมิภาคนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนเสียก่อนเพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์พิเศษของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการคุ้มครองเช่นว่านี้จะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขด้านวัตถุดิบหรือการผลิต รวมถึงลักษณะและคุณภาพของวัตถุดิบเพื่อการผลิตสินค้าด้วย ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ของระเบียบประชาคมยุโรปทำให้เห็นได้ว่าสหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เข้มงวดและเคร่งครัด อีกทั้ง กฎเกณฑ์พิเศษที่บัญญัติขึ้นนี้ยังมีผลบังคับใช้เหนือกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกด้วย อย่างไรก็ตามการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามแนวทางของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปนั้นได้มีการแบ่งรูปแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 แนวทางด้วยกันก็คือ รูปแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ PDO ระบบ PGI ระบบ GI และระบบ TSG[199] ดังนี้

1. Protected Destination of Origin (PDO) ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครองจะต้องพิจารณาว่าสินค้าที่ขอใช้ตรา PDO นั้นไม่ว่าวัตถุดิบหรือกระบวนการผลิตสินค้านั้นจะต้องเกิดขึ้นภายในพื้นที่ หรือจะต้องมาจากแหล่งกำเนิดตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้นจะต้องประกอบด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้นเพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตให้มีลักษณะบ่งเฉพาะ ซึ่งการกำหนดพื้นที่อาจมีอาณาเขตที่กว้างกว่าแหล่งผลิตหรือแหล่งแปรรูปของสินค้า ด้วยเหตุนี้การเป็นสินค้าในระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองในระบบความคุ้มครองแบบ PDO เช่นว่านี้จึงค่อนข้างจำกัดเกี่ยวกับขั้นตอนเงื่อนไขหรือกระบวนการพิเศษในการผลิตสินค้าหรือตัววัตถุดิบเพื่อการนำมาใช้ผลิตสินค้าอีกทั้งจะมีกระบวนการตามขั้นตอนเงื่อนไขหรือกระบวนการในการผลิตวัตถุดิบที่จะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น[200]

---

[198] Official Journal of the European Union, 19 June 2014, p. 1.

[199] กระทรวงพาณิชย์, *เรื่องเดิม*.

[200] ปัจฉิมา ธนสันติ, **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล**, หน้า 234.

ซึ่งการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิมจะมีความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตกับคุณภาพของสินค้าที่สำคัญแต่เพียงบางส่วนก็ได้ เช่น Parma Ham ที่มีการขยายขอบเขตการผลิตที่กว้างมาก ๆ เป็นการนำเนื้อลูกสุกรที่เพิ่งเกิดและสุกรที่โตแล้วใน 11 ท้องที่ภาคเหนือตอนกลางของประเทศอิตาลี ซึ่งการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องระบุแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่นำมาผลิต ซึ่งผู้ผลิต Parma Ham ไม่สามารถจะระบุได้อย่างชัดเจนว่าวัตถุดิบมาจากแหล่งใด เนื่องจากเนื้อสุกรที่นำมาผลิตนั้นมีการนำมาใช้จากหลายพื้นที่ และมีการผลิตภัณฑ์อีกหลายอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันกับกรณีของ Parma Ham เช่น Melton Mowbray Pork Pie ซึ่งเป็นพายหมูที่หั่นเป็นชิ้นและใช้ชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์ของเมือง Melton Mowbray ของประเทศอังกฤษ แต่การผลิตพายหมูที่หั่นเป็นชิ้นโดยใช้ชื่อว่า Melton Mowbray Pork Pie ไม่ได้ผลิตแต่เฉพาะที่เมือง Melton Mowbray เท่านั้น แต่ยังมีการผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ ที่กว้างใหญ่มาก ดังนั้นการนำ Melton Mowbray Pork Pie ไปขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศอังกฤษจึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ PGI ที่ต้องมีคุณภาพ และลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และต้องมีความสอดคล้องกับแหล่งดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์โดยตรง[201]

ในประเทศกรีซได้มีการคุ้มครอง Feta Cheese ซึ่งเป็นชีสเนื้อสีขาวทำจากนมแกะและนมวัว มีรสเค็ม ซึ่งแม้ว่าประเทศกรีซจะได้รับความคุ้มครองจาก Australia-Greek Treaty ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีของ Feta Cheese แต่ Feta Cheese นั้น แท้จริงแล้ว ประเทศกรีซไม่ใช่ผู้ผลิตรายแรก เนื่องจากประเทศกรีซไม่ได้ผลิต Feta Cheese มาก่อน ปี ค.ศ.1987 แต่มาเริ่มผลิตและทำการตลาดเกี่ยวกับ Feta Cheese เมื่อประมาณปี ค.ศ.1994 และในปีเดียวกัน ประเทศกรีซก็ได้ไปขอขึ้นทะเบียน Feta Cheese ในรูปแบบของการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือ PDO ซึ่งคำว่า “Feta” นี้เป็นชื่อทั่วไปและมีการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 12,800 คน ของ 12 ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป ที่ลงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง Feta cheese ว่าจะให้คำว่า “Feta” เป็นชื่อสามัญหรือไม่ แต่คณะกรรมการของประชาคมยุโรปได้ลงความเห็นว่าคำว่า “Feta” จะไม่กลายเป็นชื่อสามัญ ดังนั้นประเทศกรีซจึงไม่ใช่ประเทศดั้งเดิมที่ผลิตชีสขาวชนิดนี้ และยังมีผู้ผลิตที่อยู่ในประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปที่แสดงคำว่า “Feta” บนฉลากของผลิตภัณฑ์ เช่นผู้ผลิตชีสขาวโดยใช้ชื่อว่า “Feta” เช่นกัน โดยมีประเทศผู้ผลิตหลักอีกหลายประเทศ เช่น เดนมาร์ก เยอรมนี ฝรั่งเศส เป็นต้น ที่ใช้ชื่อ “Feta” ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และได้รับความคุ้มครองในรูปแบบของการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือ PDO และผู้ผลิตในทุกแคว้นของประเทศกรีซก็ใช้คำว่า

---

[201] Jan Klabbers, **Monopolising Name?: The Protection of Geographical Indications in the European Community** (Helsinki, Finland: Faculty of Law, Department of Public Law, Helsinki University, 2006), pp. 40-41.

”Feta” กับผลิตภัณฑ์ชีสขาวนี้โดยแพร่หลาย และไม่มีแหล่งกำเนิดที่สามารถระบุโดยเฉพาะเจาะจงว่าชีสขาวชนิดนี้มีแหล่งกำเนิดมาจากแคว้นใดในประเทศกรีซ ดังนั้น European Court of Justice (ECJ) จึงยกเลิกการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของ Feta Cheese ในรูปแบบของการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือ PDO ของประเทศกรีซเพราะไม่สามารถระบุได้ว่าชีสขาวชนิดนี้มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ใดและมีอีกหลายประเทศที่ผลิตชีสขาวชนิดนี้เช่นกัน เพราะการพิจารณาและการพิพากษาไม่ได้มีพื้นฐานอยู่บนการแสดงออกเกี่ยวกับชื่อผลิตภัณฑ์เอง ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เรื่องของ Feta Cheese นั้นเกิดความถูกต้องและขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชื่อของ “Feta” ขึ้นใหม่ และต่อมาได้มีการเสนอให้มีการขึ้นทะเบียน Feta ที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือ PDO ใหม่อีกครั้ง ซึ่งการขึ้นทะเบียนครั้งนี้ถูกควบคุมโดยความรับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนที่ 1829/2002 และประเทศเดนมาร์ก ประเทศเยอรมนี ก็ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับ Feta cheese อีกครั้งใน European Court of Justice (ECJ) เพราะ ECJ ได้ทำการยกเลิกข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของ Fata Cheese แล้ว[202]

2. Protected Geographical Indication (PGI) สินค้าในระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายด้วยระบบการขึ้นทะเบียนเพื่อขอตรา PGI นั้นจะมีวิธีการที่คล้ายกับการคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของ PDO แต่จะแตกต่างกันในด้านของคุณภาพของสินค้าพิเศษบางประการ กล่าวคือ การคุ้มครองในรูปแบบของ PGI จะมิได้เน้นถึงลักษณะพิเศษของสินค้าโดยเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือภูมิปัญญามนุษย์อย่างเคร่งครัดเหมือนเช่นในรูปแบบการให้ความคุ้มครองแบบ PDO แต่จะให้ความสำคัญโดยเน้นไปที่ความมีชื่อเสียงของสินค้าที่เกิดขึ้นตลอดจนลักษณะอื่น ๆ ของสินค้าที่มาจากพื้นฐานดั้งเดิมของภูมิศาสตร์มากกว่าระบบการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่เกิดขึ้น[203]

ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปใช้ระบบการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือ PDO และการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ PGI ในการควบคุมลักษณะเฉพาะของสินค้า ส่วนสินค้าทางการเกษตรก็จะมีลักษณะเฉพาะในตัวเองอยู่แล้วที่จะใช้ขึ้นทะเบียนการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิมหรือการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ได้ โดยการคุ้มครองการออกแบบดั้งเดิม หรือการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้

---

[202] *Ibid.*, pp. 52-53.

[203] ปัจฉิมา ธนสันติ, **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล**, หน้า 234.

ทางภูมิศาสตร์อาจใช้เป็นกลุ่มของผู้ผลิตหรือผู้ผลิตเพียงคนเดียวก็ได้ แต่ก็จะต้องมีองค์ประกอบพิเศษเฉพาะเจาะจงระบุไว้ที่ผลิตภัณฑ์ด้วยเพื่อใช้ในการคุ้มครอง

หลักเกณฑ์ในระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 510/2006 ที่ให้สิทธิประเทศที่สามสามารถจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป ได้ให้นิยามและประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 510/2006 บัญญัติคำจำกัดความถึงสิ่งที่จะได้รับการ จดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ 2 ประเภทคือการระบุแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ตามมาตรา 2 (1) ซึ่งมีความเชื่อมโยงประกอบ กับเงื่อนไขในการจดทะเบียนรับรองคุณภาพในตัวผลิตภัณฑ์ตามมาตรา 4 คือ PDO และ PGI อธิบาย ได้ดังนี้

ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Designation of Origin: PDO) ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นชื่อแหล่งกำเนิดหรือ PDO นั้นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปพร้อมกันก็คือนิยาม “ชื่อแหล่งกำเนิด” ซึ่งบัญญัติไว้ใน ข้อ 2 (1), (a)[204] ของระเบียบประชาคมยุโรปฉบับนี้

“(a) การระบุแหล่งกำเนิด หมายถึง ชื่อท้องถิ่น สถานที่เฉพาะ หรือในบางกรณีชื่อ ประเทศที่ใช้บรรยายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารซึ่งมีแหล่งกำเนิดในท้องถิ่นเฉพาะหรือในประเทศนั้นมีคุณภาพหรือคุณลักษณะอันเป็นสาระสำคัญ หรือโดยทั้งหมดจาก สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เฉพาะกับปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยที่แยกไม่ออกจากสภาพภูมิศาสตร์นั้น และการผลิตแปรรูปและการเตรียมการผลิตได้กระทำในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั่งที่ได้กล่าวมานั้น”

อย่างไรก็ตามในข้อ 2 (3)[205] แห่งระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 510/2006 กำหนดให้ชื่อทางภูมิศาสตร์ (Geographical Designation) บางแห่งซึ่งอาจได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบ PDO ได้แม้จะมีการนำวัตถุดิบในการผลิตมาจากพื้นที่อื่นซึ่งกินอาณาเขตกว้างกว่าบริเวณแหล่งผลิต หรือแปรรูปสินค้าได้หากปรากฏว่ามีการระบุพื้นที่ในการผลิตวัตถุดิบมีข้อกำหนดพิเศษในการผลิตวัตถุดิบ และมีการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Geographical Indication: PGI) แล้ว

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Geographical Indication : PGI) ในข้อ 2(1), (b)[206] ของระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 510/2006 ได้กำหนดนิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้กล่าวคือ “(b) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง ชื่อท้องถิ่น สถานที่เฉพาะหรือในบางกรณี

---

[204] EC Regulation NO 510/2006 Article 2 (1), (a).

[205] EC Regulation NO 510/2006 Article 2(3).

[206] EC Regulation NO 510/2006 Article 2 (1), (b).

ชื่อประเทศที่ใช้บรรยายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในท้องถิ่น สถานที่เฉพาะ หรือในประเทศนั้น และมีคุณภาพที่มีลักษณะเฉพาะชื่อเสียงหรือคุณลักษณะอื่นใดเป็นผลมาจากการที่มีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้นและการผลิต และหรือการแปรรูป และหรือการจัดเตรียมได้กระทำภายในเขตพื้นที่ภูมิศาสตร์ดั่งที่กล่าวมานั้น”

การจะได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมีตราสัญลักษณ์รับรองในรูปแบบ PGI นั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับ PDO แต่จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในคุณลักษณะที่แตกต่างกันในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษบางประการ กล่าวคือ การจะได้รับการรับรองให้ขึ้นทะเบียนในรูปแบบการคุ้มครองแบบ PGI จะมิได้เน้นถึงการมีลักษณะพิเศษเฉพาะอันสืบเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และองค์ประกอบทางด้านมนุษย์อย่างเคร่งครัดมากนัก แต่จะเป็นการเน้นไปที่ความมีชื่อเสียงตลอดจนลักษณะอื่น ๆ ของสินค้าที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์เสียมากกว่า ซึ่งเป็นการคุ้มครองในลักษณะที่ผ่อนปรนมากกว่าขึ้นทะเบียน PDO เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับการจดทะเบียนเป็น PDO นั้นไม่เพียงแต่ต้องอาศัยองค์ประกอบทางธรรมชาติ และองค์ประกอบจากมนุษย์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ขั้นตอนและกระบวนการในการผลิตหรือการเตรียม วัตถุดิบต้องกระทำในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้น การได้รับความคุ้มครองในรูปแบบความคุ้มครอง แบบ PGI จึงง่ายและสะดวกมากกว่าและสามารถให้ความคุ้มครองแก่สินค้าได้ครอบคลุมมากกว่า PDO

3. Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines (GI) การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟองและไวน์ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดแก๊ส และไวน์ที่มีกลิ่นหอมที่มีต้นกำเนิดในเขตภูมิภาคหรือหรือท้องที่ที่คุณภาพ และชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะพิเศษอันได้มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นโดยเฉพาะ โดยข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองนั้นได้กำหนดว่า ในขั้นตอนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการกลั่น หรือการเตรียมการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนจะต้องเกิดขึ้นในภูมิภาค หรือแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น แต่อย่างไรก็ตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ตัวอย่างเช่น Irish Whiskey ที่กลั่นและผลิตในไอร์แลนด์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 แต่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตก็ไม่ได้มาจากไอร์แลนด์เท่านั้น โดยฉลากของผลิตภัณฑ์จะเป็นทางเลือกสำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งหมด โดยแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟองและไวน์ที่มีกลิ่นหอมนี้สหภาพยุโรปยุโรปได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการตามแผนการควบคุมคุณภาพสำหรับเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟอง ในข้อบังคับที่กำหนดคำจำกัดความ และคำอธิบายส่วนประกอบและการติดฉลากบนผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟอง ตลอดจนการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟองไว้ในระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 251/2014 โดยระเบียบข้อบังคับนี้จะใช้บังคับกับผลิตภัณฑ์ไวน์ที่มีกลิ่นหอมทั้งหมดที่วางจำหน่ายในสหภาพยุโรป ไม่

ว่าจะผลิตในประเทศสมาชิกหรือในประเทศที่สามรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในสหภาพยุโรปเพื่อการส่งออกด้วย[207]

4. Traditional Specialties Guaranteed (TSG)[208] การรับประกันภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นพิเศษ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมนี้ เป็นแนวคิดที่ปรากฏในระเบียบของประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 (Regulation (EU) No 1151/2012 of the European parliament and of the council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองอาหารที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอันเป็นสินค้าที่มีมูลค่าของชุมชน การคุ้มครองการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมนี้ มีความน่าสนใจเพราะสามารถใช้คุ้มครองภูมิปัญญาอาหารที่มีมาแต่ดั้งเดิมได้ แม้ภูมิปัญญาอาหารนั้นจะไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์โดยการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมว่าด้วยระบบมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์การเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารข้อ 17-42 วัตถุประสงค์จำเพาะของระบบมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมคือเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมให้สื่อสารคุณลักษณะที่เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคทราบ สหภาพยุโรปมีการคุ้มครองการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่ง รับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมนี้กับผลิตภัณฑ์การเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหาร ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมคือ จารีตประเพณีที่ถูกส่งต่อรุ่นสู่รุ่น การส่งต่อทางวัฒนธรรมนั้นอาจเกิดขึ้นไม่ว่าด้วยวาจา ด้วยการกระทำ ซึ่งในแต่ละกลุ่มแต่ละชุมชนย่อมมีวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตนซึ่งแตกต่างกันไป โดยมีหลักเกณฑ์ปรากฏในระเบียบ EU เลขที่ 1151/2012 หลักการของการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรอง การผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการสืบทอดกันของประเพณี และมีการอนุรักษ์สืบทอดวิธีการทำ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการตลาดและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์สื่อถึงผู้บริโภค[209] ซึ่งมีเกณฑ์การขอ

---

[207] REGULATION (EU) No 251/2014, Article 1(3) This Regulation shall apply to all aromatised wine products placed on the market in the Union whether produced in the Member States or in third countries, as well as to those produced in the Union for export.

[208] REGULATION (EU) No 1151/2012, (38) To qualify for reservation, traditional specialities guaranteed should be registered at Union level. The entry in the register should also provide information to consumers and to those involved in the trade.

[209] REGULATION (EU) No. 1151/2012, Article 17.

จดทะเบียนชื่อเรียกนั้น[210] ชื่อที่จะสามารถจดทะเบียนได้นั้นจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์อาหารมีรูปแบบการผลิต ลักษณะการแปรรูปหรือการประยุกต์ที่สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติแบบดั้งเดิมสำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์อาหารนั้น ๆ หรือเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตจากวัตถุดิบหรือมีส่วนผสมที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม ด้วยเหตุผลดังกล่าวการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมจึงเกิดขึ้นและมีผลบังคับระหว่างประเทศภาคีในสหภาพยุโรป[211] ตัวอย่างเช่น Gueuze เป็นเบียร์แบบดั้งเดิมที่ได้จากการหมักตามธรรมชาติ โดยทั่วไปและมีกระบวนการผลิตในกรุงบรัสเซลส์ประเทศเบลเยียมแ ละภูมิภาครอบ ๆ แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองแบบ TSG เป็นการคุ้มครองวิธีการผลิตเพียงเท่านั้น แต่ก็ยังสามารถผลิตเบียร์ Gueuze ที่แหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นได้[212]

อย่างไรก็ดี แม้ว่า REGULATION (EU) No 1151/2012 จะได้ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่มีวิธีการผลิตอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมและเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาดั้งเดิมดังกล่าว แต่ทั้งนี้ REGULATION (EU) No 1151/2012 มิได้มีความมุ่งเน้นหรือว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อาหารดังกล่าวนั้นต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์แต่อย่างใด กล่าวคือ แม้ว่า REGULATION (EU) No 1151/2012 จะได้ให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหาร แต่ก็มิได้กำหนดในเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ไว้แต่อย่างใดว่าการที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์อาหารที่เกิดจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่อาจได้รับความคุ้มครองตาม REGULATION (EU) No 1151/2012 ได้จะต้องเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์แต่อย่างใด ซึ่งเงื่อนไขการได้รับความคุ้มครองดังกล่าวนั้นมิได้เป็นไปตามแนวทางของหลักเกณฑ์เงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะ หรือชื่อเสียงของแหล่งทางภูมิศาสตร์ เจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองการรับประกันภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นพิเศษ (TSG) จึงมุ่งเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองแก่ภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับอาหารมากกว่าการให้ความคุ้มครองสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มี

---

[210] REGULATION (EU) No. 1151/2012, Article 18.

[211] เกวลิน ต่อปัญญาชาญ, **รายงานการวิจัย เรื่อง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิต ด้วยวิธีดั้งเดิมกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหารไทย Geographical Indication and Traditional Specialities Guaranteed with Local Wisdom** (รายงานการวิจัย เสนอต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549), หน้า 48-49.

[212] **Traditional Speciality Guaranteed**, Retrieved November 7, 2019 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#tsg

ฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความแตกต่างกับการคุ้มครองของประเทศไทยที่ไม่ได้มุ่งเน้นว่าการคุ้มครองสินค้าเกษตรกรรมนั้นต้องเป็นอาหารเท่านั้นแต่ยังเป็นอย่างอื่นด้วย เช่น ผ้าไหม เป็นต้น ดังนั้น ในการพิจารณาถึงการนำหลักเกณฑ์ของ REGULATION (EU) No 1151/2012 ในประเด็นดังกล่าวมาปรับใช้กับกรณีการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยจึงยังไม่มีความเหมาะสม และครอบคลุมอย่างเพียงพอ

ประเทศในแถบยุโรปได้มีระบบการให้การคุ้มครองชื่อเสียงของสินค้ามาแล้วนับพันปี โดยเฉพาะไวน์ ยกตัวอย่างในยูโกสลาเวียมีการจัดระเบียบการขายไวน์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1222 โดยฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีการควบคุมการผลิต และคุ้มครองไวน์มากที่สุด ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรไร่องุ่นที่ต้องการปกป้องคุณภาพของไวน์ของท้องถิ่นตนมิให้มีการนำไวน์ที่ไม่ได้คุณภาพใช้ชื่อตามถิ่นกำเนิด ทั้งนี้เพื่อจะได้รักษาคุณภาพมาตรฐาน และชื่อเสียงของไวน์ที่ดีเอาไว้ ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงเริ่มเห็นความสำคัญในการคุ้มครองผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท ไวน์และสุรา เพราะสหภาพยุโรปโดยเฉพาะฝรั่งเศสนั้นเป็นกลุ่มประเทศผู้ผลิตไวน์ และสุราขนาดใหญ่ของโลก และมีสินค้าประเภทไวน์ และสุรามากมายหลายชนิดที่จำหน่ายในตลาดโลก เมื่อการคุ้มครองคุณภาพและชื่อเสียงของสินค้าที่มีอยู่ในกฎหมายท้องถิ่น และระหว่างประเทศที่ใช้กันอยู่ในขณะนั้นยังมีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ใช้การคุ้มครองในรูปของเครื่องหมายการค้า แต่ก็ยังมีการใช้ชื่อสินค้าแอบอ้างเพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดโดยเฉพาะไวน์ และสุรา จึงเห็นว่าระบบที่ผ่านมายังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สหภาพยุโรปจึงต้องหากฎระเบียบอื่น ๆ มาคุ้มครองเพิ่มเติม และเนื่องจากองค์การการค้าโลกเป็นองค์กรณ์ที่สำคัญที่สุดในการสร้างกฎและจัดระเบียบการค้าโลก จึงพยายามใช้กฎระเบียบองค์การให้ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในด้านการค้าโดยเน้นเรื่องการคุ้มครองสินค้าไวน์และสุราด้วย นอกจากนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การคุ้มครองสิทธิของชุมชนเป็นสำคัญด้วย

ต่อมาได้มีการออกใบรับรองที่เรียกว่าการรับรองที่มาของสินค้า Indication of Source ไว้ในอนุสัญญากรุงมาดริดและการรับรองถิ่นกำเนิดของสินค้า Appellation of Origin ในอนุสัญญากรุงลิสบอน แต่ข้อตกลงกังกล่าวก็ไม่ได้รับรองไปถึงคุณภาพของไวน์ แต่รับรองเพียงว่าผลิตภัณฑ์ไวน์นั้นมาจากแหล่งกำเนิดและแหล่งผลิตจริง อย่างไรก็ดี แม้สหภาพยุโรปได้มีการควบคุมคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไวน์มากเพียงใดก็ปรากฏว่ามีการลอกเลียนแบบ ปลอมแปลงไวน์กันมากโดยเฉพาะชื่อของไวน์จากผู้ผลิตไวน์รายใหม่ ๆ ในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ที่มิได้อยู่ในยุโรปแต่ใช้ชื่อไวน์ฝรั่งเศสเพื่อทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในทางการตลาด ตัวอย่างเช่น กรณีพิพาทระหว่างฝรั่งเศสกับสหรัฐอเมริกาในเรื่องแชมเปญ ที่ทำให้ชื่อเสียงของไวน์ฝรั่งเศสที่แท้จริงกระทบกระเทือนและเมื่อการแข่งขันในอุตสาหกรรมไวน์รุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ก็มีความจำเป็นที่ผู้ผลิตไวน์ฝรั่งเศสจะต้องปกป้องสินค้าของตนเอง จึงได้พยายามผลักดันให้มีการออกกฎหมายในระดับสากลเพื่อคุ้มครองในเรื่องชื่อเสียง และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์ฝรั่งเศสซึ่งถือว่ามีคุณภาพดีที่ไม่มีใครเหมือน โดยต่อมา สหภาพยุโรปโดยเฉพาะฝรั่งเศสได้

พยายามผลักดันการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมไวน์และสุราในเวทีขององค์การการค้าโลก ซึ่งก็มีการวิพากษ์วิจารณ์เกษตรกรสหภาพยุโรปกันอย่างมากโดยเฉพาะฝรั่งเศสว่าพยายามผลักดันการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมไวน์และสุรา โดยกล่าวหาว่าเป็นการนำเอากติกา ระเบียบภายในประเทศของตนมาเป็นกติกาและระเบียบระหว่างประเทศ และมองว่าเป็นการไม่ยุติธรรมต่อประเทศอื่น ๆ ที่มิได้มีอุตสาหกรรมไวน์[213]

เมื่อพิจารณาถึงการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปแล้วจะเห็นได้ว่าสหภาพยุโรปได้มีพัฒนาการในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เรื่อยมา เนื่องจากสหภาพยุโรปเป็นผู้ค้ารายใหญ่ของโลกและเนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศกลุ่มสหภาพยุโรปจึงเป็นกลุ่มหลักที่พยายามผลักดันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่เวทีโลกมาโดยตลอดนับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 20[214] สหภาพยุโรปจึงมีนโยบายทางการค้าในการเป็นตลาดเดียวในด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหภาพยุโรป โดยการรับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2557 มีสินค้าจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสินค้าประเภทเครื่องดื่ม 336 รายการ ไวน์ 1,577 รายการ และอีก 1,184 รายการเป็นสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งในปี พ.ศ. 2553 สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมีมูลค่ากว่า 54.3 พันล้านยูโร หรือคิดเป็น 11.5 พันล้านยูโรของการส่งออก หรือร้อยละ 15 ของการส่งออกสินค้าอาหาร และเครื่องดื่มของสหภาพยุโรป[215] โดยเหตุผลที่สำคัญที่สหภาพยุโรปต้องการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรคือ[216]

1. สหภาพยุโรปมีสินค้าที่มีศักยภาพจะเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กว่า 843 รายการ และเมื่อสุ่มตัวอย่างสินค้าจำนวน 72 รายการ จะคิดเป็นมูลค่ากว่า 4.174 พันล้านยูโร (ข้อมูลในปี 2553) ซึ่งถือว่าเป็นมูลค่าที่สูง และหากมีการผลักดันให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะยิ่งทำ

---

[213] มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, **GI-สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ยังต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน,** ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 จาก http://midnightuniv.tumrai.com/midarticle/newpage30.html

[214] EU-Asean Regional Workshop on Geographical Indication, “Hanoi”, 7-8 October 2003; สถาบันวิจัยเศรษฐกิจการคลัง, **รายงานการวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับการเจรจาจัดทำความตกลงในส่วนทรัพย์สินทางปัญญาในเขตการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป”** (รายงานการวิจัย เสนอต่อกระทรวงพาณิชย์, 2552), หน้า 7-31.

[215] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป, *เรื่องเดิม*, หน้า 2.

[216] *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 4.

ให้สินค้าดังกล่าวมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอีก เม็ดเงินจากการจำหน่ายและการส่งออกสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะกระจายสู่ท้องถิ่นและธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก

2. สินค้าจำนวน 118 รายการ เกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดย่อมกว่าร้อยละ 55 เกี่ยวข้องธุรกิจขนาดกลางร้อยละ 5 และเกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดใหญ่ร้อยละ 10

3. สินค้าจำนวน 99 รายการ คิดเป็นการจ้างงานกว่า 4.08 ล้านคน

4. สหภาพยุโรปจะได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง คือ เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า เป็นการขยายการจำหน่ายและการส่งออก และกระจายรายได้ไปสู่พื้นที่ที่ยากจนตามท้องถิ่นต่าง ๆ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป และทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า อีกทั้งได้รับข้อมูลสินค้าที่เชื่อถือตลอดจนช่วยประชาสัมพันธ์ไปยังผู้บริโภคได้รู้จักผลิตภัณฑ์อย่างแพร่หลายอีกด้วย

5. ระบบกฎหมายร่วมกันในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้แก่สินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในระดับสหภาพยุโรป จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป และป้องกันการเกิดความสับสนกับการให้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลดีแก่สหภาพยุโรปในแง่ของการเตรียมความพร้อมการเจรจาความตกลงทางการค้ากับประเทศที่สาม โดยเฉพาะบราซิล อินเดีย และไทย ซึ่งเรียกร้องให้สหภาพยุโรปขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร พร้อมทั้งสนับสนุนท่าทีของสหภาพยุโรปซึ่งพยายามผลักดันให้ขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในการเจรจารอบโดฮาขององค์การการค้าโลกอีกด้วย

กรณีที่สหภาพยุโรปเตรียมใช้กฎหมายร่วมกันในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับประเทศที่สามที่สหภาพยุโรปจะทำการเจรจาความตกลงทางการค้าซึ่งรวมถึงไทยด้วยนั้น ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการที่จะเจรจาต่อรองให้เกิดการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรสำหรับไทย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ไทยจะเรียกร้องให้สหภาพยุโรปขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรเป็นผลสำเร็จ แต่ระบบกฎหมายร่วมกันในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะขยายความคุ้มครองไปยังสินค้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรนั้นย่อมจำกัดอยู่เพียงประเทศคู่ค้ากับสหภาพยุโรปเท่านั้น แต่ประเทศอื่นที่ไทยไม่มีโอกาสในการเจรจาต่อรองทางการค้าเพื่อใช้เป็นโอกาสในการขยายความคุ้มครองไปยังสินค้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรนั้นก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ในความตกลงทริปส์ กล่าวคือ มีเพียงผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียง 2 ประเภท ได้แก่ ไวน์และสุราเท่านั้นที่ได้รับการคุ้มครองในระดับพิเศษ

ในเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรของสหภาพยุโรปนั้น ได้มีการพิจารณาถึงข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปถึงสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรและมีคำถามเกิดขึ้นมากมายเกี่ยวกับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง

ภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร โดยกลุ่มที่ให้ความสนใจได้มีการถามถึงแนวทางการดำเนินการที่สหภาพยุโรปควรดำเนินการ โดยมีการวางกรอบกฎหมายสำหรับใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรอบกฎหมายระกว่างประเทศ กรอบกฎหมายภายในของสหภาพยุโรป การป้องกันโดยรวมในระดับสหภาพยุโรปจำกัดเฉพาะผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหาร กรอบกฎหมายของประเทศที่แตกต่างกันสำหรับสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร โดยสหภาพยุโรปยังมีการพูดคุยถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายการคุ้มครอง GI ไปยังสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในระดับสหภาพยุโรป โดยพิจารณาจากศักยภาพสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร ประโยชน์ที่จะได้รับของผู้บริโภค และอื่น ๆ โดยมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปถึงสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรไว้ถึง 44 ข้อ[217]

ต่อมาสหภาพยุโรปได้ให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสำหรับการบริโภคของมนุษย์ตามที่ระบุไว้ในภาคผนวกท้ายระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012[218] โดยแยกการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผลิตภัณฑ์สุราหรือไวน์อยู่ภายใต้บังคับระเบียบประชาคมยุโรปอื่น ๆ และจากการศึกษาระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13.1 ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้กำหนดเอาไว้ว่า “ชื่อเรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำดังต่อไปนี้

(เอ) การใช้ชื่อเรียกที่ได้ขึ้นทะเบียนไม่ว่าโดยทางตรง (Direct Commercial Use) หรือโดยทางอ้อม (Indirect Commercial Use) กับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเทียบได้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนภายใต้ชื่อเรียกดังกล่าว หรือการใช้ชื่อเรียกนั้นเป็นการอาศัยประโยชน์จากชื่อเสียงของชื่อเรียกที่ได้รับความคุ้มครอง รวมไปถึงในกรณีที่มีการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเป็นส่วนผสมก็ตาม

(บี) การนำไปใช้โดยมิชอบ การเลียน หรือการนำไปใช้เรียก แม้ว่าจะมีการระบุถึงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือการแปลชื่อเรียกที่ขึ้นทะเบียน หรือการใช้ถ้อยคำประกอบ อาทิ รูปแบบ ประเภท วิธีการ การผลิตแบบเดียวกับ การเลียน หรือถ้อยคำที่คล้ายคลึงกัน รวมไปถึงในกรณีที่มีการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเป็นส่วนผสมก็ตาม

---

[217] **Green Paper, Making the Most Out of Europe's Traditional Know-How: A Possible Extension of Geographical Indication Protection of The European Union to Non-Agricultural Products,** Retrieved February 15, 2021 from https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:190201_1

[218] REGULATION (EU) No 1151/2012, Article 2.1

(ซี) การระบุรายละเอียดที่มา แหล่งกำเนิด ลักษณะหรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดไว้ภายในหรือภายนอกบรรจุหีบห่อ เอกสารการโฆษณา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และการบรรจุผลิตภัณฑ์ในภาชนะที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น

(ดี) การกระทำใด ๆ อันจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น”[219]

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าสหภาพยุโรปนั้นได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก และได้มีการพัฒนาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เรื่อยมา นับตั้งแต่เริ่มแรกจากการให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในผลิตภัณฑ์ไวน์และสุรา ต่อมาก็ขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสำหรับการบริโภคของมนุษย์โดยแยกระเบียบข้อบังคับไว้คนละฉบับ จึงทำให้ง่ายต่อความเข้าใจและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งแตกต่างกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปไว้ในมาตรา 27 โดยกำหนดถึงลักษณะของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้ 2 ประการ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ประกอบการ อันได้แก่ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงหรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าสินค้าที่มิได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าวประการหนึ่ง และการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าและในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการค้ารายอื่นอีกประการหนึ่ง[220] และให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าเฉพาะอย่างได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547[221]

โดยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13.1 นั้นให้ความคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทางการเกษตรสำหรับการบริโภคของมนุษย์ทั้งหมดเอาไว้ครอบคลุมกว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าเฉพาะอย่างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกฎกระทรวง โดย

---

[219] REGULATION (EU) No 1151/2012, Article 13.1

[220] มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[221] กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547

ระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13.1 (b) นั้นให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้โดยมิชอบ การเลียน หรือการนำไปใช้เรียก แม้ว่าจะมีการระบุถึงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์หรือบริการก็ตาม รวมไปถึงการแปลชื่อเรียกที่ขึ้นทะเบียน หรือการใช้ถ้อยคำประกอบ อาทิ รูปแบบ ประเภท วิธีการ การผลิตแบบเดียวกับ การเลียน หรือถ้อยคำที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกฎกระทรวงที่ให้ความคุ้มครองในระดับเดียวกันกับระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13.1 (b) เพียงผลิตภัณฑ์ ข้าว ไหม ไวน์ สุรา เพียง 4 ประเภทเท่านั้น กรณีจึงมีข้อควรพิจารณาต่อไปว่าหากประเทศไทยนำเอาหลักการขยายความคุ้มครอง และการแบ่งระดับความคุ้มครองของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นมีความครอบคลุม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหรือไม่

จากหลักเกณฑ์การแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว แม้ว่าประชาคมเศรษฐกิจยุโรปจะมิได้มีการกำหนดหรือวางหลักการเกี่ยวกับใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนไว้อย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองแล้ว จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปบางระบบ มิได้มุ่งเน้นหรือเคร่งครัดว่าผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องเกิดจากองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว องค์ความรู้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษ และมีชื่อเสียงในแหล่งภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียวก็สามารถได้รับความคุ้มครองในฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เช่นเดียวกับประเทศไทย หากแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ยังไม่มีการแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น หากพิจารณาถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่แล้ว ก็อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า การแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวหากนำมาปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทย และอาจทำให้การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

1) การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทสินค้าทางการเกษตร หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรแต่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติประกอบกับองค์ความรู้ของคนในชุมชนอาจได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงโดยมิได้มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์สามารถหากมีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่

ของคนในชุมชน ก็อาจมีการแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กลับคืนสู่ชุมชนได้

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกับประเทศไทยอย่างชัดเจน ดังนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3.4 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เนื่องจาก การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการให้ความคุ้มครองต่อสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิด หรือที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งนอกจากเป็นการบ่งถึงลักษณะเฉพาะและมาตรฐานของสินค้าให้มีความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่นแล้ว ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสินค้าที่ใช้ชื่อของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้จากข้อสำคัญดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญ และโดยเฉพาะปัจจุบันกระแสธรรมชาตินิยมที่คนในสังคมให้ความสนใจ และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ดังนั้น ในการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนภายในประเทศ ระหว่างประเทศ และผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงมีความจำเป็นประการหนึ่งในการศึกษาเรื่องดังกล่าวให้มีความชัดเจน ทั้งในแง่ของนโยบาย หลักการ กฎหมาย มาตรการ รวมทั้งข้อตกลงอื่น ๆ ซึ่งการศึกษาจะครอบคลุม ชัดเจน และสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้นั้น นอกจากผู้ศึกษาจะศึกษาในหลักการ นโยบาย กฎหมาย มาตรการ รวมทั้งข้อตกลงต่าง ๆ ของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษา ทบทวน ระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ โดยการศึกษานี้จะศึกษากฎหมายของต่างประเทศซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

3.4.1 ประเทศที่ให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ

ประเทศที่มีให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะคือประเทศที่มีการอนุวัติกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และมีการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

3.4.1.1 สาธารณรัฐอินเดีย

ในอดีตประเทศอินเดียมีการเรียกชื่อสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งที่เป็นต้นกำเนิดของสินค้านั้น ๆ เพื่อแสดงถึงความโดดเด่นทางด้านคุณภาพและคุณลักษณะของสินค้านั้น ๆ หากแต่การริเริ่มความคุ้มครองในตัวสินค้าที่มีความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์เพิ่งจะมีขึ้นเมื่อไม่นานที่ผ่านมา ในเดือนธันวาคมของปี ค.ศ.1999 รัฐสภาของประเทศอินเดียได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศอินเดียที่มีชื่อว่า Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) Act, 1999 ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการได้แก่ ประการแรก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผู้ผลิต และทำให้ผู้ผลิตมีความมั่งคั่งมากขึ้น ประการที่สอง เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าหลอกลวงที่อาจทำให้เกิดความสับสน และประการที่สาม เพื่อส่งเสริมสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในตลาดสินค้าส่งออกของประเทศ และต่อมาในปี 2002 ก็ได้ออกกฎ Geographical Indication of Goods (Regulation and Protection) Rules, 2002 ซึ่งนำมาใช้ควบคู่กัน และมีผลทำให้เกิดการจดทะเบียนสินค้าที่เกี่ยวข้องที่มีลักษณะโดดเด่นสามารถบ่งชี้ถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียได้ และอาจนำมาซึ่งประโยชน์ในการค้าขายสินค้านั้น ๆ โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้เพื่อแยกแยะผลผลิตทางการเกษตร ธรรมชาติ หรือสินค้าที่ผลิตจากท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ซึ่งเป็นสินค้าที่มีต้นกำเนิดในขอบเขตที่ชัดเจนของประเทศอินเดีย นอกจากนี้ ยังบ่งชี้ถึงคุณลักษณะพิเศษ หรือ ชื่อเสียงที่สื่อถึงความโดดเด่นของสภาพท้องที่นั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย ตัวอย่างเช่น ข้าวบาสมาติ (Basmati Rice) ชาดาร์จีลิ่ง (Darjeeling Tea) ผ้าไหมส่าหรี (Kanchipuram Silk Saree) มะม่วงพันธุ์ Alphonso (Alphonso Mango) ส้มสายพันธุ์นาคปุระ (Nagpur Orange) รองเท้าหนังทำมือ (Kolhapuri Chappal) และขนมทานเล่นที่ทำจากแป้ง (Bikaneri Bhujia)[222] เป็นต้น

ประเทศอินเดียได้มีการอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่

---

[222] สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา, **การจดทะเบียนและการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอินเดีย**, ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://insaps.org/portaladmin/uploads/Download/1368066252.pdf

เกี่ยวกับการค้า (TRIPS Agreement) และอนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention) โดยมีระบบการให้ความคุ้มครอง สองระบบ คือ ได้รับความคุ้มครองโดยอัตโนมัติอันเกิดจากการใช้ ตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และมีระบบจดทะเบียน ดังนี้[223]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้า หมายถึงสิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าว่าเป็นสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิดหรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียงหรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้น ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย

ชื่อของสินค้าใด แม้จะไม่มีชื่อของอาณาเขตภูมิศาสตร์ หรือท้องที่ของประเทศประกอบอยู่ด้วย แต่ก็สามารถพิจารณาให้เป็นสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ของภูมิศาสตร์ของอาณาเขตนั้นได้ ถ้าสินค้าตัวนั้นได้ถูกใช้ หรือสินค้านั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยมีต้นกำเนิดมาจากประเทศดินแดนหรือท้องถิ่นนั้นด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศอินเดียนั้นต้องเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สามารถจดทะเบียนได้ โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่สามารถจดทะเบียนได้

(1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นไปได้ว่าจะก่อให้เกิดความสับสน

(2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นขัดต่อกฎหมายใด ๆ ที่มีผลบังคับใช้อยู่ ในขณะนั้น

(3) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วยสิ่งที่ขัดต่อศีลธรรมจรรยา

(4) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจทำลายศาสนาอันเป็นที่ยึดถือของประชากรอินเดียทุกกลุ่มและชนชั้น

(5) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองในศาล หรือ

---

[223] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศอินเดีย,** ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/ทรัพย์สินทางปัญญาไทย/ทรัพย์สินทางปัญญาต่างประเทศ/กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ/item/กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์-อินเดีย.html

(6) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งถูกกำหนดเป็นชื่อสิ่งสามัญทั่ว ๆ ไป หรือเครื่องหมายที่แสดงอยู่บนตัวสินค้า หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองภายในประเทศต้นกำเนิด หรือที่ซึ่งไม่มีการใช้ในประเทศต้นกำเนิดนั้น

(7) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้ว่าจะได้รับการยอมรับว่าเป็นสินค้าที่มี ต้นกำเนิดมาจากอาณาเขต ดินแดน หรือท้องถิ่นแห่งหนึ่ง แต่มีการนาเสนอออกสู่สาธารณชนที่ไม่ถูกต้อง โดยนาเสนอว่าสินค้านั้นมาจากหรือมี ต้นกำเนิดมาจากอาณาเขต ดินแดน หรือท้องถิ่นอื่น

ชื่อสามัญ (Generic Names) หมายถึง ชื่อของสินค้าที่แม้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ ดินแดน ว่าสินค้าถูกผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดมาจากสถานที่หรือดินแดนนั้น แต่ชื่อของสินค้านั้นได้สูญเสียความเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสินค้าไป และชื่อของสินค้านั้นได้กลายเป็นชื่อสามัญสำหรับสินค้า และบริการนั้นในฐานะเครื่องชี้หรือเครื่องแสดงประเภท ชนิด รูปแบบหรือคุณสมบัติของสินค้าไป

ในการพิจารณาว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น กลายเป็นชื่อสามัญ หรือไม่ต้องพิจารณาจากทุกเหตุ รวมถึงสถานการณ์ที่เป็นหรือมีอยู่ในภูมิภาค ดินแดน หรือในสถานที่ที่ซึ่งชื่อนั้นมีแหล่งกำเนิดเกิดขึ้นมา และในพื้นที่ที่มีการใช้สินค้านั้น

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะตามเงื่อนไขของความคุ้มครองตามนิยามความหมายแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ผลิต องค์กร หรือหน่วยงานราชการที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายที่มีผลใช้บังคับในเวลานั้น ซึ่งแสดงความสนใจในการผลิตทำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น และแสดงความปรารถนาในการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถยื่นคำขอรับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ในกรณีผู้ยื่นคำขอที่อยู่นอกประเทศสามารถยื่นคำขอได้โดยตรงด้วยตนเอง แต่ต้องระบุในแบบคำขอว่าจะให้สถานที่ที่ใดเป็นสถานที่จะจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศอินเดีย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว และยังคงมีผลสมบูรณ์จะทำให้ผู้จดทะเบียนเป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว แต่ทั้งนี้กฎหมายของประเทศอินเดียห้ามการโอนสิทธิหรือการส่งต่อสิทธิใดที่มีต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน และไม่สามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิต่อได้ โดยมีมีอายุความคุ้มครอง 10 ปี และสามารถต่ออายุความคุ้มครองได้ โดยต้องดำเนินการภายในระยะเวลา 6 เดือนก่อนวันสิ้นอายุความคุ้มครอง และอาจขอผ่อนปรนเวลาออกไปอีก 6 เดือนนับจากสิ้นอายุความคุ้มครองแล้ว ในกรณีที่ผู้มีสิทธิใช้เช่นว่านั้นถึงแก่ความตาย สิทธิของบุคคลนั้นในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะตกแก่ผู้สืบสิทธิ

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

(1) การกระทำของบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งหมายถึงกระทำการดังต่อไปนี้ ถือเป็นการละเมิด

(1.1) ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า สินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีต้นกำเนิดอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ที่ซึ่งเป็นการหลอกลวงให้สาธารณชนสับสนหลงผิดถึงแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้า

(1.2) ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าด้วยวิธีการใด ที่ก่อให้เกิดการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม รวมไปถึงการลวงขายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

การแข่งขันอันไม่เป็นธรรม หมายถึง การกระทำที่ขัดต่อการปฏิบัติโดยสุจริตในทางอุตสาหกรรมหรือทางการค้า พระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าการกระทำดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม กล่าวคือ

การกระทำทุกกรณีที่ก่อให้เกิดความสับสนในต้นกำเนิดของสินค้าหรือการดำเนินการทางการค้าหรืออุตสาหกรรมของคู่แข่ง โดยวิธีใดก็ตาม

ข้อกล่าวอ้างในทางการค้าที่ไม่ถูกต้องเพื่อเป็นทำลายสินค้า คุณลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรืออุตสาหกรรม หรือกิจการทางการค้าของคู่แข่ง

การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติที่มีความรับผิดต่อการทำให้บุคคลเข้าใจผิดในกระบวนการผลิต ลักษณะเฉพาะ ซึ่งเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ หรือคุณภาพของสินค้า

(1.3) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางการค้าที่เป็นการลวงสาธารณชนถึงแหล่งกำเนิดสินค้า กล่าวคือกระบวนการในการผลิตสินค้า คุณลักษณะของสินค้า อรรถประโยชน์ของสินค้า และคุณภาพของสินค้า

(2) การกระทำของบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับจดทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเกี่ยวกับสินค้าหรือจำพวกของสินค้าซึ่งระบุไว้ในกฎหมายดังต่อไปนี้ ถือเป็นการละเมิด

(2.1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แห่งหนึ่งกับสินค้าหรือจำพวกของสินค้าอีกแห่งหนึ่ง โดยที่มิได้มีแหล่งกำเนิดในสถานที่ที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แห่งแรก หรือ

(2.2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบหนึ่งกับสินค้าหรือจำพวกของสินค้าเพื่อแสดงให้เห็นว่า สินค้าหรือจาพวกสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในสถานที่ที่เกี่ยวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แห่งนั้น หรือ

(2.3) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หนึ่งกับสินค้าหรือหรือจำพวกของสินค้าอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจได้ว่า สินค้าหรือจำพวกสินค้านั้นมีต้นกำเนิดหรือมาจากรูปแบบคุณลักษณะ ความเหมือนเดียวกัน

(3) การกระทำของบุคคล (ที่มิได้รับอนุญาตให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับจดทะเบียน โดยการเข้าถือสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่รวมไปถึงการผลิต หรือการเตรียมการจะไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เว้นแต่สภาพของสินค้านั้นถูกทำลาย ทำให้เสื่อมค่าลงหลังจากที่ได้มีการนำเข้าสู่ตลาดแล้ว

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การทำละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียนั้นมีทั้งความผิดทางแพ่งและทางอาญา โดยมีการกระทำอันเป็นลักษณะความผิดดังนี้

(1) บทลงโทษต่อบุคคลที่ละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีดังต่อไปนี้

บุคคลที่ก่อให้เกิดการกระทำที่กล่าวไว้ข้างต้นต้องระวางโทษจำคุกเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 3 ปี และโทษปรับตั้งแต่ 50,000 รูปีถึง 2 แสนรูปี เว้นแต่บุคคลนั้นจะทำไปโดยปราศจากเจตนาฉ้อโกง

(1.1) ปลอมแปลงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ

(1.2) ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าอย่างไม่ถูกต้อง หรือ

(1.3) ทำ ดำเนินการ หรือมีแบบ แม่พิมพ์ แผ่นพิมพ์ หรือเครื่องมืออื่นอยู่ในความครอบครอง เพื่อวัตถุประสงค์ในการปลอมแปลงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือเพื่อนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง

(1.4) นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปประยุกต์ใช้กับสินค้า เพื่อทำให้เข้าใจผิดว่าในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่ทำการผลิต ภูมิประเทศดินแดน

(1.5) ดัดแปลง หรือทำลายสิ่งที่ใช้แสดงถึงแหล่งกำเนิดที่มีการนำไปใช้กับสินค้า

กรณีที่ศาลมีเหตุผลเฉพาะและเพียงพอ ศาลอาจกำหนดโทษน้อยกว่าที่กำหนดไว้ได้

(2) ความผิดฐานขายสินค้าที่มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ปลอม

(2.1) บุคคลใดขาย ให้เช่า นำออกแสดงเพื่อขาย หรือ เช่า หรือมีอยู่ในความครอบครองซึ่งสินค้า หรือสิ่งของที่มีการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ปลอม คือต้องนำเครื่องหมายแสดงถึงประเทศหรือสถานที่ที่สินค้านั้นผลิตขึ้น หรือชื่อหรือที่อยู่ของโรงงานหรือ

บุคคลที่เป็นผู้ผลิตมาใช้ หรือโดยไม่มีข้อเรียกร้องดังกล่าวต้องรับผิด เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่ามีการใช้ความระมัดระวังตามสมควรว่าในช่วงเวลาที่ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหานั้น และไม่มีเหตุอันควรก่อให้เกิดความสงสัยว่าได้กระทำความผิดต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ หรือได้กระทำไปโดยไม่เจตนา

กรณีที่ศาลมีเหตุผลเฉพาะ และเพียงพอ ศาลอาจระวางโทษจาคุกอย่างต่ำ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี และโทษปรับอย่างต่ำ 50,000 รูปีได้ แต่ไม่เกิน 2 แสนรูปี

(2.2) บุคคลใดก็ตามที่ได้กระทำความผิดตามข้อ 1) หรือข้อ 2) และได้กระทำผิดอีกครั้ง ต้องรับโทษสำหรับความผิดครั้งที่ 2 และครั้งต่อ ๆ มาทุกความผิด โดยต้องระวางโทษจำคุกเป็นเวลาตั้งแต่ 1 ปีถึง 3 ปี และโทษปรับตั้งแต่ 100,000 รูปีแต่ไม่เกิน 200,000 รูปี

กรณีที่ศาลมีเหตุผลเฉพาะและเพียงพอ ศาลอาจกำหนดโทษจำคุกน้อยกว่า 1 ปี หรือ ค่าปรับน้อยกว่า 100,000 รูปีได้

ตามวัตถุประสงค์ของมาตรานี้ ศาลไม่มีอำนาจเหนือการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

(3) ความผิดฐานการนำเสนอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผิดจากความเป็นจริง

(3.1) บุคคลไม่ควรกระทำการนำเสนอ ซึ่งต่อไปนี้

(3.1.1) การนำเสนอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มิได้จดทะเบียนในลักษณะที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้จดทะเบียน

(3.1.2) การนำเสนอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียนและเกี่ยวกับสินค้า โดยที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นแท้จริงแล้วไม่ได้ จดทะเบียน

(3.1.3) การนำเสนอว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียนในลักษณะที่ก่อให้เกิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียนในทุกสถานการณ์ ที่ซึ่งในทางเป็นจริงแล้วไม่เป็นไปตามที่นำเสนอ

(3.2) ถ้ามีบุคคลใดกระทำการตามข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้น บุคคลนั้นต้องระวางโทษจาคุกเป็นระยะเวลา 3 ปี หรือ ปรับ หรือทั้งจำและปรับ

(3.3) การใช้คาว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียน หรือคำอื่น เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ให้หมายถึง การนำหลักฐาน หรือการอ้างหลักฐานการจดทะเบียน ยกเว้น

(3.3.1) เมื่อการใช้คำนั้น เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ไม่เกี่ยวเนื่องกับคำอื่น ซึ่งพรรณนาหรือแสดงว่าการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายของประเทศอื่นนอกไปจากกฎหมายของอินเดียโดยตรง

(3.3.2) เมื่อคำอื่น เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์โดยตัวของมันเองมีการอ้างถึงทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(3.3.3) เมื่อใช้คำนั้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้จดทะเบียนภายใต้กฎหมายของประเทศอื่นนอกจากอินเดีย และตัวสินค้าที่มีการส่งออกไปยังประเทศอื่นเพื่อการใช้ในประเทศนั้น

(4) ความผิดในกรณีที่นำชื่อสถานที่ทางธุรกิจของตนมาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่เหมาะสม

ถ้าบุคคลใดใช้สถานที่ประกอบธุรกิจของเขา หรือได้ออกเอกสาร หรือคำซึ่งมีเหตุผลที่นำไปสู่ความเชื่อว่าสถานที่ประกอบการของบุคคลนั้นเป็น หรือมีความสัมพันธ์กับทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ บุคคลดังกล่าวอาจได้รับโทษจาคุกเป็นระยะเวลาถึง 2 ปีได้ หรือปรับ หรือทั้งจำและปรับ

(5) ความผิดฐานปลอมแปลงการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ถ้าบุคคลใดกระทำ หรือก่อให้เกิดการกระทำการปลอมแปลงการจดทะเบียน หรือ ทำเอกสารเท็จโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสำเนาในการจดทะเบียน หรือจัดทำ หรือดัดแปลง หรือกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดการจัดทำ หรือดัดแปลงเอกสารปลอมโดยรู้ว่าเป็นการปลอมแปลง บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี หรือโทษปรับ หรือทั้งจำและปรับ

(6) บทลงโทษสำหรับการสนับสนุนการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกประเทศ

ถ้าบุคคลใดซึ่งอยู่ในประเทศอินเดียสนับสนุนให้มีบุคคลในประเทศอื่นกระทำการผิดกฎหมายนี้ และการกระทำนั้นได้ทำขึ้นในประเทศอินเดีย การกระทำของบุคคลนั้นจะเป็นการกระทำผิดภายใต้พระราชบัญญัตินี้เสมือนว่าเขาได้กระทำผิดในประเทศอินเดีย ไม่ว่าการพยายามสนับสนุนจะเกิดขึ้น ณ ที่ใดในประเทศอินเดีย และบุคคลนั้นต้องรับโทษเสมือนว่าเขาได้กระทำผิดในอินเดีย

5) การเยียวยาและค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

บุคคล หน่วยงาน หรือชุมชนที่ได้รับอนุญาต หรือผู้ใช้ที่มีสิทธิในทำนองเดียวกันมีสิทธิที่จะได้รับการชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้ ในกรณีมีบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเหมือนหรือคล้ายกันอย่างยิ่ง สิทธิในการใช้เป็นของบุคคลหนึ่งไม่สามารถนำขึ้นยันอีกบุคคลหนึ่งได้ เพียงเพราะว่าได้มีการจดทะเบียน แต่ให้ถือว่าแต่ละคนมีสิทธิเช่นเดียวกันเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นแต่เพียงผู้เดียว

การละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียนั้น นอกจากจะมีความผิดทางอาญาแล้ว บุคคล หน่วยงานหรือชุมชนอันเป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังเป็นผู้เสียหายในการเรียกค่าเสียหายจากการทำละเมิดทางแพ่งแก่ผู้ทำละเมิดได้อีกด้วย

กฎหมายของประเทศอินเดียมิได้มีการบัญญัติถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้แต่อย่างใด แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องเป็นสิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าว่าเป็นสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิด หรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียง หรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้น ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย เช่น Darjeeling Tea มีชื่อเสียงว่าเป็นแชมเปญแห่งชา (The Champagne of Teas) เนื่องจากมีกลิ่นที่หอมหวน และรสชาติกลมกล่อม ชาดาร์จีลิงเป็นใบชาที่มาจากเนินเขาหิมาลัย อยู่เหนือระดับน้ำทะเล 2,250 เมตร ในประเทศอินเดีย และมีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นชาที่มีสีทองสว่าง แต่ในทาง กลับกันมีรสชาติเข้มข้น กลมกล่อม รสออกฝาดคล้ายองุ่น มีกลิ่นหอมคล้ายดอกไม้ ผู้บริโภคนิยมรับประทานชาดาร์จิลิงไม่ผสมนมในช่วงบ่ายและพร้อมกับอาหารว่างประเภทเค้ก หรือแซนวิช โดยหน่วยงานผู้ยื่นจดทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ คณะกรรมการชา (The Tea Board) ของอินเดีย ซึ่งเป็น หน่วยงานส่งเสริมการตลาดและการส่งออกชาอินเดีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสินค้าเนื่องจาก ผลิตภัณฑ์ชาสามารถปลูกได้ในหลายประเทศ เช่น ศรีลังกำ ปากีสถาน ภูฏาน และจีน เป็นต้น ตลอดจน เพื่อการันตีว่าสินค้าชาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่วางจำหน่ายอยู่ในประเทศอินเดียและต่างประเทศเป็นของจริงและมีคุณภาพ โดยได้นำชาดาร์จีลิงไปจดทะเบียนเพื่อขอความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น เป็นต้น เพื่อรับการคุ้มครองชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างผู้ผลิตชาดาร์จีลิงที่ใช้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการทำตลาดผ่านการสร้างตราสินค้าเช่น Twinings และ Tealicious Tea เป็นต้น[224] ซึ่งก็เป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องเป็นความเกี่ยวโยงระหว่างสินค้า หรือผลิตภัณฑ์กับแหล่งภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น วัตถุดิบหรือขั้นตอนการผลิต ซึ่งอยู่ในลักษณะของสิทธิชุมชน ซึ่งหากมีการให้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากแหล่งหนึ่งไปใช้อีก

---

[224] สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา, **โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การเจรจาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในองค์การการค้าโลกและการผลักดันสินค้า GI ไทยสู่สากล** (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2555), หน้า 85.

แหล่งหนึ่งนั้น ก็ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย และผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ได้

จะเห็นได้ว่า ประเทศอินเดียนั้นได้ตระหนักถึงความสำคัญกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากมีประเทศอินเดียจะมีระบบกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ยังได้มีการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองชาดาร์จีลิ่งโดยเฉพาะ ซึ่งการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองชาดาร์จีลิ่งนั้นเป็นผลมาจากการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย จนมีการพัฒนาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นสินค้าและพัฒนากฎหมายให้มีการคุ้มครองชาซึ่งเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญโดยตรงโดยตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลเรื่องชาโดยเฉพาะ ซึ่งหากเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย เช่น ข้าว ไหม ประไทยควรนำมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะเดียวกันกับชาของประเทศอินเดียมาปรับใช้เพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียนั้นมิได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่ของคนในชุมชนอยู่ไว้แต่อย่างใด

3.4.1.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสได้เข้าร่วมในอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่หลายฉบับ กล่าวคือ อนุสัญญากรุงปารีส ลงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2426 (Paris Convention of March 20, 1883) ข้อตกลงกรุงมาดริด ลงวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2434 (Madrid Agreement of April 14, 1891) ข้อตกลงกรุงลิสบอน ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2501 (Lisbon Agreement of October 31, 1958) ประกาศแห่งภาคพื้นยุโรป ลงวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2535 (European Regulation of July 14, 1992) ประกาศแห่งภาคพื้นยุโรป ลงวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 (European Regulation of May 19, 1999) และประกาศแห่งภาคพื้นยุโรปของคณะกรรมาธิการ ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 (European Regulation of Council of July 22, 2003)

ประเทศฝรั่งเศสได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบการจดทะเบียนโดยมีหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองดังนี้[225]

---

[225] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส**, ค้นวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_france _5_indication .pdf

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์เฉพาะ และมีคุณสมบัติหรือชื่อเสียงที่ได้มาจากสถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดนั้น โดยส่วนมากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะประกอบไปด้วยชื่อของสถานที่มีแหล่งกำเนิดของสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมที่มีคุณสมบัติมาจากสถานที่ที่ทำการเพาะปลูก และได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยเฉพาะของท้องถิ่น เช่น สภาพอากาศ และดิน

Appellation of Origin คือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชนิดพิเศษที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งมีอยู่เฉพาะตัว และขาดเสียมิได้อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการผลิตขึ้น

Appellation of Origin หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของฝรั่งเศสต้องประกอบไปด้วยสิ่งดังต่อไปนี้

(1) ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือสถานที่ที่เป็นสิ่งระบุว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากสถานที่ดังกล่าว

(2) คุณภาพ คุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของสินค้าอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงปัจจัยทางธรรมชาติ และมนุษย์ด้วย

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของฝรั่งเศส ไม่ได้กำหนดครอบคลุมไปถึงคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หลักการดังกล่าวนี้ได้มีการกำหนดไว้ในประกาศแห่งภาคพื้นยุโรป (European Regulation) เท่านั้น

Appellation of Origin หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งต้นกำเนิด คือการพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะเด่นทางธรรมชาติ และปัจจัยของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ที่ซึ่งจะบรรยายคุณลักษณะพิเศษ ความมีลักษณะเฉพาะและความมีชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นโดยในการยื่นขอความคุ้มครองนั้น ผู้ยื่นคำขอจะต้องนำส่งหลักฐานทั้งหมด ที่จะนำมาพิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น ผลประโยชน์ร่วมกัน การค้นหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การแสดง การตรวจสอบระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ เป็นต้น

แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ผู้ยื่นคำขอจะต้องแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะกับสถานที่ที่ทำการผลิต ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจเป็นเรื่องของวัตถุดิบ กระบวนการการผลิต ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของการผลิต เป็นต้น และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะอันจะจดทะเบียนได้ต้องไม่เป็นสิ่งที่เป็นชื่อสามัญ คือ สิ่งสามัญที่ถูกนำมาใช้กับสินค้าทั่วไป

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสนั้นมิได้กำหนดให้บุคคลหรือชุมชนใดมีสิทธิในการขอขึ้นทะเบียนรับความคุ้มครอง เฉพาะแต่สถาบันป้องกัน และปราบปรามเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำขอโดยทะเบียน ซึ่งในคำร้องขอจดทะเบียนจะมีวัตถุประสงค์ของสังคมร่วมเข้าไว้ด้วย ส่วนผู้ยื่นคำขอที่อยู่ต่างประเทศจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนผ่านทางสถาบันป้องกัน และปราบปราม และสามารถขอจดทะเบียนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศฝรั่งเศส

ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิที่จะใช้ชื่อ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากสามารถทำตามหรือปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานที่ถูกกำหนดโดย สถาบันแห่งชาติ The National Institute of the Appellations of Origin (INAO) ซึ่งเจ้าของสิทธิจะได้รับสิทธิในการขายผลิตภัณฑ์ในตลาด ใช้ชื่อในการค้าขาย ดำเนินคดีต่อผู้ที่ใช้ชื่อโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งสิ่งที่เป็นต้นกำเนิด หรือ Appellations of Origin ไม่สามารถโอน หรืออนุญาตให้สิทธิกันได้ และมีอายุความคุ้มครองตลอดไป ไม่มีการต่ออายุความคุ้มครอง ซึ่งกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมิได้กำหนดข้อยกเว้นสิทธิของผู้ทรงสิทธิและข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิไว้แต่อย่างใด

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

กฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้กำหนดไว้ว่ากรณีใดบ้างที่จะถือเป็นการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงไม่มีการกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิด แม้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะมิได้ระบุไว้ว่ากรณีใดบ้างที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่หากมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะฉ้อโกงหรือหลอกลวงผู้อื่นก็อาจมีความผิดตามกฎหมายอาญาฐานฉ้อโกงได้

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะหลอกลวงผู้อื่นนั้นมีความผิดข้อหาการใช้โดยฉ้อโกง มีโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 37,500 ยูโร และข้อหาการโฆษณาที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดมีโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 37,500 ยูโร

5) การเยียวยาและค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผู้ทรงสิทธิที่มีสิทธิที่จะใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีสิทธิในการดำเนินคดีต่อผู้ที่ใช้ชื่อโดยไม่ได้รับอนุญาตได้

ตัวอย่างการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในตลาดโลกของประเทศฝรั่งเศส เช่น Champagne เป็นไวน์ชนิดหนึ่งที่ทำจากองุ่นที่ ผลิต

จากเมืองแชมเปญ มีลักษณะพิเศษตรงที่เป็นไวน์ที่มีฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Sparkling Wine) และผลิตตามกระบวนการเฉพาะที่มีการสืบสานมากว่าศตวรรษ แชมเปญขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในสหภาพยุโรปและประเทศต่าง ๆ เช่น ไทย อินโดนีเซีย โดยผู้ยื่นจดทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพไวน์แห่งเมืองแชมเปญ (Comite Interprofessionnel du Vin de Champagne: CIVC) โดยมีเหตุผลสำคัญเพื่อป้องกันการลอกเลียนชื่อ และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ ผู้ซื้อว่าจะได้บริโภคแชมเปญที่เป็นของจริง โดยแชมเปญนับเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รายการแรกจากยุโรปที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยและอินโดนีเซีย ตัวอย่างผู้ผลิตแชมเปญของฝรั่งเศสที่ใช้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับการทำตลาด ผ่านการสร้างตราสินค้า เช่น Moet & Chandon, Krug, Perrier-Jouet, Cristal และ Veuve Clicquot โดยมุ่งจับกลุ่มลูกค้าที่เป็นชนชั้นสูง ข้าราชการระดับสูง นักบริหาร และใช้ในการเลี้ยงฉลองในโอกาสประสบความสำเร็จในการทำงาน[226] เป็นต้นดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองของประเทศฝรั่งเศสนั้นต้องเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ หากมีเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขดังกล่าวแล้วย่อมไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3.4.1.3 สหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่อาจได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าแห่งประเทศเยอรมนี ลงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2537 (Markengesetz) ฉบับแก้ไขล่าสุดวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 (German Trademark Act of October 25, 1994 (Markengesetz), last amended on May 5, 2004) ซึ่งประเทศเยอรมนีได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศ กล่าวคือ อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883; Paris Convention) โดยประเทศเยอรมนีได้เข้าร่วมเป็น สมาชิกเมื่อ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2446 (1903) ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) of April 15, 1994) โดยประเทศเยอรมนีได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 และความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามความผิด หรือสิ่งบ่งชี้ที่ก่อให้เกิดความสับสนในแหล่งที่มาของสินค้าที่ลวงหรือเป็นเท็จ (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source of Goods of April 14, 1891) โดยประเทศเยอรมนีได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกตั้งแต่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2468

---

[226] สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา, *เรื่องเดิม*, หน้า 81.

ภายใต้กฎหมายเยอรมนี การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจดทะเบียนหรือการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ แต่จะได้รับความคุ้มครองตามการมีอยู่จริงของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์นั้น[227] ซึ่งสินค้าของประเทศเยอรมนีที่เป็นที่รู้จักของตลาดโลกที่นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้ประโยชน์ทางการตลาด และเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศเยอรมนี เช่น Spreewalder Gurken (Spreewald gherkins) คือผลิตภัณฑ์แตงกวาดองธัญพืชที่เป็นที่นิยมในประเทศเยอรมนี และเป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในบรรดาผลิตภัณฑ์จากประเทศเยอรมนีจำนวน 67 ชนิด ที่ได้รับความคุ้มครองในรูปแบบของ PGI และ PDO สิ่งบ่งชี้ที่ได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับ Spreewalder Gurken นั้นหมายถึงแตงกวาที่ปลูกในพื้นที่แคว้น Spreewald และนำมาดองกับธัญพืชที่ผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิม และมีรสชาติพิเศษของผักชีฝรั่ง หัวหอม สมุนไพร และน้ำ ที่มี ลักษณะพิเศษเฉพาะในพื้นที่แคว้น Spreewald เท่านั้น อีกทั้งการใช้ภูมิปัญญาในการดองแตงกวาในระยะสั้น ๆ ทำให้แตงกวามีความสด และมีรสชาติที่ดี

การผลิตแตงกวาดองในแถบพื้นที่แคว้น Spreewald นั้นมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยังไม่มีการรวมประเทศเยอรมัน และหลังจากมีการรวมตัวของประเทศเยอรมันตะวันออก และประเทศเยอรมันตะวันตกเมื่อต้นปี ค.ศ.1990 ส่งผลให้การผลิต Spreewalder Gurken ลดลงอย่างรวดเร็ว และทำให้แตงกวาดองที่ผลิตในแถบพื้นที่แคว้น Spreewald ไม่สามารถยึดตลาดในเยอรมันได้ในเวลานั้นเนื่องจากผลกระทบจากการที่บริษัทในเยอรมันตะวันตกซึ่งใช้ Spreewalder Gurken เป็นฉลากผลิตภัณฑ์โดยที่ไม่ได้ผลิตในพื้นที่แถบแคว้น Sprewald และไม่ได้ใช้แตงกวาที่ปลูกในแถบแคว้น Sprewald โดยต่อมาได้มีการคุ้มครองผู้ผลิตแตงกวาดองในพื้นที่แคว้น Spreewald รายแรกที่ใช้เครื่องหมายการค้า “Spreewald” โดยใช้รูปร่มเป็นเครื่องหมายการค้า ภายใต้กฎหมายของประเทศเยอรมนีในปี ค.ศ.1995 โดยองค์กร Spreewaldverein ซึ่งเป็นองค์กรของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภูมิภาค โดยมีการจดทะเบียนเพื่อคุ้มครอง Spreewalder Gurken ในรูปแบบของ PGI ภายใต้ Council Regulation (EC) 2081/92 ซึ่งได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปี ค.ศ.1999 และมีการประยุกต์ใช้เครื่องหมายการค้า “Spreewald” โดยใช้รูปร่มควบคู่ไปกับ PGI ทำให้ Spreewalder Gurken ได้รับการตอบสนองจากผู้บริโภคในตลาดอีกครั้งและทำให้มีการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก และประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี ค.ศ.1995 จนถึงปัจจุบัน โดยปัจจุบันมีการเก็บเกี่ยวแตงกวาที่ปลูกในพื้นที่แคว้น Spreewald ประมาณ 40,000 ตันต่อปี[228]

---

[227] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศเยอรมนี,** ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/781/L_german_5_indication.pdf

[228] Stephanie Schlegel, Benjamin Görlach and Anna Leipprand, **Spreewalder Gurken** (Germany: n.p., 2006), pp. 3-6.

อย่างไรก็ตามในกรณีเกี่ยวกับความถูกต้องของแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของ Spreewalder Gurken ที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ PGI ในปัจจุบันนั้น ได้มีการจดทะเบียนสำหรับเขตเศรษฐกิจ Spreewalder Gurken ใหญ่เป็นสองเท่าของพื้นที่ผลิตที่แท้จริงในพื้นที่แคว้น Spreewald ศาลยัมบูร์กซึ่งเป็นศาลในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ได้พิจารณาว่า Spreewalder Gurken อาจทำให้เข้าใจผิดถึงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงและไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดของ PGIs ซึ่งกำหนดให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์เดียวกันทั้งหมด เนื่องจากผู้บริโภคเข้าใจว่า Spreewalder Gurken เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากพื้นที่แคว้น Spreewald ซึ่งไม่ใช่เขตพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ดังที่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ Spreewalder Gurken เอาไว้[229]

หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเยอรมนีมีหลักเกณฑ์การคุ้มครองดังนี้[230]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ (Indications of Geographical Origin) คือ ชื่อสถานที่ เขตพื้นที่ หรือ ประเทศ รวมทั้งสิ่งบ่งชี้หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่ถูกนำมาใช้ในทางการค้าเพื่อบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้าหรือบริการ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองต้องประกอบด้วย

(1) เป็นชื่อสถานที่ เขตพื้นที่ หรือ ประเทศ

(2) ถูกนำมาใช้ในทางการค้าเพื่อบ่งบอกถึงแหล่งที่มาทางภูมิศาสตร์ของสินค้าหรือบริการ (เป็นสิ่งบ่งชี้ที่แสดงถึงต้นกำเนิดทางภูมิศาสตร์โดยตรง)

สิ่งบ่งชี้หรือสัญลักษณ์อื่นใดอาจได้รับความคุ้มครอง ถ้าสิ่งบ่งชี้หรือสัญลักษณ์นั้นมีการใช้ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสินค้า/บริการกับสถานที่นั้น โดยสามารถแยกออกจากการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป

ชื่อสิ่งบ่งชี้ หรือ สัญลักษณ์ ที่ได้กลายมาเป็นคำสามัญ (Generic Terms) จะไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คำใด ๆ จะกลายเป็นคำสามัญก็ต่อเมื่อคำ ๆ นั้นได้ สูญเสียความหมายดั้งเดิมไป และถูกนำมาใช้ในฐานะที่เป็นชื่อของสินค้าหรือบริการ หรือถูกนำมาใช้เป็นคำที่บ่งชี้ถึงชนิด คุณภาพ หรือคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการ อย่างไรก็ตาม คำสามัญอาจกลับมาได้รับความคุ้มครอง ในกรณีที่คำนั้นกลับมามีลักษณะเฉพาะอีกครั้ง

---

[229] Jan Klabbers, *op. cit.*, p. 40.

[230] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศเยอรมนี**.

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

ประเทศเยอรมนีได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า และไม่ได้ให้ความคุ้มครองโดยการจดทะเบียน แต่ได้ให้ความคุ้มครองการมีอยู่จริงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ บุคคลหรือชุมชนจึงไม่ต้องยื่นขอจดทะเบียนการคุ้มครองแต่อย่างใด การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ามากกว่ากฎหมายการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไม่อาจถือว่าเป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเช่น เครื่องหมายการค้า เพราะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิแต่ผู้เดียวแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะไม่ได้รับความคุ้มครองถ้าไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครอง และเนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น การโอนสิทธิและการอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

แม้ว่าการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเยอรมนีจะได้รับความคุ้มครองตามความเป็นจริงโดยไม่ต้องมีการขอจดทะเบียนรับความคุ้มครอง แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางการค้าในกรณีดังต่อไปนี้มิอาจกระทำได้

(1) ใช้สำหรับสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากสถานที่เขตพื้นที่หรือประเทศที่ระบุถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากการใช้เช่นว่านั้นนำมาซึ่งความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์

(2) หากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษ หรือคุณภาพเฉพาะตัว ของสินค้าหรือบริการ แต่สินค้าหรือบริการที่ใช้สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะ หรือคุณภาพเช่นว่านั้น

(3) นำความมีชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้กับสินค้าหรือบริการที่มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ แต่การใช้ดังกล่าวเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม หรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ดังกล่าวโดยปราศจากเหตุอันจะอ้างตามกฎหมาย

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเยอรมนีนั้นมีทั้งความรับผิดทางแพ่ง และความรับผิดทางอาญาโดยกระบวนการทางแพ่ง ผู้มีสิทธิเรียกร้องอาจดำเนินคดีแพ่งต่อศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจ ทั้งนี้ ไม่ว่ามูลค่าของข้อพิพาท หรือทุนทรัพย์ในคดีจะเป็นเท่าใด การดำเนินคดีทางแพ่งจนกระทั่งศาลมีซึ่งคำพิพากษาอาจใช้ระยะเวลาประมาณ 12 เดือนซึ่งขึ้นอยู่กับแต่

ละศาล โดยอาจมีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น รวมทั้งอุทธรณ์ต่อไปยังศาลยุติธรรม กลาง (the Federal Court of Justice) ได้อีก การพิจารณา 3 ชั้นศาลจะใช้เวลาหลายปี ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ผู้มีสิทธิเรียกร้องอาจร้องขอต่อศาลให้ มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ได้ (Preliminary Injunction) ศาลที่มีอำนาจอาจมีคำสั่งให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดหยุดการกระทำ คำสั่งนี้จะมีผลบังคับใช้หลังจากได้มีการส่งหมายไปยังผู้กระทำละเมิด ถึงแม้ว่าในเวลาต่อมาผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำละเมิดจะได้ยื่นอุทธรณ์ กระบวนการคุ้มครองชั่วคราวภายใต้กฎหมายเยอรมนีนี้ถือว่ามีประสิทธิภาพมาก และการพิจารณาอนุญาตร้องขอคุ้มครองชั่วคราวของศาลก็อาจมีได้ภายใน 2-3 วัน โดยทั่วไปจะมีการส่งหนังสือเตือนให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดเพื่อให้โอกาสหยุดการกระทำที่เป็นการละเมิดโดยยังไม่ฟ้องคดี หนังสือเตือนดังกล่าวประกอบไปด้วยข้อเรียกร้องให้ลงชื่อในหนังสือเตือนให้หยุด และเลิกการกระทำอันเป็นละเมิดนั้น

ส่วนในกระบวนการทางอาญา คำพิพากษาที่ศาลได้ตัดสินโดยมีการลงโทษผู้กระทำผิดนั้น หากศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน และหากเป็นคดีที่เป็นที่สนใจของสาธารณชน ศาลจะมีคำสั่งให้มีการประกาศโฆษณาเกี่ยวกับคำพิพากษานั้น ๆ ในกรณีที่ได้มีการตัดสินว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง ศาลจะมีคำสั่งให้ลบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้โดยมิชอบที่ติดอยู่บนสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิดออก หรือกรณีที่ไม่สามารถลบออกได้ศาลจะมีคำสั่งให้ทำลายสิ่งของนั้น

5) การเยียวยา และค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การเยียวยาทางแพ่ง สามารถเรียกร้องให้ศาลมีคำสั่งเยียวยาการกระทำละเมิดดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้ผู้เรียกร้องอาจได้แก่ คู่แข่ง (Competitors) ผู้บริโภค และสมาคมด้านการค้า หอการค้าอุตสาหกรรมและการค้ารวมทั้งสมาคมวิชาชีพ กรณีที่ผู้กระทำละเมิดได้กระทำไปโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ บุคคลดังกล่าวต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด ผู้เรียกร้องอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงรวมถึงกำไรที่สูญไป

การเยียวยาทางอาญา ผู้ใดใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า โดยมีเจตนาเพื่อให้ได้เปรียบจากการใช้นั้นหรือ ทำให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเด่นของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจได้รับโทษในกรณีที่มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือ ปรับ

3.4.1.4 สาธารณรัฐอิตาลี

ประเทศอิตาลีได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้กฎหมายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดเพื่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหาร

(Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs) และโดยประกาศคณะมนตรี ที่ 2081/92 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2535 (Council Regulation (EEC)) No. 2081/92 of July 1992) ซึ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographic Indication) และสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) ในระบบจดทะเบียน โดยมีหลักเกณฑ์การคุ้มครอง ดังนี้[231]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประกาศคณะมนตรีดังกล่าวให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) ต่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางอาหาร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอุปโภคบริโภค อาทิ เบียร์ เครื่องดื่มที่สกัดจากธรรมชาติ ขนมปัง ขนมเค้ก แยม มัสตาร์ด พาสต้า ฟาง ยาง น้ำมัน ไม้ก๊อก ดอกไม้ ขนสัตว์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประกาศคณะมนตรีไม่ใช้ บังคับกับผลิตภัณฑ์จำพวกไวน์ เว้นแต่ น้ำส้มสายชูที่สกัดจากไวน์หรือจำพวกสุรา

(1) สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หมายถึง ชื่อของแหล่งกำเนิด ชื่อของดินแดนที่แน่นอน หรือชื่อของประเทศที่มีการบรรยายถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์อาหาร นั้นว่า มีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนตามสถานที่ที่ระบุไว้ หรือมีคุณภาพ และคุณลักษณะเฉพาะอันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ขาดเสียมิได้และมีลักษณะเฉพาะ ประกอบกับปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยทางมนุษย์ รวมถึงการผลิต กระบวนการและการเตรียมการที่เกิดขึ้นในดินแดนนั้น ๆ โดยเฉพาะ

(2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographic Indication) หมายถึง ชื่อของดินแดน สถานที่ที่แน่นอน หรือบางกรณีหมายถึงประเทศที่มีการใช้เพื่อบรรยายคุณลักษณะของสินค้าทางการเกษตรกรรม โดยมีต้นกำเนิดมาจากประเทศ ดินแดน หรือสถานที่แน่นอน และมีคุณลักษณะเฉพาะ มีชื่อเสียงแพร่หลาย หรือมีคุณสมบัติอื่น ๆ ที่บ่งบอกถึงสถานที่ต้นกำเนิดของสินค้าและ หรือกระบวนการผลิตการเตรียมการเกิดขึ้นในสภาพภูมิประเทศนั้นโดยเฉพาะ

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรืออาหารที่จะใช้ หรือได้รับความคุ้มครองในเรื่องแหล่งกำเนิดของสินค้า (Protection on Designation of Origin: PDO) หรือความคุ้มครองในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Protection on Geographical Indication: PGI) จะต้องมีลักษณะเฉพาะดังนี้

---

[231] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศอิตาลี**, ค้นวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_italy_5_indication.pdf

(1) ชื่อของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และอาหารจะต้องมีการระบุถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(2) การบรรยายคุณลักษณะของอาหาร หรือสินค้าเกษตรกรรมจะรวมถึง วัตถุดิบที่ใช้ส่วนประกอบในสินค้า และ/หรือ คุณลักษณะทางกายภาพของอาหารหรือสินค้าทางการเกษตรนั้น

(3) มีการระบุถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

(4) มีหลักฐานว่าสินค้าเกษตรกรรมนั้นมีต้นกำเนิดมาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น

(5) การบรรยายถึงวิธีการได้มาในสินค้าเกษตรกรรมหรืออาหารนั้น ซึ่งรวมไปถึง กระบวนการผลิตของท้องถิ่นนั้น ข้อมูลการบรรจุสินค้าที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นเพื่อการรักษาและควบคุมคุณภาพของสินค้า

(6) รายละเอียดอื่น ๆ ที่นำไปสู่สภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศ หรือภูมิศาสตร์ของตัวสินค้านั้น

(7) ป้ายสินค้าที่มีรายละเอียดในการระบุถึงแหล่งกำเนิดของสินค้าที่มีลักษณะที่เทียบเท่ากับป้ายสินค้าที่มีใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไป

ข้อยกเว้นของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครอง

(1) ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรือ ผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นชื่อสามัญ ถึงแม้ว่าชื่อดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับสถานที่หรือภูมิภาคอันเป็นแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น หรือเป็นชื่อที่ใช้ทั่วไปในการบรรยายถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือผลิตภัณฑ์อาหารดังกล่าว

(2) ชื่อที่มีลักษณะขัดกับชื่อพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์ ที่อาจทำให้สาธารณะเกิดความสับสนในแหล่งกำเนิดในผลิตภัณฑ์นั้น

(3) ใช้ชื่อเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย ซึ่งการใช้ชื่อนั้นทำให้สาธารณชน สับสนหลงผิดว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าของจริงที่ใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอคือ กลุ่มบุคคล หรือบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ซึ่งกลุ่มบุคคล หมายความถึง สมาคมผู้ผลิตและ/หรือ ผู้แปรรูปที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือผลิตภัณฑ์อาหารเดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องตั้งขึ้นมาตามกฎหมาย ทั้งนี้บุคคลผู้มีผลประโยชน์ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวก็อาจเข้าร่วมกับสมาคมนั้นได้

สิทธิของผู้ทรงสิทธิ เมื่อสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นชื่อสินค้าใดได้รับการจดทะเบียนแล้ว หากปรากฏว่ามีการขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด ๆ สำหรับผลิตภัณฑ์อย่างเดียวกัน เครื่องหมายการค้านั้นจะถูกปฏิเสธการจดทะเบียน ทั้งนี้หากว่าการยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นได้ยื่นภายหลัง วันที่ได้มีการยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดหรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นต่อคณะกรรมการ

คณะกรรมการอาจสั่งยกเลิกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ยื่นคำขอเพิกถอนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ / สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดต่อรัฐ (ประเทศ) ที่ทำหน้าที่จดทะเบียน ซึ่งคำขอเพิกถอนดังกล่าวได้รับการตรวจสอบและส่งไปยังคณะกรรมการแล้ว

(2) เมื่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือผลิตภัณฑ์อาหารไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในการขอรับความคุ้มครองตามเหตุอันสมควร หนังสือแจ้งการเพิกถอนจะได้รับการประกาศลงในเอกสารที่เป็นทางการของกลุ่มประชาคม ยุโรป (Official Journal of the European Union)

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

ชื่ออันเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำดังต่อไปนี้

(1) การใช้ในทางการค้าไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งชื่อที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน อันเป็นการอาศัยชื่อเสียงของชื่อที่ได้รับความคุ้มครองนั้น

(2) การใช้ในทางที่ผิด การลอกเลียนแบบ การเรียกชื่อ ถึงแม้ว่าจะมีการระบุแหล่งกำเนิดที่แท้จริงแล้ว หรือหากได้มีการแปลชื่อที่ได้รับความคุ้มครองนั้น โดยมีข้อความระบุเปรียบเทียบ เช่น “รูปแบบ” “ประเภท” “วิธีการ” “เช่นที่ผลิตใน” “เลียนแบบ” หรือ “คล้าย”

(3) การระบุรายละเอียดที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด ลักษณะ หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ลักษณะการบรรจุหีบห่อภายในและภายนอก เอกสารที่ใช้ในการโฆษณา หรือเอกสารใด ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจดทะเบียน

(4) การกระทำอื่นใดที่ทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น หากชื่อที่ได้รับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดเป็นชื่อสามัญ บุคคลทั่วไปอาจสามารถกระทำการตามข้อ 1) หรือข้อ 2) ได้

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอิตาลีไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิทั้งทางแพ่ง และทางอาญาไว้แต่อย่างใด

5) การเยียวยา และค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กฎหมายของประเทศอิตาลีไม่ได้กำหนดขั้นตอนทางกฎหมายทั้งทางแพ่งและอาญาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นไว้แต่อย่างใด

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของประเทศอิตาลีที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีชื่อเสียงในตลาดโลก เช่น Parma Ham หรือภาษาอิตาลีเรียกว่า Prosciutto di Parma เป็นขาหลังของหมูเฉพาะพันธุ์ที่ได้รับอนุญาตและเลี้ยงในเขตที่กำหนด และการผลิตจะต้องอยู่ในเขตเอมิเลีย-โรมัญญา เมืองปาร์มา ซึ่งเป็น แหล่งผลิตเนยแข็ง Pamesan ด้วย โดยหมูจะเลี้ยงด้วยอาหารสัตว์ที่ได้จากนมเนย แป้งข้าวโพด ขาหมูจะถูกปรุงรส หมักเกลือ และจะผึ่งให้แห้ง (Air Dried) ทำให้น้ำหนักของขาหมูหายไปร้อยละ 30 จากนั้นจะนำแฮมไปทับเพื่อให้เนื้อเนียนขึ้น และให้การหมักบ่มเป็นเวลา 10-12 เดือน โดยหน่วยงานผู้ยื่นจดทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงหมู ผู้ผลิตแฮม และผู้ค้ำแฮม Parma Ham (Consorzio del Proscuitto di Parma) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสินค้ำ Parma Ham ไม่ให้ถูกลอกเลียนแบบ และเพื่อการันตีว่าสินค้ำ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่วางจำหน่ายอยู่ในต่างประเทศเป็นของจริง โดยได้นำ Parma Ham ไปจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในประเทศต่าง ๆ เช่น สหภาพยุโรป อินเดีย จีน ออสเตรเลีย และแอฟริกาใต้ ตัวอย่างผู้ผลิต Parma Ham ของประเทศอิตาลีที่ใช้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับการทำตลาดผ่านการสร้างตราสินค้า เช่น Pelacci Callisto SNC di Pelacci Giuliano, Eli Prosciutti S.P.A., Prosciuttificio Rovagnati SRL และ Tizzano V.P[232] เป็นต้น

ข้อสังเกต

กรณีของการใช้คำว่า “รูปแบบ” “แบบ” “วิธีการ” “ตามที่ผลิตใน” “เลียนแบบ” หรือที่คล้ายกัน นั้น มีระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ข้อ 13 ได้วางหลักเอาไว้ว่าชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนไว้จะได้รับการคุ้มครองจาก[233]

---

[232] สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา, *เรื่องเดิม*, หน้า 84.

[233] EU Regulation No 1151.2012 Article 13(1) of the regulation is worded as follows:

‘Registered names shall be protected against:

(a) any direct or indirect commercial use of a registered name in respect of products not covered by the registration in so far as those products are comparable

(a) การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในเชิงพาณิชย์ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนตราบเท่าที่ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเทียบได้กับผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนภายใต้ชื่อนั้น หรือตราบเท่าที่การใช้ชื่อดังกล่าวเป็นการแสวงหาประโยชน์จากชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครอง

(b) การใช้ในทางที่ผิด การลอกเลียนแบบ หรือการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ แม้ว่าจะมีการระบุแหล่งที่มาที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ หรือหากชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองถูกแปล หรือมีการแสดงออก เช่น "รูปแบบ" "ประเภท" "วิธีการ" "ตามที่ผลิตใน" " เลียนแบบ” หรือคล้ายกัน

(c) สิ่งบ่งชี้ที่เป็นเท็จ หรือทำให้เข้าใจผิดอื่นใดเกี่ยวกับแหล่งที่มา แหล่งกำเนิด ลักษณะ หรือคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ บนบรรจุภัณฑ์ด้านในหรือด้านนอก สื่อโฆษณา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ และการบรรจุผลิตภัณฑ์ในภาชนะที่ต้องขนส่ง และการโน้มน้าวใจที่ผิด ๆ เกี่ยวกับแหล่งที่มาของสิ่งนั้น

(d) การกระทำอื่นใดที่อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดถึงที่แหล่งมาที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์

---

to the products registered under that name or in so far as using the name exploits the reputation of the protected name;

(b) any misuse, imitation or evocation, even if the true origin of the product is indicated or if the protected name is translated or accompanied by an expression such as “style”, “type”, “method”, “as produced in”, “imitation” or similar;

(c) any other false or misleading indication as to the provenance, origin, nature or essential qualities of the product, on the inner or outer packaging, advertising material or documents relating to the product concerned, and the packing of the product in a container liable to convey a false impression as to its origin;

(d) any other practice liable to mislead the consumer as to the true origin of the product.

โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการห้ามมิให้ประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรปใช้คำว่า "รูปแบบ" "ประเภท" "วิธีการ" "ตามที่ผลิตใน" " เลียนแบบ" หรือคล้ายกันกับสินค้าที่มิได้ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง โดยให้ความคุ้มครองครอบคลุมในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อาหาร และสุรา[234] และหากกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกขัดกับระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13 ก็จะทำให้กฎหมายนั้นตกเป็นโมฆะไปโดยปริยาย

ดังนั้น เมื่อสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐอิตาลี ต่างก็เป็นภาคีสมาชิกของประชาคมยุโรปจึงมีพันธะกรณีในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ข้อ 13 (1) ด้วยเช่นกัน ดังที่จะเห็นได้จากกรณีพิพาทในคดี C-490/19 Court of Justice of the European Union: CJEU ซึ่งศาลยุติธรรมสหภาพยุโรปได้ตัดสินการตีความมาตรา 13 วรรคแรก ของระเบียบสหภาพยุโรปหมายเลข 1151/2012 ว่าด้วยแผนคุณภาพสำหรับสินค้าเกษตร และอาหารเกี่ยวกับการละเมิดการกำหนดแหล่งกำเนิดที่ได้รับการคุ้มครอง (PDO) กรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจากข้อพิพาทระหว่าง Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier (Syndicat) และ Société Fromagère du Livradois SAS เกี่ยวกับข้อกล่าวหาการละเมิดโดย "Morbier" ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่ผลิตในแคว้น Jara ในประเทศฝรั่งเศสที่มีลักษณะของเปลือกนอกมีสีน้ำตาล เนื้อในสีครีม ตรงกลางจะมีแถบสีดำยาว รูปทรงกลมแบนขนาดใหญ่ปานกลาง มีรสชาตินุ่ม ได้กลิ่นนมวัวสด ๆ จนได้รับการขนานนามว่า Morbier au Lait Cru.

ในส่วนนี้ Société Fromagère du Livradois ได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อ "Morbier" จนถึงวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2007 หลังจากวันดังกล่าว ชื่อนี้จะถูกแทนที่ด้วยชื่อ "Montboissié du Haut Livradois" แต่อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2013 Syndicat โต้แย้งว่าชีสที่เป็นปัญหามีลักษณะที่มองเห็นได้อย่างเดียวกันกับของ "Morbier" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ชีสมีแถบสีดำตลอดทั้งชิ้น Syndicat จึงกล่าวหา Société Fromagère du Livradois ว่าละเมิด PDO และเป็นการกระทำที่มีลักษณะที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และเป็นอ้างอิงชื่อโดยมิชอบแม้จะเปลี่ยนชื่อแล้วก็ตาม

จากกรณีพิพาทดังกล่าว CJEU ตั้งข้อสังเกตว่า ข้อความของมาตรา 13 วรรคแรก ระบุว่าชื่อที่ลงทะเบียนจะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำต่าง ๆ ตาม มาตรา 13 วรรคแรก ประการแรก มาตรา 13 วรรคแรก (a) ห้ามมิให้ใช้ชื่อที่จดทะเบียนไว้โดยตรง หรือโดยอ้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนในรูปแบบที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันอย่างมากจากมุมมองของการออกเสียง

---

[234] Vicente Zafrilla Díaz-Marta and Anastasiia Kyrylenko, "The Ever-growing Scope of Geographical Indications' Evocation: from Gorgonzola to Morbier," **Journal of Intellectual Property Law & Practice**, 16, 4-5 (April-May 2021): 442–449.

หรือภาพ นอกจากนี้ (b) (c) และ (d) ของมาตรา 13 ห้ามมิให้ดำเนินการประเภทอื่นซึ่งชื่อที่ลงทะเบียนได้รับการคุ้มครองและไม่ได้ใช้ชื่อเองไม่ว่าโดยตรง หรือโดยอ้อมตามบทบัญญัตินี้ ตัวอย่าง เช่น การอ้างอิงของชื่อสินค้าที่จดทะเบียนแล้ว การใช้ถ้อยคำ หรือการกระทำอื่นใดที่อ้างไว้ในผลิตภัณฑ์ และ (d) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รวมถึงการดำเนินการใด ๆ ที่ไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในบทบัญญัติอื่น ๆ ของมาตรา 13 วรรคแรก ดังนั้น CJEU จึงสรุปว่า มาตรา 13 วรรคแรก นั้น ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การห้ามใช้ชื่อที่จดทะเบียนเอาไว้เท่านั้น หากแต่มีขอบเขตที่กว้างกว่านั้น โดย CJEU ได้ชี้แจงว่าการให้ความคุ้มครองตามมาตรา 13 นั้นมีวัตถุประสงค์คุ้มครองครอบคลุมไปถึงการใช้เทคนิคการผลิต หรือการทำซ้ำเพื่อให้ให้คุณลักษณะบางอย่าง หรือมากกว่าที่ระบุไว้ในข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์ที่ครอบคลุมโดยชื่อสินค้าที่จดทะเบียนไว้แล้ว[235]

สรุปได้ว่า มาตรา 13 วรรคแรกของระเบียบสหภาพยุโรปเลขที่ 1151/2012 มิได้เป็นให้การคุ้มครองการแอบอ้างชื่อสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น แต่ห้ามการทำซ้ำในรูปแบบของสินค้าหรือลักษณะที่ปรากฏในผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งการทำซ้ำนั้นมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อว่าผลิตภัณฑ์นั้นที่เป็นสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว อีกทั้ง การคุ้มครองตามมาตรานี้ยังมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินว่าการทำซ้ำดังกล่าวอาจทำให้ประชาชนผู้บริโภคในสหภาพยุโรปสับสนหลงผิดหรือไม่ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อการป้องกันปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภคอีกด้วย

ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองตามมาตรา 13 วรรคแรก นั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบทบรรยายที่ 18 และ29 แห่งระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองการกำหนดแหล่งกำเนิด และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือการได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมสำหรับเกษตรกร และผู้ผลิต สำหรับคุณภาพ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่กำหนด หรือรูปแบบการผลิตและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะที่เชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ จึงทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างมีข้อมูลมากขึ้น และควรให้การคุ้มครองแก่ชื่อที่ได้รับการขึ้นทะเบียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้แน่ใจว่ามีการใช้ชื่อเหล่านี้อย่างเป็นธรรมและเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดถึงแหล่งกำเนิด และคุณภาพของสินค้า ดังนั้นหากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 มาตรา 13 วรรค 1

---

[235] Court of Justice of the European Union, **Judgment in Case C-490/19 Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier v Société Fromagère du Livradois SAS,** Retrieved July 2, 2021 from https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-12/cp200168en.pdf

เช่นกัน กล่าวคือ ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะไม่สามารถใช้คำประกอบกับสินค้าทุกประเภทได้เลย โดยการให้ความคุ้มครองในลักษณะนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไวน์ และไวน์ที่มีกลิ่นหอม ในมาตรา 21 ของระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 787/2019[236] เช่นเดียวกัน

---

[236] EU Regulation No 2019/787 Article 21.

Protection of geographical indications

1. Geographical indications protected under this Regulation may be used by any operator marketing a spirit drink produced in conformity with the corresponding product specification.

2. Geographical indications protected under this Regulation shall be protected against:

(a) any direct or indirect commercial use of a registered name in respect of products not covered by the registration where those products are comparable to the products registered under that name or where using the name exploits the reputation of the protected name, including where those products are used as an ingredient;

(b) any misuse, imitation or evocation, even if the true origin of the products or services is indicated or if the protected name is translated or accompanied by an expression such as ‘style’, ‘type’, ‘method’, ‘as produced in’, ‘imitation’, ‘flavour’, ‘like’ or similar, including when those products are used as an ingredient;

(c) any other false or misleading indication as to the provenance, origin, nature or essential qualities of the product in the description, presentation or labelling of the product liable to convey a false impression as to the origin of the product;

(d) any other practice liable to mislead the consumer as to the true origin of the product.

3. Geographical indications protected under this Regulation shall not become generic in the Union.

4. The protection referred to in paragraph 2 shall also apply with regard to goods entering the customs territory of the Union without being released for free circulation there.

3.4.2 ประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า

ประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าเป็นประเทศที่ให้มุ่งให้ความคุ้มครองปัจเจกชนมากกว่าสิทธิชุมชน จึงมิได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ แต่เป็นการนำกฎหมายเครื่องหมายทางการค้า หรือกฎหมายอื่น ๆ มาใช้ในการให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศดังต่อไปนี้

3.4.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามิได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ แต่ให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย Lanham Act (United States Code, Title 15- Trademarks, as last amended by Public Law No. 105-330, October 1998) และอนุสัญญาระหว่างประเทศ ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (พ.ศ. 2537 มาร์ราเกช) (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (1994, Marrakesh)) ซึ่งกฎหมาย Lanham Act จะกำหนดให้เครื่องหมายการค้าที่เป็น หรือประกอบด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือระบุถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า (Geographic Connotation) เป็นเครื่องหมายที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะอันไม่สามารถรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ได้ซึ่งมีรายละเอียดจะปรากฏอยู่ในกฎหมายเครื่องหมายการค้า[237] ดังนี้[238]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ได้แก่ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม

โดยทั่วไปแล้ว เครื่องหมาย หมายความรวมถึง คำ ชื่อ หรือสัญลักษณ์ หรือสิ่งเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ทั้งนี้ รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ หรือเสียงถือเป็นเครื่องหมายที่อาจขอรับการจดทะเบียนได้

เครื่องหมายการค้า หมายความว่า เครื่องหมายที่บุคคลได้ใช้หรือมีเจตนาโดยสุจริตที่จะใช้ในทางการค้ากับสินค้า เพื่อแสดงหรือระบุถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับเจ้าของเครื่องหมายการค้า

---

[237] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศสหรัฐอเมริกา**, หน้า 3.

[238] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายเครื่องหมายการค้า ประเทศอเมริกา**, หน้า 4, ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=705&dir=ASC&order=name&Itemid=382&limit=6&limitstart=6

เครื่องหมายบริการ หมายความว่า เครื่องหมายที่บุคคลได้ใช้หรือมีเจตนาโดยสุจริตที่จะใช้ในทางการค้ากับบริการ เพื่อแสดงหรือระบุถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างบริการที่ใช้เครื่องหมายบริการนั้นกับเจ้าของเครื่องหมายบริการ

เครื่องหมายรับรอง หมายความว่า เครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองใช้หรือมีเจตนาโดยสุจริตที่จะใช้ เพื่อเป็นการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด วัตถุดิบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น

เครื่องหมายร่วม หมายความว่า เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้โดยสมาชิกในสมาคม หรือองค์กร หรือบริษัทในกลุ่มหรือเครือเดียวกัน

มีการขยายขอบเขตความคุ้มครองสำหรับเครื่องหมายการค้าซึ่งจดทะเบียนในต่างประเทศที่เป็นสมาชิกพิธีสารกรุงมาดริด (Madrid Protocol)

สำหรับทะเบียนหลัก (Principal Register) เครื่องหมายดังต่อไปนี้ เป็นเครื่องหมายที่ไม่อาจขอรับการจดทะเบียนในทะเบียนหลักได้

(1) เครื่องหมายที่ประกอบไปด้วยภาคส่วนที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือที่เป็นการหลอกลวงสาธารณชนทั่วไป

(2) เครื่องหมายที่ประกอบไปด้วยธง ตรา หรือสัญลักษณ์ของสหรัฐอเมริกา มลรัฐต่าง ๆ หรือรัฐต่างประเทศอื่น ๆ

(3) เครื่องหมายที่ประกอบไปด้วยชื่อ รูปถ่าย หรือลายมือชื่อของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ (เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าว) หรือที่ประกอบไปด้วยชื่อ รูปถ่าย หรือลายมือชื่อของประธานาธิบดีที่เสียชีวิตไปแล้ว (เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากคู่สมรสของบุคคลดังกล่าว)

(4) เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนเอาไว้แล้วกับสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐฯ หรือเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายหรือชื่อทางการค้าของบุคคลอื่นที่ยังคงมีการใช้อยู่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดหรือหลอกลวงผู้บริโภคได้

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

สหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมิได้มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชน แต่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่สิทธิปัจเจกชนเช่นเดียวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในสหรัฐอเมริกา และจากการที่สหรัฐอเมริกาเข้าร่วมอนุสัญญากรุงมาดริด มีผลทำให้ผู้ยื่นขอจดทะเบียนคำขอระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาดังกล่าวได้รับความคุ้มครองในสหรัฐอเมริกา

ด้วย หากผู้ยื่นคำขอเลือกที่จะขอรับคำขอความคุ้มครองในสหรัฐอเมริกา ซึ่งอายุการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว คือ 10 ปี นับแต่วันที่เครื่องหมายการค้านั้นเข้าสู่ระบบทะเบียนหลักหรือรอง โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถต่ออายุการคุ้มครองได้อีกคราวละ 10 ปี

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกกำหนดให้อยู่ในส่วนของเครื่องหมายการค้า ดังนั้นโดย หลักการบังคับใช้สิทธิ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงจะถูกนำเข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องหมายการค้า แต่อย่างไรก็ดีตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2545 ก็ยังไม่มีปรากฏเรื่องการบังคับใช้สิทธิที่นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาฟ้องร้องดำเนินคดีกัน[239]

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การใช้เครื่องหมายที่เหมือน หรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้น โดยการขาย เสนอขาย จำหน่าย หรือโฆษณาสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้น ซึ่งน่าจะทำให้เกิดความสับสน หรือเป็นการหลอกลวงสาธารณชน[240]

5) การเยียวยาและค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อปรากฏว่ามีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องยื่นคำฟ้องต่อศาลกลางสหรัฐอเมริกา (Federal Court) และศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องดังกล่าวให้แก่จำเลยซึ่งจะต้องยื่นคำให้การต่อศาลภายในกำหนดเวลา 20-30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำฟ้อง ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งใดคำสั่งหนึ่ง ดังต่อไปนี้ 1) ให้ผู้ละเมิดระงับการกระทำที่ถือเป็นการละเมิดนั้น 2) ให้ส่งมอบ ทำลาย หรือแก้ไขดัดแปลงสินค้าละเมิด หรือ 3) ให้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า นอกจากนี้เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจขอคุ้มครองชั่วคราว โดยร้องขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามไม่ให้ผู้กระทำละเมิดดำเนินการที่ถือเป็นการละเมิดชั่วคราวได้ แต่ทั้งนี้ ศาลจะสั่งให้มีการไต่สวนคำร้องนั้นก่อนโดยรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ตามสำหรับในกรณีที่มีความฉุกเฉิน ศาลอาจมีคำสั่งให้คุ้มครองชั่วคราวโดยไม่ต้องรับฟังความเห็นของคู่กรณีอีกฝ่ายก็ได้[241]

เนื่องจากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา กระทำภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ดังนั้น การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทาง

---

[239] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศสหรัฐอเมริกา**, หน้า 5.

[240] *เรื่องเดียวกัน,* หน้า 9.

[241] *เรื่องเดียวกัน,* หน้า 10.

ภูมิศาสตร์ให้แก่สิทธิชุมชนจึงมิได้มีการบัญญัติไว้ การเยียวยาความเสียหายดังกล่าวจึงเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ปัจเจกชนเท่านั้น

สหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองแก่ผลิตภัณฑ์ในฐานะที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่หลายประเภท โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ทางการตลาดและเป็นที่รู้จักดีในตลาดโลก คือ Napa Valley Wines เป็นไวน์ที่มีชื่อเสียงมากของสหรัฐอเมริกาผลิตจาก Napa Valley มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตไวน์ที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา โดยไวน์ Napa Valley มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีทั่วโลกหลังจากในปี ค.ศ. 1976 เมื่อมีการจัดให้นักชิมไวน์ชื่อดังจากทั่วโลกมาลองปิดตาและชิมไวน์ ซึ่งขณะนั้นไวน์ Napa Valley ยังไม่เป็นที่รู้จัก แต่ในที่สุดนักชิมไวน์ลงความเห็นว่าไวน์ Napa Valley เป็นไวน์ที่ดีที่สุดอันดับที่ 1 จากการทดสอบดังกล่าว หน่วยงานผู้ยื่นขอขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ Napa Valley Vintners' Association (NVV) ซึ่งเป็นสมาคมการค้าที่มีภารกิจในการส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกผู้ผลิตไวน์ในพื้นที่ Napa Valley จำนวน กว่า 420 ราย โดยการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองไวน์ของสหรัฐอเมริกาจากการใช้ชื่อเรียกขานที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งเพื่อสร้างหลักประกันแก่ลูกค้าไวน์ Napa Valley ที่จำหน่ายอยู่ในต่างประเทศที่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นประเทศที่ตลาดไวน์มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น ประเทศไทย อินเดีย และสหภาพยุโรปจะเป็นไวน์จริงที่ผลิตและบรรจุมาจาก Napa Valley มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตัวอย่างผู้ผลิตไวน์ Napa Valley ของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการทำตลาดผ่านการสร้างตราสินค้า เช่น Beringer, Kuleto Estate Winery, Beaulieu Vineyard, The Hess Collection, Pine Ridge Winery, Mondavi, Sterling, Shafer, Opus One และ Robert Mondavi โดยสำหรับตลาดประเทศไทย ไวน์จาก Napa Valley มุ่งจำหน่ายกลุ่มลูกค้าที่อายุตั้งแต่ 25-55 ปี มีฐานะปานกลาง ค่อนข้างสูงขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตเมือง และให้ความสนใจกับสุขภาพและการดื่มตามสมัยนิยม โดย คาดว่าสัดส่วนการขายไวน์แดงและไวน์ขาวจะอยู่มีอัตรา 70 : 30 โดยไวน์แดงที่เป็นที่นิยมของไทยใช้องุ่น พันธุ์ Cabernet Sauvignon, Shiraz, Merlot และ Pinot[242]

6) การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมด้านการค้าเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา

การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมด้านการค้าเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยนั้นได้มีกรณีพิพาทความขัดแย้งทางการค้าและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกรณีข้าวระหว่างประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่สหรัฐอเมริกาได้มีการใช้ชื่อเครื่องหมายการค้าว่า "จัสมาติ" เป็นความจงใจที่ต้องการหลอกลวงให้ผู้บริโภคให้เข้าใจว่าข้าวพันธุ์ดังกล่าวเป็นข้าวหอม

---

[242] สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา, *เรื่องเดิม*, หน้า 82.

มะลิ (Jasmine) ซึ่งประเทศไทยมีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลกว่าข้าวหอมมะลิไทยเป็นข้าวพันธุ์ดีที่สุดในโลก และครองตลาดของสหรัฐอเมริกาได้ถึงร้อยละ 75 ของข้าวที่นำเข้าทั้งหมด จนกลายเป็นปัญหาทางการค้าที่กลายเป็นประเด็นสาธารณะเมื่อปี 2542 คือความขัดแย้งในกรณีที่สหรัฐอเมริกาอนุญาตให้อุตสาหกรรมข้าวภายในประเทศของตน สามารถขายข้าวเมล็ดยาวพันธุ์ใดก็ตามได้ภายใต้ชื่อ “จัสมินไรซ์” ทั้งนี้โดยสหรัฐอ้างว่า “จัสมินไรซ์” เป็นชื่อ “ทั่วไป” (Generic Name) ดังนั้น บริษัทไรซ์เทคของสหรัฐจึงได้จดเครื่องหมายการค้า “จัสมาติ” (JASMATI) แล้วแอบอ้างว่าเป็น “ข้าวหอมมะลิที่ปลูกที่เท็กซัส”

กรณีดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนไทยทุกระดับ ชาวนาไทยประท้วงรัฐบาลสหรัฐในเรื่องดังกล่าว และต่อมารัฐบาลไทยโดยกระทรวงพาณิชย์ได้ยื่นฟ้องต่อกรรมาธิการการค้าของสหรัฐ แต่กรรมาธิการชุดดังกล่าวก็ปฏิเสธที่จะรับคำฟ้องโดยอ้างว่าการกระทำดังกล่าวไม่ผิดกฎหมายของสหรัฐ เมื่อปี 2543 สถานทูตสหรัฐประจำประเทศไทยได้จัดการประชุมทางไกล (VDO Conference) ขึ้นที่กรุงเทพฯ เพื่อหาทางลดข้อขัดแย้ง และความไม่พอใจของประชาชนไทย โดยเจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯแนะนำให้ฝ่ายไทยใช้กฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) เพื่อปกป้องข้าวหอมมะลิของไทย

ต่อมาในปี 2544 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการนำพันธุกรรมข้าวหอมมะลิของไทยไปใช้อย่างไม่เหมาะสม ก็เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสถาบันวิจัยข้าวของสหรัฐที่เดล บัมเปอร์ รัฐอาร์คันซอส์ ร่วมกับสถาบันวิจัยอีก 2 แห่ง คือศูนย์วิจัยและการศึกษาเอฟเวอร์เกลด มหาวิทยาลัยฟลอริดา และศูนย์วิจัยและส่งเสริมพันธุ์ข้าว มหาวิทยาลัยอาร์คันซอส์ ได้เริ่มต้นโครงการปรับปรุงข้าวหอมมะลิเพื่อปลูกในสหรัฐอเมริกา (Stepwise Program for Improvement of Jasmine Rice for the United States) ขึ้นเพื่อปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมมะลิสำหรับปลูกในสหรัฐและแข่งขันกับข้าวไทยโดยตรง นักวิจัยชาวสหรัฐอ้างว่าได้พันธุกรรมข้าวหอมมะลิไปจากสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ แต่กลับไม่ปรากฏการลงนามในสัญญาการเคลื่อนย้ายพันธุกรรม (MTA-Material Transfer Agreement) แต่อย่างใด เป็นการแสดงเจตนาที่จะจดสิทธิบัตรข้าวที่ปรับปรุงจากข้าวหอมมะลิ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ตามกติการะหว่างประเทศ และการวิจัยดังกล่าวอาจเป็นการละเมิดต่อกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ของไทยได้เช่นกันหากพบว่ามีการนำเอาข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยไปใช้ประโยชน์โดยไม่ดำเนินตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

กรณีของข้าวหอมมะลิไทยนั้นได้มีการต่อสู้กับข้าวของสหรัฐอเมริกามานานนับตั้งแต่สหรัฐอเมริกาได้ปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมมะลิของไทยมาตั้งแต่ ปี 2538 และสามารถผลิตข้าวหอมมะลิกลายพันธุ์ได้สำเร็จ แต่ได้รับการทักท้วงโดยรัฐบาลไทยและได้คัดค้านการจดสิทธิบัตรข้าวหอมมะลิกลายพันธุ์ดังกล่าวได้สำเร็จ

ต่อมาในปี 2541 ได้มี บริษัท ไรซ์เทค ในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ทำการจดทะเบียนข้าวสายพันธุ์ที่ปลูกในรัฐเท็กซัสว่า “จัสมาติ” เป็นเครื่องหมายทางการค้า ซึ่งเป็นความจงใจที่ต้องการหลอกลวงให้ผู้บริโภคเข้าใจว่า ข้าวพันธุ์ดังกล่าวเป็น ข้าวหอมมะลิ (Jasmine) หรือ “ข้าวหอมมะลิของไทย” ซึ่งรัฐบาลหาทางออกโดยหันไปจดชื่อเครื่องหมายทางการค้า “Thai Hom Mali Rice” แทน แต่ความพยายามของสหรัฐฯ มิได้หยุดเพียงเท่านั้น ในปี 2549 มหาวิทยาลัยแห่งรัฐหลุยส์เซียน่าได้พัฒนาข้าวหอมพันธุ์ใหม่ขึ้นมาได้สำเร็จเรียกว่า “Jazzman” และอ้างว่ามีคุณภาพใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิไทย

สหรัฐอเมริกาได้มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะพัฒนาพันธุ์ข้าวของสหรัฐฯ ให้มีคุณภาพได้ทัดเทียมกับข้าวหอมมะลิไทยมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ข้าวพันธุ์ Jasmine85, Jasmati, Jazzman, JES และ Jazzman-2 และจะมีข้าวหอมอเมริกันพันธุ์ใหม่ออกมานำเสนอต่อตลาดอีกในอนาคต เพื่อเข้าแย่งชิงสัดส่วนตลาดข้าวหอมมะลิไทย

จากกรณีข้อพิพาทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรโดยมาตรการทางกฎหมายมีการขยายตัวเป็นวงกว้าง ประกอบกับมูลค่าทางเศรษฐกิจที่นับวันจะยิ่งมีมูลค่ามากยิ่งขึ้น โดยจากข้อเท็จจริงดังกล่าว การพยายามแย่งชิงข้าวหอมมะลิอันเป็นข้าวที่มีชื่อเสียงและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้น เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียแก่ประเทศไทยและเกษตรกรในประเทศจากการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อีกทั้ง การกระทำดังกล่าวยังเป็นการทำให้ผู้บริโภคสับสน หรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อันเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม และยังขัดต่อกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกด้วย โดยกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยนั้นมุ่งให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนมิใช่ผู้หนึ่งผู้ใด แต่กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่มีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของปัจเจกชนมากกว่าสิทธิชุมชน ซึ่งหากสหรัฐอเมริกาสามารถจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ย่อมทำให้ประเทศไทยได้รับความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงในฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ โดยในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3.4.2.2 เครือรัฐออสเตรเลีย

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศออสเตรเลียนั้นได้มีการอนุวัติกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศตามข้อตกลงกรุงมาดริด ว่าด้วยการควบคุมสิ่งบ่งชี้ถึงแหล่งกำเนิดของสินค้าที่ผิดหรือเป็นการหลอกลวง พ.ศ. 2434 (Madrid Agreement Concerning the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods 1891) ข้อตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยความคุ้มครองชื่อของแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนชื่อของ

แหล่งกำเนิดระหว่างประเทศ พ.ศ. 2501 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration 1958) ข้อตกลงเรื่องไวน์ของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และออสเตรเลีย (EU / Australian Wine Agreement) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS Agreement)[243]

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลียมิได้ให้ความคุ้มครองโดยระบบกฎหมายเฉพาะ แต่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมาย 3 ฉบับ กล่าวคือ 1) พระราชบัญญัติกิจการทางการค้า พ.ศ. 2517 (Trade Practices Act 1974) กฎหมายนี้กำหนดห้ามการกระทำการก่อให้เกิดความสับสนหลงผิด หรือการ หลอกลวงทางการค้าหรือการพาณิชย์ บทบัญญัติดังกล่าวมีข้อห้ามทางแพ่งที่ให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปในเรื่องความถูกต้องในทางเทคนิคที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่ประชาชนได้ ซึ่งการคุ้มครองยังครอบคลุมไปถึง ข้อกล่าวอ้าง เช่น “Product of Andalusia” ที่ซึ่งมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีแหล่งกำเนิดหรือถูกผลิตขึ้นใน Andalusia นอกจากนี้กฎหมายยังมีบทลงโทษทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการนำเสนอที่ผิดหรือที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งหรือสถานที่ของสินค้า และยังกำหนดแนวทางเฉพาะสำหรับการแสดงถึงประเทศ ของแหล่งที่มา 2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2538 (Trade Marks Act 1995) เครื่องหมายการค้าจะไม่สามารถจดทะเบียนได้หากการใช้เครื่องหมายนั้นขัดต่อกฎหมาย ไม่ว่าเป็นเพราะการใช้นั้นจะก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดหรือเป็นการหลอกลวง หรือขัดต่อบทบัญญัติที่มีในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติกิจการไวน์ และเหล้าบรั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องหมายการค้าอาจถูกคัดค้านการจดทะเบียนหากเครื่องหมายนั้นประกอบไปด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผิด และ 3) พระราชบัญญัติกิจการไวน์ และเหล้าบรั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980) บทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติที่นำเสริมข้อตกลงทางการค้าไวน์ระหว่างประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศในสหภาพยุโรปให้สมบูรณ์ โดยมีกำหนดให้มีความคุ้มครองร่วมกันในสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ที่ได้จดทะเบียนแล้วเกี่ยวกับไวน์ โดยมีหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองดังนี้[244]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” รวมถึงเครื่องหมายการค้า และหมายถึง ประเทศ ดินแดน หรือสถานที่ที่มีแหล่งกำเนิดของไวน์ หรือคำหรือข้อความ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อบรรยายหรือการ

---

[243] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศออสเตรเลีย**, ค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_Australia_5_ indication.pdf

[244] *เรื่องเดียวกัน*.

นำเสนอไวน์ เพื่อแนะนำคุณสมบัติ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของไวน์ว่ามีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศ ดินแดน หรือสถานที่ที่ตั้งตามที่ระบุในคำข้อความ พระราชบัญญัตินี้ห้ามการขาย ส่งออก หรือนำเข้าไวน์ที่มีคำบรรยาย หรือการนำเสนอที่ผิด หรือที่อาจก่อให้เกิดความสับสนหลงผิด รวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

พระราชบัญญัตินี้ห้ามการใช้ชื่อประเทศหรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว แม้ว่าจะเป็นการใช้ที่มีการประดิษฐ์คำมีรูปแบบการออกแบบของคำก็ตาม พระราชบัญญัติห้ามไปถึงการใช้คำอธิบายที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน ประกอบไปด้วย และเป็นคำที่ใช้กับไวน์ โดยที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศ ดินแดน หรือสถานที่ที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการจดทะเบียน ข้อห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลบังคับใช้ แม้ว่าจะไม่เป็นการใช้ที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดก็ตาม

ประเทศออสเตรเลียมุ่งเน้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยให้ความคุ้มครองชื่อโดยระบบการจดทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัติกิจการไวน์ และเหล้า บรั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980) ซึ่งมิได้มีการให้คำนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด และมิได้มีการบัญญัติถึงเงื่อนไขแห่งความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

กฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดสิทธิของผู้ทรงสิทธิในพื้นที่ตามที่ได้ระบุไว้ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (เช่น ไวน์) มีสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นมิให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากพื้นที่นั้นกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ผลิตขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวจริง เจ้าของสิทธิไม่มีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว บุคคลใดที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

เนื่องจากสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิที่ไม่เด็ดขาด บุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดินแดน ที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นก็สามารถใช้สิทธิเช่นว่าได้ ดังนั้น ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจึงไม่มีสิทธิโอนสิทธิของตนให้ผู้อื่นได้ และการอนุญาตให้ใช้สิทธิและการจดแจ้งการอนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่นเดียวกันกับการโอนสิทธิ ผู้ยื่นขอจดทะเบียนสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่มีสิทธิในการอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มคนใดใช้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกฎหมายก็มิได้กำหนดกระบวนการ หรือระเบียบขั้นตอนที่บังคับให้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

พระราชบัญญัติกิจการทางการค้า พ.ศ. 2517 (Trade Practices Act 1974) ห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิด หรือการหลอกลวงในทาง

การค้า หรือทางพาณิชย์ ซึ่งรวมถึงในกรณีที่มีนิติบุคคลใดทำการแสดงถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์นั้นผิด คือแสดงว่าสินค้ามาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่นำเสนอ การกระทำดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติกิจการทางการค้า พ.ศ. 2517 การกระทำดังกล่าวยังเป็นฝ่าฝืนพระราชบัญญัติที่มีการขาย การนำเข้า การส่งออก สินค้าที่มีคำบรรยาย หรือการแสดงออกรวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผิด หรือก่อให้เกิดความสับสนหลงผิด (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980)

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ความรับผิดในการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลียนั้นได้กำหนดให้มีเฉพาะประเภทความรับผิดในทางแพ่งเท่านั้นโดยมิได้มีการกำหนดความรับผิดทางอาญาไว้แต่อย่างใด

5) การเยียวยา และค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ภายใต้พระราชบัญญัติกิจการทางการค้าได้กำหนดมาตรการทางแพ่งในการเยียวยา ซึ่งโจทก์สามารถดำเนินคดีต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดการสับสนหลงผิดหรือเป็นการหลอกลวง ถ้าหากโจทก์พิสูจน์ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของตนมีชื่อเสียงในพื้นที่ที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดขึ้น และภายใต้พระราชบัญญัติกิจการไวน์และเหล้ารั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 โจทก์สามารถดำเนินคดีสำหรับการขายไวน์ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผิด โดยศาลอาจมีคำสั่งได้ดังนี้ 1) คำสั่งคุ้มครองชั่วคราว 2) คำสั่งห้ามมิให้บุคคลกระทำการหนึ่งการใด 3) ผลกำไรที่คำนวณได้ 4) ค่าเสียหาย แต่มิได้มีการบัญญัติถึงมาตรการความคุ้มครองทางอาญาในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไว้แต่อย่างใด[245]

ตัวอย่างการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลีย โดยประเทศออสเตรเลียได้ให้ความคุ้มครองแก่ผลิตภัณฑ์ประเภทไวน์ในฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีชื่อเสียงในตลาดโลก คือ Botrytis Semillon ซึ่งเป็นไวน์ขาวที่มีความแห้งและหวาน ทำจากองุ่นพันธุ์ Semillon ที่ปลูกในภูมิภาคริเวอรินา (Riverina) โดย Semillon นั้นเป็นองุ่นสีทองที่ใช้ในการทำไวน์ขาวที่แห้งและมีรสหวานส่วนใหญ่ในออสเตรเลีย ซึ่งทำให้ไวน์ที่ผลิตจากผลผลิตอันยอดเยี่ยมขององุ่นเหล่านี้กลายเป็นไวน์ขนมหวานสไตล์เมืองโซเทินในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งภูมิภาคริเวอรินาเป็นหนึ่งในพื้นที่ปลูกองุ่นที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในออสเตรเลีย โดยมีอัตราการเติบโต 15% ของการผลิตองุ่นไวน์ทั้งหมดในประเทศออสเตรเลียด้วยการผลิตไวน์กว่าร้อยละ 50

---

[245] *เรื่องเดียวกัน*.

ของภูมิภาคริเวอรินาที่กำลังถูกส่งออกในฐานะผู้ผลิตองุ่นเพื่อผลิตไวน์แบบพิเศษและไวน์ที่มีความสำคัญระดับโลก[246]

3.4.2.3 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่มีการบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ประมวลกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Code) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (พ.ศ. 2537 มาร์ราเกช) (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (1994, Marrakesh)) โดยให้ความคุ้มครองภายใต้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (ห้ามการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่อาจจะทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า)

แม้ว่ากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามีคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กำหนดไว้ด้วย แต่ก็ไม่มีข้อกำหนดใดที่นำมาปรับใช้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ยกเว้นในประเด็นว่าเครื่องหมายการค้าที่อาจจะทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าจะไม่ได้รับการยอมรับให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยมีเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองดังนี้[247]

1) ความหมายและเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ตามกฎที่ 101 (จี) แห่งกฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้านั้น หมายความถึง สิ่งที่ระบุหรือแสดงเกี่ยวกับสินค้าว่ามีแหล่งที่มาหรือมีแหล่งกำเนิดจากท้องถิ่นของประเทศใด ประเทศหนึ่ง ซึ่งคุณภาพ คุณลักษณะ หรือชื่อเสียงของสินค้านั้นมีความสัมพันธ์อย่างสำคัญกับท้องถิ่นนั้น

กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติถึงข้อยกเว้นของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองไว้แต่อย่างใด

2) การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

สิทธิในการขอรับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฟิลิปปินส์นั้นอยู่ในลักษณะกฎหมายเครื่องหมายการค้าจึงมิได้มุ่งเน้นถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน แต่มี

---

[246] Wikipedia, **Semillon**, Retrieved September 17, 2018 from https://en.m.wikipedia.org/wiki/S%C3%A9millon

[247] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สาธารณรัฐฟิลิปปินส์,** ค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_Australia_5_indication.pdf

วัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนในลักษณะของเครื่องหมายการค้า ผู้เป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของตนมาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อขอรับความคุ้มครองได้ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขตามที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายเครื่องหมายการค้า เช่น จะต้องไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนเอาไว้แล้ว โดยเจ้าของสิ่งบ่งชี้นั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน กล่าวคือ มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในประเทศฟิลิปปินส์

ซึ่งในส่วนของข้อยกเว้นสิทธิของผู้ทรงสิทธินั้น กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติไว้ และในกรณีที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าแล้วย่อมได้รับการคุ้มครองเป็นกำหนดระยะเวลา 10 ปี โดยสามารถต่ออายุได้อีกคราวละ 10 ปี[248]

3) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

เนื่องจากการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องได้รับการจดทะเบียนในลักษณะของเครื่องหมายการค้า เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้า หรือเครื่องหมายบริการกับบริการที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในประเทศฟิลิปปินส์ และมีสิทธิห้ามบุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าหรือบริการที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดโดยไม่ได้รับอนุญาต[249]

4) ประเภทของความรับผิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในกรณีที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าแล้ว เจ้าของสิทธิสามารถบังคับใช้สิทธิโดยดำเนินคดีแพ่งต่อผู้กระทำละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียน และศาลอาจมีคำสั่งให้มีการคุ้มครองชั่วคราว และการเรียกค่าเสียหาย เจ้าของสิทธิต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ยอดขายตก ขาดรายได้ค่าสิทธิ ขายไม่ได้ตามเป้าที่วางไว้ หรือยอดขายของผู้กระทำละเมิด

5) การเยียวยาและค่าเสียหายของชุมชนที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ดำเนินคดีแพ่งต่อผู้กระทำละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนโดยการขอคุ้มครองชั่วคราว ขอได้พร้อมหรือหลังการยื่นคำฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งการเรียกค่าเสียหายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงยอดขายสินค้าตก ค่าขาดรายได้ค่าสิทธิ หรือกรณีการขายไม่ได้ตามเป้าที่วางไว้

---

[248] *เรื่องเดียวกัน.*

[249] *เรื่องเดียวกัน.*

และยอดขายของผู้กระทำละเมิดซึ่งนอกจากการเรียกค่างเสียหายทางแพ่งแล้ว ในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้ว โดยยื่นคำฟ้องต่อสำนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจะเป็นผู้ตรวจสอบขั้นต้น และหากพบว่ามีการกระทำความผิด อัยการจะยื่นคำฟ้องต่อศาล (Regional Trial Court) ซึ่งมีโทษปรับ 50,000 ถึง 200,000 เหรียญเปโซหรือจำคุก 2 ถึง 5 ปี[250]

ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายดังกล่าวข้างต้น โดยสินค้าที่เป็นที่รู้จักของตลาดโลกที่นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้ประโยชน์ทางการตลาด และเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เช่น Manila Hemp หรือ ป่านมะนิลา ทำจากเส้นใยที่ได้มาจากใบของพืช Abaca ซึ่งเป็นพืชตระกูลกล้วยพันธุ์มิวซา (Musa) เป็นพืชปลูกและเจริญเติบโตได้ดีในประเทศฟิลิปปินส์ โดยปลูกมากในภาคตะวันออกของเกาะลูซอนและเกาะมินดาเนา[251] โดยขึ้นชื่อในเรื่องความแข็งแรงของเส้นใย ดังนั้นชาวฟิลิปปินส์จึงนำเส้นใยดังกล่าวมาผสมผสานกับภูมิปัญญาของตนเองผลิตเชือกที่ทำจากเส้นใย Abaca ซึ่งเป็นงานหัตถกรรม โดยเชือกที่ทำจากเส้นใย Abaca นั้นมีชื่อเรียกว่าป่านมนิลา และเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศฟิลิปปินส์และนอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเส้นใย Abaca อย่างอื่นอีก เช่น ซองจดหมายมะนิลา กระดาษมะนิลา เป็นต้น[252] ทั้งนี้แม้ว่าป่านมะนิลาจะได้รับความนิยมอย่างมากก็ตาม แต่แหล่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแหล่งกำเนิดเส้นใย Abaca นั้นก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าที่ควร โดยยังมีการนำเข้าเส้นใย Abaca จากประเทศอื่น ๆ เช่น อินเดีย และเอกวาดอร์ ทำให้ผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเส้นใย Abaca ในประเทศฟิลิปปินส์ต้องต่อสู้และแข่งขันกับผู้ส่งออกประเทศอื่น ๆ

นอกจากนี้ ประเทศฟิลิปปินส์ยังได้มีความพยายามในการให้ความคุ้มครอง Manila Mango หรือมะม่วงมะนิลา ซึ่งเป็นผลไม้ของประเทศฟิลิปปินส์ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ซึ่งรัฐบาลของประเทศฟิลิปปินส์ได้ดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงของประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งรวมถึงมะม่วงมะนิลานี้ด้วย และมีการโต้เถียงกันระหว่างฟิลิปปินส์ และเม็กซิโกว่ามะม่วงพันธุ์ดังกล่าวมีต้นกำเนิดจากที่ใด โดยมะม่วงพันธุ์ดังกล่าวได้ถูกปลูกกันอย่างแพร่หลายในรัฐ Veracruz ของเม็กซิโก แต่ฟิลิปปินส์ได้อธิบายว่า ต้นกล้า

---

[250] *เรื่องเดียวกัน.*

[251] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน, **ประเทศฟิลิปปินส์**, ค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2562 จาก http://www.nan.mcu.ac.th

[252] Republic of The Philippines, **Legal Framework for The Protection of Geographical Indications in The Philippines**, pp. 6-7, Retrieved October 10, 2019 from http://www.ipophil.gov.ph

ของต้นมะม่วงมะนิลานี้มีต้นกำเนิดมาจากประเทศฟิลิปปินส์โดยถูกส่งไปยังเม็กซิโกในระหว่างการค้าขายของ Manila-Acapulco Galleon Trade และในปี ค.ศ.2005 กรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฟิลิปปินส์ (IPOPHL) ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในฟิลิปปินส์ได้ประกาศว่าจะคัดค้านการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในมะม่วงมะนิลาของเม็กซิโก โดยให้เหตุผลว่าการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวจะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่ามะม่วงมะนิลาที่มาจากประเทศฟิลิปปินส์นั้นถูกปลูกในประเทศเม็กซิโก ซึ่งการคัดค้านของ กรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฟิลิปปินส์ (IPOPHL) ต่อเม็กซิโกนั้น เป็นผลมาจากมะม่วงมะนิลาเป็นผลไม้ประจำชาติของประเทศฟิลิปปินส์และเป็นผลไม้เศรษฐกิจหลักในการส่งออกของประเทศฟิลิปปินส์นั่นเอง[253]

3.5 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ประเทศไทยได้มีกฎหมายที่สามารถรองรับการอ้างชื่อหรือเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิตสินค้าอยู่หลายฉบับมาก่อนที่จะได้เข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือความตกลงทริปส์ จนกระทั่งภายหลังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ ซึ่งในการศึกษาถึงกฎหมายประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบ่งการศึกษา และพิจารณาออกได้ดังนี้

3.5.1 กฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยในอดีตนั้นยังไม่มีระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui Generic System) เพื่อใช้ในการคุ้มครองแต่อย่างใด ทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตรและกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีเพียงกฎหมายเครื่องหมายการค้าเท่านั้นที่มีความใกล้เคียงมากที่สุด จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในราชกิจานุเบกษา ตอนที่ 108ก ฉบับที่ 120 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2546 โดยมีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2547 ซึ่งนับเป็นกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ โดยมีหลักเกณฑ์การคุ้มครองดังนี้

---

[253] *Ibid.*, pp. 8-9.

1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชีทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เป็นการอนุวัติกฎหมายให้เป็นไปตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ 22 ถึงข้อ 24 ของความตกลงทริปส์

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ว่า หมายถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[254]

เงื่อนไขสำคัญของสิ่งบ่งชี้ที่อาจขึ้นทะเบียนได้รับความคุ้มครองได้ ได้แก่ ชื่อทางภูมิศาสตร์หรือสัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้านั้นมีความเกี่ยวข้องกับแหล่งภูมิศาสตร์ เช่น กรณีของไข่เค็มไชยาที่มีลักษณะเฉพาะที่นักชิมทั้งหลายติดใจ คือ ไข่แดงที่ใหญ่ และแดงสดนั้น เป็นผลมาจากอาหารตามธรรมชาติที่เป็ดกิน และมีอยู่เฉพาะในท้องถิ่นนั้นเท่านั้น ดังนั้น แม้จะนำเป็ดพันธุ์เดียวกันไปเลี้ยงที่จังหวัดอื่น ก็จะไม่ได้ไข่ที่มีลักษณะเดียวกันกับที่ได้จากการเลี้ยงในอำเภอไชยา เช่นนี้ถือได้ว่าคุณภาพของไข่เค็มไชยานั้นมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นนั้นแล้ว[255] โดยไม่ใช่สามัญนาม หรือข้อความที่บรรยายถึงลักษณะของสินค้า และระบุว่าสินค้าเกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งต้องบ่งระบุว่าสินค้ามีคุณภาพ ชื่อเสียง และคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าวให้สอดคล้องกับรายละเอียดของสินค้าที่ขึ้นทะเบียน[256] สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สามารถขึ้นทะเบียนอันได้รับความคุ้มครองจึงต้องอยู่ในกรอบของนิยามความหมายดังกล่าว ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ชื่อ หรือ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะของชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ต้องมีลักษณะเป็นชื่อแหล่งท้องถิ่น หรือ พื้นที่ที่มีเขตครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด หรือ แม้แต่ชื่อของประเทศ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นิยมใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์มากที่สุด เนื่องจากสามารถสื่อความหมายแก่ผู้บริโภค โดยตรงว่าสินค้านั้นมาจากแห่งภูมิศาสตร์ หรือแหล่งกำเนิดใด หรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ การสื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้า ไม่จำเป็นต้องใช้ชื่อของท้องถิ่นเสมอไป แต่อาจจะสื่อด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้บริโภค หรือสิ่งอื่นใดที่เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ จะเป็นชื่อหรือข้อความที่ไม่ใช่ชื่ออย่างเป็นทางการของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น แต่สามารถสื่อความหมายแก่ผู้บริโภคได้รับรู้ได้ว่าชื่อนี้หมายถึงแหล่งภูมิศาสตร์ใด และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องเป็นสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์

---

[254] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[255] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**.

[256] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม,* หน้า 105.

หรือท้องถิ่นนั้นเท่านั้น กฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ชัดเจนเฉพาะสินค้า[257] ไม่ได้หมายความรวมถึงบริการแต่อย่างใด

2) สินค้าต้องมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์

การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ หรือเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ หมายถึง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม รวมถึงภูมิปัญญาของคนในชุมชนนั้นส่งผลให้สินค้าแสดงออกมาในลักษณะพิเศษ

ชื่อเสียง ความมีชื่อเสียงยาวนานเป็นที่รู้จัก และเชื่อถือคุณภาพและมีประวัติศาสตร์เป็นที่ยอมรับ และ

คุณลักษณะเฉพาะ สินค้าที่มีความสัมพันธ์ หรือความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ หรือภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม และภูมิปัญญาชุมชนทำให้สินค้ามีลักษณะพิเศษ หรือคุณสมบัติเฉพาะที่ทำให้สินค้าประเภทเดียวกันมีคุณสมบัติที่ต่างกันได้แต่คุณลักษณะเฉพาะ[258]

นอกจากจะต้องเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองต้องไม่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่ได้บัญญัติให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนสำหรับสินค้าใดต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1) เป็นชื่อสามัญของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น

2) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ[259]

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจขอขึ้นทะเบียนได้รับความคุ้มครองได้มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นชื่อสามัญ

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้นิยามความหมายของ “ชื่อสามัญ” หมายความว่า ชื่อที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นชื่อที่ใช้เรียกขานสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง[260]

---

[257] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, “สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอน กันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

[258] **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การจัดการเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**, ค้นวันที่ 3 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.teacher.ssru.ac.th/pawita_ka/mod/resource/view.php?id=256

[259] มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[260] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกเรียกขานโดยทั่วไปแล้วไม่อาจขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้

2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือนโยบายแห่งรัฐ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จะไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนได้ เช่น รูปสัญลักษณ์ค้อนกับเคียวที่แสดงถึงการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ เนื่องจากถือว่าการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์เป็นปรปักษ์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การนำรูปหินตาหินยายที่เป็นหินในบริเวณทะเลเกาะสมุยซึ่งเป็นหินที่มีลักษณะรูปร่างคล้ายอวัยวะเพศชายและหญิง มาเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้บ่งชี้ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดที่เกาะสมุย รวมถึง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มิอาจนำมาขอขึ้นทะเบียนคุ้มครองได้ คือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อแนวนโยบายของรัฐ เช่น การนำรูปดอกฝิ่นมาใช้กับสินค้าที่มาจากดอยต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ด้วยเหตุที่ดอกฝิ่นเป็นสิ่งทางภูมิศาสตร์ของภาคเหนือที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และขัดต่อแนวนโยบายของรัฐที่ต้องการปราบปรามฝิ่นให้หมดไป[261]

ในกรณีที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และจะได้นำมาขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับความคุ้มครองนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติ ให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศนั้น และมีการใช้สืบเนื่องตลอดมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนในประเทศไทย[262] โดยต้องเข้าเงื่อนไขทั้ง 2 ประการ ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องได้รับความคุ้มครองในต่างประเทศแล้ว กล่าวคือ ต้องมีการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศนั้น ๆ หรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอื่น และจะต้องมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นติดต่อกันตลอดจนถึงวันที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งหากขาดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศก็ไม่สามารถขอขึ้นทะเบียนเพื่อรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยได้

2. การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เข้าเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครอง และไม่ต้องห้ามตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นั้น ก่อนที่จะได้รับความ

---

[261] ธนพจน เอกโยคยะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 48-49.

[262] มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

คุ้มครองต้องดำเนินการจดทะเบียนกับเจ้าหน้าที่เสียก่อน มิได้ได้รับความคุ้มครองโดยอัตโนมัติแต่อย่างใด ซึ่งขั้นตอนการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีดังนี้[263]

1) ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

2) บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

3) กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือเป็นผู้มีสัญชาติของประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรือมีภูมิลำเนาหรือสถานที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยหรือประเทศภาคีดังกล่าว[264]

เงื่อนไขของผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ดังกล่าวนั้น มิได้กำหนดถึงกรณีบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจาก เมื่อบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ได้ทำการย้ายถิ่นที่อยู่แล้วก็ย่อมไม่เข้าเงื่อนไขของการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดิมที่ตนเคยอาศัยอยู่ คือต้องมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น ๆ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีบทบัญญัติใดที่กำหนดถึงการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้โดยเฉพาะ จึงกล่าวได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวยังมิได้มีการบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกรณีบุคคลย้ายถิ่นที่อยู่จากแหล่งภูมิศาสตร์เดิมที่ได้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดิมไปขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในอีกที่หนึ่งไว้อย่างใด เช่น เมื่อบุคคลในชุมชนท้องที่อำเภอไชยาได้มีการขอขึ้นทะเบียนไข่เค็มไชยาเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ และต่อมาเมื่อบุคคลในชุมชนได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่จากอำเภอไชยาไปยังแหล่งภูมิศาสตร์อื่นก็ย่อมไม่สามารถนำชื่อของไข่เค็มไชยาไปขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งภูมิศาสตร์อื่นได้ เป็นต้น แต่หากเป็นกรณีที่บุคคลในชุมชนได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ไป และใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ หากไม่ใช่สินค้าประเภทข้าว ไหม ไวน์ สุรา ซึ่งเป็นสินค้าเฉพาะอย่าง ย่อมทำได้ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

---

[263] มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[264] มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

นอกจากการที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มิได้บัญญัติถึงกรณีบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ และนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากแหล่งเดิมไปใช้ในรูปแบบของคำประกอบไว้ ซึ่งกรณีดังกล่าวยังเป็นเรื่องเกี่ยวพันถึงหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ และในเรื่องของสิทธิชุมชนอีกด้วย แต่ในปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ยังมิได้บัญญัติถึงเรื่องกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจึงได้แก่ ผู้ผลิตสินค้าที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น และผู้ประกอบการค้าที่เกี่ยวกับสินค้านั้น

นอกจากนี้ การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้บัญญัติถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจาก การบัญญัติเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองดังกล่าวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ กล่าวคือ 1) แหล่งทางภูมิศาสตร์ 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีประเด็นปัญหาต้องพิจารณาว่า เมื่อบุคคลย้ายจากถิ่นที่อยู่เดิมที่ตนมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังถิ่นที่อยู่อื่นแต่ได้มีองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เคยใช้ในท้องถิ่นนั้นมาก่อน และเมื่อได้ย้ายไปตัวของภูมิปัญญาดังกล่าวถ้าประกอบด้วยแหล่งทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ย้ายไปแต่ยังคงใช้ภูปัญญาเดิม จะสามารถใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่ได้หรือไม่ หรือ ถ้าหากเป็นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จะทำให้สับสนกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ให้การรับรองคุณภาพ และแหล่งที่มาของสินค้า เนื่องจากกลไกการควบคุมการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ เงื่อนไขประการหนึ่งของการขอรับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยผู้ขอจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์และตัวสินค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะใด ๆ เช่น วิธีการผลิต หรือวัตถุดิบที่ใช้ ฯลฯ ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพเฉพาะของสินค้าจากแหล่งนั้น สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตจึงต้องช่วยกันรักษาคุณภาพ หรือชื่อเสียงนั้นไว้[265] ซึ่งหากไม่มีการรักษามาตรฐานดังกล่าวไว้ก็อาจเป็นเหตุให้ภาครัฐระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ขอขึ้นทะเบียนไว้ได้ ซึ่งจากกลไกการควบคุมการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลหรือชุมชนใดที่ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การขึ้นทะเบียนสินค้าดังกล่าวต้องมีความเกี่ยวพันกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนทางหนึ่งทางใด หากสินค้าที่ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้มีความเกี่ยวพันกับแหล่งภูมิศาสตร์ทางหนึ่งทางใดแล้วก็อาจไม่เข้าหลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงกรณีของบุคคลในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์อันเข้าหลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแหล่งภูมิศาสตร์ที่อาศัยอยู่ได้ และต่อมาได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ไปจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่

---

[265] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 104.

ขอขึ้นทะเบียนไว้ก่อนแล้ว โดยเมื่อมีการย้ายถิ่นที่อยู่แล้วย่อมทำให้ไม่สามารถนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากแหล่งเดิมไปขอขึ้นทะเบียนในแหล่งภูมิศาสตร์อื่นได้ เนื่องจาก ขัดต่อเงื่อนไขความความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ และตัวสินค้า ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพเฉพาะของสินค้าจากแหล่งนั้นตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องเป็นการใช้ภายในชุมชนที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้น หากผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในลักษณะลักษณะของการใช้ประกอบกับข้อความใด ๆ เช่น ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบหรือถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใดที่คล้ายกัน กับสินค้าที่มิใช่สินค้าประเภท ข้าว ไหม ไวน์ สุรา แม้จะไม่ขัดกับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็ตาม แต่การใช้ในลักษณะดังกล่าวยังขาดตัวบทกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองกับสิทธิชุมชนของชุมชนเดิม ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จึงยังไม่ครอบคลุมถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ที่ผลิตขึ้นใหม่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่แต่อย่างใด

3. การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบ[266]

การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิของคนในชุมชนที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนนั้น เมื่อมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าใดแล้ว ผู้ผลิตสินค้านั้นซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าดังกล่าว หรือผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้นมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนกับสินค้าที่ระบุตามเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด[267]

ข้อพึงสังเกตว่า เฉพาะผู้ผลิตสินค้าเท่านั้นที่จำเป็นต้องอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ ส่วนผู้ประกอบการค้าไม่จำเป็นต้องอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์เพราะการจำหน่ายสินค้าสามารถทำได้ทุกแห่ง

สิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น นายทะเบียนมีอำนาจระงับได้ หากผู้ใช้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข เมื่อนายทะเบียนได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ใช้ปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในเวลาที่กำหนดแล้ว และผู้ใช้ไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรภายในเวลาดังกล่าว นายทะเบียนอาจมีคำสั่งเป็นหนังสือให้ระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลนั้นได้ ไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง[268]

ผู้ถูกระงับใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนที่ให้ระงับการใช้ต่อคณะกรรมการได้ ภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลได้ ถ้าไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ แต่ต้องนำคดีไปสู่ศาลภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยมิฉะนั้นจะถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด

---

[266] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**, หน้า 18-21.

[267] มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[268] มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้บัญญัติถึงการกระทำต่อไปนี้ เป็นการกระทำโดยมิชอบ[269]

1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงหรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่า สินค้าที่มิได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า และในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการค้ารายอื่น

ตัวอย่างเช่น กรณีการผลิตไข่เค็มไชยาในพื้นที่อำเภอไชยา โดยบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในอำเภอไชยา และได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง ต่อภายหลังได้มีบุคคล ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ที่จังหวัดราชบุรีได้ผลิตสินค้าไข่เค็มขึ้นโดยใช้กรรมวิธีการผลิตที่คิดค้นขึ้นเอง ใช้วัตถุดิบที่ได้จากจังหวัดราชบุรี และจำหน่ายในจังหวัดราชบุรีโดยระบุว่าสินค้าไข่เค็มดังกล่าวใช้กรรมวิธีการผลิตเดียวกับไข่เค็มของอำเภอไชยาและระบุฉลากว่าไข่เค็มไชยา เป็นต้น ซึ่งกรณีตัวอย่างดังกล่าวนั้นเป็นการทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่า สินค้านั้นได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าในอำเภอไชยา และทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า และในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้นเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการค้ารายอื่นในขณะเดียวกัน

อนึ่ง การกระทำข้างต้นนี้ ที่เป็นการมิชอบนั้น ต้องเป็นการกระทำตั้งแต่วันขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นต้นไป

ขอบเขตความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมาย แบ่งออกได้ดังนี้

1) การคุ้มครองในระดับทั่วไป[270]

การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าใด ๆ ตามมาตรา 27 กฎหมายกำหนดห้ามมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น เพื่อทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อว่าสินค้าของตนที่มาจากแหล่งอื่นเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน หรือการใช้ในลักษณะอื่นใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าและในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการค้ารายอื่น เช่น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่ขอขึ้นทะเบียนไว้ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยเป็นไปตามหลักการคุ้มครองการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ตามที่กำหนดไว้ในความตกลงทริปส์ มาตรา 22.2 และParis Convention มาตรา 10 bis ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตไข่เค็มที่เชียงใหม่จะไม่สามารถใช้คำว่า “ไข่เค็ม

---

[269] มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

[270] มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

ไชยา” กับสินค้าของตนได้ หากทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดคิดว่าไข่เค็มของตนมาจากอำเภอไชยา

2) การคุ้มครองในระดับพิเศษ (สินค้าเฉพาะอย่าง)[271]

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าเฉพาะอย่าง กฎหมายได้เปิดช่องไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ที่ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าที่จะได้รับความคุ้มครองสูงขึ้น หรือที่เรียกกันว่า “สินค้าเฉพาะอย่าง” กล่าวคือ จะเป็นการห้ามใช้คำว่า “ชนิด” หรือ “แบบ” “ประเภท” หรือคำทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่างทุกกรณี แม้จะไม่ได้ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้านั้นก็ตาม โดยข้อกำหนดเรื่องสินค้าเฉพาะอย่างในเวทีระดับประเทศนั้น ได้มีกำหนดไว้ในความตกลงทริปส์ มาตรา 24 อย่างไรก็ดี สินค้าเฉพาะอย่างของประเทศไทยที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงนั้นมีเพียง ข้าวไหม ไวน์ และสุรา เพียง 4 ประเภทเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างกรณีการพิพาทกันทางกฎหมาย และวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่ออนุสัญญาระหว่างประเทศกำหนดให้มีการนำกฎหมายใหม่เข้ามาใช้ในกฎหมายภายในประเทศ เมื่อองค์การการค้าโลก (WTO) ได้ตีพิมพ์มาตรา 22,23 และ 24 ในข้อตกลงด้านทรัพย์สินทางปัญญา หรือข้อตกลงทริปส์คือข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาต้องใช้กฎหมายภายในของสมาชิกในการปกป้องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “แชมเปญ” สหภาพยุโรป (EU) โดยเฉพาะรัฐบาลฝรั่งเศสต้องการให้ผู้ผลิตรายอื่น ๆ หยุดใช้คำว่า “แชมเปญ” สำหรับไวน์ขาวที่มีฟองของพวกเขา พวกเขาอ้างว่า “แชมเปญ” เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงภูมิภาคในประเทศฝรั่งเศสที่มีไวน์บางอย่างที่ทำให้เกิดฟองโดยใช้องุ่นที่ปลูกในภูมิภาคนั้นและใช้วิธีการดั้งเดิมในการแปรรูป พวกเขากล่าวว่าคำนี้เป็นตัวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และไม่สามารถใช้ได้กับผู้ผลิตไวน์รายอื่นที่อยู่นอกพื้นที่เมืองแชมเปญของฝรั่งเศส แม้ว่าผู้ผลิตจะใช้องุ่นและกระบวนการแปรรูปในรูปแบบเดียวกัน ผู้ผลิตไวน์ขาวมีฟองเป็นแบบเฉพาะที่ไม่ได้อยู่ในสหภาพยุโรป และให้เหตุผลว่าควรใช้กฎหมายเครื่องหมายการค้า พวกเขายืนยันว่าภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า “แชมเปญ” เป็นคำทั่วไปสำหรับไวน์ขาวที่มีฟองที่ทำขึ้นในกระบวนการคล้ายกับที่ทำขึ้นในแชมเปญฝรั่งเศส ข้อกำหนดทั่วไปไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา

ลักษณะการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้อาจไม่ใช่การลวงโดยตรง เพราะมีการแสดงแหล่งที่มาของสินค้าเฉพาะอย่างไว้ ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นการใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบ

---

[271] มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

เรื่องนี้เป็นไปตามความตกลงทริปส์เกี่ยวกับความคุ้มครองเพิ่มเติมแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์และสุรา และประเทศไทยได้ออกกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง พ.ศ. 2547 ไว้ ได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงกฎกระทรวงในการคุ้มครองสินค้าการเกษตรประเภทไหมจะเห็นได้ว่าสินค้าประเภทดังกล่าวเกิดขึ้นจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น มิได้เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญากับลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์อันเป็นเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่เนื่องจากไหมเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยหรือพื้นที่ต่าง ๆ ที่ผลิตผลิตภัณฑ์ไหม เช่น ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ เป็นต้น การให้ความคุ้มครองดังกล่าวจึงเกิดขึ้นเพราะสินค้าประเภทไหมเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น จึงควรพิจารณาถึงการแบ่งระดับการคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยควรมีกฎหมายรองรับหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

ข้อสังเกต ภายใต้พันธกรณีของไทยกับองค์การการค้าโลก (WTO) ตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษ (เหมือนที่กฎหมายไทยกำหนดในมาตรา 28) สำหรับสินค้าไวน์และสุรา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตไวน์ในประเทศไทยไม่สามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุราได้ แม้จะเป็นการใช้ที่ไม่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้าก็ตาม เช่น คำว่า Bordeaux ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย ผู้ประกอบการไทยจะไม่สามารถใช้คำว่า Bordeaux ได้เลย แม้จะได้ระบุไว้ชัดเจนแล้วว่าเป็นไวน์ที่ผลิตในไทย หรือการอ้างโดยอ้อม เช่น ผลิตแบบ Bordeaux หรือชนิดเหมือน Bordeaux เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 คณะกรรมการทำงานยกร่างฯ จึงได้ร่างมาตรา 28 เพื่อเปิดช่องในเรื่องการคุ้มครองในระดับพิเศษให้สามารถกำหนดรายการสินค้าอื่น ๆ นอกจากไวน์และสุราซึ่งประเทศไทยมีพันธะผูกพันจะต้องให้ความคุ้มครองอยู่แล้วได้

3.5.2 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นระบบกฎหมายเฉพาะ แต่ทั้งนี้ นอกจากพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยยังได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อมภายใต้ระบบกฎหมายอื่น ๆ อีกด้วย ดังนี้

3.5.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟู บำรุงรักษา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลและชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรไว้ว่า

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และ จารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของ ประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณา ข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญแก่สิทธิของบุคคลและสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด รวมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน

“สิทธิชุมชนท้องถิ่น” ตามรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง “สิทธิร่วม” เหนือทรัพย์สินของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาท้องถิ่น เหตุที่จะต้องมีการรับรองสิทธิชุมชนไว้ เพราะในทางปฏิบัติชุมชนในท้องถิ่นตามจารีตประเพณี และวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม ซึ่งบทบัญญัติที่รับรองสิทธิชุมชนนี้แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ตรงที่บทบัญญัติส่วนอื่นของรัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิ และเสรีภาพขึ้นใหม่ซึ่งเป็นที่ยอมรับในนานา

อารยประเทศ และในสังคมไทยเข้าไปไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันยิ่งขึ้น และแตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นโครงสร้างการปกครองภายในรัฐ[272]

นอกจากนี้ สิทธิชุมชนยังมีความเกี่ยวพันธ์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก เนื่องจาก สิทธิการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความแตกต่างกับสิทธิการใช้เครื่องหมายการค้า กล่าวคือ สิทธิการใช้เครื่องหมายการค้านั้นเป็นสิทธิของปัจเจกชนเป็นการเฉพาะที่ได้ทำการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการที่จะใช้หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ได้ แต่ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิทธิของชุมชนที่อยู่ หรือมีความเกี่ยวพันธ์เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้เพื่อบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิด ที่มา หรือมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างกับสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่น อันเป็นสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ดังนั้น สิทธิชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสิทธิดังกล่าวย่อมหมายความรวมถึงสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้อีกด้วย

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 จะมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่การบัญญัติถึงสิทธิชุมชนนั้นย่อมมีความเกี่ยวโยงถึงสิทธิอันชอบธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีความเกี่ยวโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ไปจนถึงการแก้กฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะทำให้การคุ้มครองสิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งจะเป็นปัจจัยของการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

3.5.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาได้ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งในการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ

มาตรา 271 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

บทบัญญัติมาตรา 271 นี้มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ และการกระทำนั้นต้องไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ดังนั้น หากมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงซึ่งทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อในแหล่งกำเนิดก็เป็น

---

[272] มานิต จุมปา, *เรื่องเดิม*, หน้า 65-66.

ความผิดตามมาตรานี้ ไม่ว่าการหลอกลวงจะทำด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 271 เท่านั้น กล่าวคือ ต้องหลงเชื่อเกี่ยวกับ[273]

1. แหล่งกำเนิด หมายถึง แหล่งผลิตของ เช่น สินค้าที่ผลิตในประเทศเกาหลี หลอกลวงว่าลิตที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

2. สภาพ หมายถึง ธรรมชาติ เช่นสินค้าที่ทำด้วยทองเหลืองกลับหลอกลวงว่าทำด้วยทองคำ เป็นต้น

3. คุณภาพ หมายถึง ประโยชน์ที่จะได้จากของนั้น ๆ เช่น เอาของคุณภาพไม่มีมาหลอกขายว่าเป็นของคุณภาพดี

4. ปริมาณ ได้แก่ จำนวน เช่น ปริมาณน้ำแร่ 18 ลิตร มาหลอกขายว่าเป็นน้ำแร่ปริมาณ 20 ลิตร

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 271 เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหากมีการระบุแหล่งกำเนิดสภาพ คุณภาพ หรือปริมาณของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นการหลอกลวงทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อในแหล่งกำเนิดแห่งหรือแหล่งที่มาของสินค้านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนที่จะนำมาเป็นบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วมาตรา 271 เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นเดียวกับมาตรา 22 (2) (a) ของความตกลงทริปส์ ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกกำหนดวิธีการทางกฎหมายที่จะป้องกันมิให้มีการกำหนดแหล่งที่มาหรือการนำเสนอสินค้าว่า สินค้าดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งนอกเหนือจากแหล่งกำเนิดที่แท้จริงในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยขอบเขตการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว นอกจากเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนของแหล่งกำเนิดแล้วยังคุ้มครองรวมไปถึง สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณของสินค้านั้นด้วยซึ่งอยู่นอกขอบเขตของหลักเกณฑ์ในความตกลงทริปส์

หากมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงซึ่งทำให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิดก็จะเป็นความผิดตามมาตรานี้ แต่มีข้อสังเกตว่าหากผู้ขายมิได้หลอกลวงผู้ซื้อก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้ เช่นผู้ขายระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นมะขามหวานเพชรบูรณ์ ซึ่งปลูกในยะลา เป็นต้น แต่การกระทำนี้อาจเป็นการทำให้ชื่อเสียง หรือกู๊ดวิลล์ของผู้ค้าอีกรายหนึ่งหรือของสินค้านั้นเสียหายได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญามาตรา 271 มิได้มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้มีสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง อีกทั้ง ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 ก็มิได้มีการให้คำนิยามคำว่า

---

[273] หยุด แสงอุทัย, **กฎหมายอาญาภาค 2-3**, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 161-162.

“ผู้ซื้อ” ไว้แต่อย่างใด จึงยังไม่ครอบคลุมถึงผู้บริโภคทุกคนที่ไม่ได้เป็นผู้ที่ซื้อสินค้า ทำให้หากมีการนำมาปรับใช้กับกรณีข้อเท็จจริงก็จะเกิดปัญหาตามมาได้[274]

มาตรา 271 ของประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวก็มิใช่กฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรงแต่อย่างใด

นอกจากนี้ เมื่อกล่าวถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และได้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากแหล่งหนึ่งไปใช้นอกพื้นที่ตั้งของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น เมื่อพิจารณาถึงประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 แล้ว จะเห็นได้ว่า หากมีการนำชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ทำให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จแล้วย่อมเข้าองค์ประกอบความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 บัญญัติไว้ แต่หากภายหลังได้มีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ย่อมเป็นการบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เป็นข้อยกเว้นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 ได้ เนื่องจาก ประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายทั่วไปที่มิได้มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังเช่นพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะแต่อย่างใด

3.5.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องของ “หลักสุจริต” ตามมาตรา 5 และหลักละเมิดตามมาตรา 420 และมาตรา 421

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคน ต้องกระทำโดยสุจริต”

มาตรานี้ถือเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นข้อกำหนดอย่างกว้าง ๆ ให้ผู้มีสิทธิหรือผู้กระทำการชำระหนี้ต้องถือข้อกำหนดในมาตรานี้โดยสุจริต และในการพิจารณาว่าผู้ใช้สิทธิหรือผู้กระทำการชำระหนี้ดังกล่าวได้ทำการโดยสุจริตก็จำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงว่าการกระทำหรือการใช้สิทธิดังกล่าวสุจริตหรือไม่

ในความเกี่ยวข้องทางข้อกฎหมายระหว่างหลักสุจริตกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น อาจพิจารณาถึงกรณีที่ว่าการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้ผลิตขึ้นในพื้นที่แหล่งทางภูมิศาสตร์ของบุคคลผู้ใช้สิทธิโดยมิชอบดังกล่าว อันจะเรียกได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเพราะอาจทำให้

---

[274] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**.

ผู้บริโภคหรือสาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า ตลอดจนอาจทำให้เกิดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมทางการค้าซึ่งเป็นหลักเดียวกันกับที่มีในความตกลงทริปส์

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความบทบัญญัติมาตรา 5 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีความเกี่ยวข้องกันในสาระสำคัญเท่าที่ควร กล่าวคือ มาตรา 5 เป็นเพียงหลักกว้าง ๆ ตามประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น กรณีจึงยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะนี้ได้

ส่วนมาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” และ

มาตรา 421 บัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

มาตรา 420 และมาตรา 421 ดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ การละเมิดสิทธิประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ และก่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เช่น กรณีบุคคลผลิตไข่เค็มขึ้นที่จังหวัดกรุงเทพ และใช้ชื่อไข่เค็มอันเป็นสินค้าที่ตนผลิตว่าไข่เค็มไชยา ซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คืออำเภอไชยาเป็นสิ่งที่แบ่งแยกลักษณะ แหล่งผลิตหรือคุณภาพของสินค้าให้แตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งอื่น กรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการทำละเมิดต่อบุคคล หรือชุมชนที่มีสิทธิใช้ชื่อไชยาซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับไข่เค็มที่ผลิตในอำเภอไชยา อันเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 และมาตรา 421 ดังกล่าว

กรณีการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และมาตรา 421 มาใช้กับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการนำเอาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้โดยมิชอบโดยตรง เนื่องจาก การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อที่ย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของชุมชนที่มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ โดยชุมชนที่ถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายในอันที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่ทั้งนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวก็มิใช่กฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด ทำให้หากมีการใช้บทบัญญัติตามมาตรา 420 และมาตรา 421 ยังไม่มีความครอบคลุม อีกทั้งยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

3.5.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีความสอดคล้องกับความตกลงทริปส์ ข้อ 22 วรรค 2 (a) ซึ่งเป็น

การป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนินทางภูมิศาสตร์ของสินค้า เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกัน แต่การคุ้มครองนี้จะครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่นั้น จำเป็นต้องพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ตามบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

1) บทบัญญัติคำนิยามศัพท์ตามมาตรา 3[275]

มาตรา 3 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มี ดังนี้

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

“ผู้ประกอบกิจการ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้สั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบกิจการโฆษณาด้วย

“ข้อความ” หมายความรวมถึงการกระทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความถึงกระทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระดาษ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้ง หรือแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น

---

[275] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

“สัญญา” หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อ และขายสินค้า หรือให้และรับบริการ

จากคำนิยามศัพท์ดังกล่าว ทำให้ทราบเจตนารมณ์ของบทบัญญัติของมาตรา 22 ดังที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

2) บทบัญญัติตามมาตรา 22[276]

มาตรา 22 บัญญัติว่า การโฆษณาจะต้องไม่ใช้ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม

(3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (1)

จะเห็นได้ว่า บัญญัติมาตรา 22 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การมุ่งเน้นการคุ้มครองไปที่ผู้บริโภคเป็นหลัก ดังนั้น หากเป็นข้อความที่ไม่ทำให้ผู้บริโภคสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า แม้จะเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของผู้ประกอบการรายอื่น ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสังคมการกระทำดังกล่าวจึงไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่เมื่อพิจารณาถึงกรณีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว การกระทำดังกล่าวถือได้

---

[276] มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

ว่าเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

มาตรา 22 (1) “ข้อความโฆษณาที่ต้องห้าม ข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงเกินความจริงถือว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม” ซึ่งจะเห็นได้ว่า จากบทบัญญัติดังกล่าว คือ หากมีการโฆษณาเกินความเป็นจริงและผลของการโฆษณาทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อตามโฆษณานั้น ข้อความหรือโฆษณานั้นอาจเป็นข้อเท็จจริงหรือหลอกลวงอยู่ในตัวเอง แต่ถ้าข้อความนั้นเป็นข้อความที่สามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นจริงได้โดยแท้ ก็ไม่ถือว่าต้องห้ามตามมาตรา 22 (1)

มาตรา 22 (2) ข้อความโฆษณาที่ต้องห้ามตามมาตรานี้ คือ “ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ” ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้ข้อมูลหรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งอื่นใดอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงก็ตาม ถือได้ว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ตามบทบัญญัติในมาตรานี้ข้อความที่โฆษณาอาจจะไม่ถึงขนาดเป็นเท็จจึงให้ผู้โฆษณามีโอกาสพิสูจน์ความเป็นจริงของรายงานทางวิชาการ ผลงานวิจัย สถิติ การรับรองจากสถาบันหรือบุคคลอื่นใดให้ปรากฏแก่คณะกรรมการโฆษณาได้ หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเป็นจริงตามที่กล่าวอ้างให้คณะกรรมการโฆษณาออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ซึ่งเป็นวิธีการที่จะดำเนินการต่อการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมและมีอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณีว่าสมควรจะใช้วิธีการใด การโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือการใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมโดยข้อความนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิน สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าและบริการนั้น สามารถให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถที่นำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ทั้งหมด

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติในมาตราอื่นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ การควบคุมฉลากของสินค้าตามมาตรา 31

3) บทบัญญัติตามมาตรา 31[277]

มาตรา 31 บัญญัติว่า ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

---

[277] มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

(1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

(2) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขาย แล้วแต่กรณี

(ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า แล้วแต่กรณี

(ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่เป็นสินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(3) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วัน เดือน ปีที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้สั่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้ ข้อความตามวรรคหนึ่ง (2) และ (3) ต้องจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติขอบเขตของมาตรา 31 ไว้อย่างกว้าง ๆ โดยกำหนดให้ระบุข้อความที่จำเป็นไว้บนฉลากสินค้า ซึ่งมีคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข และรายละเอียด ตลอดจนเงื่อนไขที่เป็นข้อยกเว้นที่ไม่อยู่ในบังคับเกี่ยวกับฉลากสินค้าที่ปิดอยู่แล้วให้ใช้ข้อความให้ถูกต้อง หากผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการเกี่ยวกับฉลากไม่เป็นไปตามมาตรา 31 คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใช้ฉลากหรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้องได้ตามมาตรา 33

ดังนั้น หากจะนำมาตรา 31 มาใช้คุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็น่าจะใช้ได้ในกรณีของการคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้า เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องระบุข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง และจำเป็นไว้บนฉลากเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า หากสินค้าผลิตจากท้องถิ่นหรือแหล่งภูมิศาสตร์ใด ผู้ประกอบธุรกิจต้องระบุให้ชัดเจนและตรงกับแหล่งผลิตหรือที่มาของสินค้า ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกทางหนึ่งด้วย

4) บทบัญญัติตามมาตรา 40[278]

มาตรา 40 บัญญัติว่า สมาคมใดมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค หรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า และข้อบังคับของสมาคมดังกล่าว ในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการ สมาชิก และวิธีการดำเนินการของสมาคมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง สมาคมนั้นอาจยื่นคำขอให้คณะกรรมการรับรองเพื่อให้สมาคมนั้นมีสิทธิและอำนาจฟ้องตามมาตรา 41 ได้

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การรับรองสมาคมตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 40 เป็นบทบัญญัติที่มีส่วนเทียบเคียงได้กับความตกลงทริปส์มาตรา 22 กล่าวคือ ในมาตรา 40 เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการคุ้มครองผู้บริโภค และต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมในทางการค้าโดยสามารถจัดตั้งสมาคมเพื่อดำเนินการฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของความตกลงทริปส์ ข้อ 22 (2) (a) และ (b) ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคและต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 40 จึงอาจเป็นบทบัญญัติที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้มากกว่าบทบัญญัติอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวจะแบ่งลักษณะของการคุ้มครองออกเป็นสองแนวทาง คือ ประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ และประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบเครื่องหมายการค้า ซึ่งประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ ประเทศอินเดีย ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และประเทศอิตาลี โดยประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่มีการอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้ระบบกฎหมายเฉพาะ ส่วนประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบเครื่องหมายการค้า คือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นสมาชิกของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ แต่มิได้ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ โดยให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่น และใน

---

[278] มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

ส่วนของประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ แต่แม้ว่าจะประเทศไทยจะได้มีการอนุวัติกฎหมายภายในของประเทศในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับความตกลงทริปส์ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ แต่ก็ยังไม่มีความครอบคลุมอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศดังที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้นในปัจจุบันก็ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ในการศึกษาถึงกฎหมาย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ปัจจุบันการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับความสนใจจากนานาอารยะประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือเครื่องหมายที่ใช้เพื่อบ่งบอกแหล่งกำเนิด ที่มา คุณภาพ หรือเอกลักษณ์พิเศษของสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแยกมาตรฐานของสินค้าประเภทเดียวกันของแหล่งภูมิศาสตร์หนึ่งให้แตกต่างไปจากแหล่งผลิตอื่น ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีมูลค่าที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดรายได้แก่ผู้ผลิตรวมไปถึงทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จนนำไปสู่การเติบโตของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศในลักษณะเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษ อันเป็นเอกลักษณ์ต่างไปจากสินค้าจำพวกเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศไปจนถึงการส่งออกสินค้าระหว่างประเทศแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมีความสำคัญต่อชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพราะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นไม่ใช่สิทธิของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะหากแต่เป็นสิทธิชุมชนที่บุคคลผู้อาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกัน กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ รวมไปถึงหลักกฎหมายอื่น ๆ ของไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายสำหรับคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ดีมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายตามแนวคิด และทฤษฎีในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

4.1.1 ทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้น

เมื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าที่สูงขึ้น หากมีการแอบอ้างหรือการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่มีสิทธิ ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดหรือการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่มีกฎหมายรับรองให้กระทำได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิชุมชนอันเป็นหลักการสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จนอาจจะนำไปสู่ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ และเมื่อเหตุผลสำคัญของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกประการหนึ่งก็คือการคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคไม่ให้สับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการป้องกันการหลอกหลอกลวงผู้บริโภค

ดังนั้น หากนำแนวคิดของทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้นที่มีแนวคิดว่า ผู้บริโภคจะล่วงรู้ถึงคุณภาพของสินค้าก็ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ลองใช้หรือทดลองบริโภคสินค้าเสียก่อน ซึ่งหากสินค้าใดที่ผู้บริโภคไม่มีโอกาสทดลองใช้ หรือทดลองบริโภค ผู้บริโภคก็จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ในอดีตของตนเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า และทำให้ประชาชนชนหรือผู้บริโภคสามารถทราบถึงคุณภาพมาตรฐานของสินค้า และทราบถึงแหล่งกำเนิด หรือที่มาที่แท้จริงของสินค้าได้ มาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะช่วงป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงผู้บริโภค ในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

4.1.2 ทฤษฎีผูกขาดทางการค้า

ในเรื่องของการให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคไม่สับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริง และคุณภาพของสินค้า ก็เป็นแนวคิดที่ปรากฏอยู่ในทฤษฎีผูกขาดทางการค้าเช่นกัน แต่การให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้านั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาผลประโยชน์ และกำไรในลักษณะผูกขาดทางการค้าจากสินค้าเมื่อสินค้านั้นเป็นที่นิยมแล้ว ซึ่งมีความแตกต่างกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชน และไม่ควรมีการผูกขาดทางการค้ากับผู้ใดผู้หนึ่งที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนนั้นโดยเฉพาะ ซึ่งหากนำมาพิจารณาในกรณีของการใช้คำประกอบ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็ไม่ควรให้สิทธิในการอ้างอิงคำประกอบเพื่อประโยชน์ทางการค้า และอ้างอิงชื่อเสียงของ

สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิมของผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไป ซึ่งอาจนำมาสู่การผูกขาดทางการค้า และอาจส่งผลกระทบในทางเสียหายต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงได้

เมื่อพิจารณาแนวคิดของทฤษฎีผูกขาดทางการค้าจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการให้ความสำคัญในความคุ้มครองความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกาที่มีวัตถุประสงค์หลักคือ การมุ่งหากำไรจากการขายสินค้าจากมาตรการผูกขาดทางการค้ามากกว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรนำทฤษฎีผูกขาดทางการค้าในส่วนของการผลักดันให้ผู้บริโภคทราบถึงแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเพื่อผูกขาดทางการค้าต่อไปในอนาคตมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนซึ่งเป็นข้อสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และยังอาจทำให้เกิดปัญหาการแข่งขันทางการค้าอันไม่เป็นธรรมตามมาได้

4.2 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ตามกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง

4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความแตกต่างกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น เพราะสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิทธิร่วมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่นอกจากจะให้ความสำคัญแก่สิทธิของบุคคลและสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด สิทธิชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ และมีความเชื่อมโยงกับสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน เพราะสิทธิดังกล่าวย่อมหมายความรวมถึงสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืนตามบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิชุมชนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ดังนั้น หากมีการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสม นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ และธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย

4.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค กรณีที่มีการขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงแล้วนั้นก็จะเข้าลักษณะเป็นการกระทำอันเป็นความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่หากมีการระบุคำประกอบบนฉลากของสินค้าอย่างชัดเจนก็ย่อมไม่เป็นการหลอกลวงอันเป็นความผิดตามความหมายของมาตรา 271 นี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้บริโภคอันเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้วิจัยทำให้พบว่า การใช้ช่องว่างทางกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าของตนเองโดยการระบุคำประกอบจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงเพิ่มลงไปในฉลากผลิตภัณฑ์ก็ทำให้ประชาชนผู้บริโภคบางส่วนเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เช่นกัน

ดังนั้น หากมีปัญหาความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าอันเกิดขึ้นจากการระบุคำประกอบบนฉลากผลิตภัณฑ์กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็ไม่สามารถนำประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 มาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แต่ประการใด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำประกอบบนฉลากผลิตภัณฑ์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะขอเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองจากการใช้สิทธิโดยสุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ที่เป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานในการกำหนดสิทธิของบุคคล ว่าการใช้สิทธิแห่งตน และการใช้สิทธิชำระหนี้ บุคคลจะต้องใช้สิทธิโดยสุจริต ก็เป็นเพียงหลักเกณฑ์กว้าง ๆ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีความเกี่ยวข้องกันในสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำประกอบกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแต่อย่างใด ทำให้หลักสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 ไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อยู่เป็นรูปธรรม

อนึ่ง แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีบทบัญญัติเรื่องละเมิดในมาตรา 420 ที่มีหลักเกณฑ์คุ้มครองผู้ถูกกระทำละเมิด ในกรณีที่ผู้นั้นถูกกระทำอย่างผิดกฎหมายโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้ได้รับความเสียหายชีวิต แก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิ

อย่างหนึ่งอย่างใด ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ตาม แต่เมื่อพิจารณากรณีที่บุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ได้ใช้คำประกอบของแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างผลิตที่ขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เป็นการกระทำที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 เปิดช่องให้กระทำได้ ดังนั้น การใช้คำประกอบกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน จึงไม่ถือว่าเป็นการละเมิดตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

เมื่อพิจารณาการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่าง กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน อันเป็นสิทธิที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เปิดช่องให้กระทำได้ ทำให้การใช้คำประกอบในกรณีดังกล่าวจึงไม่เป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 อีกทั้งยังไม่เป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นตามมาตรา 421 เช่นกัน และหากมีการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน แล้วเกิดความเสียหายต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมาย ก็อาจทำให้เกิดความสับสนในเรื่องของการนำบทกฎหมายมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับกรณีได้ ทำให้หลักเกณฑ์เรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 มาตรา 420 และมาตรา 421 ยังไม่มีความครอบคลุมเพียงพอที่จะนำมาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าใด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนให้มีความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมาย โดยผู้วิจัยจะขอเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ข้อควรพิจารณาในประเด็นต่อมาคือ เมื่อพิเคราะห์ถึงแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 22 (1) ในเรื่องของคุ้มครองผู้บริโภคจากการแสดงข้อความบนสินค้าเป็นเท็จ หรือเกินความจริง และมาตรา 22 (2) ในเรื่องของการแสดงข้อความบนสินค้าที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตามแล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวล้วนเป็นการให้ความ

คุ้มครองผู้บริโภคจากการหลอกลวงโดยการแสดงรายการบนสินค้าอันเป็นเท็จ และการแสดงข้อความบนสินค้าที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเท่านั้น แต่ในส่วนของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่เป็นสิทธิชุมชนไม่มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้หากเป็นการใช้ข้อความที่ไม่ทำให้ผู้บริโภคสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า แม้จะเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนดั้งเดิมก็ย่อมไม่มีความผิดแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 31 (1) ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับฉลากสินค้าเอาไว้โดยกำหนดว่าฉลากต้องใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริง และไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า และมาตรา 31 (2) ข วางหลักเกณฑ์ว่าบนฉลากจะต้องมีการระบุสถานที่ผลิตให้ชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้ เพราะผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ต้องระบุข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง และจำเป็นไว้บนฉลากเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งเป็นการป้องกันการหลอกลวงผู้บริโภคได้เช่นกัน

จากการวิเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีรวมไปถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย จึงทำให้เห็นได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นมาตรการที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ ต่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจาก เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ย่อมต้องมีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครอง บุคคลผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนและบุคคลผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนบทลงโทษของการละเมิดหรือใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยบุคคลที่ไม่มีสิทธิ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการแอบอ้างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้โดยตรงตามมาตรา 25 ประกอบมาตรา 27 แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในมาตรา 28 ที่อนุวัติหลักเกณฑ์ตามความตกลงทริปส์มาตรา 23 มาใช้คุ้มครองในระดับพิเศษกับสินค้าเฉพาะอย่าง เพื่อป้องกันการใช้คำประกอบในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงผู้บริโภค และ พบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวยังไม่มีความครอบคลุมและยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนให้เหมาะสมกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนของไทยอย่างเพียงพอ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

อีกทั้ง ในการหารือเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจาก ไวน์ และสุรา ตามความตกลงทริปส์มาตรา 23 รอบโดฮาภายใต้องค์การการค้าโลกในเรื่องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ยังไม่มีบทสรุปที่ชัดเจน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ หรือการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศให้เหมาะสมกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยต่อไป

4.3 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ตามเหตุผลที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่ากฎหมายที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในปัจจุบันยังไม่มีความครอบคลุม และชัดเจนเพียงพอ ซึ่งทำให้อาจเกิดปัญหาการสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้า รวมไปถึงการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ประเทศไทยได้อนุวัติกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์ โดยเพิ่มความคุ้มครองแก่สินค้าประเภท ข้าว และไหม เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง โดยให้ความคุ้มครองในระดับเดียวกับความตกลงทริปส์ที่ให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษแก่สินค้าประเภท ไวน์ และสุรา ซึ่งห้ามคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท ไวน์ และสุรา ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรม และป้องกันมิให้สาธารณชนสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้า รวมไปถึงความสับสนหลงผิดของคุณภาพที่แท้จริงของสินค้า

ที่อาจเกิดขึ้นจากการอ้างอิงถึงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในรูปแบบของคำประกอบ (Semi-Generic Name) กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบ

เมื่อพิจารณาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 แล้วจะเห็นได้ว่ามีเพียงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียง 4 ชนิดเท่านั้นที่ได้รับการคุ้มครองในระดับพิเศษ ได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่เป็นสิทธิชุมชน ซึ่งสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมเป็นสิทธิของบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นเท่านั้น ซึ่งการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ก็ถือว่าเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการใช้ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิม กล่าวคือ เมื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายต้องมีลักษณะที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์หรือมีชื่อเสียง และสามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ และมีความแตกต่างกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชนิดเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เมื่อมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น แม้ว่าจะแสดงให้ทราบถึงแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้าเอาไว้ ก็ถือว่าเป็นการแยกความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ และเป็นการกระทำที่อาจทำให้ผู้บริโภคนั้นสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มา คุณภาพ ของสินค้า ซึ่งส่งผลเสียหายต่อชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน และทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในด้านการจำหน่ายสินค้า โดยอาจทำให้จำหน่ายสินค้าได้ยากยิ่งขึ้น เพราะความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพสินค้าของผู้บริโภค ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนอย่างชัดเจน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อเกษตรกรรมอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่มีมีสินค้าเกษตรกรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายมากมายหลายชนิด เช่น สัปปะรดศรีราชา กระท้อนห่อบางกร่าง กล้วยหินบันนังสตา มะขามหวานเพชรบูรณ์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรนั้นมีลักษณะที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติอย่างขาดออกจากกันไม่ได้โดยสภาพ กล่าวคือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรนั้นต่างมีคุณภาพ ลักษณะพิเศษ ที่เกิดจากการอาศัย สภาพภูมิประเทศ เช่น ดิน น้ำ ลม แสงแดด และสภาพภูมิอากาศที่มีลักษณะเฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้น จึงจะทำให้เกิดสินค้าที่ได้รับการ

ยอมรับว่ามีคุณภาพที่ดี และมีความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น และความพิเศษของสินค้านี้มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของสินค้าเกษตรที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ของผู้ผลิต และปัจจัยพิเศษทางธรรมชาติแล้ว จะเห็นว่าขั้นตอนในการผลิตสินค้านั้นไม่สามารถแยกองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาในการผลิตออกจากปัจจัยทางธรรมชาติได้เลย กล่าวคือ หากมีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ก็ไม่สามารถทำให้คุณภาพลักษณะพิเศษของสินค้านั้นเหมือนกันกับสินค้าที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ดังนั้น หากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นย่อมทำให้คุณภาพของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

เมื่อวิเคราะห์ถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกับกฎกระทรวงพาณิชย์ กำหนดรายชื่อสินค้าเฉพาะอย่าง และกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 แล้วจะเห็นได้ว่า สินค้าที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษนั้นมีเพียง ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ทำให้การใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรนอกจาก ข้าว และไวน์ ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นนั้นไม่เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของสินค้าเกษตรกรรม และองค์ประกอบที่สำคัญของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรนั้นควรได้รับการคุ้มครองในระดับเดียวกันกับสินค้าเฉพาะอย่างเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรประเภทอื่นนอกจาก ข้าว และไวน์ไว้แต่อย่างใด

กรณีปัญหาของสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ได้มีนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมาย และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการ โดยแบ่งเป็นผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวไว้แตกต่างกันออกไป ดังนี้

> กาแฟเป็นสินค้าที่ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศว่าเป็นกาแฟที่มีคุณภาพดีระดับโลก เช่น กาแฟดอยช้าง และมีผลเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ

ไทย หากสินค้าชนิดอื่นที่มีผลเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศดังเช่น ข้าว ไหม ก็ควรได้รับความคุ้มครองในลักษณะพิเศษเช่นกัน[279]

ข้าว ไหม เป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ดังนั้น การคุ้มครองข้าว ไหม ให้เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระดับพิเศษนั้นดีอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นสินค้าชนิดอื่นนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าความสำคัญยังไม่ชัดเจนดังเช่น ข้าว ไหม ซึ่งเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์สำคัญ และสร้างรายได้จากการส่งออกอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย สินค้าชนิดอื่นยังไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ และความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจเทียบเท่า ดังนั้น การคุ้มครองสินค้าชนิดพิเศษเฉพาะข้าว ไหม ไวน์ สุรา จึงเป็นการสมควรแล้ว[280]

ควรมีการขยายความคุ้มครองระดับพิเศษสำหรับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นนอกจาก ข้าว ไหม ไวน์ สุรา เช่นกัน เพราะเป็นการป้องกันการสับสนหลงผิดของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง เพราะหากมีการผลิตสินค้าชนิดอื่นนอกจาก ข้าว ไหม ไวน์ สุรา แล้วระบุชนิด กรรมวิธีการผลิต สูตรการผลิต ประเภท ของแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็อาจจะทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดได้[281]

ในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นนอกจากสินค้าประเภท ข้าว ไหม ไวน์ สุรา หากต้องการให้มีการคุ้มครองพิเศษในระดับเดียวกับกับสินค้า 4 ประเภท กล่าวคือ ห้ามใช้คำว่า ชนิด ประเภท วิธีผลิต สูตร ต่อท้ายจากชื่อสินค้า ซึ่งในทางปฏิบัติกรณีที่มีการใช้คำว่า ชนิด ประเภท วิธีผลิต สูตร กับสินค้าต่าง ๆ นั้นสามารถทำได้ง่ายมาก ซึ่งหากต้องการคุ้มครองสินค้าชนิดอื่นนอกจาก ข้าว ไหม ไวน์ สุรา ก็ควรมีการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเข้าไปด้วย

---

[279] ปัจฉิมา ธนสันติ, อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, 10 ตุลาคม 2561, การสัมภาษณ์.

[280] ปฏิพัทธ์ ปานสุนทร, นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, 2 ตุลาคม 2561, การสัมภาษณ์.

[281] วรวงศ์ อัจฉราวงศ์ชัย, ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง, 1 พฤศจิกายน 2561, การสัมภาษณ์.

เพื่อควบคู่กับกับการยกระดับความคุ้มครองสินค้าให้มีความสอดคล้องกัน ซึ่งหากมีการยกระดับความคุ้มครองแล้วแต่ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายรองรับก็จะทำให้เกิดปัญหาในการให้ความคุ้มครองได้ ซึ่งในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น หากต้องการให้มีการยกระดับความคุ้มครองในสินค้าชนิดอื่นก็ควรพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายหรือมีกระบวนการเพื่อให้เกิดความชัดเจนกับผู้ผลิต และผู้ประกอบการที่จะใช้สิทธิได้อย่างเป็นรูปธรรม[282]

การนำเอาเมล็ดพันธุ์พืชแม้ว่าจะเป็นชนิดเดียวกันกับที่ใช้เพาะปลูกในชุมชนเดิม ไปปลูกที่แหล่งอื่นนั้นไม่มีทางทำให้รสชาติสินค้าที่ปลูกดีเหมือนสินค้าที่ปลูกในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมเนื่องจากสภาพดิน คุณภาพของน้ำ และสภาพภูมิอากาศ ของชุมชนแต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัว จึงทำให้สินค้าที่ปลูกมีรสชาติดีและมีความเป็นเอกลักษณ์ ดังนั้น การที่จะใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ปลูกในแหล่งภูมิศาสตร์อื่นนั้นไม่สามารถทำได้ เพราะอาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดในคุณภาพของสินค้าและทำให้ชื่อเสียงของสินค้าเสียหายได้[283]

หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และคนที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นผลิตสินค้าชนิดเดียวกันขึ้นมา ไม่ว่าจะใช้วัตถุดิบที่หาได้ในแหล่งที่ได้ย้ายไปหรือจะสั่งวัตถุดิบจากชุมชนเดิมไปผลิตสินค้าขึ้นโดยใช้ชื่อเดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมนั้นไม่สามารถทำได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วย แม้ว่าคน ๆ นั้นจะมีความรู้ในการผลิตสินค้าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากชุมชนเดิม แต่เนื่องจากการผลิตนั้นไม่ได้ผลิตในชุมชนเดิม ดังนั้น ก็ไม่สามารถนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ได้ เพราะเป็นการผิด

---

[282] จิตติมา ศรีถาพร, ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, 17 ตุลาคม 2561, การสัมภาษณ์.

[283] มงคลวิทย์ ธนัตแก่นจันทร์, ประธานกลุ่มส้มโอเพื่อการส่งออก เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอนครชัยศรีและเป็นผู้ผลักดันให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มโอนครชัยศรี, 2 มิถุนายน 2561, การสัมภาษณ์.

วัตถุประสงค์ของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องการให้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้[284]

แม้จะมองในเรื่องของการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัวของคนที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไป หรือจะมองในเรื่องของการช่วยกันอนุรักษ์เครื่องจักสานก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นธรรมกับผู้ผลิตเครื่องจักสานในชุมชน เนื่องจากสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิของคนในชุมชนเท่านั้น หากผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปผลิตสินค้าขึ้นใหม่โดยใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดียวกันก็จะทำให้สิทธิตรงนี้ของผู้ผลิตสินค้าในชุมชนนี้ได้รับความเสียหายได้ แม้ว่าจะใช้ชื่อต่อท้ายว่า “วิธีการทำ” “แบบ” “ชนิด” เดียวกันกับคนในชุมชนก็อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนได้ เพราะหากย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้วก็ควรใช้ชื่อใหม่กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในที่อยู่ที่ย้ายไป[285]

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาประกอบกับแนวคิดของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่า มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่นั้นเห็นว่าควรมีแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ไปยังผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นพ้องต้องกันกับแนวความคิดดังกล่าว เนื่องจากสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยส่วนมากเป็นสินค้าเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้น อีกทั้ง เมื่อพิจารณาสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในระดับบนานาชาติ จะเห็นได้ว่า นอกจากข้าวแล้วยังมี กาแฟ ทุเรียน ฯลฯ ที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคในต่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งหากมีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมกับประเภทของสินค้าทั้งภายในประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ก็จะทำให้ลดปัญหาที่อาจเกิดจากความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ส่วนความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านที่เห็นว่า นอกจากข้าว และไหมแล้ว สินค้าชนิดอื่นยังไม่มีความเป็นเอกลักษณ์เพียงพอในการให้ความคุ้มครองสินค้านั้นระดับพิเศษ ผู้วิจัยไม่เห็นด้วย

---

[284] จินตนา พุ่มอรุณ, ประธานกลุ่มครกหินอ่างศิลา ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครกหินอ่างศิลา, 14 กรกฎาคม 2561, การสัมภาษณ์.

[285] ปราณี มูลผลา, ประธานกรรมการศูนย์จักสานชุมชนย่อยที่ 1 ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เครื่องจักรสานพนัสนิคม, 26 กรกฎาคม 2561, การสัมภาษณ์.

เพราะสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชน ย่อมทำให้สินค้ามีลักษณะพิเศษ และมีคุณภาพที่ดีแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับเดียวกับสินค้าเฉพาะอย่าง

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน ในกรณีที่บุคคลที่เคยผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งทางภูมิศาสตร์หนึ่งแต่ต้องการย้ายถิ่นที่อยู่ไป และต้องการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ หากเป็นผลิตภัณฑ์อื่นที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างแล้วก็ย่อมทำได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโดยถูกต้องตามกฎหมายในปัจจุบันแล้วจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากมายหลายประเภท แต่หากพิจารณาประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทยนั้นแบบออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และ 2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความเหมาะสมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแต่ละประเภทในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ และการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ดังนี้

4.3.1.1 วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยได้อนุวัติกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศให้สอดคล้องกับความตกลงทริปส์ โดยหลักเกณฑ์ของความคุ้มครองตามความตกลงทริปส์มาตรา 22 (1) ได้ให้ความหมายรวมถึงสิ่งบ่งชี้ที่ได้บ่งชี้ว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิก หรือในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นในดินแดนแห่งนั้น ซึ่งคุณภาพ ชื่อเสียงหรือลักษณะอื่นใดของสินค้านั้นมีส่วนสำคัญอันมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลง ทริปส์ จะเห็นได้ว่า ความตกลงทริปส์นั้นได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติแต่ได้รับการคุ้มครองเพราะความมีชื่อเสียงของสินค้านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์นั้น ไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขว่าความเชื่อมโยงกับแหล่งทาง

ภูมิศาสตร์ต้องมาจากองค์ประกอบที่สำคัญของสินค้าเพียงเท่านั้น ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์มาตรา 22 (1) จึงขาดความชัดเจนในการใช้ดุลพินิจตัดสินว่าสิ่งใดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จากการที่ไทยได้อนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับความตกลงทริปส์มาตรา 22 (1) ทำให้การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้น นอกจากจะให้ความคุ้มครองกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าเกษตรที่มีปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์แล้ว ไทยยังให้ความคุ้มครองกับสินค้าที่มีชื่อเสียงตามแหล่งทางภูมิศาสตร์ แต่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เช่น ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ ร่มบ่อสร้าง เป็นต้น ทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยขาดความชัดเจนเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ และแม้ว่าไทยจะเพิ่ม ข้าว และไหม เป็นสินค้าเฉพาะอย่างที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษเช่นเดียวกับไวน์ และสุรา ที่เป็นสินค้าที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษตามความตกลงทริปส์มาตรา 23 ที่ห้ามเลียนแบบด้วยการแปลหรือโดยวิธีการใช้ถ้อยคำในทำนอง “แบบ” , “ชนิด” , “ประเภท” , “เลียนแบบ” , “กรรมวิธี” , “เหมือนกับที่ผลิตใน... , “เหมือน” หรือ “คล้าย” กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองไว้แล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ และลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ แต่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อื่นที่เป็นสินค้าเกษตรกรรมนอกจาก ข้าว และไวน์นั้น กลับไม่ได้รับความคุ้มครองในระดับเดียวกันกับสินค้าเฉพาะอย่าง ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนอย่างชัดเจน ดังนั้น หากมีกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยทางธรรมชาติ (นอกจาก ข้าว และไวน์) แล้วคนที่ย้ายไปนั้นต้องการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ตนผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นที่ได้ย้ายไป ก็สามารถทำได้ เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้แต่อย่างใด แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิมได้ อีกทั้ง ยังอาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดถึงคุณภาพ และแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าอีกด้วย

ในกรณีของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยทางธรรมชาตินั้น เช่น เครื่องจักสานพนัสนิคม ที่ปัจจุบันผู้ผลิตไม่ได้ใช้ไม้ไผ่ที่ปลูกในอำเภอพนัสนิคมแล้ว กล่าวคือ ผู้ผลิตสามารถใช้ไม้ไผ่จากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นในการผลิตได้ หากแต่ใช้เพียงองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตสินค้าเท่านั้น แต่การใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เครื่องจักสานที่ผลิตขึ้นใหม่ ย่อมเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ใน

ลักษณะที่เป็นประโยชน์เฉพาะตนเอง และเมื่อเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นการมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน มิใช่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือปัจเจกชนโดยเฉพาะ ดังนั้น แม้ว่าผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นจะให้วัตถุดิบที่มีคุณภาพเดียวกัน และใช้องค์ความรู้อย่างเดียวกันที่ได้รับการถ่ายทอดจากชุมชนเดิมในการผลิตสินค้าก็ตาม แต่การใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงอย่างปฏิเสธไม่ได้

โดยหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ ต่างก็ไม่มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองไปในแนวทางเดียวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษตามมาตรา 23 แห่งความตกลงทริปส์ ที่ให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปถึงการห้ามเลียนแบบด้วยการแปลหรือใช้ถ้อยคำในทำนอง “แบบ” “ชนิด” “ประเภท” “ทำมาจาก” “เหมือน” หรือ “คล้าย” หรือถ้อยคำอื่นในทำนองเดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองไว้แล้ว อีกทั้งกลุ่มประเทศนี้ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงลิสบอน โดยให้เหตุผลว่าความตกลงกรุงลิสบอนนั้นไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ประเทศเหล่านี้สามารถนำเครื่องหมายการค้ามาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายแหล่งกำเนิดของสินค้า โดยการที่ประเทศเหล่านี้ได้ดำเนินการอนุวัติกฎหมายระหว่างประเทศคนละฉบับกับกลุ่มประเทศที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui Generis Law) กฎหมายภายในประเทศของประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้ามีความแตกต่างกับกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเฉพาะนั่นเอง ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้เป็นกลุ่มประเทศที่ไม่ต้องการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับเฉพาะตามความตกลงทริปส์มาตรา 23 ด้วยเช่นกัน

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า โดยมิได้มีการบัญญัติถึงนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด แต่ได้ให้นิยามความหมายของเครื่องหมายการค้าว่าหมายความถึง เครื่องหมายที่บุคคลได้ใช้หรือมีเจตนาโดยสุจริตที่จะใช้ในทางการค้ากับสินค้า เพื่อแสดงหรือระบุถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับเจ้าของเครื่องหมายการค้า จึงอาจกล่าวได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสินค้าที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ของชุมชนกับแหล่งทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด ก็สามารถได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเครื่องหมายการค้าคือเครื่องหมายที่บุคคลได้ใช้ หรือมีเจตนาโดยสุจริตที่จะใช้ในทางการค้ากับสินค้า เพื่อแสดงหรือระบุถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับเจ้าของเครื่องหมาย

การค้า และเพื่อให้สาธารณชนไม่สับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้า แต่มีความแตกต่างกันในส่วนของการจำหน่ายจ่ายสิทธิ หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งกรณีดังกล่าวความตกลงกรุงมาดริดไม่ได้กำหนดไว้แต่อย่างใด แต่ตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกานั้น เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในสหรัฐอเมริกา

การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกานั้น เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบเครื่องหมายการค้า โดยมุ่งให้ความคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าในลักษณะของปัจเจกชน และเป็นประเทศที่ประชากรจากทวีปยุโรปได้อพยพมาอาศัย หรือที่เรียกว่า “กลุ่มประเทศโลกใหม่” เช่นเดียวกันกับ ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ การอพยพดังกล่าวผู้อพยพได้นำกรรมวิธีในการผลิตสินค้าจากแหล่งภูมิศาสตร์ดั้งเดิมมาผลิตสินค้าและใช้ชื่อสินค้าเดียวกันกับถิ่นที่อยู่เดิมเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก โดยผู้ผลิตในประเทศโลกใหม่จะอาศัยหลักเกณฑ์ในประเทศว่าเป็นการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์โดยสุจริตและมีการใช้อย่างต่อเนื่อง และยาวนานจนกระทั่งสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวกลายเป็นชื่อสามัญหรือชื่อกึ่งสามัญของสินค้าประเภทนั้น ๆ ทำให้ผู้ผลิตสินค้าทุกรายสามารถใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวกับสินค้านั้นได้โดยเห็นว่าชื่อทางภูมิศาสตร์ไม่มีลักษณะของความเป็นเจ้าของ อีกทั้งกลุ่มประเทศโลกใหม่ไม่มีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากเท่าใดนัก จึงไม่เห็นด้วยในการออกกฎหมายใหม่มาเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ ประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะคล้ายกันกับเครื่องหมายการค้าอยู่แล้วจึงน่าจะรวมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้อยู่ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ โดยถือว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีสถานะเทียบเท่าเครื่องหมายการค้าอันหนึ่ง[286] ด้วยเหตุนี้ทำให้กลุ่มประเทศโลกใหม่ไม่ประสงค์ที่จะให้มีการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างสิทธิชุมชน

เมื่อพิจารณาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าแล้วนั้น สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีการบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ให้ความคุ้มครองภายใต้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล่วจะเห็นว่า ทั้งเยอรมนี และฟิลิปปินส์ ต่างก็เป็นภาคีสมาชิกของความตกลงทริปส์ ซึ่งมีพันธะกรณีที่ต้องปฏิบัติตามความตกลงทริปส์มาตรา 22 ที่ป้องกันมิให้นำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในลักษณะที่จะทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด และมาตรา 23 ที่ห้ามมิให้ผู้อื่นอ้างอิงชื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น โดยหลักเกณฑ์ของความตกลงทริปส์ นั้นให้

---

[286] ธนพจน เอกโยคยะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 111-112.

ความสำคัญในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันการสับสนหลงผิดในชื่อเสียง และแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า จากการใช้ว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันกับสินค้าประเภท ไวน์ และสุรา ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง

แต่อย่างไรก็ตามประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นหนึ่งในภาคีสมาชิกของความตกลงทริปส์ กลับให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน โดยผู้เป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของตนมาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ โดยฟิลิปปินส์เน้นให้ความคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนมากกว่าสิทธิชุมชน ฟิลิปปินส์จึงไม่ได้มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองการคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นแต่อย่างใด ดังนั้น หากมีปัญหาการใช้คำประกอบกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นในฟิลิปปินส์ ก็จะไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาได้แต่อย่างใด

โดยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของฟิลิปปินส์มีความแตกต่างกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของประเทศเยอรมนี ที่ให้ความคุ้มครองตามความมีอยู่จริงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงมีการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้คุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นกับสินค้าที่ไม่มีความความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์บางประเภทอีกด้วย โดยหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของกฎหมายเฉพาะของเยอรมนีนั้นมีความคล้ายคลึงกันกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทเช่นเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าการออกกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะเฉพาะของเยอรมนี และไทยต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชนเหมือนกัน ซึ่งแตกต่างกับวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของฟิลิปปินส์

เมื่อพิจารณาถึงคุณค่าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิชุมชน ทั้งในแง่มุมของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละชุมชนโดยที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นผ่านกระบวนการผลิตที่ใช้องค์ความรู้เฉพาะที่มีแต่ในชุมชนนั้น จนสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้า จนทำให้สินค้านั้นมีชื่อเสียงที่ยึดโยงเข้ากับแหล่งทางภูมิศาสตร์โดยเป็นที่รู้กันอยู่โดยทั่วไป ไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์กรใดมารับรองคุณภาพของสินค้านั้น ดังเช่นกรณีของเครื่องหมายการค้า หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อชุมชนนั้นมีภูมิปัญญาที่ใช้ในการผลิตสินค้าเชื่อม สร้างรายได้ ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา ชุมชนนั้นก็ควรมีสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกัน ซึ่งแตกต่างกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบ

เครื่องหมายการค้า เพราะเครื่องหมายการค้ามุ่งคุ้มครองปัจเจกชน หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียวในการใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้า ดังนั้น ในการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในกลุ่มของประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของปัจเจกชน หรือกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า จึงไม่สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทย กรณีที่มีการใช้คำประกอบในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้

ในส่วนของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยกฎหมายเครื่องหมายการค้านั้น มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยเยอรมนีนั้นได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าเช่นเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา โดยเยอรมนีให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าแห่งประเทศเยอรมนี ลงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2537 (Markengesetz) ฉบับแก้ไขล่าสุดวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 (German Trademark Act of October 25, 1994 (Markengesetz), last amended on May 5, 2004) โดยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนีจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจดทะเบียนหรือการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ แต่จะได้รับความคุ้มครองตามการมีอยู่จริงของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ แม้เยอรมนีจะได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเยอรมนีนั้นได้รับความคุ้มครองตามความเป็นจริงโดยไม่ต้องมีการขอจดทะเบียนรับความคุ้มครอง แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางการค้าในกรณี 1) การใช้สำหรับสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากสถานที่เขตพื้นที่ หรือประเทศที่ระบุถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากการใช้เช่นว่านั้นนำมาซึ่งความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ 2) หากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษ หรือคุณภาพเฉพาะตัว ของสินค้าหรือบริการ แต่สินค้าหรือบริการที่ใช้สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะ หรือคุณภาพเช่นว่านั้น และ 3) นำความมีชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้กับสินค้าหรือบริการที่มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ แต่การใช้ดังกล่าวเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม หรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ดังกล่าวโดยปราศจากเหตุอันจะอ้างตามกฎหมายมิอาจกระทำได้ ถือเป็นการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในด้านสิทธิชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมิได้มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชน แต่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่สิทธิปัจเจกชนเช่นเดียวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ

อีกทั้ง การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนียังแตกต่างกับออสเตรเลียอย่างมาก เนื่องจากความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลียมิได้ให้ความคุ้มครองโดยระบบกฎหมายเฉพาะ แต่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมาย 3 ฉบับ กล่าวคือ 1) พระราชบัญญัติกิจการทางการค้า พ.ศ. 2517 (Trade Practices Act 1974) 2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2538 (Trade Marks Act 1995) 3) พระราชบัญญัติกิจการไวน์ และเหล้าบรั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980) โดยประเทศออสเตรเลียมุ่งเน้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยให้ความคุ้มครองชื่อโดยระบบการจดทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัติกิจการไวน์ และเหล้า บรั่นดีออสเตรเลีย พ.ศ. 2523 (Australian Wine and Brandy Corporation Act 1980) ซึ่งมิได้มีการให้คำนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่อย่างใด และมิได้มีการบัญญัติถึงเงื่อนไขแห่งความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของออสเตรเลียจึงมีความแตกต่างกับเยอรมนีแม้ว่าจะคุ้มครองโดยระบบเครื่องหมายการค้าเหมือนกัน

ดังนั้น เมื่อพิจารณาประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นของไทย ทำให้เห็นว่า หลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองยังขาดความชัดเจน ดังนั้น การกำหนดสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ปัญหาโดยแบ่งตามประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ คือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติที่มีอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนนั้น ๆ ในการผลิตสินค้าโดยที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตภัณฑ์การเกษตร เช่น ส้มโอนครชัยศรี ทุเรียนนนท์ กาแฟดอยช้าง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยของสภาพภูมิอากาศ ลักษณะของดิน น้ำ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้นประกอบกับองค์ความรู้เฉพาะที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีคุณภาพที่ดี และมีลักษณะที่แตกต่างกับผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ปลูกจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนกับสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่ทำให้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตจากแหล่งอื่น ตามนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง

ภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และตามความตกลงทริปส์ตามกรณีของข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ที่ได้รับความคุ้มครองในฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น เมื่อพิจารณาถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่แล้ว ย่อมไม่สามารถนำไปใช้นอกเขตพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ซึ่งเป็นแหล่งภูมิศาสตร์ได้โดยสภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน เพราะข้าวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองเฉพาะอย่าง เพราะหากมีการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปปลูกในพื้นที่อื่นแล้วใช้คำประกอบกับข้าวที่ปลูกขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ เช่น ข้าวชนิดเดียวกันกับข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ นอกจากเป็นการทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดที่มา คุณภาพและมาตรฐานของของสินค้าแล้ว ย่อมทำให้การเชื่อมโยงระหว่างวิธีการปลูกข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแยกขาดออกจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน

เมื่อเทียบเคียงการให้ความคุ้มครองข้าวซึ่งเป็นสินค้าเฉพาะอย่าง ทำให้ข้าวเป็นสินค้าที่ได้รับการคุ้มครองในระดับพิเศษ จะเห็นได้ว่าไทยยังมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทสินค้าการเกษตรที่มีความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตสินค้า ในด้านของการประกอบอาชีพ และการดำรงชีพ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศอีกหลายชนิด หากแต่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรชนิดอื่นนอกจากข้าว ยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมกับประเภทของสินค้า

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นได้ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมุ่งเน้นไปที่สินค้าเกษตรมากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ เนื่องจาก สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่มีปริมาณและคุณภาพสูง และยังเป็นสินค้าหลักที่สร้างรายได้ให้แก่คนในประเทศ ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทางการเกษตรเป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าการเกษตรของประเทศอินเดียที่ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเกษตร เช่น ชาดาร์จีลิ่ง (Darjeeling Tea) ก็ต้องครบองค์ประกอบทั้งสองประการ คือ องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นและลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นไปตามนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้า หมายถึงสิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าว่าเป็นสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิดหรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียงหรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้น ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย

เมื่อพิจารณาแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียจะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง ต้องเป็นสิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าว่าเป็นสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิดหรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียงหรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้น ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย ซึ่งเป็นแนวทางที่คล้ายคลึงกับเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ตามความตกลงกรุงลิสบอน ที่หมายความถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น ที่แสดงได้ว่า สินค้ามีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งกำเนิดนั้น ๆ และสินค้านั้นมีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่เกิดโดยธรรมชาติ และมนุษย์ ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียนั้น เน้นให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเกษตรกรรมเช่นเดียวกันกับประเทศไทย โดยอินเดียมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตรที่มีชื่อเสียงอยู่มากมาย เช่นเดียวกันกับไทย แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศอินเดียก็มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ว่าสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภท ว่าสามารถนำไปใช้ในกรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ได้หรือไม่อย่างไร เช่นเดียวกันกับกรณีของประเทศไทยที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทที่ได้รับความคุ้มครองโดยไม่จำต้องเชื่อมโยงกับทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบหรือคำในลักษณะคล้ายกัน ก็ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้สิทธิดังกล่าว กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนไว้แต่อย่างใด

ส่วนการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสนั้น ได้ให้ความคุ้มครองสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์เฉพาะ และมีคุณสมบัติ หรือชื่อเสียงที่ได้มาจากสถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดนั้น โดยส่วนมากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะประกอบไปด้วยชื่อของสถานที่มีแหล่งกำเนิดของสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม ที่มีคุณสมบัติมาจากสถานที่ ๆ มีการเพาะปลูก และได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยเฉพาะของท้องถิ่น เช่น สภาพอากาศ และดิน โดยฝรั่งเศสได้นำเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ตามความตกลงกรุงลิสบอนมาใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชนิดพิเศษที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งมีอยู่เฉพาะตัวและขาดเสียมิได้อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการผลิตขึ้น โดยสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของฝรั่งเศสนั้นกำหนดว่า สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองต้องมีคุณภาพ คุณสมบัติ หรือ

ลักษณะเฉพาะของสินค้าอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงปัจจัยทางธรรมชาติ และมนุษย์ด้วย

เมื่อพิจารณาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของฝรั่งเศสจะเห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ แตกต่างกับที่คุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมไปถึงสินค้าที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ กล่าวคือ หากสินค้านั้นมีชื่อเสียงก็สามารถได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งหากไทยให้วางหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแนวทางเดียวกับฝรั่งเศส ก็จะทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในไทย จะมีเฉพาะสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติเท่านั้น แต่หากเมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการผลักดันให้มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย จะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นตัวเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่ทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีมูลค่าที่สูงกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น อันส่งผลดีต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้า และผู้ประกอบการค้า อีกทั้ง ยังส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจโดยรวมของไทย ดังนั้น ไทยจึงให้ความคุ้มครองกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติด้วยเช่นกัน

อีกทั้ง ฝรั่งเศส และไทยต่างก็อนุวัติกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์ และในการเจรจารอบโดฮาในเรื่องการขยายความคุ้มครองไปยังสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นนอกจากไวน์ และสุรา ฝรั่งเศส และไทยต่างก็มีแนวทางร่วมกันที่เห็นว่า การขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นจะช่วยสร้างผลกระทบในเชิงบวกแก่ประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ แต่ทั้งฝรั่งเศส และไทยก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่ระหว่างประเทศอยู่ของคนในชุมชน สำหรับสินค้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างไว้แต่อย่างใด

การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบในระหว่างประเทศนั้น ได้มีกรณีข้อพิพาทกันระหว่างฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาที่เคยมีกรณีพิพาทในการใช้ชื่อเรียกทางภูมิศาสตร์ของฝรั่งเศสกับแชมเปญ (Champagne) ในกรณีที่ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกามีข้อพิพาทเกี่ยวกับแชมเปญ กล่าวคือ การย้ายถิ่นที่อยู่ของบุคคลที่อาศัยในแหล่งภูมิศาสตร์ และนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในแหล่งอื่นนั้น ซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญาในการผลิตแชมเปญของชาวฝรั่งเศสมาใช้ อีกทั้งผู้ผลิตไวน์ในสหรัฐอเมริกายังใช้คำว่าแชมเปญบนฉลากผลิตภัณฑ์ไวน์ของตน รวมถึงการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์ไวน์ที่ผลิตขึ้นใหม่ ทั้งที่

แท้จริงแล้วผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไม่ได้มีแหล่งผลิตมาจากประเทศฝรั่งเศสแต่อย่างใด ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายกับอุตสาหกรรมไวน์ และเศรษฐกิจของฝรั่งเศสอย่างมาก

จากกรณีพิพาทในเวทีขององค์การการค้าโลก (WTO) ดังกล่าวระหว่างฝรั่งเศสกับสหรัฐอเมริกา ทำให้สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกาเปิดการเจรจาทางการค้าเกี่ยวกับไวน์ (Comite Interprofessionnel du Vin de Champagne: CIVC) ซึ่งในที่สุดสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปก็บรรลุข้อตกลงในการผ่อนคลายข้อจำกัดทางการค้าเกี่ยวกับไวน์ โดยสหรัฐอเมริกาตกลงว่าจะไม่ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันที่เป็นคำกึ่งสามัญ (Semi generic name) ประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในประเทศของตน โดยเฉพาะสินค้าไวน์นั้น สหรัฐอเมริกาตกลงว่าจะไม่ใช้คำว่าแชมเปญบนฉลากของผลิตภัณฑ์ไวน์ที่ผลิตในประเทศอีกต่อไป เว้นแต่ผู้ผลิตจะใช้ชื่อเหล่านั้นอยู่แล้ว

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาต่อสาธารณชน หรือผู้บริโภคที่อาจเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งผลิตที่แท้จริงของสินค้า และอาจเกิดความสับสนในเรื่องคุณภาพมาตรฐานของสินค้าที่ถูกผลิตนอกแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงได้ ดังนั้น กลุ่มประเทศโลกเก่า เช่น สหภาพยุโรป อินเดีย ฯลฯ จึงให้ความสำคัญต่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงได้ร่วมมือกันเรียกร้องให้มีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจาก ไวน์ และสุรา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะเฉกเช่นเดียวกันกับกลุ่มประเทศโลกเก่า ไทยจึงตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมไปถึงปัญหาทางเศรษฐกิจในระดับประเทศของไทยได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ไทยให้ความร่วมมือในการเรียกร้องให้มีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์กับกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะให้คุ้มครองไปยังสินค้าประเภทอื่นที่เป็นสินค้าเศรษฐกิจหลักในระดับประเทศของไทยด้วยเช่นกัน

ในส่วนของการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนผู้บริโภค จำนวน 10 คน โดยยกตัวอย่างของไข่เค็มที่มีการผลิตที่จังหวัดนนทบุรีแต่ระบุบนฉลากว่าเป็นไข่เค็มสูตรไชยา และกรณีของหมูย่างเมืองตรังที่ระบุว่าเตาย่างอยู่ในภาคกลาง เกี่ยวกับกรณีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์

ธานี หรือคนในจังหวัดตรัง แล้วผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นผลิตไข่เค็ม หรือหมูย่าง ในแหล่งทางภูมิศาสตร์แห่งใหม่ที่ย้ายไปโดยใช้กรรมวิธีการผลิตเดียวกันกับชุมชนผู้ผลิตสินค้าดั้งเดิม และบุคคลนั้นระบุบนฉลากของสินค้าในทำนองว่า เป็นไข่เค็มที่ผลิตโดยบุคคลที่ย้ายมาจากอำเภอไชยา หรือเป็นหมูย่างเมืองตรังที่ผลิตโดยบุคคลที่ย้ายมาจากจังหวัดตรัง พบว่าผู้บริโภคจำนวน 3 ใน 10 คน ที่อ่านฉลากสินค้าไม่ละเอียดจะมีความสับสนในเรื่องแหล่งผลิตสินค้าที่แท้จริง และผู้บริโภคจำนวน 7 ใน 10 คน มีความสับสนเกี่ยวกับคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เพราะมีความไม่แน่ใจว่าสินค้าที่ระบุว่าผลิตโดยบุคคลที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วนั้น จะมีคุณภาพดีดังเช่นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมหรือไม่

นอกจากประเด็นการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนผู้บริโภคกลุ่มเดียวกันถึงความเข้าใจในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น รสชาติคล้ายคลึง หรือรสชาติใกล้เคียงกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง โดยมีการระบุแหล่งผลิตที่แท้จริงไว้บนฉลากของผลิตภัณฑ์ พบว่าผู้บริโภคที่อ่านฉลากของสินค้าอย่างละเอียดจะไม่สับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้า ส่วนในประเด็นของความสับสนในเรื่องรสชาติ คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้านั้น พบว่ามีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนถึง 7 ใน 10 คน เกิดความสับสนในเรื่องคุณภาพ และมาตรฐานที่แท้จริงของสินค้าโดยไม่ทราบถึงลักษณะ และรสชาติของสินค้าว่าจะคล้ายคลึง หรือใกล้เคียงกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงหรือไม่ เพราะไม่เคยบริโภคสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงมาก่อน และมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 3 ใน 10 คนที่เคยบริโภคสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงให้ความเห็นว่า ไม่สับสนหลงผิดคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้า เพราะหากบริโภคแล้วพบว่าคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าไม่ดีเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าที่ผลิตในชุมชนดั้งเดิมก็จะตัดสินใจไม่บริโภคอีกต่อไป[287]

เมื่อพิจารณาถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 10 คน ทำให้เห็นถึงประเด็นปัญหาสำคัญในเรื่องความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค จากการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบในทางเสียหายอย่าง

---

[287] บทสัมภาษณ์ประชาชนผู้บริโภคจำนวน 10 คน ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน สัมภาษณ์เมื่อ 26 กรกฎาคม 2564

มากต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเนื่องมาจากความสับสนของผู้บริโภคในแง่ของคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากความไม่มั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้บริโภคข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และผู้ที่ย้ายไปนั้นต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตนโดนการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไป เช่น การนำเมล็ดพันธุ์มะนาวเพชรบุรี ซึ่งหมายถึงมะนาวพันธุ์มะนาวแป้น พันธุ์มะนาวไข่ พันธุ์มะนาวหนัง มีลักษณะผิวเปลือกบาง มีกลีบ 8-12 กลีบ เนื้อสีเหลืองอ่อน รสเปรี้ยว กลิ่นหอมมะนาว ที่มีแหล่งเพาะปลูกอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี[288] ไปปลูกที่จังหวัดสกลนคร ที่มีสภาพูมิอากาศ สภาพดิน สภาพน้ำแตกต่างกันกับจังหวัดเพชรบุรี อาจทำให้มะนาวที่เพาะปลูกนั้นมีลักษณะเปลือก กลีบ สีเนื้อ รสชาติ และกลิ่นที่ไม่เหมือนกันกับมะนาวที่เพาะปลูกในจังหวัดเพชรบุรีได้ ดังนั้นหากมีกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนที่เป็นผู้ผลิตมะนาวเพชรบุรีไปยังจังหวัดอื่น ๆ ที่มีปัจจัยทางธรรมชาติแตกต่างกับจังหวัดเพชรบุรี และได้มีการเพาะปลูกมะนาวโดยใช้เมล็ดพันธุ์เดียวกันกับที่เคยเพาะปลูกในจังหวัดเพชรบุรี และมีการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์มะนาวที่ปลูกขึ้นที่จังหวัดสกลนคร ตัวอย่างเช่น บุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้น ปลูกมะนาวโดยใช้ชื่อว่ามะนาวสกลนครและมีการใช้คำว่า “มะนาวชนิดเดียวกันกับมะนาวเพชรบุรี” “มะนาวประเภทเดียวกันกับมะนาวเพชรบุรี” “มะนาวแบบเดียวกันกับมะนาวเพชรบุรี” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์มะนาวที่ปลูกขึ้นใหม่ เช่น “ใช้เมล็ดพันธุ์มะนาวเพชรบุรีในการเพาะปลูก” ซึ่งแม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จะให้สิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีดังกล่าวเอาไว้ก็ตาม แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในกรณีนี้ ก็อาจทำให้ประชาชนผู้บริโภคสับสนถึงแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของมะนาวเพชรบุรีได้

สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยประเภทผ้าไหม หรือผ้าฝ้ายนั้น มีทั้งสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เช่นกัน กล่าวคือ การใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าต้องเป็นวัตถุดิบที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างเช่น ผ้าหม้อ

---

[288] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **มะนาวเพชรบุรี**, ค้นวันที่ 20 มกราคม 2564 จาก http://203.209.117.202/images/781/51100055_s.pdf

ห้อมแพร่ ที่เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดแพร่ ที่มีขอบเขตพื้นที่การผลิตครอบคลุมจังหวัดแพร่ทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ อำเภอสอง อำเภอร้อยกวาง อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย อำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น โดยวัตถุดิบที่นำมาผลิตผ้าหม้อห้อมแพร่ คือ ส่วนของใบและต้นของต้นห้อมที่เจริญเติบโตในจังหวัดแพร่เท่านั้น เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ และสภาพภูมิประเทศของจังหวัดแพร่ ที่มีดินที่อุ้มน้ำได้ดี มีแร่ธาตุสูง และมีแสงแดดปานกลาง จึงเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นห้อม จนนำมาสู่การนำมาใช้ในกระบวนการย้อมผ้าหม้อห้อมแพร่[289] ซึ่งหากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนที่ผลิตผ้าหม้อห้อมแพร่ในจังหวัดแพร่ไปยังจังหวัดอื่น แล้วผู้ที่ย้ายไปได้ผลิตผ้าหม้อห้อมโดยใช้ห้อมที่ไม่ได้เกิดขึ้นในเขตจังหวัดแพร่ และใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าหม้อห้อม เช่น วิธีการย้อมแบบเดียวกันกับผ้าหม้อห้อมแพร่ ย่อมทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ผลิตผ้าหม้อห้อมแพร่ในจังหวัดแพร่ เนื่องจากอาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิด ถึงแหล่งที่มา และคุณภาพหรือมาตรฐานของสินค้าเช่นเดียวกันกับสินค้าเกษตรกรรม

เมื่อพิจารณาในด้านของกฎหมายที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแต่อย่างใด โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์นั้นควรได้รับความคุ้มครองในระดับเดียวกันกับสินค้าเฉพาะอย่างที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงซึ่งได้แก่ ข้าวไหม ไวน์ สุรา ด้วยเช่นเดียวกัน เพราะหากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครองในระดับเดียวกันกับสินค้าเฉพาะอย่าง ก็จะทำให้บุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไม่สามารถใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ได้ ส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ตรงตามเจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นการลดความสับสนในแหล่งผลิตและคุณภาพและราคาของสินค้า และเป็นการคุ้มครองสิทธิชุมชนของผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อีกด้วย

ดังนั้น เมื่อปัจจุบันกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่มีการกำหนดสิทธิในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน หากมีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับปัจจัยทางธรรมชาติให้มีความเหมาะสม

---

[289] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ผ้าหม้อห้อมแพร่**, ค้นวันที่ 20 มกราคม 2564 จาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/63100137.html

โดยกำหนดการแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เกิดความชัดเจน และกำหนดสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนให้จะทำให้การคุ้มครองสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น และยังเป็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอันเป็นสินค้าเศรษฐกิจหลักของคนในประเทศได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์

ความตกลงทริปส์นั้นได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยหมายความรวมไปถึง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงจากการใช้เพียงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า แต่ขั้นตอนการผลิตไม่ได้มีความเชื่อมโยง และไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์ในการผลิตสินค้า ทำให้ประเทศภาคีสมาชิกที่อนุวัติมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์อนุวัติกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศแตกต่างกันออกไป โดยบางประเทศก็ให้ความคุ้มครองสินค้าของตนโดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ แม้ว่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นสามารถหาได้จากทุกแหล่งทางภูมิศาสตร์ เช่น นาฬิกาสวิส ที่ผลิตขึ้นในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ โดยนาฬิกาสวิสนั้นได้รับการยอมรับถึงคุณภาพและความแม่นยำ ทำให้นาฬิกาเป็นอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดของสวิสเซอร์แลนด์ โดยการส่งออกนาฬิกาสวิสมีมูลค่าถึง 15.8 พันล้านดอลลาร์ต่อปี และในปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้ออกกฎหมายกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ที่จะติดเครื่องหมายคำว่า “Swiss Made” จะต้องมีคุณสมบัติบางอย่างสำหรับสินค้าอุตสาหกรรม ต้นทุนการผลิต 60% และขั้นตอนการผลิตที่สำคัญ ต้องทำในประเทศ ดังนั้นนาฬิกาที่จะถือว่าผลิตในสวิส อุปกรณ์เกี่ยวกับการทำงานของนาฬิกา และการประกอบตัวเรือนนาฬิกาจะต้องทำในประเทศสวิสเซอร์แลนด์เท่านั้น

กรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์นั้น มีกรณีของ Solingen ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท มีด และกรรไกร ที่มีขั้นตอนการผลิตในเมือง Solingen เป็นเมืองศูนย์กลางของอุตสาหกรรมการผลิตมีด กรรไกร ของประเทศเยอรมนียาวนานกว่ามาแปดศตวรรษ โดยที่ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของ Solingen ส่วนใหญ่เป็นดาบ และมีดสั้น ส่วนผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันมีตั้งแต่มีด และมีดทำครัวกรรไกรและใบมีดโกนไปจนถึงมีด และใบมีดอุตสาหกรรมมีด และกรรไกรที่ผลิตใน Solingen ได้รับการยอมรับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงเป็น

พิเศษ เพราะผลิตจากวัตถุดิบคุณภาพสูง และขั้นตอนการผลิตที่ผลิตโดยผู้มีทักษะ มีคุณภาพ และมีฝีมือที่ยอดเยี่ยม ทำให้ผลิตภัณฑ์ของ Solingen มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับทั่วโลก[290]

แม้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนีจะเป็นการคุ้มครองภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า และการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนีไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจดทะเบียนหรือการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนีจะได้รับความคุ้มครองตามการมีอยู่จริงของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์นั้น บุคคลหรือชุมชนจึงไม่ต้องยื่นขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีจึงไม่มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษ ตามมาตรา 23 แห่งความตกลงทริปส์ ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่สินค้าเฉพาะอย่างโดยรวมไปถึงการห้ามเลียนแบบด้วยการแปลหรือใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองไว้แล้ว แต่เมื่อเยอรมนีมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพของสินค้า ทำให้สินค้านั้นเป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั่วโลกเช่น ผลิตภัณฑ์ Solingen ดังนั้น จึงมีการออกพระราชกฤษฎีกาคุ้มครองชื่อ Solingen (Solingen Decree) ออกมาใช้คุ้มครองผลิตภัณฑ์ Solingen ควบคู่ไปกับกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นการห้ามใช้วลีว่า "ออกแบบใน Solingen" หรือถ้อยคำในทำนองเดียวกัน สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ผลิตใน Solingen[291] แม้ว่า Solingen จะเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติก็ตาม

โดยการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในผลิตภัณฑ์ Solingen ของเยอรมนีสามารถเทียบเคียงได้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสวิสเซอร์แลนด์ ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui generis) แต่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์หากแต่เป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับระหว่างประเทศ และมีชื่อเสียงในระดับโลก เช่น นาฬิกาสวิส เป็นต้น โดยสวิสเซอร์แลนด์ได้ให้ความคุ้มครองนาฬิกาสวิสครอบคลุมแหล่งทางภูมิศาสตร์ทุกพื้นที่ในประเทศ ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเยอรมนี และสวิสเซอร์แลนด์ต่างก็เป็นการอนุวัติกฎหมายที่ให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศภายใต้มาตรฐานขั้นต่ำของความตกลง ทริปส์ด้วยเช่นเดียวกัน

---

[290] **Protection of Brand Solingen**, p. 2, Retrieved February 1 2 , 2021 from https://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_ds_vrs_08/wipo_ds_vrs_08_www_102737.pdf

[291] *Ibid.*, p. 3.

อีกทั้ง เมื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ของบางประเภทนั้นมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจอย่างมาก ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ โดยกำหนดสิทธิในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกป้องคุ้มครองสิทธิชุมชน และคุณค่าในเชิงพาณิชย์ และเมื่อพิจารณาจากการให้ความคุ้มครองนาฬิกาสวิสจะเห็นได้ว่า เป็นการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ในการให้ความคุ้มครองสินค้าครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของสวิสเซอร์แลนด์ โดยไม่ได้ระบุเจาะจงว่าต้องใช้วัตถุดิบจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ใดเป็นการเฉพาะ แต่นาฬิกาสวิสก็ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของสวิสเซอร์แลนด์ เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการตลาดในระดับโลกสูงเฉกเช่นเดียวกันกับกรณี ไหมไทย ที่ผู้ผลิตสินค้าได้ใช้องค์ความรู้ และภูมิปัญญาในการออกแบบลวดลายของผ้าในแต่ละท้องถิ่น โดยที่ผู้ผลิตไม่ได้อาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิต หรือไม่ได้อาศัยคุณสมบัติเฉพาะของพันธุ์ใบหม่อนไหมเป็นสำคัญแต่อย่างใด แต่การที่ไทยได้ให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษแก่สินค้าไหมก็เพราะไหมเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการตลาดในระดับโลกสูงดังเช่นนาฬิกาสวิส

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของเยอรมนี จะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีของการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะต้องออกกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภทเป็นการเฉพาะ ดังเช่นกรณีของ Solingen ซึ่งมีความแตกต่างกับสวิสเซอร์แลนด์ และไทยที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายเฉพาะ ซึ่งมีการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีของการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในกฎหมายเฉพาะอยู่แล้ว จึงเป็นการสะดวกในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากมีสินค้าที่ต้องการให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษเพิ่มขึ้น ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบเครื่องหมายการค้าของเยอรมนี อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องความล่าช้าในการออกกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภทในกรณีที่หากมีสินค้าที่ต้องการจะให้คุ้มครองในระดับพิเศษเพิ่มขึ้น

ส่วนการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยระบบเครื่องหมายการค้าของประเทศโลกใหม่นั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด อีกทั้งกฎหมายเครื่องหมายการค้าเป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองปัจเจกชน หรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งแตกต่างกับเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนอันเป็นสิทธิที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกัน ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ใช้ระบบกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึง

ควรให้ความสำคัญต่อประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภท เพื่อนำไปสู่การพิจารณาสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิทธิชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ของไทยสามารถเปรียบเทียบได้กับการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอาหารของประเทศอิตาลีได้เช่นกัน เนื่องจากอิตาลีให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดต่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์ทางอาหารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น เบียร์ ขนมปัง พาสต้า ยาง แฮม เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอิตาลีบางประเภทนั้น ไม่ได้ถูกกำหนดอย่างเคร่งครัดว่าจะต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ เฉกเช่นเดียวกันกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทของไทย ซึ่งส่วนมากเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับอาหารของอิตาลีที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีชื่อเสียงในตลาดโลก เช่น Parma Ham ที่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นต้องเป็นพันธุ์ที่ได้รับอนุญาตและเลี้ยงในเขตที่กำหนด และการผลิตจะต้องอยู่ในเมือง เอมิเลีย-โรมัญญา เมืองปาร์มา เท่านั้น กรณีจึงไม่สามารถผลิต Parma Ham ที่ใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากเมืองอื่นได้เลย แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่สินค้าเฉพาะอย่างของไทย จะเห็นได้ได้ว่าผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย เช่น หมูย่างเมืองตรัง ที่ไม่ได้ระบุว่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตต้องถูกเลี้ยงในจังหวัดตรังเท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้ผลิตสามารถใช้วัตถุดิบจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นในการผลิตได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในจังหวัดตรัง และบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นต้องการคำประกอบกับผลิตภัณฑ์หมูย่างที่ผลิตขึ้นใหม่ เช่น หมูย่าง “สูตรหมูย่างเมืองตรัง” ก็ย่อมทำได้โดยไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การใช้คำประกอบหรือคำในลักษณะเดียวกันนี้ไว้แต่อย่างใด

ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศภาคีสมาชิกของสหภาพยุโรปเล็งเห็นความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้คำประกอบที่อาจทำให้เกิดปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภค สหภาพยุโรปจึงได้ออกระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 1151/2012 มาตรา 13 (1) b ห้ามมิให้ประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรปใช้คำว่า “รูปแบบ” “ประเภท” “วิธีการ” “ตามที่ผลิตใน” “เลียนแบบ” หรือคล้ายกันกับสินค้าที่มิได้ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง โดยให้ความคุ้มครองครอบคลุมในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อาหาร และสุรา และยังนำหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองลักษณะนี้ มาใช้ในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไวน์ และไวน์ที่มีกลิ่นหอม ในมาตรา

21 ของระเบียบประชาคมยุโรปเลขที่ 787/2019 ทำให้ประชาชนในประเทศภาคีสมาชิกสหภาพยุโรปไม่สามารถใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เลย ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงกรุงลิสบอน และหากกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกฉบับใดขัดต่อบทบัญญัติในส่วนนี้ กฎหมายดังกล่าวก็จะไม่มีผลบังคับใด ๆ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า สหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก

เมื่อประเทศไทยได้อนุวัติการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์จึงทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นไม่ได้เคร่งครัดเหมือนดังเช่นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรป หรือตามความตกลงกรุงลิสบอน กล่าวคือ ไทยไม่ได้คุ้มครองการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทุกประเภท แต่ให้ความคุ้มครองการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภท ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้น

ดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ได้รับการคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยที่สินค้านั้นไม่ต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ขั้นตอนในการผลิตสินค้าไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัตถุดิบ สภาพภูมิอากาศ สภาพดิน สภาพน้ำ เช่น ร่มบ่อสร้าง ซึ่งเป็นร่มที่ผลิตในเขตอำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งทำจากผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าดิบ ร่มทำจากกระดาษสา หุ้มบนโครงไม้ไผ่ ที่มีตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ มีสีสันงดงาม และมีการวาดลวดลายต่าง ๆ บนร่ม เช่น ลายดอกไม้ ลายนก ลายไทย ตามกรรมวิธีที่สืบทอดต่อกันมา แต่ขั้นตอนการผลิตร่มบ่อสร้างนั้น วัตถุดิบที่ใช้ผลิต คือไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ตีนเป็ด ไม้ตุ้มคำ ไม้แก ไม้ไผ่เล่มเล็ก ที่หาได้ตามหัวไร่ปลายนา ทั่วไป โดยวัตถุดิบที่นำมาใช้ผลิตร่มบ่อสร้างนั้น ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในเขตพื้นที่การผลิตในเขตอำเภอสันกำแพงและอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ แต่อย่างใด หากแต่เป็นเพราะการที่ร่มบ่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง เพราะมีลักษณะที่แตกต่างจาก ร่มที่ผลิตจากที่อื่น มีรูปทรงสวยงาม ส่วนประกอบต่าง ๆ ของร่ม มีความเรียบร้อย กรรมวิธีการผลิตแม่นยำและประณีต ใช้วัสดุที่มีคุณภาพดี ร่มบ่อสร้างจึงเป็น ร่มที่ทำจากไม้ไผ่ เหลากลึงอย่างละเอียดสวยงาม หุ้มด้วยผ้าหรือกระดาษ สีสันสดใส มีลวดลายโดดเด่น เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย[292] หรือหมูย่างเมืองตรัง ที่ขั้นตอนการผลิตหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นไม่ต้องอาศัยปัจจัยเฉพาะทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการผลิต โดยหมูที่นำมาผลิตหมูย่างเมืองตรังนั้น เป็นหมูขี้พร้า (หมูตัวเล็ก) หรือหมูพันธุ์ทั่วไป ซึ่งไม่ได้มีเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดตรังเท่านั้น และวิธีการผลิตก็ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทาง

---

[292] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ร่มบ่อสร้าง**.

ธรรมชาติแต่อย่างใด แต่เพราะความมีชื่อเสียงในลักษณะทางกายภาพของหมูย่างเหมืองตรัง ที่มีหนังที่กรอบ มีสีเหลืองทองน่ารับประทาน รสชาติอร่อยกลมกล่อม และถ้าเป็นหมูย่างเมืองตรังที่ผลิตจากหมูขี้พร้า (หมูตัวเล็ก) ก็จะมีความพิเศษมากขึ้นก็คือ มีเนื้อมันน้อย โดยมีเขตพื้นที่การผลิตอยู่ในจังหวัดตรัง[293]

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์แต่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ประกอบมาตรา 27 เพราะความมีชื่อเสียงของสินค้า ที่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ไหมหรือสุรา กล่าวคือไม่ใช่ผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่างที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง หากมีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นจะไม่เป็นการละเมิด และไม่เป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 27 และมาตรา 28 ตัวอย่างเช่น บุคคลผู้ผลิตหมูย่างเมืองตรัง ที่ขั้นตอนการผลิตหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นไม่ต้องอาศัยปัจจัยเฉพาะทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการผลิตออกจำหน่าย ย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่จังหวัดสุพรรณบุรี และได้ผลิตหมูย่างออกจำหน่ายโดยใช้คำว่า หมูย่างสุพรรณบุรี “กรรมวิธีเดียวกันกับหมูย่างเมืองตรัง” “สูตรเดียวกันกับหมูย่างเมืองตรัง” ก็สามารถทำได้โดยไม่มีกฎหมายห้าม และเมื่อพิจารณาประโยชน์จากการที่ผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปนั้นใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไปนั้น จะเห็นได้ว่า การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าว แม้ว่าจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับตัวบุคคลที่ได้ย้ายไป และยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนที่บุคคลผู้ย้ายถิ่นที่อยู่นั้นได้ย้ายไปด้วยในขณะเดียวกัน อีกทั้ง ยังไม่เป็นการกีดกันทางการค้าสำหรับการประกอบอาชีพของผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไป และยังเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของไทยที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพราะเป็นสิทธิชุมชนมิใช่ให้สิทธิเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะแล้ว หากมีบุคคลผู้ผลิตสินค้าที่อยู่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ และต้องการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไป แม้ว่าจะไม่เป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าโดยตรง แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบดังกล่าวก็เป็นการใช้สิทธิในการอ้างอิงชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์สิ่ง

---

[293] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **หมูย่างเมืองตรัง**, ค้นวันที่ 24 มกราคม 2564 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/3534/2563/GI/20200602/4.49100004.pdf

บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเดิมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตน ซึ่งเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลหรือปัจเจกชนแตกต่างกันเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิทธิชุมชน และอาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้า ทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนที่ผลิตสินค้า และเมื่อเกิดความเสียหายต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้า เช่น ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ หรือจำหน่ายสินค้าได้ในราคาต่ำกว่าเดิม ก็อาจทำให้การอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการผลิตสินค้านั้นลดน้อยถอยลงไป

เมื่อพิจารณาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน จะเห็นว่ามาตรการในการควบคุม และป้องกันการใช้สิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดิมนอกจากสินค้าประเภทไหมนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ยังไม่มีการให้ความคุ้มครองไว้แต่อย่างใด จึงทำให้การใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนนั้นสามารถทำได้ ซึ่งเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์ในส่วนนี้ สรุปได้ว่า แม้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติจะสามารถใช้วัตถุดิบในการผลิตที่หาได้โดยทั่วไปโดยไม่ต้องเป็นวัตถุดิบที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องเกิดขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใดโดยเฉพาะ และหากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปได้ใช้ภูมิปัญญา หรือองค์ความรู้ดั้งเดิมประกอบกับวัตถุดิบที่เหมือนกันกับที่สินค้าที่ผลิตในชุมชนเดิมในการผลิตสินค้า ก็ไม่ทำให้คุณภาพของสินค้านั้นด้อยกว่าสินค้าที่ผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวก็อาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาของสินค้า อีกทั้งหากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปได้ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาใหม่ในการผลิตให้มีความแตกต่างออกไปจากขั้นตอนการผลิตสินค้าเดิม แต่ใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ก็อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนถึงความแท้จริงของคุณภาพและลักษณะของสินค้าได้ เพราะการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่ามากกว่าสินค้าชนิดเดียวกันโดยอ้างอิงชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ของตนเองในอีกรูปแบบหนึ่ง

ดังนั้น หากมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะสามารถแก้ปัญหาการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เป็นการทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิชุมชนของชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการให้ความคุ้มคุ้มครอง

แก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ ควรมีความแตกต่างกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านการดำรงชีพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาใช้บังคับ ควบคุมให้การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าว เกิดประโยชน์ต่อปัจจัยโดยรวมของประเทศ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด โดยผู้วิจัยจะทำการเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.1.2 วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามความตกลงระหว่างประเทศ

การพิจารณาถึงสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศ โดยต้องวิเคราะห์สิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศ ตามความตกลงระหว่างประเทศ ดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property)

อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมได้กำหนดเงื่อนไขของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ โดยให้นิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม” ให้มีความหมายรวมถึง สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการระงับของการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า[294] โดยชื่อของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เป็นการระบุถึงคุณภาพหรือเอกลักษณ์อื่นของสินค้าที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ณ แหล่งผลิตของ

---

[294] Article 1(2) stipulates that “The protection of industrial property has as its object patent, utility models, industrial designs, trademarks, service mark, trade name, indication of source or appellation of origin, and the repression of unfair competition”

สินค้า เช่น ดิน น้ำ หรืออากาศ เป็นต้น หลักเกณฑ์ตามอนุสัญญากรุงปารีสเป็นการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ซึ่งรวมไปถึงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม อนุสัญญากรุงปารีสมิได้ให้นิยามความหมายอันเป็นเงื่อนไขของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง ซึ่งอนุสัญญากรุงปารีสกำหนดไว้เพียงหลักการเกี่ยวกับการให้คุ้มครองเพื่อป้องกันการใช้ที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าเท่านั้น โดยมาตรา 10 (1) และ (2) แห่งอนุสัญญากรุงปารีสได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามาใช้กับผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการค้าที่ระบุแหล่งที่มาของสินค้าหรือบ่งชี้ประเทศซึ่งเป็นแหล่งที่มาของสินค้าอันเป็นเท็จเท่านั้น ทำให้อนุสัญญากรุงปารีสยังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญากรุงปารีสจึงเป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาโดยทางอ้อมเท่านั้น โดยเป็นการห้ามมิให้ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้อง หรือมิได้แสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า ซึ่งแม้ว่าอนุสัญญากรุงปารีสนั้นมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้ก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ไม่เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง อีกทั้ง อนุสัญญากรุงปารีสยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศแต่อย่างใด จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอนุสัญญากรุงปารีสนั้นมิได้มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยชัดแจ้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่เป็นสาระสำคัญที่อนุสัญญากรุงปารีสมุ่งให้ความคุ้มครอง กรณีจึงทำให้ไม่สามารถนำบทบัญญัติของอนุสัญญากรุงปารีสมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศได้แต่ประการใด

2) วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามความตกลงกรุงมาดริด (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of 1891)

ความตกลงได้บัญญัติคำนิยามคำว่า “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ไว้ในมาตรา 1 (1) ซึ่งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา หมายความถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งที่บ่งชี้ถึงประเทศภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่สินค้า ซึ่งผลิตในพื้นที่ดังกล่าวมีคุณลักษณะพิเศษ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาอาจเป็นชื่อหรือเครื่องหมายที่แสดงว่าสินค้านั้นมีที่มาจากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งคำว่า สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มา

จากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่ว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกผลิตในประเทศ หรือสถานที่ในประเทศที่ระบุในสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาก็เป็นการเพียงพอ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นเป็นการบ่งเฉพาะถึงที่มาของสินค้าว่าถูกผลิตขึ้นจากแหล่งใด โดยมุ่งเน้นไปที่คุณภาพของตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว มิได้ครอบคลุมไปถึงกรรมมาวิธีหรือกระบวนการผลิตแต่อย่างใด ซึ่งความตกลงกรุงมาดริดได้มีการขยายความคุ้มครองจากอนุสัญญากรุงปารีสที่ได้ห้ามการใช้ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาโดยไม่ถูกต้อง โดยขยายความคุ้มครองไปถึงการนำสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไปใช้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดกล่าวคือ แม้จะเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่เป็นแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าก็ตาม แต่อาจก่อให้ประชาชนเกิดความสับสนในแหล่งที่มาของสินค้าได้ อีกนัยหนึ่งก็คือการที่สินค้าที่มีที่มาจากท้องที่ที่ต่างกัน แต่ท้องที่นั้นมีชื่อเรียกขานที่เหมือนกัน

นอกจากนี้ความตกลงมาดริดได้ให้ความคุ้มครองแก่ประเทศที่มีสินค้าไวน์และสุราเป็นสินค้าหลักทางเศรษฐกิจ ซึ่งโดยมากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เห็นได้จากข้อ 4 แห่งความตกลงมาดริด ได้กำหนดยกเว้นไว้ในกรณีที่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์และสุรา ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้น ศาลของประเทศที่จะให้ความคุ้มครองไม่อาจใช้ดุลพินิจพิจารณาได้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์และสุราจะไม่กลายเป็นชื่อสามัญอย่างสินค้าประเภทอื่น[295]

แม้ว่าความตกลงกรุงมาดริดจะได้ขยายหลักเกณฑ์ และนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าไวน์และสุราจะไม่กลายเป็นชื่อสามัญ อันเป็นการให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมมากกว่าอนุสัญญากรุงปารีส แต่การคุ้มครองดังกล่าวยังไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศอื่นที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาสำหรับสินค้าประเภทอื่นนอกจากไวน์และสุรา

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ตามความหมายของความตกลงกรุงมาดริดนั้น สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานั้นไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่เป็นการบ่งบอกถึงสถานที่ผลิตของสินค้านั้นว่ามาจากแหล่งใดเพื่อให้ผู้บริโภคทราบเท่านั้น โดยเงื่อนไขดังกล่าวของความตกลงกรุงมาดริดนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับบทบาทหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าที่บ่งเฉพาะว่าสินค้าดังกล่าวถูกผลิตขึ้นจากแหล่งใด แต่คำว่า “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” และ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” นั้นก็มีหน้าที่ในลักษณะเดียวกันคือ เพื่อบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าความตกลงกรุงมาดริดจะมีประเด็นในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ โดยแบ่งเป็นสี่ประเด็น คือ การห้ามนำสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือ

---

[295] ศิรยา เลาหเพียงศักดิ์, *เรื่องเดิม,* หน้า 3-5.

เครื่องหมายแหล่งกำเนิดไปใช้โดยไม่ถูกต้อง หรือนำไปใช้แล้วก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดของประชาชนผู้บริโภค การไม่วงห้ามผู้ขายสินค้าบ่งระบุถึงชื่อหรือสถานที่ของผู้ขายบนตัวสินค้าที่มาจากประเทศอื่น การพิจารณา และการกำหนดชื่อสามัญ การคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดของสินค้าประเภทไวน์ เพิ่มเติมขึ้นมาจากหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญากรุงปารีสก็ตาม แต่ในประเด็นสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศของคนในชุมชน ก็ยังไม่มีบทบัญญัติใดในความตกลงกรุงมาดริดวางหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงกรุงมาดริดมาปรับใช้กับกรณีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศของคนในชุมชนได้แต่อย่างใด

3) วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ค.ศ.1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration of 1958)

สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา และเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ซึ่งเป็นคำนิยามความหมายของทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมของอนุสัญญากรุงปารีสนั้น ถูกขยายความให้มีความชัดเจนขึ้นโดยความตกลงกรุงลิสบอน ซึ่งความตกลงกรุงลิสบอนได้ให้คำจำกัดความของ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาคหรือท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้เป็นสิ่งที่ระบุว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้น ๆ และผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและ ลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มา ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย

เมื่อพิจารณาจากบทนิยามเครื่องหมายแหล่งกำเนิดภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอน และบทนิยามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาภายใต้ความตกลงกรุงมาดริด จะเห็นถึงความแตกต่างในประการสำคัญระหว่างเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา กล่าวคือ นอกจากเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะทำหน้าที่ในการบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของสินค้าแล้ว ยังทำหน้าที่บ่งแสดงคุณภาพหรือคุณ ลักษณะเฉพาะของสินค้าที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดอย่างมีนัยยะ แตกต่างกับกรณีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการบ่งบอกว่าสินค้ามีที่มาจากแหล่งกำเนิดใดเท่านั้น อีกทั้งมาตรา 3 แห่งความตกลงลิสบอนนี้ ยังได้กำหนดข้อป้องกันการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดในลักษณะที่เป็นการแย่งชิงสิทธิ หรือการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในคำแปล หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” และได้มีการ

ระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ด้วยก็ตาม[296] ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้ถ้อยคำดังกล่าวจะมาจากข้อมูลที่แท้จริง แต่ก็เป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากความมีชื่อเสียงของสินค้าที่มีเครื่องหมายแหล่งกำเนิดของผู้อื่น โดยที่ถ้อยคำทำนองนี้อาจทำให้ประชนผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าได้

จากหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงกรุงลิสบอนที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แม้ความตกลงกรุงลิสบอนจะมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดในระหว่างประเทศ แต่ก็ให้ความคุ้มครองเฉพาะประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงลิสบอนเท่านั้น ซึ่งความตกลงกรุงลิสบอนมีจำนวนประเทศภาคีสมาชิกเพียง 34 ประเทศ[297]เท่านั้น ซึ่งไทยไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกแห่งความตกลงกรุงลิสบอนด้วย ดังนั้น ข้อห้ามในการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในคำแปล หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” และได้มีการระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ด้วยก็ตามเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงกรุงลิบอนจึงไม่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างในประเทศของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPS)

ความตกลงทริปส์ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปตามที่ปรากฏในมาตรา 22 แห่งความตกลงทริปส์ ซึ่งมาตรา 22 (1) ได้มีการกำหนดบทนิยามความหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความชัดเจน โดยให้หมายความรวมถึงสิ่งบ่งชี้ที่ได้บ่งชี้ว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิกหรือในภูมิภาค หรือในท้องถิ่นในดินแดนนั้น ซึ่งคุณภาพชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นใดของสินค้านั้นมีส่วนสำคัญอันมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น และให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษสำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าไวน์และสุราตามที่

---

[296] Article 3 (Content of Protection) “Protection shall be ensured against any usurpation or imitation, even if the true origin of the product is indicated or if the appellation is used in translated form or accompanied by terms such as "kind," "type," "make," "imitation," or the like.”

[297] **WIPO-Administered Treaties**, Retrieved May 25, 2021 from https://wipolex.wipo.int/en/treaties/ShowResults?start_year=ANY&end_year=ANY&search_ what=B&code=ALL&bo_id=11

ปรากฏในข้อ 23 โดยได้กำหนดห้ามไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้จะมีการแสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้าเอาไว้ หรือว่าจะมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในคำแปล หรือมีการใช้ประกอบกับข้อความใด ๆ เช่น ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบหรือถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใดที่คล้ายกัน

เมื่อพิจารณาบทนิยามตามความตกลงทริปส์มาตรา 22 (1) แล้วจะเห็นว่าบทนิยามดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้อย่างไม่เคร่งครัดนัก แตกต่างความหมายของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดในความตกลงกรุงลิสบอน กล่าวคือ ความตกลงทริปส์ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีเพียงชื่อเสียงแต่ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งความตกลงทริปส์มาตรา 23 ยังกำหนดให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกำหนดห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้จะมีการแสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้าเอาไว้ หรือว่าจะมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในคำแปล หรือมีการใช้ประกอบกับข้อความใด ๆ เช่น ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบหรือถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใดที่คล้ายกันสำหรับผลิตภัณฑ์ไวน์และสุรา เพียง 2 ประเภทเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับ ข้อ 3 ของความตกลงกรุงลิสบอนที่วางหลักเกณฑ์ในการป้องกันการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดในลักษณะที่เป็นการแย่งชิงสิทธิ หรือการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในคำแปลหรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” แม้จะได้มีการระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ก็ตาม สำหรับสินค้าทุกประเภท ซึ่งหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดของความตกลงกรุงลิสบอนนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับประเทศที่ใช้กฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างเช่น กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มากกว่าประเทศที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของเครื่องหมายการค้า

เมื่อความตกลงทริปส์นั้น ได้กำหนดบทนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้รวมไปถึงสินค้าที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์เอาไว้ด้วย ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างไม่เคร่งครัด และมีความยืดหยุ่นจนขาดสภาพบังคับว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่เป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ และเป็นสินค้าที่มีคุณภาพที่พิเศษกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น โดยสินค้าที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ก็ได้รับความคุ้มครองตามความตกลงทริปส์เช่นกัน และการที่ไทยอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์ โดยให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษแก่ผลิตภัณฑ์ ข้าว และไหม เพิ่มเติม นั้น ก็ยังไม่มีความครอบคลุมประเภทสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ที่ส่วนมากเป็นสินค้าเกษตรกรรม และมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติโดยไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ ดังนั้น หากมีการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทาง

ธรรมชาติ ก็อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าได้ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ความตกลงทริปส์ได้ให้ความคุ้มครองในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพียงแค่ผลิตภัณฑ์ไวน์ และสุรา เท่านั้น และแม้ว่าไทยจะเพิ่มเติมสินค้าที่ให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษแก่สินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เช่น ข้าว ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ได้ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายแล้ว จะเห็นว่ามีสินค้าเกษตร และสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาตินอกจากผลิตภัณฑ์ ข้าว อีกมากมายหลายชนิด โดยเฉพาะกาแฟดอยช้างที่มีมูลค่าทางการตลาด และมีชื่อเสียงในระดับโลก หากแต่สินค้าของไทยเหล่านี้ยังไม่ได้รับความคุ้มครองให้เหมาะสมกับประเภทของสินค้าในระดับระหว่างประเทศ

อีกทั้ง ในแง่มุมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาตินั้น แม้ว่าการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมประกอบกับวัตถุดิบที่เหมือนกันกับที่ใช้ผลิตในชุมชนเดิม จะไม่ทำให้คุณภาพของสินค้านั้นเปลี่ยนไป แต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิทธิของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ได้ โดยที่บุคคลภายนอกไม่ควรมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าในกรณีใดได้เลย และหากพิจารณากรณีที่มีบุคคลในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปและผลิตสินค้าประเภทเดียวกันออกจำหน่าย โดยใช้กรรมวิธีในการผลิต และวัตถุดิบชนิดเดียวกัน และมีคุณภาพเท่าเทียมกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตในชุมชนเดิม แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะไม่ทำให้คุณภาพของสินค้าเปลี่ยนแปลงไป แต่การใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ย้ายไปนั้น ก็เป็นการใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล หรือปัจเจกชน คล้ายดังกรณีของเครื่องหมายการค้า ซึ่งแตกต่างกับวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน แต่ทั้งนี้ความตกลงทริปส์ก็ไม่ได้มีการแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้ให้ชัดเจน และยังไม่ได้กำหนดสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แก่สินค้าประเภทอื่นนอกจากไวน์ และสุราแต่ประการใด ทำให้การที่ไทยอนุวัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์จึงยังไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยเท่าที่ควร

ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเฉพาะอย่างตามมาตรา 23 ของความตกลงทริปส์ ซึ่งได้แก่ ไวน์ และสุรา จึงยังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเศรษฐกิจของไทย เช่น ข้าว ไหม และยังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภท กาแฟ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับประเทศด้วยเช่นกัน อีกทั้ง เมื่อการเจรจาเพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษไปยังสินค้าประเภทอื่นในการเจรจารอบโดฮายังไม่ประสบผลสำเร็จ

สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าเกษตรกรรมจึงไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร นอกจากนี้ หากมีกรณีการคำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนไทยไปต่างประเทศ ก็ไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ตามความตกลงทริปส์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้แต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่า อนุสัญญากรุงปารีสยังมีรายละเอียดที่ไม่ชัดเจนในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากมิได้ให้นิยามความหมายอันเป็นเงื่อนไขของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง ซึ่งกำหนดไว้เพียงหลักการเกี่ยวกับการให้คุ้มครองเพื่อป้องกันการใช้ที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าเท่านั้น ส่วนความตกลงกรุงมาดริดไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่เป็นการบ่งบอกถึงสถานที่ผลิตของสินค้านั้นว่ามาจากแหล่งใด เพื่อให้ผู้บริโภคทราบเท่านั้น ซึ่งคล้ายกับการให้ความคุ้มครองในระบบเครื่องหมายการค้า ส่วนความตกลงกรุงลิบอนที่มีประเทศภาคีสมาชิกค่อนข้างน้อยนั้น มีหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เคร่งครัด กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองจะต้องเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้น ๆ และผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ลักษณะเฉพาะ และมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มา ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย โดยความตกลงกรุงลิสบอน ได้ห้ามใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกประเภท ซึ่งไม่สอดคล้องกับการรักษาสมดุลด้านสังคม และเศรษฐกิจสำหรับไทยที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาเท่าที่ควร ส่วนกรณีหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของความตกลงทริปส์ที่ไทยเป็นภาคีสมาชิกก็ให้ความคุ้มครองระดับพิเศษแก่สินค้าประเภทไวน์ และสุรา เพียงสองประเภทเท่านั้น ซึ่งสินค้าดังกล่าวไม่ใช่สินค้าหลักหรือสินค้าเศรษฐกิจในเวทีนานาชาติของไทย ดังนั้น จึงเป็นการเหมาะสมหากในบทบัญญัติแห่งความตกลงทริปส์จะมีการเพิ่มขยายความคุ้มครองในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติทุกประเภท เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการที่ประเทศภาคีสมาชิกจะนำไปอนุวัติใช้กับกฎหมายภายในประเทศ อีกทั้งควรกำหนดสิทธิในการใช้ประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ว่าผู้ใดมีสิทธิใช้ได้บ้าง เพราะในปัจจุบันก็ไม่มีบทบัญญัติห้ามบุคคลภายนอกในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งหากมีบทบัญญัติที่ชัดเจนก็จะทำให้บุคคลภายนอกทราบว่าตนไม่มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม

อีกทั้ง ความตกลงทริปส์ยังไม่มีการกำหนดสิทธิในการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศไว้เช่นกัน

ซึ่งหากความตกลงทริปส์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่ชัดเจน และเป็นธรรมต่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะช่วยลดปัญหาในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงได้ โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้คำประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศ ผู้วิจัยจะทำการเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพและมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางภูมิศาสตร์กับองค์ความรู้ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าเป็นสิ่งสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแง่ของชื่อเสียงของสินค้า ซึ่งสำหรับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการแล้วคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้ายังเป็นเครื่องมือทางการตลาด และทำให้เพิ่มมูลค่าของสินค้าในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกด้วย นอกจากนี้ ในแง่ของผู้บริโภคนั้น คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้ายังสื่อให้เห็นว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดหรือที่มาจากแหล่งใด หรือท้องที่ชุมชนใด โดยที่การระบุชื่อแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดดังกล่าวจะต้องทำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น นอกจากนี้ คุณภาพและมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ยังมีลักษณะเป็นเหมือนเครื่องหมายบอกแหล่งที่มา และรับรองคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์โดยไม่ต้องผ่านการรับรองจากองค์กรใด เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ขั้นตอน หรือกรรมวิธีการผลิต เป็นต้น

หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามที่ความตกลงทริปส์ได้กำหนดไว้ คือ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์หรือมีชื่อเสียงเพราะการใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนผู้ผลิตสินค้าที่จะทำให้เกิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ครบองค์ประกอบของความคุ้มครองอันได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายได้ โดยความตกลงทริปส์มาตรา 22 (1) ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ อีกทั้งยังเป็นบรรทัดฐานของประเทศภาคีสมาชิกที่จะนำไปปรับใช้ในการออกกฎหมายภายในประเทศเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากการที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับความคุ้มครองนั้น ต้องเป็นสิ่งที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยนั้นนอกจากเป็นการให้ความคุ้มครองสินค้าที่มีลักษณะพิเศษ หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ หรือความมีชื่อเสียงของสินค้าแล้ว ยังมุ่งให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเพื่อบ่งบอกแหล่งกำเนิดที่มา มาตรฐาน และคุณภาพของสินค้า โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชนที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และยังเป็นการทำให้ผู้บริโภคไม่สับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิด สามารถแยกมาตรฐาน และคุณภาพของสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งอื่นได้อีกด้วย

โดยความสำคัญของคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าดังกล่าวเป็นปัจจัยที่หลาย ๆ ประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญ และได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในประเทศในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเทศอินเดียได้กำหนดเงื่อนไขความคุ้มครองว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้า หมายถึงสิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าว่าเป็นสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิดหรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียงหรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้น ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย และการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของฝรั่งเศสต้องประกอบไปด้วยชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือสถานที่ที่เป็นสิ่งระบุว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากสถานที่ดังกล่าว และคุณภาพ คุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของสินค้าอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงปัจจัยทางธรรมชาติ และมนุษย์ด้วย

ด้วยเหตุผลของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องมีคุณภาพ และมาตรฐานที่พิเศษกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น กรณีจึงมีข้อพิพาทและถกเถียงกันถึงคุณภาพของสินค้าประเภทสุรา “พิสโก” (Pisco) ซึ่งมาจากภาษาคิวชัว (Quechua) ที่หมายความว่านก[298] และเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีแหล่งกำเนิดในแถบอเมริกาใต้สืบเนื่องมาจากในช่วงปี พ.ศ. 2099 ชาวสเปนได้เป็นผู้นำเอาต้นองุ่นเข้ามาเพาะปลูกในแถบภูมิภาคดังกล่าวเป็นพวกแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตไวน์และสุรา เนื่องจากท่าพิสโกได้รับการก่อตั้งขึ้นในช่วงยุคศตวรรษที่ 16 ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าขายสุราในยุคสมัยนั้น ไม่เพียงแต่เฉพาะไวน์ และสุราที่มาจากประเทศเปรูแต่ยังรวมไปถึงที่มาจากประเทศชิลีด้วย โดยในกลางยุคศตวรรษที่ 16 ต้นองุ่นได้ถูกนำเข้ามายังพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของ “ลา เซเรนา” (La Serena) โดยที่ไวน์ได้ถูกผลิตขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่นี้ และได้ขนส่งไปโดยภาชนะเก็บของเหลวที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ถูกเรียกว่า “พิสโกส์” (Piscos) ต่อมาในช่วง

[298] ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ, คำพิพากษาที่ 2982/2563

ศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงที่การค้าส่งออกไวน์นั้นเฟื่องฟูเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในพื้นที่ ลา เซเรนา จากท่า “โคควิมโบ” (Coquimbo) ซึ่งไวน์นั้นได้ถูกส่งไปยังท่าพิสโกอันเป็นพื้นที่ที่มีการบริโภคสูง ด้วยเหตุนี้จึงสามารถพูดได้ว่าการใช้ชื่อ “พิสโก” (Pisco) เป็นการระบุถึงสุราของทั้งประเทศชิลี และประเทศเปรูที่เก่าแก่มาเป็นเวลากว่า 4 ศตวรรษ

โดยต่อมาทั้งประเทศเปรูและประเทศชิลีต่างก็ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย โดยประเทศเปรูได้อ้างว่าเป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ Pisco ที่ถูกต้องและแท้จริงสำหรับสินค้าประเภทสุรา ซึ่งได้มีการใช้และขึ้นทะเบียนมาก่อนในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงคัดค้านการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “พิสโก ชิลี” (Pisco Chile) ตามคำขอเลขที่ 50200030 ที่ยื่นคำขอเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2550 ในนามของ “แอสโซซิเอซิออง เด โปรดักตอเรส เด พิสโก เอ.จี.” (Asociacion de Productorres ds Piscoile A.G.) สำหรับสินค้า “สุรา” โดยประเทศเปรูได้ให้เหตุผลว่าการอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “พิสโก ชิลี” (Pisco Chile) ของประเทศชิลีย่อมทำให้สาธารณชนผู้บริโภคในประเทศไทยเกิดความสับสนระหว่าง “พิสโก” (Pisco) ที่เป็นที่รู้จักกันมายาวนานว่ามีแหล่งกำเนิดดั้งเดิมมาจากสาธารณรัฐเปรู กับ “พิสโก”(Pisco) ที่มาจากการเปลี่ยนชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์ในภายหลังของประเทศชิลี[299] และยังให้เหตุผลต่อไปอีกว่า Pisco เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศเปรูและไม่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่เฉพาะในชิลีหรือมรดกทางวัฒนธรรมของชาวชิลีแต่อย่างใด อีกทั้งกรรมวิธีในการผลิต Pisco ดั้งเดิมนั้นต้องไม่มีการเติมน้ำตาล และน้ำ ซึ่งแตกต่างจากกรรมวิธีในการผลิต Pisco ในประเทศชิลีที่สามารถเติมน้ำตาลและน้ำได้ จึงทำให้คุณภาพของสินค้า Pisco ที่ผลิตในประเทศชิลีมีคุณภาพด้วยกว่าสินค้า Pisco ที่ผลิตในประเทศเปรู นอกจากนี้ สุรา Pisco ของประเทศชิลีนั้นยังจำแนกประเภทตามระดับปริมาณแอลกอฮอล์อย่างเดียว โดยไม่ได้มีกระบวนการผลิตที่มีลักษณะเฉพาะและใช้อุปกรณ์สมัยใหม่ในกระบวนการกลั่น จึงแตกต่างกับ Pisco ของประเทศเปรูที่มาจากขั้นตอนการผลิตที่มีข้อกำหนดอย่างเคร่งครัดทั้งรูปลักษณะ สี กลิ่น และรสชาติ รวมถึงองค์ประกอบทางเคมี และทางฟิสิกส์ ในวิธีการแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 17 ที่มีเฉพาะในพื้นที่ของเปรูเท่านั้น โดยประเทศชิลีได้โต้แย้งคำคัดค้านของประเทศเปรูว่า รายละเอียดทางประวัติศาสตร์ แผนที่ ผลงานทางวิชาการ บันทึกทางประวัติศาสตร์ เป็นต้นนั้น จะจริงเท็จประการใดก็มิใช่สาระสำคัญที่จะใช้ประกอบการพิจารณาการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศชิลีในประเทศไทยแต่ประการใด เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นย่อมไม่อาจเป็นแนวทางในการพิสูจน์หลักเกณฑ์การพิจารณาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหมือนหรือพ้องกัน แต่เป็นสินค้าที่มีแหล่งทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันในประเทศ

---

[299] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, การประชุมคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, ครั้งที่ 1/2563, 3 มีนาคม 2563.

ไทยตามกรณีนี้ได้ เพราะการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยนั้น ย่อมต้องพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในประเทศเป็นสำคัญ

จากเหตุผลดังกล่าว ประเทศชิลีจึงโต้แย้งว่า เมื่อประเทศชิลีมีความสุจริตเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากได้ใช้ชื่อ Pisco มาเป็นเวลากว่า 4 ทศวรรษแล้ว ประเทศชิลีย่อมมีสิทธิที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “Pisco Chile” (พิสโก ชิลี) ในประเทศไทย และเมื่อได้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างถูกต้องและโดยสุจริตแล้ว ข้ออ้างอันเป็นเพียงความคิดเห็นของประเทศเปรูจึงใช้พิสูจน์ความสุจริตของประเทศชิลีไม่ได้ ดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “Pisco Chile” (พิสโก ชิลี) จึงชอบที่จะได้ขึ้นทะเบียนโดยนัยแห่งมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ประกอบหลักเกณฑ์ตามกฎกระทรวง เรื่องกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 โดยประเทศชิลีให้เหตุผลว่าการเติมคำว่า “Chile” อันหมายถึงประเทศชิลี เป็นภาคส่วนของคำที่ขอขึ้นทะเบียนข้างต้นตามหลักเกณฑ์แห่งมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ประกอบหลักเกณฑ์ตามกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ประเทศชิลีเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า สาธารณชนและผู้บริโภคชาวไทยย่อมไม่อาจเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งทางภูมิศาสตร์และคุณภาพของสินค้าได้โดยชัดเจนอยู่แล้ว

ดังนั้น ที่ประชุมจึงมีความเห็นว่า แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าดินแดนของประเทศชิลีไม่มีพื้นที่เขตของ Pisco ดังนั้นการใช้ชื่อ Pisco เป็นแหล่งทางภูมิศาสตร์ของประเทศชิลีจึงไม่ชอบด้วยมาตรา 28 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาเอกสารที่ผู้ขอขึ้นทะเบียนนำส่งในชั้นนายทะเบียนซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าประเทศชิลีได้มีการใช้คำว่า Pisco โดยสุจริตกับสินค้าสุราในต่างประเทศก่อนวันที่ 15 เมษายน 2537 โดยการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาก่อนวันที่ 15 เมษายน 2537 ภายใต้มาตรา 28 วรรคท้าย สามารถใช้ที่ใดก็ได้ในประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงทริปส์ เมื่อผู้ขอขึ้นทะเบียนนำส่งเอกสารการใช้คำว่า Pisco เป็นระยะเวลาสิบปีติดต่อกันก่อนวันที่ 15 เมษายน 2537 ดังนั้นการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “Pisco Chile” ของผู้ขอขึ้นทะเบียนจึงชอบที่จะขึ้นทะเบียนได้โดยไม่ขัดต่อมาตรา 28 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546[300]

จากกรณีข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นการพิพาทกันในเรื่องสิทธิในการใช้ชื่อ Pisco ระหว่างเปรู และชิลี แต่ทั้งนี้ประเด็นหลักแห่งการพิพาทก็คือการถกเถียงกันในคุณภาพและมาตรฐานดั้งเดิมของสุรา Pisco จนเกิดเป็นข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับคุณภาพ และมาตรฐาน

---

[300] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, การประชุมคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, ครั้งที่ 2/2560, 4 กันยายน 2560.

ของสุรา Pisco ดังนั้น คุณภาพและมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยวดยิ่งที่จะทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชนได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคว่ามีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างกับสินค้าชนิดเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นอย่างแท้จริง

ปัญหาการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศยังมีกรณีตัวอย่างที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศที่เป็นการละเมิดสิทธิชุมชนของประเทศที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม ซึ่งการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศอาจทำให้คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ลดลงเนื่องจากความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมไม่สามารถนำไปด้วยได้ และยังไม่สามารถควบคุมมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย ดังเช่น กรณีข้อเท็จจริงของสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสที่เคยมีกรณีพิพาทในการใช้ชื่อเรียกทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสกับแชมเปญ (Champagne) ในกรณีที่ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกามีข้อพิพาทเกี่ยวกับแชมเปญ กล่าวคือ การย้ายถิ่นที่อยู่ของบุคคลที่อาศัยในแหล่งภูมิศาสตร์และนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในแหล่งอื่นนั้นทำให้เงื่อนไขของความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องมีความเกี่ยวโยงระหว่างองค์ความรู้ และแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นขาดออกจากกัน ซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญาในการผลิตแชมเปญของชาวฝรั่งเศสมาใช้ อีกทั้งผู้ผลิตไวน์ในสหรัฐอเมริกายังใช้คำว่าแชมเปญบนฉลากผลิตภัณฑ์ไวน์ของตนทั้ง ๆ ที่แท้จริงแล้วผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไม่ได้มีแหล่งผลิตมาจากประเทศฝรั่งเศส แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะได้ใช้วิธีการผลิตแบบเดียวกันกับผู้ผลิตแชมเปญในประเทศฝรั่งเศสทั้งหมด แต่การผลิตเชมเปญดังกล่าวก็ไม่อาจทำให้มาตรฐาน และคุณภาพของแชมเปญที่ผลิตโดยสหรัฐอเมริกามีลักษณะเช่นเดียวกับแชมเปญที่ผลิตโดยประเทศฝรั่งเศสได้ เนื่องจาก สภาพของแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ ดังนั้นการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในกรณีของการย้ายถิ่นที่อยู่ย่อมทำให้องค์ความรู้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์กับแหล่งทางภูมิศาสตร์ขาดออกจากกัน อีกทั้งยังเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิชุมชนผู้อีกด้วย

เมื่อคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าที่เกิดขึ้น และมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะต้องเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ที่ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ วิธีการผลิต สภาพอากาศ หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมไปถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวจะเป็นการบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดหรือที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไปจนถึงคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกับสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น

ดังนั้น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ในกรณีของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ หากมีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแหล่งทางภูมิศาสตร์แห่งใหม่ที่มีบุคคลได้ย้ายออกไป ปัจจัยทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่นั้น ย่อมแตกต่างกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น คุณลักษณะทางธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ กระแสลม หรืออุณหภูมิที่แตกต่างกันไปตามแหล่งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งหากผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้คุณภาพของสินค้านั้นแตกต่างกันกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ไม่สามารถควบคุมให้เหมือนกันกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมได้เลย

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน มีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ที่ให้ความคุ้มครองสินค้าเฉพาะอย่าง เพียง ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา โดยการห้ามมิการแสดงให้ทราบถึงแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้านั้น ให้รวมถึงการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้กับสินค้านั้น ซึ่งหากเป็นสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่น เช่น ทุเรียนนนท์ กาแฟดอยช้าง ผ้าหม้อห้อมแพร่ ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองดังเช่นสินค้าเฉพาะอย่าง ทำให้การใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้กับสินค้า กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนสามารถทำได้ไม่ขัดต่อกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม หากกฎหมายยังเปิดช่องให้บุคคลผู้ย้ายถิ่นฐานสามารถใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ ก็ย่อมทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดในคุณภาพ และมาตรฐานที่แท้จริงของสินค้า ส่งผลกระทบต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ในด้านของการแข่งกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้ง ยังส่งผลกระทบต่อสิทธิในการใช้ประโยชน์ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นสิทธิชุมชนที่ควรเป็นสิทธิร่วมกันของคนในชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มีสิทธิจะใช้ได้ ดังนั้น หากมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้คุ้มครองการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์

กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะเป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ส่วนในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือขั้นตอนการผลิตสินค้าไม่ต้องอาศัยปัจจัยของแหล่งทางภูมิศาสตร์ เช่น ร่มบ่อสร้าง หมูย่างเหมือนตรัง เป็นต้น แม้ว่าขั้นตอนการผลิตรวมไปถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น จะไม่ต้องอาศัยปัจจัยที่เชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ในการผลิตสินค้า โดยผู้ผลิตสามารถใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพเหมือนกันกับแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมที่มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นในการผลิตได้โดยไม่ทำให้ลักษณะ หรือคุณภาพของสินค้านั้นลดลง และยังเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่ผู้ผลิตสินค้านั้นได้ย้ายไป อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชุมชนที่ผู้ผลิตสินค้าได้ย้ายไปก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้สับสนหลงผิดเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้า และต้องเสียหายจากการได้รับ หรือบริโภคสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพตามต้องการ ซึ่งการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ ก็อาจเกิดปัญหาในด้านของการควบคุมคุณภาพมาตรฐานของสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ เช่น หากผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบคุณภาพที่ดีกว่าหรือด้อยกว่าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าในชุมชนเดิม ก็อาจทำให้คุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่ผู้บริโภคทราบกันอยู่โดยทั่วไปนั้นเปลี่ยนแปลงไป หรือผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปนั้นประยุกต์ใช้องค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากชุมชนเดิมเข้ากับองค์ความรู้ใหม่ ทำให้เกิดสินค้าที่มีลักษณะคล้ายกันกับสินค้าจากแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิม แต่ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่นั้น เช่น มีผู้ผลิตสินค้าหมูย่างเมืองตรังย้ายจากจังหวัดตรังไปยังจังหวัดเชียงใหม่ และผลิตสินค้าหมูย่างขึ้นมาโดยใช้หมูชนิดเดียวกันกับที่เคยผลิตในจังหวัดตรัง แต่ได้ประยุกต์ใช้ไม้ไผ่ในการย่างแทนการใช้ถ่าน ทำให้กลิ่นของหมูย่างนั้นแตกต่างไปจากหมูย่างที่ผลิตในจังหวัดตรัง และใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ว่า หมูย่างเชียงใหม่ สูตรหมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น

กรณีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการยากในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่ถูกผลิตนอกแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้า หรือการควบคุมขั้นตอนกรรมวิธีในการผลิตสินค้า เพราะประเทศไทยให้สิทธิการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นอกจาก ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ดังนั้น หากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนโดยไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็อาจทำให้เกิดความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของสินค้า และยังอาจทำให้ประชาชนผู้บริโภคไม่ได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์ทาง

กฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวได้ กรณีจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสร้างความเป็นธรรมให้กับชุมชนเดิม โดยมีข้อบังคับทางกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดมีขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ดังที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์มาแล้วในข้อ 4.3.1 และ 4.3.2 ว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทยนั้นแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทสินค้าเกษตร หรือใช้วัตถุดิบการเกษตรในการผลิตสินค้า เช่น ส้มโอทับทิมสยามปากพนัง มะขาวหวานเพชรบูรณ์ ผ้าหม้อห้อมแพร่ เป็นต้น และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ เช่น หมูย่างเมืองตรัง ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาถึงองค์ประกอบของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ จะเห็นว่าสินค้านั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางภูมิศาสตร์กับองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยที่ไม่มีทางจะขาดออกจากกันได้เลย เพราะหากองค์ประกอบทั้งสองประการขาดออกจากกัน ย่อมทำให้สินค้ามีคุณภาพที่แตกต่างจากสินค้าดั้งเดิมที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคว่ามี คุณภาพ และมาตรฐานที่ดีแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น

ดังนั้น ในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์จึงไม่ควรมีการอนุญาตให้ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และเมื่อไม่ควรอนุญาตให้ใช้คำประกอบในลักษณะดังกล่าวแล้ว กรณีจึงไม่สามารถมีการแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้เช่นกัน

ส่วนกรณีของปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนนั้น อนุสัญญากรุงปารีส ความตกลงกรุงมาดริด ความตกลงกรุงลิสบอน มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนไว้แต่อย่างใด และแม้ว่าความตกลงทริปส์ มาตรา 27.3 (b) จะให้ความคุ้มครองพืชและสัตว์ซึ่งเป็นหนึ่งในทรัพยากรชีวภาพ จะเป็นการส่งเสริมให้มีการ

ประดิษฐ์คิดค้นพันธุ์พืชใหม่ที่มีประโยชน์ต่อภาคเกษตร และอุตสาหกรรม แต่การให้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาฉบับอื่น ที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกชนในงานสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ใหม่และมีคุณค่าในทางอุตสาหกรรมเท่านั้น โดยความตกลงทริปส์ไม่มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชนแต่อย่างใด โดยมาตรา 27.3 (b) แห่งความตกลงทริปส์เป็นเพียงทางเลือกที่เปิดช่องไว้ให้ประเทศสมาชิกสามารถเลือกใช้ประเด็นในการคุ้มครองพันธุ์พืชในระบบกฎหมายเฉพาะเท่านั้น แต่ความตกลงทริปส์ก็ไม่ได้มีหลักเกณฑ์บังคับในการได้รับความยินยอมล่วงหน้าในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้แก่ชุมชนในกรณีที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้นอีกเช่นกัน กรณีจึงไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ตามความตกลง ทริปส์ มาปรับใช้กับกรณีการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้แต่อย่างใด

อีกทั้ง พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยก็ไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่ชุมชนในกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้างต้นเอาไว้เช่นกัน กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้หลักสากลตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ ดังต่อไปนี้

4.3.3.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามกรอบการคุ้มครองภูมิปัญญาและการแสดงออกของวัฒนธรรมในภูมิภาคแปซิฟิก 2002 (Pacific Regional Framework for the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Culture, 2002)

กรอบระดับภูมิภาคแปซิฟิกนี้เป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่ เจ้าของดั้งเดิมในภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมไปถึงนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ แต่เมื่อจะนำไปใช้จะต้องได้รับความยินยอมโดยมีการแจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent: PIC) เสียก่อน และจากนั้นก็ต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำไปใช้ดังกล่าวด้วย

โดยที่กรอบการคุ้มครองนี้ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ของการเสริมซึ่งกันและกันกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสมัยใหม่ ไม่ใช่เป็นการขัดหรือแย้งกันแต่อย่างใด[301]

เมื่อพิจารณาสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 จะเห็นได้ว่า สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่าง ไม่ได้กำหนดผู้ที่มีสิทธิในการใช้คำประกอบข้างต้นไว้แต่อย่างใด อีกทั้ง ยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการขออนุญาต หรือหลักเกณฑ์ในการบอกกล่าวล่วงหน้ากับชุมชนเดิมที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แต่ประการใด ทำให้การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในรูปแบบของคำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นั้นสามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากชุมชนเดิมหรือไม่ต้องของอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันทางการค้าอันไม่เป็นธรรมตามมาได้

4.3.3.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 (Convention on Biological Diversity 1992)

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวในประเด็นนี้มาแล้วในหัวข้อ 3.2.6 ของบทที่ 3 เกี่ยวกับอนุสัญญาด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ข้อ 8 (j) ที่กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกนั้นรักษาไว้ซึ่งความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งประกอบกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่มีความเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้มีการนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือครองความรู้เหล่านั้น และจะต้องส่งเสริมให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของความรู้นั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อบัญญัติในมาตรา 8 (j) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ให้ประเทศภาคีสมาชิกรับไปปฏิบัติ แต่ไม่ได้เป็นข้อบังคับอย่างเข้มงวด และไม่ได้กำหนดวิธีการที่จะทำให้มีแปลงหลักการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หากแต่เป็นดุลพินิจของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะสร้างมาตรการ และกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม[302]

---

[301] บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก, **การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์สากล**, หน้า 26-28.

[302] Article 8 “Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

การกำหนดหลักเกณฑ์การใช้งาน และงานแบ่งปันผลประโยชน์ของกรอบการคุ้มครองดังกล่าวนั้น เป็นการมุ่งเน้นการคุ้มครองไปที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้มุ่งเน้นถึงการให้ความคุ้มครองในเรื่องของการใช้งาน และการแบ่งปันผลประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่ชุมชนอันเป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น หรือกล่าวได้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมุ่งคุ้มครองสิทธิชุมชนเป็นการเฉพาะ[303] ดังนั้น แม้ว่าจะมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ แต่ขั้นตอน และกรรมวิธีในการผลิตสินค้านั้นจะต้องใช้องค์ความรู้ดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดกันมาในชุมชนนั้นอย่างแน่นอน ซึ่งหากมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างขาดกันมิได้ หากมีการแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนเดิมในกรณีที่มีการคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ให้สอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และความหลากหลายทางชีวภาพ ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพโดยมีหลักเกณฑ์ที่มีลักษณะเป็นการบังคับตามกฎหมายที่ชัดเจน ก็จะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมได้อีกทางหนึ่ง

4.3.3.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ให้ความคุ้มครองพันธุ์พืช ภูมิปัญญาและสิทธิของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และปรับปรุงพันธุ์พืช อีกทั้งยังเป็นการให้คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของชุมชนโดยให้การคุ้มครอง “พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น” การคุ้มครองสิทธิเกษตรกร ประเพณี การปฏิบัติ เช่น การแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชระหว่างเกษตรกร ระหว่าง

... (j) Subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices;...”

[303] ธนิต ชังถาวร และคณะ, *เรื่องเดิม,* หน้า 114-115.

ชุมชน การเก็บพันธุ์พืชที่ ตนเองผลิตไว้ใช้ในฤดูถัดไป รวมไปถึงการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชขึ้นมา และนำเงินจากกองทุนไปช่วยเหลือหรืออุดหนุนกิจกรรมใด ๆ ของชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ การวิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช โดยหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มีหลักในการนำเงินจาก “กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช” ซึ่งเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การวิจัย และการพัฒนาพันธุ์พืชนั้นจะจำกัดเฉพาะชุมชนที่เป็นผู้อนุรักษ์หรือพัฒนาพันธุ์พืช “พื้นเมืองเฉพาะถิ่น” ที่มีการขึ้นทะเบียนไว้ตามกฎหมาย

เงื่อนไขการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า คือ การเก็บ จัดหา หรือรวบรวมพันธุ์พืชหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพืช เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษาทดลองหรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ โดยให้นำเงินรายได้ตามข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช

หากพิจารณาในด้านของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง และมีความเชื่อมโยงกันระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกันกับการให้ความคุ้มครองพันธุ์พืช ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 แล้วจะเห็นได้ว่า การใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติก็เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงพาณิชย์ และเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าเช่นเดียวกัน

ดังนั้น หากมีการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนให้กับชุมชนในกรณีที่มีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ โดยมีองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือ ดังเช่นกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ และสนับสนุนการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน มีความชัดเจนในด้านการรับเงินตอบแทนจากผู้ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปจากชุมชน อีกทั้ง ยังสามารถจัดระเบียบการใช้เงินตอบแทนที่ได้รับจากผู้ใช้คำประกอบ เพื่อนำมาพัฒนาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ทั้งในด้านของการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน และการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้า อันเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในเรื่องของแนวคิดของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีแนวคิดจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

> หากบุคคลทั่วไปต้องการซื้อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปขายก็สามารถทำได้ ถ้าหากนำสินค้ามาจากแหล่งผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 25 เพราะเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้านั้น แต่หากเป็นเรื่องของการย้ายถิ่นที่อยู่ และนำองค์ความรู้ที่มีติดตัวไปผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน และใช้ชื่อเหมือนกันแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมที่ย้ายออกมาโดยเสนอผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชนเดิมที่ได้ย้ายออกมา ย่อมไม่สามารถทำได้ เพราะเป็นการทำให้คุณค่าของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วลดลง และจะต้องมีการตรวจสอบย้อนกลับว่าสินค้าที่ใช้ชื่อตามแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมาจากแหล่งไหนซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งจะทำให้มาตรฐาน และคุณภาพของสินค้านั้นแตกต่างกัน อันเป็นการทำลายชื่อเสียงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น และอาจทำให้สินค้าทางภูมิศาสตร์นั้นถูกเพิกถอนการจดทะเบียนได้เพราะคุณภาพของสินค้าลดลง[304]

> แม้จะมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนในการใช้ชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่นอกชุมชนเดิมโดยตัวผู้ย้ายถิ่นฐาน แต่เมื่อสินค้าที่ผู้ย้ายถิ่นฐานผลิตขึ้นนั้นไม่ได้มีความเชื่อมโยงใด ๆ กับแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิม ดังนั้น แม้จะมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนก็ไม่สามารถอนุญาตให้ใช้ชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิมกับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่ เพราะเป็นการขัดแย้งกับความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และอาจทำให้ระบบของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เสียหาย เนื่องจากหากมีการอนุญาตให้ใช้ชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์แล้ว เช่น มีการอนุญาตให้ใช้ชื่อส้มโอนครชัยศรีกับส้มโอที่ปลูกในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตส้มโอที่มีรสชาตอร่อยเหมือนส้มโอที่ปลูกในอำเภอนครชัยศรีเนื่องจากสภาพดิน น้ำ อากาศ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ส้มโอ

---

[304] ปัจฉิมา ธนสันติ, อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, 10 ตุลาคม 2561, การสัมภาษณ์.

นครชัยศรีมีรสชาติอร่อยเป็นเอกลักษณ์ ก็จะทำให้ชื่อเสียงของส้มโอนครชัยศรีนั้นได้รับความเสียหาย[305]

เรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อขออนุญาตใช้ชื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นยังไม่มีแนวคิดนี้ในตัวบทกฎหมาย เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้าซึ่งเป็นสิทธิชุมชน และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีจุดมุ่งหมายให้มีการขออนุญาตให้ใช้ชื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนที่ผลิตสินค้านั้น ๆ ดังนั้น แม้ว่าจะมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ บุคคลนั้นก็ไม่สามารถนำชื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้กับสินค้าของตนได้[306]

แต่อย่างไรก็ดียังมีมุมมองของผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้จำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งที่เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมุมมองในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปจากแนวคิด และทฤษฎีของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น กรณีครกหินอ่างศิลา “หากมีผู้ประกอบการที่ผลิตครกหินในตำบลอ่างศิลาได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไป และต้องการใช้ชื่อครกหินอ่างศิลากับครกหินที่ได้ผลิตขึ้นใหม่โดยเสนอผลประโยชน์ตอบแทนก็ไม่สามารถทำได้ เพราะสิทธิในการใช้ชื่อครกหินอ่างศิลาเป็นสิทธิชุมชนที่มีแต่ผู้ผลิตครกหินจากหินของอ่างศิลาในตำบลอ่างศิลาเท่านั้นที่ควรจะมีสิทธิใช้ได้ ดังนั้นแม้มีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนก็ตามแต่ผู้ผลิตครกหินอ่างศิลาในตำบลอ่างศิลาย่อมไม่ยินยอม[307]

แม้จะมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนในการใช้ชื่อเครื่องจักสานพนัสนิคมแต่เมื่อผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปไม่ได้อยู่ในพื้นที่อำเภอพนัสนิคมแล้วก็ไม่ควรใช้ชื่อเครื่องจักสานพนัสนิคม ไม่เช่นนั้นหากคนที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปต่างประเทศ หากเสนอผลประโยชน์

---

[305] ปฏิพัทธ์ ปานสุนทร, *เรื่องเดิม.*

[306] จิตติมา ศรีถาพร, *เรื่องเดิม.*

[307] จินตนา พุ่มอรุณ, *เรื่องเดิม.*

ตอบแทนในการใช้ชื่อเครื่องจักสานพนัสนิคมก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน ซึ่งสิทธิในการใช้ชื่อเครื่องจักสานพนัสนิคมนั้นควรเป็นสิทธิของคนในอำเภอพนัสนิคมเท่านั้น[308]

ชื่อส้มโอนครชัยศรีนั้นเป็นสิทธิของชุมชนไม่ใช่สิทธิของผู้ใดผู้หนึ่งแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มส้มโอเพื่อการส่งออกก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน เพราะสมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญกับรสชาติและคุณภาพของส้มโอเป็นอย่างมาก ซึ่งหากอนุญาตแล้วอาจทำให้ชื่อเสียงของส้มโอนครชัยศรีเสียหายได้[309]

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ในกรณีของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่า ทั้งในด้านของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นสิทธิของชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ได้ โดยผู้วิจัยเห็นว่า การใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน แม้จะไม่เป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรงก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการใช้สิทธิในการอ้างอิงชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้วอีกทางหนึ่ง ซึ่งการใช้สิทธิดังกล่าวของบุคคลที่ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไป ก็อาจเป็นการสร้างผลกระทบในทางเสียหายให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแง่ของชื่อเสียงได้ ดังนั้นหากมีหลักเกณฑ์เรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนให้เหมาะสมกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในการใช้บังคับกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นครอบคลุมตรงตามเจตนารมณ์มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ได้วางหลักเกณฑ์ห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เฉพาะอย่างไว้เพียง ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้น ทำให้การใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นสามารถทำได้โดยไม่มีกฎหมาย

---

[308] ปราณี มูลผลา, *เรื่องเดิม.*

[309] มงคลวิทย์ ธนัตแก่นจันทร์, *เรื่องเดิม.*

ห้าม ซึ่งการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลกระทบในทางเสียหายให้กับชุมชนเดิมที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ และเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 นั้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้มีความชัดเจนครอบคลุม และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น จึงควรมีการเพิ่มหลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.4 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำเอาหลักการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้นว่า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยได้อนุวัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลง ทริปส์ โดยให้ความคุ้มครองสำหรับสินค้าเฉพาะอย่างเพิ่มเติมแก่สินค้าประเภท ข้าว และไหม จากเดิมที่ความตกลงทริปส์ให้ความคุ้มครองสินค้าเฉพาะอย่างเพียง ไวน์ และสุรา เท่านั้น ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 จึงให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ และให้ความคุ้มครองรวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงสามารถบ่งบอกได้ว่าสินค้าถูกผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ใด โดยสินค้านั้นไม่จำต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของภูมิศาสตร์ของชุมชนที่ผลิตสินค้า ซึ่งสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกประเภท ยกเว้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง จะได้รับความคุ้มครองในลักษณะอย่างเดียวกัน และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ได้เปิดช่องให้มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นได้

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่มีทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติแล้วจะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ให้สิทธิในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทุกประเภท ยกเว้นสินค้าเฉพาะอย่าง ยังไม่มีความเหมาะสมกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย เนื่องจากหากมี

การผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติที่ไม่ใช่สินค้าเฉพาะอย่างในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นที่มีปัจจัยทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันกันชุมชนผู้ผลิตสินค้าดั้งเดิม ก็จะทำให้คุณภาพและมาตรฐานของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งหากมีการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงไปก็อาจทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมความเสียหาย หรือเสื่อมเสียชื่อเสียง ดังนั้น เมื่อการให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยยังไม่มีการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมกับประเภทของสินค้า กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ปัญหาในการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย โดยเปรียบเทียบกับหลักการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกับไทย เพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปนั้นได้มีการแบ่งรูปแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 แนวทางด้วยกันก็คือ รูปแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ PDO , PGI , GI และ TSG[310] โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันไปตามประเภทของสินค้าดังนี้

4.3.4.1 Protected Destination of Origin: PDO

ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครองจะต้องพิจารณาว่าสินค้าที่ขอใช้ตรา PDO นั้นไม่ว่าวัตถุดิบหรือกระบวนการผลิตสินค้านั้นจะต้องเกิดขึ้นภายในพื้นที่หรือจะต้องมาจากแหล่งกำเนิดตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวนั้นจะต้องประกอบด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้นเพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตให้มีลักษณะบ่งเฉพาะ ซึ่งการกำหนดพื้นที่อาจมีอาณาเขตที่กว้างกว่าแหล่งผลิต หรือแหล่งแปรรูปของสินค้า ด้วยเหตุนี้การเป็นสินค้าในระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองในระบบความคุ้มครอง แบบ PDO เช่นว่านี้จึงค่อนข้างจำกัดเกี่ยวกับขั้นตอนเงื่อนไข หรือกระบวนการพิเศษในการผลิตสินค้า หรือตัววัตถุดิบเพื่อการนำมาใช้ผลิต

---

[310] European Commission, **Quality Schemes Explained**, Retrieved March 30, 2021 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#geographicalindications

สินค้าอีกทั้งจะมีกระบวนการตามขั้นตอนเงื่อนไขหรือกระบวนการ ในการผลิตวัตถุดิบที่จะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น[311]

4.3.4.2 Protected Geographical Indication: PGI

สินค้าในระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายด้วยระบบการขึ้นทะเบียนเพื่อขอตรา PGI นั้นจะมีวิธีการที่คล้ายกับการคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของ PDO แต่จะแตกต่างกันในด้านของคุณภาพ ของสินค้าพิเศษบางประการ กล่าวคือ การคุ้มครองในรูปแบบของ PGI จะมิได้เน้นถึงลักษณะพิเศษ ของสินค้าโดยเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติ หรือภูมิปัญญามนุษย์อย่างเคร่งครัดเหมือนเช่นในรูปแบบการให้ความคุ้มครองแบบ PDO แต่จะให้ความสำคัญโดยเน้นไปที่ความมีชื่อเสียงของสินค้าที่เกิดขึ้นตลอดจนลักษณะอื่น ๆ ของสินค้าที่มาจากพื้นฐานดั้งเดิมของภูมิศาสตร์มากกว่าระบบการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่เกิดขึ้น[312]

4.3.4.3 Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines: GI

การคุ้มครองในระบบ GI เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟอง และไวน์ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดแก๊ส และไวน์ที่มีกลิ่นหอมที่มีต้นกำเนิดในเขตภูมิภาคหรือหรือท้องที่ที่คุณภาพ และชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะพิเศษอันได้มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นโดยเฉพาะ โดยข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองนั้นได้กำหนดว่า ในขั้นตอนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการกลั่นหรือการเตรียมการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนจะต้องเกิดขึ้นในภูมิภาคหรือแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น แต่อย่างไรก็ตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น[313]

4.3.4.4 Traditional Specialties Guaranteed: TSG

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมเป็นพิเศษนี้ เป็นแนวคิดที่ปรากฏในระเบียบของประชาคมยุโรป REGULATION (EU) No 1151/2012[314] ซึ่งมี

---

[311] ปัจฉิมา ธนสันติ, **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล**, หน้า 234.

[312] *เรื่องเดียวกัน,* หน้า 234.

[313] REGULATION (EU) No 251/2014, Article 1(3) This Regulation shall apply to all aromatised wine products placed on the market in the Union whether produced in the Member States or in third countries, as well as to those produced in the Union for export.

[314] REGULATION (EU) No 1151/2012

เจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองอาหารที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอันเป็นสินค้าที่มีมูลค่าของชุมชน ทำให้การคุ้มครองการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมมีความน่าสนใจอย่างมาก เพราะสามารถใช้คุ้มครองภูมิปัญญาอาหารที่มีมาแต่ดั้งเดิมได้ แม้ภูมิปัญญาอาหารนั้นจะไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ก็ตาม

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปทั้งสี่ระบบแล้วจะเห็นได้ว่า การคุ้มครองในระบบ PDO นั้นมีหลักเกณฑ์การควบคุมที่เข้มงวด โดยที่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า และขั้นตอนในการผลิตสินค้าจะต้องเกิดขึ้นภายในพื้นที่ หรือจะต้องมาจากแหล่งกำเนิดตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองตามความหมายของ เครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ที่มีหลักเกณฑ์ว่าสินค้าจะต้องมีคุณภาพ และคุณลักษณะเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือองค์ความรู้ในการผลิตสินค้ากับปัจจัยทางภูมิศาสตร์อย่างแน่นแฟ้น ซึ่งความตกลงกรุงลิสบอน มาตรา 3 ยังได้กำหนดข้อป้องกันการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดในลักษณะที่เป็นการแย่งชิงสิทธิ หรือการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแปล หรือการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” แม้จะมีการระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ก็ตาม

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติ และองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้าหลายประเภท อาทิ เช่น ข้าว ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่างตามกฎกระทรวง หรือสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประเภทผัก ผลไม้ เช่น ลิ้นจี่ค่อมสมุทรสงคราม จำปาดะสตูล มะพร้าวน้ำหอมบางคล้า หรือสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประเภทผ้าบางชนิด เช่น ผ้าหม้อห้อมแพร่ หรือสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอาหารบางชนิด เช่น กาแฟดงมะไฟ กาแฟดอยช้าง เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้ต่างก็มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิตสินค้า ตรงกับหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปในระบบ PDO ซึ่งหากไทยแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามประเภทของสินค้า โดยมีการแบ่งประเภทของสินค้าประเภทนี้อยู่ในกลุ่มของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติ และองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้า อยู่ในประเภทของสินค้าที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษเฉกเช่นเดียวกันกับสินค้า

---

(38) To qualify for reservation, traditional specialities guaranteed should be registered at Union level. The entry in the register should also provide information to consumers and to those involved in the trade.

เฉพาะอย่าง ก็จะทำให้ไม่สามารถคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติกับองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิต กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน อันเป็นการเพิ่มความคุ้มครองสินค้าในกลุ่มนี้มากขึ้น และสามารถแก้ปัญหาการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติ ที่อาจทำให้คุณภาพของสินค้านั้นแตกต่างกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง จนทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาและคุณภาพของสินค้า ซึ่งอาจทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เสื่อมเสียชื่อเสียงได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของการให้ความคุ้มครองในระบบ PGI นั้นเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เคร่งครัดในเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ โดยมุ่งเน้นในการให้ความคุ้มครองชื่อเสียง และลักษณะของสินค้าที่มาจากพื้นฐานดั้งเดิมมากกว่าการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ หากมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าโดยไม่จำต้องใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้น หรือมีเฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้า สินค้านั้นก็ได้รับความคุ้มครองในระบบ PGI แล้ว ซึ่ง การให้ความคุ้มครองในระบบ PGI นั้นมีความคล้ายคลึงกันกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ TSG ในแง่มุมของขั้นตอนการผลิตสินค้าที่ไม่จำต้องมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ โดยการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ TSG เป็นการให้ความคุ้มครองโดยมุ่งเน้นไปที่ผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิชุมชน โดยไม่จำต้องพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมนั้นจะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือไม่ และการให้ความคุ้มครองไม่ครอบคลุมไปถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์อาหารที่มีฐานะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย

เมื่อพิจารณาสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่มีมากมายหลายประเภท จะเห็นได้ว่ามีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตโดยใช้องค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ทำให้สินค้านั้นมีชื่อเสียง แต่ขั้นตอนการผลิตนั้นไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบเข้ากับปัจจัยทางภูมิศาสตร์อยู่หลายชนิดสินค้า เช่น สินค้าประเภทผ้าไหม ที่ถูกกำหนดให้เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง หรือสินค้าประเภทหัตถกรรม เช่น เครื่องจักสานพนัสนิคม ร่มบ่อสร้าง หรือสินค้าประเภทประเภทอาหาร เช่น หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น โดยสินค้าเหล่านี้ไม่ได้ใช้วัตถุดิบที่มีเฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการผลิตสิค้า และไม่ได้อาศัยปัจจัยทางธรรมชาติที่ทำให้สินค้ามีลักษณะเฉพาะแต่อย่างใด หากแต่สินค้าประเภทนี้ได้รับการคุ้มครองเพราะความมีชื่อเสียงของสินค้า ดังนั้น หากมีการแบ่งกลุ่มประเภทของสินค้าประเภทนี้เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ ก็จะสอดคล้องกับการอนุญาตให้ใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ

นอกจากสินค้าประเภทไหม ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มาตรา 28 ได้โดยสามารถกำหนดเงื่อนไข และการขออนุญาตในการใช้คำประกอบดังกล่าวได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนในกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำ หรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนอีกด้วย

ส่วนการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ GI นั้น เป็นการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดแก๊ส และไวน์ที่มีกลิ่นหอมที่มีต้นกำเนิดในเขตภูมิภาคหรือหรือท้องที่ที่คุณภาพ และชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะพิเศษอันได้มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นโดยเฉพาะ โดยขั้นตอนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการกลั่น หรือการเตรียมการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนจะต้องเกิดขึ้นในภูมิภาคหรือแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น โดยที่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น

เมื่อพิจารณาสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์ของไทย จะพบว่ามีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์เพียงสองรายการเท่านั้น ได้แก่ ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ และไวน์เขาใหญ่ ซึ่งสินค้าไวน์ทั้งสอง ต่างก็ใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าที่ปลูกในพื้นที่แหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้า โดยไวน์ที่ราบสูงภูเรือ ใช้องุ่นสดของผลองุ่นพันธุ์ Chenin Blanc และการหมักองุ่นสดของผลองุ่นแดงพันธุ์ Shiraz ปลูกบนที่ราบสูงภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งได้หมักตามวิธีการเพื่อให้ได้คุณภาพตามหลักประเพณีการทำไวน์ที่สืบต่อกันมา ส่วนไวน์เขาใหญ่ใช้องุ่นสายพันธุ์ Vitis Vinifera ที่ปลูก เก็บเกี่ยว และผ่านกระบวนการผลิตไวน์ตามมาตรฐานที่กำหนด ในขอบเขตพื้นที่แหล่งทางภูมิศาสตร์ในอำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา[315] ดังนั้น เงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปในระบบ GI จึงมีความแตกต่างกับการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์ของไทยในเรื่องของความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า เนื่องจากระบบ GI นั้นมีหลักเกณฑ์กำหนดว่าขั้นตอนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการกลั่น หรือการเตรียมการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนจะต้องเกิดขึ้นในภูมิภาคหรือแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น แต่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น กรณีจึงไม่สามารถนำเอาระบบ GI ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไวน์ในประเทศไทยได้ อีกทั้ง ไวน์ ยังเป็นสินค้าเฉพาะอย่างที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่

---

[315] กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **ไวน์เขาใหญ่**, ค้นวันที่ 26 มีนาคม 2564 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/2284/GI61100113.pdf

เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 จึงไม่สามารถใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อยู่แล้วตามหลักของกฎหมายดังกล่าว

ในส่วนของการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเห็นของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

> การแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการควบคุมมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งทำให้แยกแยะได้ว่าสินค้าประเภทใดควรได้รับความคุ้มครองในรูปแบบใด เช่น สินค้าประเภทเกษตรกรรมที่ต้องปลูกเฉพาะแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นจึงจะทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะเฉพาะก็ควรคุ้มครองในรูปแบบของ PDO แต่หากเป็นสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งบางกรณีวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอาจจะไม่เพียงพอต่อการผลิตทำให้ต้องนำวัตถุดิบจากแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นมาใช้ในการผลิตแต่ถูกนำมาผลิตเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากองค์ความรู้เฉพาะของคนในชุมชนนั้น ๆ ก็ควรได้รับความคุ้มรองในรูปแบบของ PGI แต่ต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ในเรื่องขององค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้าที่มีแต่คนในชุมชนนั้นเท่านั้นที่สามารถทำได้ ซึ่งหากนำไปผลิตที่แหล่งภูมิศาสตร์อื่นก็อาจทำให้มีการดัดแปลงวิธีการผลิตดั้งเดิม โดยสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของสินค้าที่เพิ่มมูลค่าของสินค้าของชุมชนทำให้ผู้บริโภคแยกแยะสินค้าว่ามาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ใด ข้าพเจ้าเห็นว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมีหลายประเภท ดังนั้น แนวคิดเรื่องการแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมีความเหมาะสมกับประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์[316]

> ในเรื่องการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เมื่อเทียบเคียงกับประชาคมยุโรปนั้น ทางกลุ่มประเทศของประชาคมยุโรปนั้นไม่ได้มีสินค้าท้องถิ่น (OTOP) ดังเช่นกรณีของประเทศไทย ซึ่งหากประเทศไทยมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หายไป เพราะหากมีการอนุญาตให้สินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์เพียงบางส่วน

---

[316] ปัจฉิมา ธนสันติ, อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, 10 ตุลาคม 2561, การสัมภาษณ์.

ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้วก็จะขัดกับหลักของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่มีหลักเกณฑ์ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองนั้นต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้น สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีความโดดเด่นมากกว่าสินค้าท้องถิ่นเพราะเป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นการแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีความเหมาะสมที่กับประเทศไทย เพราะจะทำให้เกิดความสับสนระหว่างสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าท้องถิ่นในกระบวนการผลิตสินค้า เพราะสินค้าท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้า และหลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความเข้มงวดมากกว่าการขอสินค้าท้องถิ่นมาก ดังนั้น หากมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังเช่นประชาคมยุโรปก็อาจจะทำให้ผู้บริโภคแยกแยะไม่ออกถึงความแตกต่างระหว่างสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าท้องถิ่นบางสินค้าที่ไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์[317]

หากมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหมือนประเทศประชาคมยุโรปจะเป็นการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากเกินไป เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นด้วยชื่อ และด้วยเจตนารมณ์ในการคุ้มครองนั้นมุ่งคุ้มครองสินค้าที่เกิดขึ้นจากวัตถุดิบที่มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ หากจะมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผลิตสินค้าขึ้นโดยไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นและได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็จะเป็นการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กว้างเกินไป ซึ่งหากต้องการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเราอาจจะใช้กฎหมายอื่นในการคุ้มครองก็ได้ ซึ่งจะขัดต่อเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงไม่ควรมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังเช่นประเทศประชาคมยุโรป[318]

ในเรื่องการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศประชาคมยุโรปนั้นมีมากมาย และต่างก็มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงดังนั้นการแบ่งระดับความคุ้มครองในรูปแบบของ PDO และ PGI จึงตอบโจทย์ใน

---

[317] ปฏิพัทธ์ ปานสุนทร, *เรื่องเดิม*.

[318] วรวงศ์ อัจฉราวงศ์ชัย, *เรื่องเดิม*.

> การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสมาชิกประชาคมยุโรป อีกทั้งประชาคมยุโรปนั้นไม่ได้มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำให้การแยกแยะประเภทของสินค้าจึงทำได้ง่ายกว่าในประเทศไทย เพราะในประเทศไทยการที่จะให้ประชาชนทราบถึงความแตกต่างระหว่างสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ก็ย่อมเป็นการยาก และสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทยนั้นหลักสำคัญคือต้องมีความเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งทางภูมิศาสตร์กับสินค้านั้น หากมีการแบ่งระดับความคุ้มครองดังเช่นประชาคมยุโรปก็จะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่มุ่งคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้านั้น ดังนั้น จึงไม่ควรมีการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย[319]

เมื่อพิจารณาความเห็นของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องของการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าความเห็นของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความแตกต่างกัน โดยส่วนมากไม่เห็นด้วยกับการแบ่งระดับความคุ้มครองตามประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้รับความคุ้มครองเพราะความมีเอกลักษณ์ของแหล่งทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้า หรือการใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความแตกต่างกับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ไม่จำต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทยนั้น มีทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ รวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ของคนในชุมชนในการผลิตสินค้า ดังนั้น การแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามประเภทของสินค้าจึงไม่ใช่การขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากเกินไป หากแต่เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะประเภทของสินค้าให้เกิดความเหมาะสมในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภท และยังเป็นการแก้ปัญหาการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ตามประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปที่แบ่งออกเป็นสี่ระบบ เป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะของสินค้า โดยแบ่ง

---

[319] จิตติมา ศรีถาพร, *เรื่องเดิม*.

ประเภทของสินค้าเป็นสินค้าที่ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่มีเฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์กับขั้นตอนการผลิตที่ต้องผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดียวกัน (PDO) และสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองเพราะความมีชื่อเสียง (PGI) และสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับอาหารที่ใช้ภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า โดยวัตถุดิบที่ใช้ไม่จำต้องใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น (TSG) และการให้ความคุ้มครองไวน์ที่มีกลิ่นหอม (GI) โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งเป็นการระดับความคุ้มครองโดยแยกย่อยตามประเภทของสินค้าอย่างละเอียด

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ของคนในชุมชนในการผลิตสินค้าแต่ได้รับการคุ้มครองเพราะความมีชื่อเสียงของสินค้าเท่านั้น หากนำระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของโดยตรงทั้งหมดก็ย่อมไม่มีเหมาะสม เนื่องจากไทยรวมการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทไว้ด้วยกัน เช่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอาหาร ก็รวมสินค้าที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น กาแฟเขาทะลุ กาแฟเทพสะเด็ด เป็นต้น และสินค้าที่มีชื่อเสียงแต่ไม่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น ไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน ซึ่งเทียบเคียงได้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทผ้า ที่มีทั้งสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้ว

อีกทั้ง สหภาพยุโรปนั้นมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเศรษฐกิจแตกต่างกันกับไทย ซึ่งไทยนั้นเน้นให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเกษตร และมุ่งให้ความคุ้มครองเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่สหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์ไวน์ซึ่งเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับสหภาพยุโรปอย่างมหาศาล แต่ไวน์ไม่ใช่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีการผลิตกันอย่างกว้างขวางในประเทศไทย ดังนั้น หากมีการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองซึ่งบ่งทางภูมิศาสตร์โดยนำระบบการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาใช้กับไทยโดยตรงก็อาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย และยังเป็นการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มากเกินความจำเป็น ทำให้เกิดปัญหาให้การปรับใช้ข้อกฎหมายเพื่อใช้แยกประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องสิทธิในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแต่ละประเภท กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนที่เกิดขึ้นในไทย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมตามลักษณะของสินค้า ก็จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจ

เกิดขึ้นจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในเรื่องการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นใหม่ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากความสนใจและตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในประเด็นดังกล่าว ทั้งความสำคัญในแง่การป้องกันการหลอกลวงผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การหลอกลวงผู้บริโภค รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแง่มุมของมาตรการทางกฎหมาย โดยผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงปัญหาจึงทำการค้นคว้า รวบรวม ทบทวน และวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เป็นการศึกษาภายใต้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาถึงการได้มาซึ่งสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชน ขอบเขตการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนทั้งของประเทศไทย และของต่างประเทศที่อาศัยกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อเป็นกรอบ และแนวทางในการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

โดยในการศึกษา และวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมถึงครอบคลุมถึงทฤษฎี ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการย้ายถิ่นที่อยู่ ว่ามีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวอย่างไร โดยศึกษาอยู่ภายใต้ขอบเขตของความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 รวมไปถึงกฎกระทรวงข้อที่กำหนดรายชื่อ

ประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547

จากการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ และถูกนำไปใช้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในทางการค้าจากชื่อของแหล่งภูมิศาสตร์กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับการขึ้นทะเบียนในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งต่อมาเมื่อมีบุคคลในชุมชนดังกล่าวได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่จากแหล่งภูมิศาสตร์หนึ่งไปอีกแหล่งหนึ่ง และได้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากแหล่งเดิมไปใช้ในรูปแบบของคำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ทำให้สิทธิในการใช้ประโยชน์ทางการค้าในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกกระทบกระเทือนจากการใช้คำประกอบดังกล่าว

เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่า การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในปัจจุบันนั้น มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค และสาธารณชนเพื่อมิให้สับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิด และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้า รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าเพื่อมิให้ชื่อเสียง และความนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของตนต้องสูญสิ้นไป อันเนื่องมาจากการที่บุคคลอื่นได้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่ถูกต้องโดยการใช้คำประกอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยไม่ชอบธรรม รวมถึงการพยายามขยายการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ และป้องกันปัญหาการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่อยู่ในขอบเขตการคุ้มครองของความตกลงทริปส์ ซึ่งความตกลงทริปส์ได้มีหลักเกณฑ์ ขอบเขต และเงื่อนไขของความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในมาตรา 22 ถึงมาตรา 24 โดยกำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่ความตกลงทริปส์กำหนดไว้ โดยได้แบ่ง ระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ 2 ระดับ คือ การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับทั่วไปในมาตรา 22 มีสาระสำคัญดังนี้

(1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือการใช้ชื่อของสถานที่ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของประเทศสมาชิก ประกอบกับสินค้าเพื่อแสดงให้ผู้ซื้อ หรือผู้บริโภคได้ทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้าว่า คุณภาพชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นของสินค้ามีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

(2) ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้าจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่นนอกเหนือจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงไปใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า หรือก่อให้เกิดการกระทำที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

(3) เมื่อมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าในประเทศสมาชิกในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้าที่มิได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่ระบุไว้นั้น[320]

ความตกลงทริปส์ยังให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทในระดับพิเศษ โดยมีสาระสำคัญคือ ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีการคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา กล่าวคือถ้าไวน์หรือสุราที่ขึ้นทะเบียนนั้นไม่ได้มีแหล่งกำเนิดแท้จริงตามที่แสดงไว้ ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับไวน์หรือสุราดังกล่าว กรณีที่เป็นแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า แม้จะได้มีการกระทำที่พยายามไม่ให้สาธารณชนสับสนหลงผิดด้วยการแสดงข้อความบางอย่างประกอบโดยการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” “การเลียนแบบ” เช่น การระบุว่า “ผลิตแบบแชมเปญ” หรือ “ผลิตเลียนแบบแชมเปญ” ซึ่งต้องการบอกให้สาธารณชนทราบว่ามิใช่แชมเปญแท้ แต่ผลิตแบบเดียวกับแชมเปญก็ล้วนแต่เป็นการกระทำที่ต้องห้ามทั้งสิ้น[321]

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นหลักเกณฑ์เงื่อนไขขั้นต่ำที่ความตกลงทริปส์กำหนดไว้ให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องให้ความคุ้มครอง ซึ่งประเทศสมาชิกสามารถให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าความตกลงทริปส์กำหนดไว้ได้ ซึ่งปัจจุบันประเทศภาคีสมาชิกได้แบ่งการคุ้มครองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประเทศมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นหลัก เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และประเทศอิตาลี เป็นต้น ซึ่งประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่ความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างจากแหล่งอื่น และถูกใช้มาอย่างยาวนานจนมีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับ จึงให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของสิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ

---

[320] Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights, Article 22, Protection of Geographical Indications.

[321] Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights, Article 23, Additional Protection for Geographical Indications for Wines and Spirits.

และ 2) ประเทศที่ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบเครื่องหมายการค้า หรือกลุ่มประเทศโลกใหม่ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนเป็นหลัก มิได้มุ่งคุ้มครองสิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ดังเช่นกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ เนื่องจาก ประเทศดังกล่าวมิได้มีความหลากหลายทางทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษดังเช่นกลุ่มประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน จึงได้มีการอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับความตกลงทริปส์ โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยได้บัญญัตินิยามความหมายอันเป็นหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของความคุ้มครองไว้ว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มี คุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว[322] และบุคคลที่มีสิทธิในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ต้องมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น ๆ

การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับปกติ และประเทศไทยยังได้ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษแก่สินค้าบางประเภทตามที่ความตกลงทริปส์กำหนดไว้โดยมีการเพิ่มเติมสินค้าบางประเภทไว้ในกฎกระทรวงข้อที่กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ข้อ 1 “กำหนดให้รายชื่อประเภทสินค้าต่อไปนี้เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง (1) ข้าว (2) ไหม (3) ไวน์ (4) สุรา . . .”

การกำหนดให้บุคคลผู้มีสิทธิขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต้องเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า กฎหมายจึงมุ่งคุ้มครองสิทธิชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์มิได้มุ่งคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนดังเช่นกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษนั้นใช้กับสินค้าเฉพาะอย่าง เป็นการห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นทุกกรณี แม้จะไม่ได้ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดก็ตาม เพื่อคุ้มครองไม่ให้มีการแสดงให้ทราบถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าโดยใช้คำว่า “ชนิด” “แบบ” หรือ “ประเภท” หรือคำทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

---

[322] มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีหน้าที่ในการบ่งถึงแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้า และเป็นการรับรองถึงคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าเพื่อมิให้ผู้บริโภคสับสน หรือหลงผิดกับสินค้าประเภทเดียวกันที่ถูกผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น ชื่อเสียงของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นเสมือนปัจจัยสำคัญของการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหน้าที่ของเครื่องหมายการค้า แต่ทั้งนี้ แม้ว่าบทบาทหน้าที่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับเครื่องหมายการค้าในเรื่องของการรับรองคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าจากความมีชื่อเสียงของสินค้า แต่ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นเจ้าของ โดยเมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 แล้ว สินค้าที่ได้รับความคุ้มครองต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ หรือเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นโดยการใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนจนทำให้สินค้านั้นมีชื่อเสียงจึงจะเข้าเงื่อนไขของความคุ้มครองตามกฎหมาย อีกทั้งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ใช่สิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้อันเป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งสิทธิดังกล่าวไม่สามารถจำหน่าย จ่ายโอนหรืออนุญาตให้แก่บุคคลได้ดังเช่นกรณีของเครื่องหมายการค้า

การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ให้ความคุ้มครองสินค้าที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ รวมไปถึงสินค้าที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ด้วย โดยมีหลักเกณฑ์ห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เฉพาะสินค้าประเภท ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ซึ่งเป็นสินค้าเฉพาะอย่างเพียงสี่ประเภทเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงยังไม่มีความครอบคลุมในการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้แก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่การย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนอย่างเพียงพอ

โดยปัญหาในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่การย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน แบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

การที่ประเทศไทยได้อนุวัติกฎหมายที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์ โดยให้ความคุ้มครองทั้งสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ รวมไปถึงสินค้าที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และเพิ่มสินค้าเฉพาะอย่างจาก ไวน์ และสุรา ตามความตกลงทริปส์ มาตรา 23 แก่สินค้าประเภท ข้าว และไหม ให้เป็นสินค้าเฉพาะอย่างในกฎกระทรวง โดยวางหลักเกณฑ์เพื่อห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าเฉพาะอย่างนั้น จะเห็นได้ว่า หากมีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิต จะทำให้คุณภาพและมาตรฐานของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ เนื่องจาก ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในแต่ละท้องที่ย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของภูมิประเทศ

ดังนั้น จึงไม่ควรมีการอนุญาตให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายจากความสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ส่วนในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าโดยไม่จำต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิต นอกจากสินค้าเฉพาะอย่างนั้น แม้ว่ากฎหมายจะเปิดช่องให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ แต่กฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการขออนุญาต หรือมาตรการในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเพื่อใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแต่อย่างใด ดังนั้น จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ในชุมชนให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศ ความตกลงทริปส์ มาตรา 23 ได้ให้ความคุ้มครองในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพียงแค่ผลิตภัณฑ์ ไวน์ และสุรา เท่านั้น ซึ่งหากมีกรณีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ในชุมชนระหว่างประเทศ โดยการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเฉพาะอย่างตามมาตรา 23 ของความตกลงทริปส์ยังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้า

เศรษฐกิจของไทย เช่น ข้าว ไหม และยังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่น เช่น กาแฟ ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ และเมื่อการเจรจาเพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษไปยังสินค้าประเภทอื่นในการเจรจารอบโดฮายังไม่ประสบผลสำเร็จ สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าเกษตรกรรมจึงไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร

ดังนั้น หากมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ระหว่างประเทศที่เหมาะสมกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ก็จะเป็นการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบซึ่งกระทบกระเทือนต่อการค้าระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพ และมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ประเทศไทยมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิตอยู่เป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิตนั้น ลักษณะพิเศษของสินค้าในด้านของคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้า ย่อมเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนนั้น ดังนั้น หากมีการอนุญาตให้มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ ย่อมทำให้คุณภาพของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลง และแตกต่างกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเดิม ทำให้ไม่สามารถควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าในกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติได้เลย และเมื่อพิจารณากฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีดังกล่าว ปรากฏว่ามีเพียงสินค้าเฉพาะอย่าง ซึ่งได้แก่ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้นที่ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษ กรณีจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในส่วนของสินค้าที่ได้รับความคุ้มครองในระดับเดียวกันกับสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อใช้แก้ไขปัญหาการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความชัดเจน และสร้างความเป็นธรรมมากที่สุด

ส่วนในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าโดยไม่จำต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติในการผลิต แม้ว่าผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปจะสามารถใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพอย่างเดียวกัน และใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับกรรมวิธีในการผลิตสินค้าอย่างเดียวกันกับชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีมาตรการในเชิงบังคับเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าที่ถูกผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่นในการคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแต่อย่างใด

ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้คุณภาพของสินค้าที่ใช้คำประกอบอ้างอิงแตกต่างกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตโดยชุมชนเดิมเพื่อลดปัญหาการเสื่อมเสียงชื่อเสียงในคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิชุมชนที่ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ร่วมกัน โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นประกอบไปด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าด้วยเช่นกัน การใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน แม้ว่าจะเป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายให้สิทธิไว้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าการใช้สิทธิดังกล่าว เป็นไปในแนวทางเพื่อเพิ่มมูลค้าทางการค้าให้แก่สินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น เพื่อประโยชน์ของผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปเท่านั้น ซึ่งการใช้สิทธิดังกล่าวของบุคคลที่ได้ย้ายถิ่นที่อยู่บางประการก็อาจเป็นการสร้างผลกระทบในทางเสียหายให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแง่ของชื่อเสียงได้

ดังนั้น ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย ในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากยิ่งขึ้น

4. แนวทางการนำเอาหลักการแบ่งระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าบางประเภทที่มิได้มีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งทางภูมิศาสตร์ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด แต่ยังได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายของประเทศไทย โดยเฉพาะสินค้าหัตถกรรม และอุตสาหกรรม ซึ่งสินค้าดังกล่าวมีลักษณะเป็นองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเพียงอย่างเดียว เช่น ร่มบ่อสร้าง หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาถึงหลักการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปนั้นได้มีการแบ่งรูปแบบการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 แนวทางด้วยกันก็คือ การให้ความคุ้มครองแบบ (Protected Destination of Origin: PDO) ที่มุ่งเน้นว่าวัตถุดิบหรือกระบวนการผลิตสินค้านั้นจะต้อง เกิดขึ้นภายในพื้นที่หรือจะต้องมาจากแหล่งกำเนิดตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวนั้นจะต้องประกอบด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้นเพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตให้มีลักษณะบ่งเฉพาะ ส่วนการให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแบบ (Protected Geographical Indication: PGI) มิได้เคร่งครัดถึงลักษณะพิเศษของสินค้า ว่าจะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ แต่จะให้ความสำคัญโดยเน้นไปที่ความมีชื่อเสียงของสินค้าที่เกิดขึ้นตลอดจนลักษณะอื่น ๆ ของสินค้าที่มาจากพื้นฐานดั้งเดิมของภูมิศาสตร์มากกว่าระบบการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่เกิดขึ้น ส่วนการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบ (Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines: GI) การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทเครื่องดื่มอัดแก๊สที่มีฟอง และไวน์ที่มีกลิ่นหอมโดยข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองนั้นได้กำหนดว่า ในขั้นตอนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการกลั่นหรือการเตรียมการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนจะต้องเกิดขึ้นในภูมิภาคหรือแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น แต่อย่างไรก็ตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่จำต้องมาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้น และการให้ความคุ้มครองแบบ (Traditional Specialties Guaranteed: TSG) หรือการรับประกันภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นพิเศษมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองอาหารที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอันเป็นสินค้าที่มีมูลค่าของชุมชน การคุ้มครองการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมนี้ แม้ภูมิปัญญาอาหารนั้นจะไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งการแบ่งระดับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปนั้นเป็นการระดับความคุ้มครองโดยแยกย่อยตามประเภทของสินค้าอย่างละเอียด

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยมีทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ของคนในชุมชนในการผลิตสินค้าแต่ได้รับการคุ้มครองเพราะความมีชื่อเสียงของสินค้าเท่านั้น ซึ่งหากนำระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของโดยตรงทั้งหมดก็ย่อมไม่มีเหมาะสม

ดังนั้น จึงควรมีการแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะของสินค้าเพื่อประโยชน์ในการทำให้ทราบถึงสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน อีกทั้ง การแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะของสินค้ายังมีประโยชน์ในด้านการควบคุมมาตรฐานของสินค้า รวมไปถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีต้องการที่จะเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อใช้แก้ปัญหาได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางในการแก้ไขกฎหมายแบ่งเป็น 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

5.2.1 การกำหนดสิทธิของบุคคลผู้มีสิทธิใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

บทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 28 ประกอบกับกฎกระทรวงข้อที่กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ซึ่งได้แก่สินค้า ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นเห็นได้ว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในปัจจุบันนั้นมีทั้งสินค้าที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์และภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่ก็ยังมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บางประเภทที่ใช้องค์ความรู้ในการผลิตเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งหากมีการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็อาจจะเกิดปัญหาในการแสวงหาผลประโยชน์ และกำไรจากการอ้างอิงคำประกอบจากการของสินค้าทำให้เกิดการผูกขาดทางการค้าตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้าตามมาได้

โดยการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า ทฤษฎีการลดต้นทุนสืบค้นนั้นให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคไม่สับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริง และคุณภาพของสินค้ามาปรับใช้เพื่อให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงข้อมูลของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในส่วนของ แหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้าที่แท้จริงของสินค้าก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ เพื่อป้องกันการสับสนหลงผิดในแหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้า ซึ่งเป็นอีกเหตุผลสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ดังนั้น หากนำแนวคิดในเรื่องการให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าปรับใช้ กรณีที่มีการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะเป็นการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิชุมชนอันเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ดีมากยิ่งขึ้น

ส่วนแนวคิดตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้า แม้ว่าจะมีส่วนที่สอดคล้องต่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแง่มุมของการให้ความสำคัญต่อการทราบแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคไม่สับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริง และคุณภาพของสินค้า แต่แนวคิดตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาผลประโยชน์ และกำไรในลักษณะผูกขาดทางการค้าจากสินค้าเมื่อสินค้านั้นเป็นที่นิยมแล้ว ซึ่งมีความแตกต่างกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจึงไม่ควรมีการผูกขาดทางการค้ากับผู้ใดผู้หนึ่งที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนนั้น หรือบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปโดยเฉพาะ ดังนั้น จึงไม่ควรนำแนวคิดตามทฤษฎีผูกขาดทางการค้ามาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กล่าวโดยสรุปตามเหตุผลที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับการควบคุมมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน และการแบ่งระดับความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมกับลักษณะของสินค้า จะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยเห็นว่า ควรเพิ่มเติมหลักกฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวงเรื่อง

> ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการใช้ การขออนุญาตใช้ และการตรวจสอบคำขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการกำหนดคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน พ.ศ. ....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 7 มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อันเป็นพระราชบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 25 วรรค 2 ประกอบกับมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 กำหนดให้รายชื่อประเภทสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า

(2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า

ซึ่งหากมีการประกาศใช้ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการใช้ การขออนุญาตใช้ และการตรวจสอบคำขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน พ.ศ. .... ในข้อ “การกำหนดประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” จะเป็นประโยชน์การชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภทที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทย โดยกำหนดประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติให้ได้รับความคุ้มครองในระดับเดียวกับกับการให้ความคุ้มครองสินค้าเฉพาะอย่าง ไว้ในข้อเดียวกันกับการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การเพิ่มเติมกฎกระทรวงตามข้อที่ผู้วิจัยกล่าวข้างต้น จะทำให้สามารถแยกประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายแล้วได้ง่ายยิ่งขึ้น และทำให้ทราบว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นไม่สามารถใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้ เพราะเป็นการทำให้คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปโดยสภาพ และสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาในการผลิตสินค้าต้องมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน โดยกำหนดวิธีการยื่นคำขออนุญาต

ใช้คำประกอบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบถึงรายละเอียดของการเป็นผู้ประกอบการค้าในแหล่งทางภูมิศาสตร์เดิม และมาตรฐานที่เหมือนกันกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่บุคคลนั้นได้ย้ายออกมา เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเกณฑ์ที่จะได้รับอนุญาตใช้คำประกอบ รวมไปถึงการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำประกอบเช่นว่านั้น ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเหมาะสมกับสินค้าแต่ละประเภท และทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความชัดเจนมาก และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภค รวมไปถึงการป้องกันการผูกขาดทางการค้าจากการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.2 การขึ้นทะเบียนการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า และการขออนุญาตกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ในส่วนของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ที่ว่า “การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎกระทรวง” และกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนการประกาศโฆษณา การคัดค้านและการโต้แย้งคำคัดค้านการขึ้นทะเบียน การอุทธรณ์และการแก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2547 หมวด 2

การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้อ 9 คำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างน้อยต้องมีรายการต่อไปนี้

(1) รายละเอียดเกี่ยวกับ ผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตามรายการในแบบพิมพ์

(2) ชื่อ สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์

(3) รายการสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(4) รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสิน ค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(5) รายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์

(6) รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน

(7) รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า

(8) ลายมือชื่อของผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนและวันเดือนปีที่ลงลายมือชื่อ

แต่การกำหนดคุณภาพ และมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 9 และกฎกระทรวงในข้อที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนการประกาศโฆษณา การคัดค้านและการโต้แย้งคำคัดค้านการขึ้นทะเบียน การอุทธรณ์และการแก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2547 มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขออนุญาต การกำหนดคุณภาพ และมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติมไว้ในร่างกฎกระทรวงฉบับเดียวกันกับการกำหนดให้รายชื่อประเภทสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามหัวข้อ 5.2.1 ดังนี้

ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการใช้ การขออนุญาตใช้ และการตรวจสอบคำขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน พ.ศ. ....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 7 มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อันเป็นพระราชบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 25 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 2

(1) การใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าประเภทที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในทำนองคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น ไม่สามารถกระทำได้ทุกกรณี

(2) การใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าประเภทที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าในทำนองคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้นสามารถกระทำได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน ทั้งนี้ โดยผ่านหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้จะใช้สิทธิดังกล่าว และผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

(3) บุคคลภายนอก หรือบุคคลที่ไม่เคยผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิม ไม่มีสิทธิยื่นคำขอตามข้อ (2)

ข้อ 3 ผู้ยื่นคำขอตามข้อ 2 (2) มีหน้าที่ต้องแสดงหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเคยเป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนชนเดิม และมีหน้าที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าที่ตนผลิตว่ามีคุณภาพ และมาตรฐานอย่างเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตจากชุมชนตามแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมแก่นายทะเบียนโดยชัดแจ้ง

ข้อ 4 เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้นแล้ว หากปรากฏหลักฐานว่าคำขอนั้นเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยอำพราง หรือมีรายการข้อข้อความผิดจากความเป็นจริงในขณะยื่นคำขอ ให้นายทะเบียนมีอำนาจในการยกคำขอนั้นได้

ข้อ 5 กรณีตามข้อ 4 หากปรากฏหลักฐานภายหลังว่าคำขออนุญาตใช้สิทธิดังกล่าวเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยอำพราง หรือมีรายการข้อความผิดจากความเป็นจริง ให้นายทะเบียนส่งเรื่องให้คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยให้เพิกถอนสิทธิดังกล่าวได้

ข้อ 6 กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่.....พ.ศ. ..... เป็นต้นไป

กล่าวโดยสรุป การกำหนดสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันให้มีความชัดเจนตามความเห็นของผู้วิจัยข้างต้น จะทำให้การควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมกับประเภทของสินค้า อีกทั้งการขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน และขั้นตอนการยื่นหลักฐานเพื่อแสดงถึงความเป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่ง

บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิมที่แท้จริง รวมไปถึงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะอนุญาตให้มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับทฤษฎีการลดต้นทุนการสืบค้นของผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคสามารถทราบล่วงหน้าว่าสินค้าที่จะเลือกซื้อนั้นมีแหล่งกำเนิด และคุณภาพมาตรฐานที่แท้จริงอย่างไร อันเป็นการช่วยลดปัญหาการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่อาจเกิดความเสียหายด้านชื่อเสียงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่ได้มีบทบัญญัติใดที่บัญญัติที่เป็นการแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะของสินค้า และยังไม่มีมาตรการในการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐาน อีกทั้ง ในส่วนของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการในกรณีใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันแล้ว กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ก็มิได้มีหลักเกณฑ์บังคับในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันแล้ว กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนไว้แต่อย่างใด

โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิทธิชุมชนของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่งยังเป็นการคุ้มครองบุคคลผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ในเรื่องของการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ รวมไปถึงการป้องกันการกีดกันทางการค้า และเป็นการกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศ ส่งผลในทางที่ดีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองตามหลักสังคมศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ โดยผู้วิจัยเห็นว่า หากมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายซึ่งเป็นหลักนิติศาสตร์เข้ามาควบคุมให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม จะสร้างประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงการสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้อย่างมาก

อีกทั้ง ในเรื่องของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน และการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดความชัดเจนเรื่องผู้ที่มีอำนาจฟ้อง หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่

อยู่ของคนในชุมชน โดยผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำหลักเกณฑ์เรื่องการจัดตั้งองค์กรให้มีอำนาจหน้าที่ในการรับผลประโยชน์ตอบแทน และฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีที่มีการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในเรื่องการดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิมาปรับใช้กับการให้ความุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ดังนั้น จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป เรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนว่าด้วยคำนิยามของการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน” หมายความว่า การที่บุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น ได้ให้ เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อเป็นการตอบแทนในการที่ใช้สิทธิดังกล่าวกับสินค้าของตนที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ เพื่อเป็นการตอบแทนในการใช้สิทธิเช่นว่านั้น

และควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในหมวด 8 ว่าด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากบุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน ดังนี้

มาตรา 44 “บุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้นต้องแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น

การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนตามวรรคแรก ให้กำหนดเป็นรายปี จนกว่าบุคคลผู้ใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งจะเลิกใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน

การกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดจำนวนร้อยละยี่สิบจากกำไรของผลประกอบการรายปีของบุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน

การกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นผู้มีอำนาจประกาศกำหนด

การรับผลประโยชน์ตอบแทนตามวรรคแรก ให้ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่งตั้งตัวแทน หรือสมาคมเพื่อรับผลประโยชน์ตอบแทนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ จากผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น

หากบุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น หรือชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เห็นว่าการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนของคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นไม่เป็นธรรม หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้มีสิทธิคัดค้านคำสั่งนั้นต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้

คำชี้ขาดของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้ถือเป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิบุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น หรือชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่จะยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง”

และบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในหมวด 8 เรื่องบทกำหนดความผิดทางพินัย และความรับผิดทางละเมิดในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้นโดยมิชอบ ดังนี้

มาตรา 45 “ผู้ใดได้รับอนุญาตให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น ฝ่าฝืนไม่จ่ายเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ชุมชนจากการใช้สิทธิเช่นว่านั้น ให้นายทะเบียนดำเนินการระงับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลนั้น

หากผู้กระทำตามวรรคแรก ฝ่าฝืนไม่ระงับการใช้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันกับสินค้าของตนภายหลังจากนายทะเบียน

ระงับการใช้คำประกอบกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลนั้น ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดทางพินัยและต้องถูกปรับทางพินัย[323]”

การปรับทางพินัยตามวรรคสอง ต้องพิจารณาให้เหมาะสมจากสภาพความผิดและกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากความรุนแรงของผลกระทบต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และผู้บริโภค ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำผิดทางพินัยและสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด โดยจะผ่อนชำระเป็นรายงวดก็ได้

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับตามวรรคสาม ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทางพินัยได้

การปรับทางพินัยตามวรรคสอง ให้เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากระทรวงพาณิชย์ที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายเป็นผู้มีอำนาจปรับทางพินัย

มาตรา 46 “ผู้ใดเป็นบุคคลภายนอก หรือไม่เคยเป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิม ฝ่าฝืนใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้น หรือฝ่าฝืนใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า บุคคลนั้นกระทำละเมิด และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

การบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น เป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในปัจจุบัน โดยนำได้รับความยินยอมโดยมี

---

[323] ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ... ค่าปรับเป็นพินัย คือ เงินค่าปรับที่ต้องชำระให้แก่รัฐ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แทนโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง และโดยสภาพไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือไม่กระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวาง

การแจ้งล่วงหน้า และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมไปถึงนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และเป็นการรักษาไว้ซึ่งความรู้ นวัตกรรม และประเพณีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งประกอบกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่มีความเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้มีการนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือครองความรู้เหล่านั้น และจะต้องส่งเสริมให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของความรู้นั้นตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992 และการกำหนด องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือในการขออนุญาต และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ และสนับสนุนการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังเช่นกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

อีกทั้ง การบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติมยังเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเป็นธรรม และเป็นการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทยได้เป็นอย่างรูปธรรมอีกทางหนึ่ง

5.2.4 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในระดับระหว่างประเทศ

5.2.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Gi-Friend) ในการเรียกร้องให้มีการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์

เมื่อความตกลงทริปส์ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษตามมาตรา 23 โดยห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แก่สินค้าประเภท ไวน์ และสุราเพียงสองประเภทเท่านั้น ซึ่งการให้ความ

คุ้มครองตามมาตราดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมในการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่น เช่น ข้าว ไหม และกาแฟ ที่เป็นสินค้าที่มีความสำคัญในเชิงพาณิชย์อันส่งผลโดยตรงต่อการค้า และเศรษฐกิจของประเทศไทยในระดับระหว่างประเทศ

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรร่วมมือกับกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะที่มีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับโลก เช่น สหภาพยุโรป อินเดีย ศรีลังกา หรือกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีปัจจัยเชื่อมโยงในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อขอเปิดการเจรจากับประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงทริปส์ในการขอขยายความคุ้มครอง ในการห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจาก ไวน์ และสุรา อีกครั้งหนึ่ง โดยเริ่มเจรจาในเนื้อหาต่อจากที่มีการเจรจารอบโดฮาที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพื่อประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นที่เป็นสินค้าที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจของไทยในตลาดโลก ในด้านของการป้องกันการแอบอ้างความมีชื่อเสียงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เช่น ข้าว ไหม กาแฟ หรือสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ เช่น ทุเรียน หรือกาแฟ ให้ได้รับผลตอบแทนในการผลิตสินค้าส่งออกได้อย่างเป็นธรรม อีกทั้ง ยังทำให้ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้รับการปกป้องสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นสิทธิชุมชนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศโดยมิชอบได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

5.2.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ

ในอดีตประเทศไทยมีบทบาทในการเจรจาการค้าแบบพหุภาคีในองค์การการค้าโลก (WTO) ค่อนข้างมาก โดยหลังจากการเจรจารอบโดฮาไทยได้หันมาสนใจต่อความตกลงการค้าเสรีในระดับภูมิภาค และระดับทวิภาคีมากขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการขยายตลาดส่งออกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก โดยไทยนั้นการเปิดเสรีการค้าสินค้า การลงทุน การบริการและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และมาตรการในการเร่งลดภาษี ซึ่งมีความสอดคล้องระหว่างความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับความตกลงแบบพหุภาคีในองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้การค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศคู่ค้าที่ไทยเปิดความตกลงการค้าเสรีมีความก้าวหน้าอย่างมาก

เมื่อมาตรการทางการค้าเสรีในระดับภูมิภาค และระดับทวิภาคีของไทยนั้นได้รับความร่วมมือจากนานาประเทศ โดยไทยสามารถกำหนดสิทธิทางการค้าระหว่างประเทศเหล่านั้นได้ ดังนั้น หากประเทศไทยทำความตกลงด้านการค้ากับประเทศคู่ค้า ในแง่มุมของการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในระดับระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันนั้นในประเทศคู่ค้า ซึ่งเป็นแนวทางที่กลุ่มสหภาพยุโรปใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศกับประเทศคู่ค้า ก็จะทำให้การความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนระหว่างประเทศ ได้รับความคุ้มครองตามความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศในประเทศคู่ค้า อันเป็นการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในระดับระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547. ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2563 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/dip-law-2/item/กฎกระทรวง-กำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์-และวิธีการในการใช้-ฯ.html

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักยุโรป. **สหภาพยุโรปเตรียมให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร.** ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2563 จาก http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/eu_ginonagriprod.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายเครื่องหมายการค้า ประเทศอเมริกา**. ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2562 จากhttp://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_docman&task =cat_view&gid=705&dir=ASC&order=name&Itemid=382&limit=6&limitstart=6

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส**. ค้นวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_france _5_indication .pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศเยอรมนี.** ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/781/L_german_5_indication .pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศสหรัฐอเมริกา.** ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://onestopservice.ditp.go.th/download/file/116dip.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศออสเตรเลีย**. ค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_Australia_5_ indication .pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศอิตาลี**. ค้นวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_italy_5_indication.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศอินเดีย.** ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/ทรัพย์สินทางปัญญาไทย/ทรัพย์สินทางปัญญาต่างประเทศ/กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ/item/กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์-อินเดีย.html

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สาธารณรัฐฟิลิปปินส์.** ค้นวันที่ 10 ตุลาคม

2562 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_Australia_5_indication.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **การประชุมคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** ครั้งที่ 1/2563. 3 มีนาคม 2563.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **การประชุมคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. ครั้งที่ 2/2560. 4 กันยายน 2560.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** ค้นวันที่ 30 กันยายน 2560 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/ความรู้เบื้องต้น-เรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.html

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. ค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/gi-014/item/คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.html

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ประโยชน์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. ค้นวันที่ 8 ธันวาคม 2561 จาก https://www.moc.go.th/_images/Agencies_Information/Trade_ Situation/Commercial_Bruxelles/138.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ผ้าหม้อห้อมแพร่**. ค้นวันที่ 20 มกราคม 2564 จาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/63100137.html

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **มะนาวเพชรบุรี**. ค้นวันที่ 20 มกราคม 2564 จาก http://203.209.117.202/images/781/51100055_s.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ร่มบ่อสร้าง**. ค้นวันที่ 3 มกราคม 2562 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/781/borsang.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ไวน์เขาใหญ่**. ค้นวันที่ 26 มีนาคม 2564 จาก http:/ www.ipthailand.go.th/images/2284/GI61100113.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ**. ค้นวันที่ 27 มกราคม 2564 จาก http://www.ipthailand.go.th/th/

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **สินค้าที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** ค้นวันที่ 30 เมษายน 2564 จาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011.html

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **หมูย่างเมืองตรัง**. ค้นวันที่ 24 มกราคม 2564 จาก http://www.ipthailand.go.th/images/3534/2563/GI/20200602/4.49100004.pdf

กรมศิลปากร. **วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2542.

กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักพัฒนาเกษตรกร. **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**. ค้นวันที่

20 ธันวาคม 2561 จาก http://tkagri.doae.go.th/temp.php?gpg=title02

กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป. **กรอบความร่วมมือพหุภาคี สหภาพยุโรป (The European Union – EU)**. ค้นวันที่ 30 สิงหาคม 2562 จาก http://www.mfa.go.th/europetouch/th

กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป. **การเจรจา FTA ของสหภาพยุโรป (EU), บทเรียนเตรียมพร้อมบูรณาการฝ่ายไทย.** ค้นวันที่ 4 ตุลาคม 2562 จาก http://www.mfa.go.th/europetouch/th/news

กระทรวงพาณิชย์. **ข้อมูลสินค้าภายใต้ระบบ Geographical Indication: GI ของสหภาพยุโรป.** ค้นวันที่ 2 เมษายน 2560 จาก https://www.moc.go.th/index.php/2015-11-04-10-05-18/item/geographical-indication-gi-19-2556.html

กิตติศักดิ์ ปรกติ. **สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551.

เกวลิน ต่อปัญญาชาญ. **รายงานการวิจัย เรื่อง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิต ด้วยวิธีดั้งเดิมกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหารไทย Geographical Indication and Traditional Specialities Guaranteed with Local Wisdom**. รายงานการวิจัย เสนอต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.

คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก. **การเจรจาสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS)**. กรุงเทพฯ: คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การค้าโลก, 2552.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. **กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการส่งออกและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. **กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2545.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. **การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้องค์การการค้าโลก ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: จิรรัชการพิมพ์, 2547.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์, เจริญ คำภีรภาพ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์. **แนวคิดและข้อเสนอต่อการแก้ไขร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เอกสารประกอบการพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่วมกันของ รัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฯ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2546.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์. **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิชุมชน**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2556.

จิตติมา ศรีถาพร. ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 17 ตุลาคม 2561. การสัมภาษณ์.

จินตนา พุ่มอรุณ. ประธานกลุ่มครกหินอ่างศิลา ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครกหินอ่างศิลา. 14 กรกฎาคม 2561. การสัมภาษณ์.

เจริญ คัมภีรภาพ. **ประเทศไทยกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. ค้นวันที่ 8 ธันวาคม 2561 จาก http://v1.midnightuniv.org/midarticle/newpage6.html

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. **แนวความคิดทางภูมิศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2548.

ธนพจน เอกโยคยะ. **กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วย การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทีชชิ่งทอยส์, 2547.

ธนิต ชังถาวร และคณะ. **รายงานการศึกษา กรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย, ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2550.

บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก. **การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์สากล**. กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2548.

บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก. **บทบาท/ท่าทีของไทย ต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.

ปฏิพัทธ์ ปานสุนทร. นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 2 ตุลาคม 2561. การสัมภาษณ์.

ปราณี มูลผลา. ประธานกรรมการศูนย์จักสานชุมชนย่อยที่ 1 ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เครื่องจักรสานพนัสนิคม. 26 กรกฎาคม 2561. การสัมภาษณ์.

ปรีดี เกษมทรัพย์. **กฎหมายแพ่ง-หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการบริการทางวิชาการ, 2526.

ปรีดี เกษมทรัพย์. **นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ปัจฉิมา ธนสันติ. **วิวัฒนาการของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล**. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.

ปัจฉิมา ธนสันติ. อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา. 10 ตุลาคม 2561. การสัมภาษณ์.

ปัญญา อุดชาชน. **หลักสิทธิมนุษยชน: สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชนตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ม.ป.ป.

ผู้จัดการออนไลน์. ทำไมต้องคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์. (28 มิถุนายน 2549). ค้นวันที่ 3 ธันวาคม 2561 จาก https://mgronline.com/daily/detail/9490000083745

พงษ์พิลัย วรรณราช. **สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลางสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.

พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2543.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541. **ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา.** 15, 15 ก (24 มีนาคม 2541).

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542. **ราชกิจจานุเบกษา.** 116, 118 ก (25 พฤศจิกายน 2542).

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546. **ราชกิจจานุเบกษา.** 120, 108 ก (31 ตุลาคม 2546).

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559. **ราชกิจจานุเบกษา.** 108, 199 ฉบับพิเศษ (15 พฤศจิกายน 2534)

มงคลวิทย์ ธนัตแก่นจันทร์. ประธานกลุ่มส้มโอเพื่อการส่งออก เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอนครชัยศรีและเป็นผู้ผลักดันให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มโอนครชัยศรี. 2 มิถุนายน 2561. การสัมภาษณ์.

มนัส สุวรรณ. ภูมิศาสตร์กับการวางแผนพัฒนา. **วารสารภูมิศาสตร์.** 17, 1 (มีนาคม): 29.

มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. **GI-สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ยังต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน.** ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 จาก http://midnightuniv.tumrai.com/midarticle/newpage30.html

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน. **ประเทศฟิลิปปินส์**. ค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2562 จาก http://www.nan.mcu.ac.th

มานิต จุมปา. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2541.

ยศ สันตสมบัติ. **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.** เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2542.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. **ราชกิจจานุเบกษา.** 134, 40 ก (6 เมษายน 2560).

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น พ.ศ. ... . ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2563 จาก https://ip.hrdi.or.th/kmfiles/20162404221120.pdf

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ... . ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2563 จาก

https://www.krisdika.go.th/detail-law-draft-under-consideration-by-the-office-of-the-council-of-state?billCode=241&type=billDetail

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2538.

วรวงศ์ อัจฉราวงศ์ชัย. ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. 1 พฤศจิกายน 2561. การสัมภาษณ์.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. **โลกาภิวัตน์กับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ**. ค้นวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://biothai.net/node/5095

วิมาน เหล่าดุสิต. ข้อพิจารณารูปแบบกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย. **วารสารกฎหมายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. 10, 1 (มิถุนายน 2541): 115-124.

ศิรยา เลาหเพียงศักดิ์. **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โครงการ WTO Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก), 2548.

ศุภการย์ สุขต่าย. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิ ในเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์. **วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์.** 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 79-115.

สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา. **การจดทะเบียนและการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอินเดีย**. ค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2562 จาก http://insaps.org/portaladmin/uploads/Download/1368066252.pdf

สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา. **โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การเจรจาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในองค์การการค้าโลกและการผลักดันสินค้า GI ไทยสู่สากล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2555.

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจการคลัง. **รายงานการวิจัยเรื่อง "โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับการเจรจาจัดทำความตกลงในส่วนทรัพย์สินทางปัญญาในเขตการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป"**. รายงานการวิจัย เสนอต่อกระทรวงพาณิชย์, 2552.

สมชาย รัตนชื่อสกุล และทิพย์สุรางค์ วาทิตต์พันธุ์. **โครงการปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2552.

สมยศ เชื้อไทย. **คำอธิบายกฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2544.

สมยศ เชื้อไทย. **ทฤษฎีกฎหมาย นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ

สภาผู้แทนราษฎร, 2555.

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี. **รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าอินเดีย, ข้าวบาสมาติ**. ค้นวันที่ 23 สิงหาคม 2562 จาก https://www.thaiindia.net/ about-india/resources-3/item/3115-econ-report-basmati-rice.html

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำมะโนประชากรและเคหะ**. ค้นวันที่ 27 มกราคม 2563 จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/pop/สำมะโนประชากร.aspx

สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี. **ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า.** กรุงเทพฯ: สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี, 2548.

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การจัดการเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. ค้นวันที่ 3 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.teacher.ssru.ac.th/pawita_ka/mod/resource/view.php?id=256

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ. **ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536 อ้างถึงใน โสภารัตน์ จารุสมบัติ. **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

โสภารัตน์ จารุสมบัติ. **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

หยุด แสงอุทัย. **กฎหมายอาญาภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัธรรมศาสตร์, 2546.

เหม ทองไชย. **ภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพฯ: วิถีไทย, 2542.

อรพรรณ พนัสพัฒนา. **การขยายความคุ้มครองให้แก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** ค้นวันที่ 25 มกราคม 2563 จาก https://ipitc.coj.go.th/th/file/get/file/2020051326 ce339b70483 e313d5c4167396a0193103126.pdf

เอกรินทร์ วิริโย. **การแบ่งปันผลประโยชน์จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่อาเซียน**. ค้นวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=205

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาพื้นบ้านสีภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

Australian Indigenous Cultural Heritage. Retrieved January 16, 2019 from http://www. australia.gov.au/about-australia/australian-story/austn-indigenous-cultural-heritage

Blakeney, Michael. Protecting the Knowledge and Cultural Expressions of Aboriginal

Peoples. **University of Western Australia Law Review.** 39, 2: 182.

Bramley, Cerkia; Biénabe, Estelle and Kirsten, Johann. **The Economics of Intellectual Property, The Economics of Geographical Indications: Towards a Conceptual Framework for Geographical Indication Research in Developing Countries**. Retrieved December 12, 2020 from https://www. wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1012-chapter4.pdf

Cambridge Dictionary. Retrieved April 14, 2020 from https://dictionary cambridge.org/ dictionary/english-thai/geography

Cornish, William R. **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**. 4th ed. London: Sweet & Maxwell, 1999 อ้างถึงใน สมชาย รัตนชื่อสกุล และทิพย์สุรางค์ วาทิตต์พันธุ์. **โครงการปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2552.

Court of Justice of the European Union. **Judgment in Case C-490/19 Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier v Société Fromagère du Livradois SAS.** Retrieved July 2, 2021 from https://curia. europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-12/cp200168en.pdf

Davies, Peter. **Geographical Indications, Authenticity and Protection of Traditional Cultural Expressions**. Retrieved January 19, 2019 from https://www.academia.edu/29185778/Geographical_indications_ authenticity_and_ protection_of_traditional_cultural_expressions_en_

Díaz-Marta, Vicente Zafrilla and Kyrylenko, Anastasiia. The Ever-growing Scope of Geographical Indications' Evocation: from Gorgonzola to Morbier. **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. 16, 4-5 (April-May 2021): 442–449.

European Commission. **Geographical Indication of Spirit Drinks and Aromatised Wines (GI)**. Retrieved May 10, 2019 from https://ec.europa.eu/info/ food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#geographicalindications

European Commission. **Quality Schemes Explained**. Retrieved March 30, 2021 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/

certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#geographical indications.

European Commission. **Regulations on Aromatised Wines**. Retrieved September 24, 2019 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety -and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained/regulations-aromatised-wines_en.

Extending the "Higher Level of Protection" Beyond Wines and Spirits. Retrieved January 5, 2019 from https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm#protection

Foodnetworksolution. Retrieved January 14, 2019 from http://www.foodnetwork solution.com/wiki/word/1499/camembert-cheese

Green Paper, Making the Most Out of Europe's Traditional Know-How: A Possible Extension of Geographical Indication Protection of The European Union to Non-Agricultural Products. Retrieved February 15, 2021 from https:// eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM: 190201_1

International Center for Trade and Sustainable Development. **"Bridge Daily Update", July 21, 2008**, Retrieved October 25, 2019 from https://ictsd. iisd.org/ events/mcx-event/nairobi/bridges-daily-updates?sort=field_ date_period %3Avalue &order=asc&f%5B0%5D=field_tag%3A497#main-content-container

Introduction. Retrieved November 30, 2019 from http://www.iprcommission.org

Klabbers, Jan. **Monopolising Name?: The Protection of Geographical Indications in the European Community**. Helsinki, Finland: Faculty of Law, Department of Public Law, Helsinki University, 2006.

Legislative Texts on the Protection of Traditional Knowledge. Retrieved January 19, 2019 from http://www.wipo.int/tk/en/laws/tk.html

Maori History. Retrieved January 16, 2019 from https://www.lovenewzealand. net.nz/maori/history.php

Protection of Brand Solingen. Retrieved February 12, 2021 from https://www.wipo .int/ edocs/mdocs/geoind/en/wipo_ds_vrs_08/wipo_ds_vrs_08_www _102737.pdf

Republic of The Philippines. **Legal Framework for The Protection of Geographical**

Indications in The Philippines. Retrieved October 10, 2019 from http://www.ipophil.gov.ph

Rustiaala, Kal and Munzer, Stephen R. The Global Struggle Over Geographic Indications. **The European Journal of International Law**. 18, 2 (2007): 337–365.

Schlegel, Stephanie; Görlach, Benjamin and Leipprand, Anna. **Spreewalder Gurken**. Germany: n.p., 2006.

Traditional Speciality Guaranteed. Retrieved November 7, 2019 from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_en#tsg

Wikipedia. **Semillon**. Retrieved September 17, 2018 from https://en.m.wikipedia.org/wiki/S%C3%A9millon

WIPO. Retrieved January 14, 2019 from https://www.wipo.int/geo_indications/en/faq_geographicalindications.html

WIPO-Administered Treaties. Retrieved May 25, 2021 from https://wipolex.wipo.int/en/treaties/ShowResults?start_year=ANY&end_year=ANY&search_what=B&code=ALL&bo_id=11

World Intellectual Property Organization. **Inside WIPO**. Retrieved May 3, 2019 from http://www.wipo.int/about-wipo/en/

World Intellectual Property Organization. **Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Good.** Retrieved March 30, 2019 from http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/madrid_source.pdf

World Trade Organization. **Intellectual Property Differences 'Better Illuminated' Lamy Reports: Open-ended Informal Consultations on GI Extension and on TRIPS/CBD as Outstanding Implementation Issues, March 12, 2010**. Retrieved November 21, 2020 from https://www.wto.org/english/ news_e/news10_e/trip_12mar 10_e.htm

ภาคผนวก

บทสัมภาษณ์ประชาชนผู้บริโภคจำนวน 10 คน ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน สัมภาษณ์เมื่อ 26 กรกฎาคม 2564

ข้อ 1. ท่านรู้จักสินค้าไข่เค็มไชยาและหมูย่างเมืองตรังหรือไม่

ข้อ 2. ท่านทราบหรือไม่ว่าไข่เค็มไชยาและหมูย่างเมืองตรังเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นเฉพาะอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือจังหวัดตรังเท่านั้น

ข้อ 3. หากมีบุคคลที่ย้ายถิ่นที่อยู่จากอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือจังหวัดตรังได้จำหน่ายไข่เค็มหรือหมูย่าง โดยใช้ชื่อว่าไข่เค็มนนทบุรีสูตรไชยา และหมูย่างเมืองตรังเตาย่างสุพรรณผลิตโดยผู้ที่ย้ายที่อยู่มาจากอำเภอไชยา หรือจังหวัดตรัง จะทำให้ท่านสับสนในแหล่งที่มา และคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าหรือไม่ เพราะเหตุใด

จากกรณีดังกล่าว หากผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไป ไม่ได้ใช้คำว่า ผลิตโดยคนอำเภอไชยา หรือ ผลิตโดยคนที่เคยอยู่ในจังหวัดตรัง แต่ใช้คำว่า รสชาติคล้ายคลึง รสชาติใกล้เคียง โดยระบุสถานที่ผลิตที่แท้จริงไว้บนฉลากของสินค้า เป็นไข่เค็มหรือหมูย่างที่ผลิตในกรุงเทพ แต่รสชาติคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับ ไข่เค็มหรือหมูย่างที่ผลิตในอำเภอไชยาหรือจังหวัดตรัง จะทำให้ท่านเกิดความสับสนเรื่องแหล่งผลิตที่แท้จริงหรือไม่ และจะทำให้ท่านเกิดความสับสนในรสชาติที่เป็นมาตรฐานดั้งเดิมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นายรัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง

ประวัติการศึกษา -นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2548
-เนติบัณฑิตไทย เนติบัณฑิตยสภา
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2549
-นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2553

ประสบการณ์การทำงาน ทนายความ